

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**‘HALKA DOĞRU’ DERGİSİ,
TAHLİLİ FİHRİST, İNCELEME, SEÇME METİNLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ali YILDIZ**

**Hazırlayan
Orhan GÜDEK**

İstanbul – 2007

ÖZET

Bu çalışmada, 1913 ile 1914 yılları arasında, toplam elli iki sayı çıkmış olan, Halka Doğru dergisi incelenmiştir. Çalışmamız sırasında mecmuanın bütün sayıları gözden geçirilmiş ve dergide çıkan bütün yazılar okunup incelenmiştir.

Çalışmamızın “giriş” bölümünde “Halka Doğru” dergisinin çıkmasına zemin hazırlayan tarihi, siyasi ve içtimai arka plandan bahsetmeye çalıştık. Bu çerçevede “II. Meşrutiyet dönemi fikir akımları” ile “Türkçülük” ve “Türk Ocakları”na, ayrıca “Halkçılık” ile “Halka Doğru Hareketi”ne de umumi olarak değinmeyi gerekli gördük.

Osmanlı’da dergiciliğin tarihi gelişimi ile Halka Doğru’nun bu tarihçe içerisindeki yeri, “Halka Doğru”yla aynı dönemde yayımlanmış olan diğer dergiler, derginin şekil ve muhteva özellikleri ve “Halka Doğru”nun yazar kadrosuyla ilgili incelememizi birinci bölüm içerisinde ayrı başlıklar halinde ele aldık.

İkinci Bölüm’ü “Yazar Adlarına” ve “Konu Başlıklarına” göre yaptığımız fihristlere ayırdık. Konu Başlıklarına göre yaptığımız fihristte, her yazının karşısında, o yazının muhtevasıyla ilgili özet mahiyetinde bir açıklama yapmayı uygun gördük.

Üçüncü Bölüm’ü “Halka Doğru”dan seçilmiş yazılara ayırdık. Özellikle edebiyatla ilgili yazıları tercih ettiğimiz bu bölümdeki yazıların sıralanmasında, konulara göre fihristteki sırayı dikkate aldık.

Tezimizi hazırlarken faydalandığımız kaynakları, ‘‘Bibliyografya’’ kısmında gösterdik.

Tezimizin sonundaki Ek 1 kısmında, dergide yer alan fotoğraflara ve açıklamalarına, Ek 2’de ise ‘‘Halka Doğru’’dan seçilmiş cilt, kapak ve sayfa örneklerine yer verdik.

ABSTRACT

In this study The “Halka Doğru” magazine which was published as fifty two issues between the years 1913 and 1914 was examined. During our study all of the issues were checked over and all of the articles were read and analyzed.

In the introduction of our study we tried to mention about the historical, political and social background which formed a basis for the publication of the magazine. In this context we found it essential to mention the second monarchical constitutional era’s movements of thought and “Türkçülük”(Turkism) and “Türk Ocakları” (Turk’s Associations) added to these the movements of “Halkçılık”(Populism) with” Halka Doğru Hareketi” (Towards the Society Movement).

We took up the historical development of the magazine publishing in the Ottoman Empire and the place of the” Halka Doğru” in this historical procedure, the other magazines published in the same era, the form and the context of the magazine and the writers of the “Halka Doğru” in separate titles through the first section.

The second section is set for the index according to the “writers’ names” and “titles” . In the index which was formed according to the titles we found it appropriate to add brief explanations for each essay.

The third section was reserved for some selections from “Halka Doğru” . We took the order of the index for the subject titles in the order of the essays in which essays about literature were chosen.

The resources were shown in the fourth section of bibliography.

In the appendix 1 section we gave place for the photographs and their explanations which were published in the magazine and in the appendix 2 section some samples of covers and pages from”Halka Doğru” were given.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
ÖNSÖZ	xii

I. BÖLÜM

1. HALKA DOĞRU DERGİSİNİN İNCELENMESİ	1
1.1. GİRİŞ	1
1.2. OSMANLI'DA DERGİCİLİĞİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ, HALKA DOĞRU DERGİSİ ve AYNI DÖNEMDE YAYIMLANAN BENZER DERGİLER	7
1.3. HALKA DOĞRU'NUN ÇIKARILIŞ AMACI ve ADININ KONULMASI	9
1.4. DERGİNİN ŞEKİL ve MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	12
1.4.1. DERGİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	12

1.4.2. DERGİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	13
1.4.2.1. Dergide Milli İktisada Verilen Önem	14
1.4.2.2. Muhtevaya Tesir Eden İki Önemli Faktör: Milliyetçi ve Halkçı Düşünceler ile Balkan Savaşları	15
1.4.2.3. Her Alanda Millilik Anlayışı	23
1.4.2.4. ‘‘Halka Doğru Hareketi’’nin Dergideki Yansımaları	25
1.4.2.5. ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’nin ‘‘Halka Doğru’’daki Yansımaları	28
1.4.2.6. Halka Ulaşabilmek İçin Halk Edebiyatı Unsurlarından Yararlanma	31
1.4.2.7. Eğitim Üzerine Yazılar	34
1.4.2.8. Dergideki Bilimsel Yazılar	37
1.5. YAZAR KADROSU	38
1.6. TARİH CETVELİ	72

II. BÖLÜM

2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST	75
2.2. KONU BAŞLIKLARINA GÖRE FİHRİST	96
2.2.1. DİL ve EDEBİYAT	96
2.2.1.1. DİL	96
2.2.1.2. EDEBİYAT	97
2.2.1.2.1. Edebi Türler	97
a. Şiir	97
b. Hikaye	109
c. Mektup	120
d. Gezi	121
2.2.2. TARİH	122
2.2.3. DİN	125
2.2.4. SAĞLIK	126
2.2.5. BİLİM	128

2.2.6. EĞİTİM	128
2.2.7. İKTİSAT	131
2.2.8. MUHTELİF KONULAR	137
2.2.9. HABER	141
2.2.10. GAZETE, DERGİ, KİTAP TANITIMI	147
2.2.11. DUYURU, KUTLAMA, REKLÂM, TASHİH	151
2.2.11.1.DUYURU	151
2.2.11.2. KUTLAMA	156
2.2.11.3. REKLÂM	156
2.2.11.4. TASHİH	157
2.2.12. FOTOĞRAFLAR	157
III. BÖLÜM	
3. HALKA DOĞRU'DAN SEÇİLMİŞ YAZILAR	160
4. KAYNAKÇA	250

EK 1. DERGİDEKİ FOTOĞRAFLAR 256

**EK 2. HALKA DOĞRU'DAN SEÇİLMİŞ CİLT, KAPAK
ve SAYFA ÖRNEKLERİ** 263

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.y. : Adın geçen yazı
Ank. : Ankara
b.e. : Basımevi
bkz. : Bakınız
c. : Cilt
Çev : Çeviren
H. : Hicri
Haz. : Hazırlayan
İst. : İstanbul
Kit. : Kitabevi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Öte. : Ötekiler
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TTK : Türk Tarih Kurumu
Üni : Üniversitesi
vb. : Ve benzeri
vs. : Vesaire
Yay. : Yayınevi
YKY : Yapı Kredi Yayınları

ÖNSÖZ

*Bizde hazin bir kaderi var dergilerin;
çoğu bir mevsim yaşar, çiçekler gibi. En
talihlileri bir nesle seslenir. Eski dergiler,
ziyaretçisi kalmayan bir mezarlık. Anahtarı
kaybolmuş bir çekmece. Sayfalarına hangi
hatıralar sinmiş, hangi ümitler, hangi heyecanlar
gizlenmiş, merak eden yok.*

Cemil Meriç

Son yıllarda, tarihe kaynaklık eden mecmualarla ilgili, ülkemizde yapılan çalışmaların, gerek sayı ve gerekse düzey açısından bir hayli arttığı gözlemlenmektedir. Herkesçe malumdur ki siyasetten sanata, felsefeden, edebiyata, birçok alanda faaliyet gösteren dergilerin sistemli bir biçimde incelenmesi bilim, sanat ve düşünce hayatımızdaki önemli açıkları kapatmaktadır.

Özellikle de edebiyat ve edebiyat tarihi açısından dergilerin ne derece önem arz ettiği malumdur. Edebi gelişmelerin süreçlerinin takip edilebildiği, fikri ve edebi tartışmaların yapıldığı, kalem erbabının yazılarını ilk olarak yayımladığı, bulunduğu dönemin tarihi, siyasi, içtimai değişikliklerinin dolaysız bir biçimde görülebildiği kaynaklar olan dergiler, karanlıkta ilerlemeye çalışan gemilere, yol gösteren deniz fenerleri gibi, edebiyat araştırmacılarına yol göstermekte ve edebiyat tarihimize ışık tutmaktadır.

İşte biz de 1913–1914 tarihleri arasında haftalık olarak toplam elli sayı yayımlanmış olan ‘‘Halka Doğru’’ dergisini incelemek suretiyle gerek edebiyat tarihimize ve gerekse düşünce dünyamıza bir nebze de katkıda bulunmak istedik.

Daha önce ‘‘Halka Doğru’’ dergisi ile ilgili biri tarih, diğeri iktisat bölümünde olmak üzere iki yüksek lisans tezi yapılmıştır. Söz konusu tezleri çalışmamız sırasında inceleme fırsatı bulduk.

Hacettepe Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı’nda, Mehmet Özden tarafından hazırlanan ve ‘‘II. Meşrutiyet Devri Halkçılık Düşüncesi ve ‘Halka Doğru’ Dergisi’’¹ başlığını taşıyan tezde, mezkûr dönemde etkin olan milliyetçi akımların halkçılık düşüncesiyle beraber yürüdüğü üzerinde durulmaktadır. Tezin ‘‘Halka Doğru’’ dergisi ile ilgili olan bölümlerinde ise daha çok tarihi bir bakış açısıyla, devrin fikir akımlarının dergideki yansımaları anlatılmaktadır.

Marmara Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı’nda Hüsnü Cemal Ocak tarafından hazırlanan ‘‘Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri’’² başlıklı yüksek lisans tezinde ise, Osmanlı ekonomik yapısındaki iktisat anlayışları ile birlikte, dergide iktisatla ilgili çıkan yazılar üzerinde durulmaktadır.

Araştırmalarımız sırasında, ‘‘Halka Doğru’’ dergisi kapandıktan sonra yine Türk Yurdu derneği tarafından çıkarılmaya başlanan ‘‘Türk Sözü’’ adlı dergiyle ilgili yapılmış bir yüksek lisans tezini³ de inceledik. Selçuk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda H.Ayşe Erhan tarafından hazırlanan tezin başlığı, ‘‘Türk Sözü, Tahlili Fihrist-İnceleme-Metin’’ şeklindedir. Söz konusu tezde, dergideki yazılar muhteva yönüyle incelenmiş ve Latin harflerine aktarılmıştır.

¹ Mehmet Özden, ‘‘II. Meşrutiyet Devri Halkçılık Düşüncesi ve ‘Halka Doğru’ Dergisi’’, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank. 1985

² Hüsnü Cemal Ocak, ‘‘Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri’’, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst. 2002

³ H. Ayşe Erhan, ‘‘Türk Sözü, Tahlili Fihrist-İnceleme-Metin’’, Selçuk Üni. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2006

‘‘Halka Doğru’’nun son sayısı 3 Nisan 1330 tarihini taşımaktadır. ‘‘Türk Sözü’’nün ilk sayısının künyesinde ise 12 Nisan 1330 tarihi yer almaktadır. Tıpkı ‘‘Halka Doğru’’ gibi Türk Yurdu derneği tarafından çıkarılan, haftalık olarak yayımlanan, sayfa düzeni, yayın politikası ve yazar kadrosu itibarıyla hemen hemen aynı olan ‘‘Türk Sözü’’ bir anlamda ‘‘Halka Doğru’’nun devamı niteliğindedir. ‘‘Halka doğru gitmek, halk için çalışmak’’ şiarıyla çıkarılan derginin başmuharriri Ömer Seyfeddin’dir. Ağırlıklı olarak Ömer Seyfeddin’in yazılarının bulunduğu ‘‘Türk Sözü’’ sadece on altı sayı yayımlanmış ve sonrasında kapanmıştır.

Bizim çalışmamız, ‘‘Halka Doğru’’nun edebiyat ve edebiyat tarihi açısından bir incelemesini yapmak amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede tezimizde incelemenin yanında, tahlili fihrist ve seçme yazılara da yer verdik ve dergiye bir edebiyat araştırmacısı gözüyle bakarak tahlil ve tespitlerde bulunmaya çalıştık.

Çalışmamız sırasında öncelikle ‘‘Halka Doğru’’ dergisinin İstanbul Atıf Efendi Kütüphanesi’nde bulunan elli iki sayılı tam koleksiyonuna ulaştık. Dergideki yazıların tamamı tarafımızca okunup gözden geçirildi ve incelendi. Toplam üç bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde yer alan ‘‘Giriş’’ kısmında ‘‘Halka Doğru’’ dergisinin çıkmasına zemin hazırlayan tarihi, siyasi ve içtimai arka plandan bahsetmeye çalıştık. Bu çerçevede ‘‘II. Meşrutiyet dönemi fikir akımları’’ ile ‘‘Türkçülük’’ ve ‘‘Türk Ocakları’’na, ayrıca ‘‘Halkçılık’’ ile ‘‘Halka Doğru Hareketi’’ne de umumi olarak değinmeyi gerekli gördük. Daha sonra Osmanlı’da yayımlanan dergilerden ve dergiciliğın tarihinden bahsederek ‘‘Halka Doğru’’nun bu tarihi süreç içerisindeki yerinden ve ‘‘Halka Doğru’’ ile benzer çizgideki diğer dergilerden ayrı bir başlık altında bahsettik.

Derginin şekil ve muhteva özellikleri ile ‘‘Halka Doğru’’nun yazar kadrosuyla ilgili incelememizi yine birinci bölüm içerisinde ayrı başlıklar halinde ele

aldık. Yazar kadrosunun alfabetik sıralı bir listesini verdikten sonra biyografisine ulaşamadığımız ve ulaşabildiğimiz yazarları ayrı başlıklar halinde gösterdik. Yazarların hayat hikâyelerini anlatırken faydalandığımız kaynakları dipnotlarla belirttik.

İkinci Bölüm'ü ‘‘Yazar Adlarına’’ ve ‘‘Konu Başlıklarına’’ göre yaptığımız fihristlere ayırdık. Yazar adlarına göre yaptığımız fihristte yazar adları alfabetik, aynı yazarın farklı yazıları ise kronolojik sıra ile verilmiştir. Yazarı belli olmayan yazılar İmzasız başlığı altında gösterilmiştir. Konu başlıklarına göre yaptığımız fihristte de yine alfabetik ve kronolojik sıra göz önünde bulundurulmuştur. Konu başlıklarına göre olan fihristte, araştırmacılara kolaylık sağlaması açısından, her yazının karşısında, o yazının muhtevasıyla ilgili özet mahiyetinde bir açıklamaya da yer verilmiştir.

Üçüncü Bölüm'ü ‘‘Halka Doğru’’dan seçilmiş yazılara ayırdık. Özellikle edebiyatla ilgili yazıları tercih ettiğimiz bu bölümdeki yazıların sıralanmasında, konulara göre fihristteki sırayı dikkate aldık. Her yazının sonunda sayı, tarih ve sayfa numarası ile yazar adını italik olarak belirttik.

Tezimizi hazırlarken faydalandığımız kaynakları ‘‘Bibliyografya’’ kısmında gösterdik.

Tezimizin sonundaki Ek 1 kısmında, dergide yer alan fotoğraflara ve açıklamalarına, Ek 2’de ise ‘‘Halka Doğru’’dan seçilmiş cilt, kapak ve sayfa örneklerine yer verdik.

Tezimize geçmeden önce, çalışmam sırasında benden yardım ve desteklerini esirgemeyen çok kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Ali Yıldız'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca sonsuz sabrı ve manevi desteğiyle bana güç veren sevgili eşime, aileme ve ismini zikredemediğim tüm dostlarıma teşekkür ederim.

İstanbul 2007
Orhan GÜDEK

I. BÖLÜM

1. HALKA DOĞRU DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ

1.1. GİRİŞ

İncelememize konu olan ‘‘Halka Doğru’’ dergisi, 24 Nisan 1913 ile 16 Nisan 1914 tarihleri arasında haftalık olarak toplam elli iki sayı çıkmış olup, dönemin aydınları arasındaki milliyetçi ve halkçı düşüncelerin yayın hayatına yansıyan bir görünümü niteliğindedir.

Bilindiği gibi II. Meşrutiyet’ten sonra 1908’de Türk Derneği, 1911’de Türk Yurdu Cemiyeti ve yine aynı yıl Türk Ocağı kurulmuş, dönemin Milliyetçi-Halkçı çizgide bulunan aydınları gerek bu derneklere gerekse basın yoluyla görüş ve düşüncelerini ifade edip tartışma imkânı bulmuşlardır.¹ Mezkûr derneklerden Türk Yurdu tarafından çıkarılan Halka Doğru dergisinin sorumlu müdürü, hal-i hazırda Türk Derneği’nde de kâtiplik yapan Celal Sahir’dir. Yazar kadrosunda ise Halide Edib, Yusuf Akçura, Ahmed Agayef, Akil Muhtar, Köprülüzade Mehmed Fuad, Ali Canib, Aka Gündüz, Mehmed Emin ve Ziya Gökalp gibi münevverlerin yer alıyor olması, derginin bulunduğu çizgi konusunda bize önceden bir fikir vermektedir.

Devrin yazar ve düşünürleri arasında yaygın olan milliyetçi-halkçı düşüncelerin bir yönünü teşkil eden ‘‘halka doğru gitme’’ hareketinin yayın hayatındaki tezahürü niteliğinde olan bu mecmuanın tarih ve edebiyat içindeki

---

¹ Geniş Bilgi İçin bkz: Füsün Üstel, *İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912–1931)*, İletişim Yay. İst. 2004

yerinin ve mahiyetinin doğru anlaşılabilmesi için öncelikle derginin yayınlandığı dönemi oluşturan tarihi ve siyasi arka plandan ana hatlarıyla bahsetmek gerekmektedir.

Osmanlı Devletinin, 18. yy.dan itibaren devam eden Batı karşısındaki gerilemesinin geldiği son nokta, her alanda yenilgi ve hezimetlerle birlikte koskoca bir imparatorluğun topraklarının sadece Trakya'nın bir kısmı ve Anadolu ile sınırlı kalmış olmasıdır. Osmanlı'nın ilk olarak toprak kaybına uğradığı anlaşma olan Karlofça Anlaşması (1699) ile başlayan bu gerileme süreci, tarihi seyri içerisinde giderek hızını arttırmış ve ne yapılmaya çalışılan ıslahatlar ve ne de devleti dağılmaktan kurtaracağına inanılan fikirler yenilgi ve dağılmanın önüne geçebilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin sürekli geriye gidişi ve parçalanışını önlemek amacıyla tam iki yüz yıl boyunca yapılan yenilik ve alınan tedbirlere tezimizin konusunun sınırları gereğince değinemeyeceğiz, ancak yine aynı gerekçeden dolayı, 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet ve 1909'da 31 Mart Vakası'ndan sonra Abdülhamid'in tahttan indirilmesiyle birlikte gelişen tarihi ve siyasi hadiselerden ana hatlarıyla bahsetmenin lüzumlu olduğunu düşünüyoruz.

II. Abdülhamid'in tahtta olduğu dönemdeki, devletin gözetleyici ve baskıcı tutumu, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile beraber, yerini, öncekine nazaran son derece serbest bir ortama bırakmıştır. Fakat 1909'da Abdülhamid'in yerine tahta geçen V. Mehmet Reşat'la birlikte devleti yöneten İttihat ve Terakki iktidarı, yönetimde istikrarsızlıkların ve devletin toprak kayıplarının had safhada olduğu bir iktidar dönemi olarak tarihe geçer. Bu dönemde, İngilizler Mısır'ı, Fransızlar Tunus'u, İtalyanlar Trablusgarb'ı ve sonrasında da on iki adayı işgal eder. Ayrıca Balkanlardaki topraklar da yapılan savaşlar ve antlaşmalar sonunda kaybedilmiştir.

Halka Doğru'nun çıkmaya başladığı 24 Nisan 1913 tarihi, Osmanlı'nın Trablusgarp Savaşı'ndan yenik çıktığı ve hemen arkasından Balkan Savaşı'na² girdiği tarihten (8 Ekim 1912) altı ay kadar sonrasına rastlar. I. Balkan Savaşı Mayıs 1913'teki Londra Antlaşması ile sona erer, fakat bu anlaşmayla birlikte Bulgaristan'ın daha fazla toprak almasını kabul etmeyen Yunanistan, Karadağ ve Sırbistan ve I. Balkan Savaşı'nda yer almamış olan Romanya birleşerek Bulgaristan'a savaş açarlar. Balkan devletleri arasındaki bu ihtilaftan yararlanan Osmanlı Devleti, I. Balkan Savaşı sonunda kaybettiği Edirne ve Kırklareli'yi geri alır. İşte Halka Doğru dergisi, devlet yönetiminde büyük istikrarsızlıkların olduğu ve devletin Balkanlar'daki topraklarını tamamen kaybettiği böyle bir dönemde yayın hayatına başlar.

Söz konusu dönem, Osmanlı Devleti'nin büyük bir inkıraz içinde olduğu ve aydınların kötü gidişin önüne geçebilmek amacıyla sürekli tartışıp fikir ürettikleri bir dönemdir. Aydınlar, üretilen ideolojilerin, hayata geçirildiği takdirde devleti yıkılmaktan kurtaracağına inanıyorlardı. 'II. Meşrutiyet devri Türk aydınları, çatışan şu üç ideoloji arasında parçalanmıştı: Batıyla kaynaşmayı ve çok 'milletli' Osmanlı İmparatorluğu'nun din ve ırk farkı gözetmeksizin tüm vatandaşlara eşit haklar verilmesi suretiyle kurtarılmasını öneren Tanzimat devri liberalizmi (Osmanlıcılık); Müslümanlığın politika, kültür ve sosyal hayat üzerindeki egemenliğini devam ettirmesini ve özellikle Türkler ve Araplar arasında olmak üzere imparatorluğun içindeki Müslümanlarla sınırları dışındakiler arasında kopmaz bir bağ oluşmasını ısrarla isteyen İslamcılık ve ilk romantik dönemlerinde Türk ırkından herkesi zamanla tek bir devlet içinde birleştirmek amacıyla Türkler arasında sıkı ilişkiler kurulması için mücadele eden Türkçülük (Turancılık ya da Pantürkizm)''³

² Balkan Savaşı il ilgili Bkz: Aram Andonyan, "Balkan Harbi Tarihi", Sander Yay. İst. 1975, Türkçesi: Zaven Biberyan

³ Yusuf Bayraktutan, "Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları", Kültür Bakanlığı Yay. Ank. 1996, s. 35

Ali Kemal'in Kahire'de çıkardığı ‘‘Türk’’ adlı derginin, 24-34’üncü sayılarında 1904 yılında yayımlanan Yusuf Akçura’nın ‘‘Üç Tarz-ı Siyaset’’ adlı uzun makalesi de yıkılış karşısında hal çareleri arayan ve yukarıda zikredilen üç ideoloji ile ilgili görüş ve düşünceleri içermektedir. Akçura, makalesinde Osmanlılık ve İslamcılık fikirlerini eleştirdikten sonra son bölümde Türkçülük fikrini ele almaktadır.

‘‘Bu konudaki fikirleri özetle şöyledir: ‘Türk Birliği ilkin Osmanlı İmparatorluğu’nda Türklerin, Türk olmadıkları halde az çok Türkleşmiş olanların ve ulusal vicdandan yoksun olanların bilinçlendirilmesi ve Türkleştirilmesiyle başlayacaktır. Sonra, Asya kıtasıyla Doğu Avrupa’da yayılmış olan Türklerin birleştirilmesine geçilerek azametli bir siyasal milliyet meydana getirilecektir.’’⁴

Türkçü ideoloji’nin gelişip örgütlenmesinde, tıpkı Akçura gibi çeşitli baskılar sonucu Türkiye’ye göç etmiş olan Rusya kökenli Türk aydınlarının payı büyüktür. Bu aydınlar gerek Türklük şuurunun uyanmasında gerekse bu şuurun örgütlü bir hale gelmesinde etkin rol oynamışlardır.

Sözü edilen Türkçülük fikri ve bu fikre inanan kişilerin örgütlü bir şekilde faaliyet göstermeleri Abdülhamid dönemine rastlar. Bilindiği gibi Abdülhamid’in baskıcı ve diktatoryal yönetimine karşı Kanun-ı Esasi’yi tekrar yürürlüğe koymak isteyen ve Jön Türkler adıyla anılan grupların faaliyetleri sonucu 24 Temmuz 1908’de II. Meşrutiyet ilan edilmiştir. İlan edilen Meşrutiyet yönetimin getirdiği özgür düşünce ve tartışma ortamı önceden beri devam edegelen fikirlerin daha rahat ve daha serbest bir biçimde tartışılmasına imkân sağlamıştır. ‘‘Bu fikir cereyanlarının ortak amacı, kendi bakış açılarından Osmanlı devletinin geriliğine çare bularak çökmesini önlemektir. Bu fikir akımlarının mensupları, genellikle II. Abdülhamid

⁴ Yusuf Akçura, ‘‘Üç Tarz-ı Siyaset’’, Türk Tarih Kurumu Yay. Ank. 1976, s. 7 (Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal’ın yazdığı ‘‘Önsöz’’)

rejimine karşı muhalefet hareketinin içinde yer almışlardır. II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte belirli yayın organları ve cemiyetler etrafında toplanarak, fikirlerini sistemli bir şekilde işlemeye, 'Bu devlet nasıl kurtulabilir?' sorusuna cevap aramaya çalışmışlardır.'⁵

Türkçülük fikrinin örgütlü ilk cemiyeti, Aralık 1908'de kurulmuş olan "Türk Derneği"dir. Bu dernek, çıkarmış olduğu ve kendi adını taşıyan Türk Derneği dergisiyle birlikte umumiyetle Türkoloji çalışmalarında bulunmuş, ayrıca Osmanlı Devleti dışında yaşayan Türklerle ilişkileri sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Türk Yurdu Cemiyeti 31 Ağustos 1911'de kurulan bir başka Türkçü cemiyettir. Cemiyet üyelerinin fikir ve görüşleri, cemiyetin yayın organı olan "Türk Yurdu" dergisinde yayımlanmıştır. Bu dergi daha sonra resmi olarak 1912'de kurulan "Türk Ocağı"nın dergisi haline gelmiştir. Akademik yanı ağır basan ve 1913 yılında kurulan "Türk Bilgi Derneği"nin yayın organı ise "Bilgi Mecmuası"dır." Gerek zikredilen derneklerde gerekse bu derneklerin yayın organı olan dergilerde Türkçü-Milliyetçi anlayışla ilgili fikirler üretilmiş ve milliyetçilik Osmanlı'da -devrin de hususiyetlerinden dolayı- farklı bir şekilde gelişmiştir.

Milliyetçilik akımı Osmanlı'da salt etnisiteye dayalı bir Türkçülük anlayışı biçiminde gelişmemiştir. Devrin Türkçülük fikrinin en önemli özelliği, onun, "Halkçı Fikirlerden" ve "Halka Doğru Gitme Hareketi'nden" bağımsız olarak düşünülemeyeceği gerçeğidir. "II. Meşrutiyet'in Osmanlı düşün yaşamına getirdiği temel akımlardan biri kuşkusuz halkçılıktı. Rus Narodnik hareketinden ve Balkanlar'daki uzantısı halkçılık (Populism)ve köylücülük (peasantism)'ten esinlenen Osmanlı halkçıları Türk Ocağı ve Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti çevresinde toplanmış, Türk Yurdu ve Halka Doğru dergilerini çıkarmışlardı.

---

⁵ Yusuf Sarımay, "Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları", Ötüken Yay. İst. 2004, s. 90

‘Halka doğru’ deyimi, bilindiği gibi Çarlık Rusyası’nda 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişen ‘narodnik’ hareketinin temel şiarlarından biridir. Serfliğin kaldırılışı ertesinde Rusya’da toprak temerküzü, toplulaşması giderek hızlanmış, tarımda küçük üreticilik gerilemişti. Aynı dönemde ülkedeki küçük burjuva aydın katmanları toplumu yitiren kesimleriyle bütünleşmeye yönelmişti. Diğer bir deyişle köylülüğün alt gelir gruplarına seslenen Rus aydını, çarpılan geleneksel yapıya ‘halka doğru’ hareketiyle çözüm aramıştı. ‘Halka doğru gidenler’ toprağını her geçen gün ‘kulaklar’a, zengin çiftçilere kaptıran ve giderek yoksullaşan küçük üretici köylülüğe sahip çıkıyor, geniş köylü kitlelerini Çarlığa karşı başkaldırıya çağırıyordu. Devrim için köylülüğü kazanmak gerekirdi ve bu nedenle Rus aydınına önemli görevler düşüyordu. Rus aydını halka gitmeli, halka inmeli, halkı uyarmalı, eğitmeli, aydınlatmalıydı.’⁶

Rusya’daki bu fikir ve hareketler Osmanlı aydınlarına da çok geçmeden Balkanlar ve Rusya’dan göç eden Türk kökenli aydınlar aracılığıyla ulaştı. Türkçülükle ilgili cemiyetlerde Rusya menşeli bu ‘‘halka doğru hareketi’’, memleket şartlarına uyarlanmak suretiyle yeniden yorumlandı ve aydınlar tarafından bir ilke olarak benimsendi. Balkanlardaki milliyetçilik hareketlerinin de halkçılıkla beraber yürüdüğü bu dönemde, bir yönüyle tepkisel olarak teşekkül eden Türk Milliyetçiliği halkçılıktan bağımsız bir ideolojik yapı değildi. ‘‘Türk milliyetçileri, klasik Osmanlı toplum düzeninin temel zaafının, bürokrasi ile halk arasındaki derin mesafede saklı olduğunu düşünüyorlardı. Bu mesafe, keza devlet-millet, aydınlar ve köylü, İstanbul ve Anadolu arasında da kendisini üreten bir mesafeydi. Sadece politik değil aynı zamanda kültürel ve ideolojik de temellere sahipti.’’⁷ İşte tam da bu noktada Nisan 1913’te ‘‘Türk Yurdu’’ tarafından çıkarılmaya başlayan ve hem Türkçü-Milliyetçi ve hem de Halkçı-Köycü fikirlerin bir yansıması, bir yayın organı niteliğinde olan ‘‘Halka Doğru’’ dergisi karşımıza çıkmaktadır.

⁶ Zafer Toprak, ‘‘Osmanlı Narodnikleri: ‘Halka Doğru’ Gidenler’’, Toplum ve Bilim 24 Kış 1984, s.69

⁷ Mehmet Özden, ‘‘Türkiye’de Halkçılığın Evrimi (1908–1918)’’, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 16, Yıl 2006, s. 90

1. 2. OSMANLI'DA DERGİCİLİĞİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ⁸, HALKA DOĞRU DERGİSİ ve AYNI DÖNEMDE YAYIMLANAN BENZER DERGİLER

Tarihi kayıtlara göre Osmanlı'da yayımlanan ilk Türkçe dergi bir tıp dergisi olan ve 26 Mart 1849 tarihinde yayımlanmaya başlayan "Vakayi-i Tıbbiye"dir. Onu, Temmuz 1862'de yayın hayatına başlayan ve Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye tarafından çıkarılan "Mecmua-i Fünun" dergisi izler. Onunla aynı yıl yayımlanan "Mir'at" dergisi üç sayı, "Mecmua-i İber-i İntibah" dergisi ise sadece sekiz sayı çıkabilmiştir. Daha sonraki dergiler, 1864 tarihli "Mecmua-i Ceride-i Askeriye", 1865'te "Mecmua-i İbretnüma", 1866'da "Mecmua-i Maarif", 1867'de "Mecmua-i Ulum" ve "Tuhfetü't-Tıb"tır. Bunlardan başka 1871 yılına kadar muhtelif dergiler neşredilmiştir.

1871 yılı Türk dergiciliği için bir anlamda dönüm noktası olarak nitelendirilebilir. Bunun sebebi bu tarihten sonra yayımlanan dergi sayısında önemli bir artış görülmesi ve Ahmet Mithat Efendi'nin yayımladığı "Dağarcık" adlı dergi ile birlikte, dergiciliğin artık geniş kitlelere hitap eder hale gelmesidir. 1872'de "Dağarcık"la beraber üç, 1873'te on'dan fazla dergi çıkarılmaya başlanmıştır. Bu tarihlerden sonra değişik alan ve konularda (çocuk, kadın, askerlik, mizah, bilimsel, edebi, mesleki, vs.) dergiler yayımlanmıştır. Fakat daha sonra Abdülhamid'in basın üzerindeki denetleme, baskı ve sansürleri sebebiyle yayın sayısında bir azalma olmuştur.

---

⁸ Geniş Bilgi İçin Bkz: Bülent Varlık, "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yay. 1985, cilt 1

27 Mart 1891 tarihinde yayın hayatına başlayan ‘‘Servet-i Fünun’’ dergisi, edebiyat dergiciliğinde mühim bir yere sahiptir. Dönemin en meşhur edebiyat, sanat ve bilim adamları bu dergide yazılarını yayımlamışlardır. Ayrıca bu dergi Edebiyatı-ı Cedide olarak adlandırılan edebi akımın da sözcüsü konumunda olan bir dergidir.

1908’de II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle ve basın üzerindeki sansürün kalkmasıyla birlikte pek çok gazete ve dergi yayın hayatına başlamıştır. Hemen her konuda derginin yayımlanmaya başladığı bu yıllar Anadolu’da da pek çok dergi yayın hayatına başlamıştır. Ancak gerek Anadolu’daki gerekse İstanbul’daki dergilerin çoğunun ortak özelliği, devrin özgürlük rüzgârlarına kapılarak yayın hayatına başlayıp, birkaç sayı çıktıktan sonra kapanmalarıdır.

Tezimizin çerçevesi itibariyle dergiciliğin bizi ilgilendiren kısmı daha çok Türkçü ve Milliyetçi dergilerdir. ‘‘II. Meşrutiyet’in ilanından sonra, dönemin aydınlarının önemli bir bölümü Türkçülük ideolojisinin etrafında toplanmış, bir kurtuluş ümidi ile Türkçülük anlayışına dört elle sarılmıştır. Bu anlayışın İttihat ve Terakki içinde de güç kazanması sonucu, Türkçülük düşüncesini savunan birçok dergi birbiri ardına yayın piyasasına girmiştir.’’⁹ 1911 yılında yedi sayı çıkabilen ‘‘Türk Derneği’’ ve 1911’de Türk Yurdu derneği tarafından çıkarılan ve dernekle aynı adı taşıyan ‘‘Türk Yurdu’’ dergisi bunların ilkidir.

‘‘Türk Yurdu’ derneği, 1913 ve 1914 yıllarında halkın her kesiminin rahatça anlayabileceği, onları milliyet düşüncesi etrafında toplayabilecek iki dergi daha çıkarmıştır. Her ikisi de Celal Sahir (Erozan)’in yönetiminde çıkan bu dergiler ‘Halka Doğru’ ve ‘Türk Sözü’ adlarını taşımaktadır.’’¹⁰ Çalışmamızın konusunu oluşturan ve Türkçü fikirlere sahip önemli sanat, edebiyat ve siyaset adamlarının

⁹ Bülent Varlık, ‘‘Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri’’, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yay. 1985, cilt 1, s. 119

¹⁰ A.g.e. s. 120

yazılarının yer aldığı Halka Doğru dergisi, toplam elli iki sayı çıktıktan sonra kapanmış ve daha sonra, serlevhasında bulunan ‘‘Halka doğru gitmek, halk için çalışmak’’ düsturu ile yayın hayatına başlayan ‘‘Türk Sözü’’ dergisi çıkmaya başlamıştır. Fakat ‘‘Türk Sözü’’nün ömrü pek uzun olmamış sadece on altı sayı yayımlanabilmiştir.

Türkçülük düşüncesini temsil eden diğer önemli dergilerden biri 1910-1912 yılları arasında Selanik’te yayımlanan ‘‘Genç Kalemler’’, diğeri ise 1917-1918 yılları arasında çıkan ‘‘Yeni Mecmua’’dır. Söz konusu dergilerde yine dönemin önde gelen milliyetçi aydınlarının birçok yazısı yayımlanmış, özellikle ‘‘Genç Kalemler’’ dergisi, Türkçülüğün bir yönünü teşkil eden ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’nin sözcüsü konumuna gelmiştir.

1. 3. ‘‘HALKA DOĞRU’’NUN ÇIKARILIŞ AMACI ve ADININ KÖNULMASI

Söz konusu dergi, yayın politikası itibariyle her türlü sosyal, kültürel ve iktisadi teşebbüsün halkın gelişimine katkıda bulunması gerektiğini savunmuş, bu itibarla aydınlara büyük sorumluluklar yüklemiştir. Sayfalarını da bu hedefe hizmet edecek biçimde kullanan derginin amacı, halkın her anlamda inkişafı olduğundan, halka ulaşabilmek amacıyla, dergide sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaya çalışılmış, halkın ilgisini çeken, halkın problemlerine çareler arayan, onlara bilgiler veren ve milliyetçi duyguları ön plana çıkaran yazılara yer verilmiş, dönemin münevverlerinin halka ulaşmaları, başka bir deyişle halktan kopuk olmamaları gerektiği üzerinde sıklıkla durulmuştur.

Mecmuada Yusuf Akçura tarafından kaleme alınan ve ‘‘Halk’a’’ başlığını taşıyan yazı beş sayı boyunca sürmüş ve özellikle yazının ilk bölümünün yer aldığı

22. sayıda ‘‘Halk’’ kavramı üzerinde durulmuştur. Söz konusu yazı ‘‘Halk’’ kavramından ne anlaşılması gerektiğini açıkça ortaya koyması bakımından önemlidir. Mezkûr yazıda şöyle denilmektedir:

‘‘Biz ‘Halka Doğru’ diye ad taktığımız bu cerideyi, halk için halka faydalı olmak için çıkarıyoruz. Halk’tan muradımız, köylükte yaşayan, az toprak sahibi yahut büsbütün topraksız rençberler; sonra şehirlerde geçinen ufak esnaf ve günlükçü ameleler, ırgatlarıdır.’’¹¹

Buradan anlaşılmaktadır ki derginin hedef kitlesi, ulaşmak istediği grup, ‘‘köylü, işçi ve esnaf’’tır. Toplumun üç önemli ayağını oluşturan ve ‘‘Halk’’ sözüyle ifade edilen bu üç kesimin ayırıcı vasıfları arasında, meşgul oldukları işlerin yanında, tahsil ve iktisadi yönlerden çeşitli imkânsızlıklar sebebiyle yeteri kadar gelişmemiş olmaları da sayılmalıdır.

Yukarıda bahsedilen, Halk’ın, aydınlar ve devlet tarafından ihmal edilmiş olması, onun özellikle ekonomik ve ilmi açılardan geri kalması sonucunu doğurmuştur. Derginin çıkarılmasının altında yatan en önemli sebeplerden biri de zaten, halkın uyanışına ve kalkınmasına katkıda bulunmak düşüncesidir. Mecmuanın ilk sayısında yer alan ve derginin çıkarılış sebebinin, görülen bir rüya benzetmesi ile tahkiye edilerek anlatıldığı yazıda, ‘‘Halk’’ ile münevverlerin diyaloguna yer verilmekte ve halk’ın ağzından, -gelişebilmek ve ilerleyebilmek için- neler yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

Söz konusu yazıda, sekiz on yazar bir rüya görür. Bu yazarlar rüyalarında tarlada çalışan ve oldukça yaşlı olan bir kadına rastlarlar. Kadınlara konuşmaları

¹¹ Akçuraoğlu, ‘‘Halka’’, *Halka Doğru*, Yıl 1, Sayı 22, 5 Eylül 1329, s.169

neticesinde onun bugüne kadar hep ihmal edilmiş olan ‘‘Halk’’ olduğunu anlarlar. Kadın onlara şöyle seslenir:

‘‘ Ben sırası geldikçe, bütün suçları üzerine attığınız halkım. Kendi namına hüküm sürdüğünüz, hâkimiyetinin vekilleri olarak meydana çıktığınız ahaliyim, milletim. Siz, kâğıtlar içinde gömülmekten başka bir işe yaramayacak kanunlar, nizamlar yaptınız, ben kendi adetlerimi canlı kanunlar yaparak, hayatımı bu güne kadar sakladım.

Siz, anlamadığım lugatlerle dolu yığın yığın kitaplar, cerideler çıkardınız. Ben Âşık Garibler, Keremler, Köroğlular düzerek, ruhumu onlarla avuttum. Siz kelamlar, tasavvuflar, felsefeler, derin derin ilim kitapları yazdınız. Ben onlardan hiçbir şey anlamadığım için dinimi mızraklı ilmihallerden, ilahilerden öğrenmeye çalıştım. Siz beni aramadınız, ben sizi anlamadım. Artık sizden ümidimi üzdüm. İslahat diye yaptığınız, yapacağınız şeyleri dinlemeyeceğim; ben kendi kendimi okutacağım. Kendi kendimi ıslah edeceğim. Terakkiye kendi adımlarımla gideceğim. İptida bana bir dil, bir edebiyat lazım. Dini, ahlaki, iktisadi, içtimai malumat lazım. Bunları kendi kendime edineceğim. Eski yıpranmış aletlerimi atarak yeni makineler kullanacağım. Toprak sürmeyi, hayvan beslemeyi, köy idare etmeyi, yol yapmayı, mektep açmayı öğreneceğim. Gizli duygularımı, şuursuz mefkûrelerimi, kalbimden çıkararak ortaya koyacağım. Dinimin esaslarını bularak gerçekten İslam ümmeti olacağım. Bu işi yapmak için bu gördüğünüz aç, çıplak, sıtmal oğullarımla, zavallı yoksul kızlarımla çalışmaya niyet ettim. Siz de benim evlatlarım değil misiniz? Siz de yapma dilinizi, yalancı bilgilerinizi, boş ve faydasız gururlarınızı bırakarak bana gelir, benimle beraber çalışır mısınız?’’¹²

Bu sözler üzerine uykudan uyanan yazarlar, haftalık Halka Doğru dergisini çıkarmak suretiyle, o ihtiyar kadına, yani ‘‘halk’’a yardım etmeye karar verirler.

¹² Halka Doğru, ‘‘Halk’ın Dedikleri’’, *Halka Doğru*, Yıl 1, Sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 1, 2.

1. 4. DERGİNİN ŞEKİL ve MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1.4.1. DERGİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

‘‘Halka Doğru’’ dergisi ‘‘Türk Yurdu’’ derneği tarafından çıkarılmış olup, hicri 11 Nisan 1329 ile 3 Nisan 1330 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Haftalık olarak toplam elli iki sayı çıkmış olan ‘‘Halka Doğru’’ dergisi bir yıllık yayın hayatı süresince Türkçü ve Halkçı çizgide yer alan bir yayın politikası takip etmiştir.

Derginin sorumlu müdürü Celal Sahir’dir. Mecmuanın ilk sayısında yer alan ‘‘Halka Doğru’nun Daimi Yazıcıları’’ başlığı altında şu yazarların isimleri yer almaktadır: ‘‘Halide Edib Hanım, Akçura Oğlu Yusuf, Ahmed Agayef, Tevfik Nureddin, Celal Sahir, Hüseyinzade Ali, Hamdullah Subhi, Akil Muhtar, Abdülfeyyaz Tevfik, Ali Canib, Ali Ulvi, Galib Bahtiyar, Kazım Nami, Köprölüzade Mehmed Fuad, Gökalp, Mehmed Emin, Mehmed Ali Tevfik, Memduh şevket Beyler’’. Daimi yazıcılar sıfatıyla isimleri zikredilen yazarlardan, Halide Edib Hanım, Tevfik Nureddin, Hüseyinzade Ali, Hamdullah Subhi, Akil Muhtar, Ali Ulvi ve Mehmed Ali Tevfik’in, dergide yayımlanmış hiçbir yazının imza kısmında adları yer almamaktadır.

Mecmuanın idarehanesi, İstanbul’da Nuruosmaniye Caddesi’nde 40 Numaralı ‘‘Türk Yurdu’’dur. Derginin ‘‘yıllığı, Osmanlı memleketi için 12 Kuruş, Rusya ve Acemistan için 2 Ruble, başka memleketler için 5 Frank’’tır; ‘‘sayısı 10 Paraya’’ satılmaktadır.

‘‘Halka Doğru’’nun her bir sayısı sekiz sayfadan ibarettir. Fakat sadece 29 ve 30. sayılar bir arada olmak üzere on iki sayfa olarak çıkmıştır. Bunun yanında derginin 38. sayısı da on iki sayfa olarak yayımlanmış, diğer bütün sayılar sekiz sayfa olarak çıkmıştır. 27x18 ebatlarında olan dergi, ikinci hamur kâğıda basılı ve fotoğraflıdır. Dergi kapağında bulunan ‘‘Halka Doğru’’ yazısının hemen altında ‘‘Haftada Bir Türk Yurdu Tarafından Çıkarılır’’ ibaresi yer almaktadır. Dergideki yazılar her sayfada iki sütun halinde bulunmaktadır.

1.4.2. DERGİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Halka Doğru dergisinin şekil özellikleri yukarıda belirtildiği gibidir. Derginin muhteva özellikleri ile ilgili yapacağımız tespit ve tahlillere geçmeden önce dergideki yazıların türlere göre bir dökümünü vermeyi uygun gördük:

ŞİİR	HİKÂYE	MEKTUP	GEZİ	TARİH
66	38	3	3	14
DİN	SAĞLIK	BİLİM	EĞİTİM	İKTİSAT
8	6	3	14	29
MUHTELİF KONULAR	HABER	GAZETE, DERGİ, KİTAP TANITIMI	DUYURU, KUTLAMA, REKLÂM, TASHİH	
20	29	26	33	

1.4.2.1. Dergide Milli İktisada Verilen Önem

Yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır ki edebiyatla ilgili olarak şiir, hikâye, mektup, gezi gibi türlerde bir yıl boyunca dergide yüzden fazla yazı yayımlanmıştır. Edebiyat harici yazılardan tarih, din, sağlık, bilim, eğitim, iktisat gibi konular içerisinde ise en çok yeri iktisadi yazıların tuttuğu görülmektedir. Mecmuada iktisat üzerine olan yazıların, edebiyatla ilgili olanlardan sonra en fazla yeri tutması, bize Halka Doğru'nun yayın politikası içerisinde iktisat konusuna ne derece büyük önem verildiğini göstermektedir. Söz konusu yazılar incelendiğinde, milli iktisat politikasının benimsendiği ve milli bir burjuva sınıfı yaratılması gereğinin savunulduğu görülmektedir.

Halka Doğru dergisinin iktisat açısından incelenmesi ile ilgili hazırlanmış olan "Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri"¹³ başlıklı yüksek lisans tezinde şöyle denilmektedir: "I. Dünya Savaşı yıllarında liberal iktisadi düşünceye karşı dergilerde genel olarak bir tavır alınmıştır. İlk olarak bu karşı görüşler İttihat ve Terakki'ye yakın oluşuyla bilinen Türk Yurdu dergisi tarafından savunulur. Türk Yurdu dergisi yazarlarına göre koruyucu bir iktisadi politika kaçınılmazdır. Genel olarak Türk burjuvazisi oluşturulmalı, iktisadi bağımsızlık kazanılmalı, esnaf Türkleştirilmeli konuları sıklıkla ele alınmıştır. Türk Yurdu'nun bir diğer yayın organı olan Halka Doğru dergisi ise yukarıda söz konusu edilen konuları halka anlatmaya ve onları bilinçlendirmeye çalışmıştır."¹⁴

Bu konularla ilgili özellikle kooperatifçiliğin halk arasında benimsenip yaygınlaştırılmasına ve milli burjuvazinin oluşturulmasına yönelik yazılara, ziraatla

¹³ Hüsnü Cemal Ocak, "Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri", Marmara Üni, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst. 2002

¹⁴ A.g.e. s. 54

ilgili ve ticaretle ilgili yazılara, esnaf ve çeşitli meslek kollarıyla ilgili yazılara dergide geniş yer verilmiştir.

1.4.2.2. Muhtevaya Tesir Eden İki Önemli Faktör: Milliyetçi ve Halkçı Düşünceler ile Balkan Savaşları

İnceleme konumuzu oluşturan Halka Doğru dergisindeki yazıların muhtevasına doğrudan etki eden iki önemli faktör vardır. Bunlardan birincisi henüz yeni yapılmış olan Balkan Savaşları, ikincisi ise o dönemde revaçta olan milliyetçi ve halkçı düşüncelerdir. Tezimizde milliyetçilik ve halkçılık ile Balkan Savaşları'nın tarihi gelişimi üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmayacağız. Ancak sözü edilen unsurların Halka Doğru'nun muhtevasına ne gibi katkıları ve etkileri olduğu konusunu teferruatıyla incelemeye çalışacağız.

Aslında sözünü ettiğimiz ‘‘Balkan Savaşları ile milliyetçi ve halkçı düşünceler’’ birbirleriyle ilişkili ve birbirini tamamlayıcı niteliktedirler. Çünkü ‘‘Balkan ulusları arasında milliyetçi gelişmeler sonucu çok sevilen Rumeli topraklarının birer birer elden çıkışı Türk Milliyetçiliğinin doğuşunda rol oynamıştır. (...) Türkler Balkan topraklarını fethettikten sonra buralara belli bir iskân politikası içinde, Anadolu'dan Türk aileleri göndererek, Hıristiyan nüfus yanında bir Türk-Müslüman nüfus meydana getirmişlerdir. Bu siyaset ve tımar sistemi sayesinde Balkan topraklarının ekilebilir çok büyük kısmı Türklerin eline geçmiştir. Balkan topraklarının elimizden çıkışıyla beraber, kurulan yeni milli hükümetler Türkleri atmak ve eritmek politikası gütmüşler, bu şekilde katıksız bir milli bünyeye erişmek istemişlerdir. Diğer taraftan da Osmanlı döneminin efendileri, yeni rejimde statülerini de kaybedince bu duruma tahammül edemeyip anavatana göç etmek yolunu tutmuşlardır. Bu göçler Türk milliyetçiliğinin oluşumuna tesir etmekten geri kalmamıştır. Yerlerini yurtlarını terk eden binlerce insan çok sevilen Rumeli'den

anavatana gelip yerleşirken, ‘Rumeli sılasını’ ve Balkan uluslarının milli kurtuluş savaşları sırasında kendilerine yaptıkları eziyetleri dile getirirken, halk arasında milliyetçi hislerin doğmasına yol açmışlardır.’’¹⁵

Özellikle yukarıda belirtilen ‘‘Rumeli sılası’’ kavramı ve Balkan uluslarının Türk-Müslüman unsura karşı yaptığı acımasız eziyet ve işkencelerin, Halka Doğru’daki yazıların konusuna doğrudan etki ettiği görülmektedir.

Mecmuanın 34. sayısında yer alan ‘‘Öc Türküsü’’¹⁶ başlıklı şiirde özellikle Balkanlar’da Türkler’e yapılan zulümden bahsedilmekte ve intikam çağrısı yapılmaktadır.

(...)

*Yüce dağ başını duman bürüdü;
Kadersiz vatana düşman yürüdü;
Gelinlik kızları alçak Bulgarlar
Saçlarından tutup yerde sürüdü.*

*Türk kovuldu bahçesinden, bağından,
Öç alındı ölüsünden, sağından;
Kan köpürür şimdi o Rumeli’nin
Altın akan ovasından, dağından.*

(...)

¹⁵ Ali Engin Oba, ‘‘Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu’’, İmge Kitabevi, Ankara 1995, s. 62, 63

¹⁶ Atıla Han, ‘‘Öc Türküsü’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 265

Aşağıdaki mısralar ise Aka Gündüz'ün ‘‘Öç Türküsü’’¹⁷ adlı şiirinden alınmıştır:

(...)

Birlik olsun Rumeli’de her gün düşmanlar.

Seller gibi aksın gitsin, canlar, cihanlar

Dirilmekçün imanım var, tulsımum var:

Yeter bana milli duygum, milli gururum.

(...)

Mecmuada üç sayı olarak yayımlanan ve birbirinin devamı niteliğinde olan Celal Sahir imzalı ‘‘Öc 1’’, ‘‘Öc 2’’ ve ‘‘Öc 3’’ başlıklı şiirlerde de yine Balkanlar, Rumeli, Türklere ve Müslümanlara yapılan zulümler, intikam çağrıları gibi konular işlenmektedir:

*Öc 1*¹⁸

(...)

Ölüm ve kan... İşte seni kurtaracak bir silah!

Bugün akşam oldu, fakat yarın var.

Sen secdeye kapanırken düşün, ah,

Nice ulu camilerde çan çalar,

Nice billur ırmaklardan kan akar.

¹⁷ Aka Gündüz, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 57

¹⁸ Uyanık, ‘‘Öc 1’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 19

Öc2¹⁹

(...)

Bulgarların dudağıyla kirlendi;

Yüce İslam namusunu yaktı kirli kucaklar.

Camilerde şarap içip tepinirken alçaklar

Açlığından herkes ekmek dilendi.

Toprakları şehid kanı suladı.

Ot çiğnerken, ağaç yerken hasta, cansız askerler.

Ev basarak para çalan, kan sömüren her nefer

Bileğine bir sırma saç doladı...

(...)

Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra 1913 yılı Mayıs ayında imzalanan Londra Antlaşması sonrası Osmanlı Devleti'nin batıdaki sınırı Midye-Enez hattı olmuştu. Bu çizgi Edirne'yi Osmanlı Devleti sınırları dışında bırakıyordu. Fakat daha sonra çıkan anlaşmazlık sonucu Balkan devletlerinin kendi aralarında savaşa başlamalarından yararlanan Osmanlı Devleti, Midye-Enez çizgisini geçerek Edirne ve Kırklareli'yi geri aldı. Derginin 15. sayısında yer alan Celal Sahir'in Öc 3 adlı şiiri bu hadisenin bir yansıması niteliğindedir:

Öc3²⁰

(...)

Yangın söndü, gün açıldı, parçaladı zulmeti;

Sen bizimsin, ey Edirne, ey Rumeli cenneti!

Haber verin kan ağlayan 'Sinan'a:

Sultan Selim kavuşuyor ezana.

(...)

¹⁹ Celal Sahir, "Öc 2", Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 27

²⁰ Celal Sahir, "Öc 3", Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 113

Yukarıda verdiğimiz misaller dışında Balkan hasreti ve zulmüyle ilgili dergide daha onlarca örnek vardır. Abaka imzasını taşıyan ‘‘Kasımiye’’, ‘‘Yusufum’un Kokusu’’, ‘‘Demeyin’’ adlı şiirler, Ahmed Necmeddin imzalı ‘‘İntikam’’ adlı şiir, Aka Gündüz, imzalı ‘‘Muhacir Türküsü’’, ‘‘Öc Türküsü’’, ‘‘Hakikin Rüyası’’, ‘‘İstiklal Marşı’’ adlı şiirler, Ali Canib’in ‘‘Sorma Ah Öğren’’ başlıklı şiiri, Bir Muhacir imzalı ‘‘Sultan Selim’’ adlı şiir, Enis Behiç imzalı ‘‘Ey Meriç’’ adlı şiir, Feyzullah Sacid’in ‘‘Bir Türk Yavrucağına’’ adlı şiiri, İzzet Ulvi’nin ‘‘İntikam’’ başlıklı şiiri ve daha başka birçok şiir doğrudan doğruya Balkanlarla ilgilidir. Bunlar dışında milli duygularla ilgili olan ve dolaylı olarak Balkanlara değinen şiirler de mecmuada yer almaktadır.

Sözü edilen konunun, mecmuada şiirler dışında hikâyelerde de yer aldığını görürüz. Örneğin, Köprülüzade Mehmed Fuad imzalı ‘‘Süngü Altında’’ adlı hikâyede anlatılanların gerçekten yaşanmış olduğu belirtilmekte ve bir Türk köyünün Bulgarlar tarafından işgal edilişi anlatılmaktadır. Ayrıca yazarın ‘‘Hicret Hikâyelerinden’’ başlıklı öyküsü de yine Bulgar zulmü üzerinedir.

Nazım imzalı ‘‘Ana İntikamı’’ adlı hikâyede Bulgarlarca alıkonan bir Türk anasının düşmanlarından nasıl intikam aldığı konu edilmektedir.

Maraşlıoğlu²¹ imzalı ‘‘Selanikli Ayşe Hanım’’ adlı hikâyenin üst başlığında ‘‘Mukaddes Kinler’’ ibaresi yer almaktadır. Hikâye, Rumeli’den göç etmek zorunda kalmış insanların anavatandaki soydaşları arasında milli duyguların uyanmasına nasıl katkıda bulduklarının güzel bir örneğini oluşturmaktadır:

---

²¹ Kazım Nami (Duru)

‘‘Rumeli’de mahvedilen yüz binlerce Müslümanların, Türklerin, buralara hiç haberi mi gelmemiştir? Bu İstanbul beyleri, hanımları hal zevklerinde, eğlencelerinde bu kadar hissizcesine nasıl devam edebiliyorlardı? Acaba bunlar ana, baba, oğul, kardaş yüreği taşıyorlar mı idi? Yoksa yürekleri taştan bile olsa, bir seneden beri Rumeli’nde akan kanlardan, yaşlardan biraz aşınmak lazımdı.

Selanikli Ayşe Hanım, herkesi kendi gibi görmeye alışmış, etrafında yas günleri tatmış kimselerin gözyaşlarını göre göre ağlamadan geçen günlerin kıymetsizliğine inanmış idi. İstanbulluların da kendi gibi insanlardan başka türlü olabileceğine pek akıl erdiremiyordu.’’²²

Yine Maraşlıoğlu imzalı ve dergide üç sayı boyunca yayımlanmış olan ‘‘Zaruri Bir Mukayese’’ başlıklı hikâyede de aynı konu işlenmektedir.

Mehmet Rifat imzalı ‘‘Köylünün İntikamı’’ başlıklı hikâyede Rumeli’de bir Türk köyü’nün düşmanlarca nasıl yakılıp yıkıldığı, insanlara nasıl işkence ve eziyetler yapıldığı anlatılmaktadır:

‘‘Komiteler, köyü sarmışlar. Köyün delikanlıları hep aşağıda bağlarda bulunuyormuş. Zaten köyde olsalar ne hayır var? Elllerinde silah yok, bir şey yok. Fakat evvel Allah yine saldırırlardı. Köydeki ihtiyarlar, kadınlar, çocuklar hep bu aşağıdaki dereden kaçmışlar. Bizim çocuklar ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Şaşkınlıktan köyün üst başındaki samanlıklara koşup oradaki bir samanlığa gizlenmişler. Komiteler, köyü ateşe verirler. Bizim ev de yanar. (...)

Sonra samanlıklara gitmişler. Samanlıkları da yakmaya başladıkları zaman artık bizim çocuklar da ümidi kesmiş. Salâvat getirmeye başlamışlar...

²² Maraşlıoğlu, ‘‘Selanikli Ayşe Hanım’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 32, 14 Teşrin-i Sani 1329, s. 248.

Canavar düşmanlardan birkaçı, bizim çocukların bulunduğu samanlığa gelmişler. İçeride kimse yok sanmışlar. İçlerinden biri bunu da yakalım demiş. Bu söz üzerine helalim, çocuğuma sarılmış, kapıdan fırlayıp çıkınca biçareyi tutmuşlar, çocuğuyla kesmişler...’’²³

Görüldüğü üzere dergideki şiir ve hikâyelerin birçoğunun konusunu Rumeli ve Balkanlar’daki zulümler oluşturmaktadır. Bunlar dışında kalan şiir ve hikâyelerin ekserisinin konusunu ise yine yukarıda bahsedilen konularla ilişkili olarak Türkçü ve milliyetçi duygular ile halkçı düşünceler teşkil etmektedir.

Zaten sözü edilen iki kavramı dönemin koşulları ve anlayışı gereği birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir. Bilindiği gibi Rusya’daki narodnik hareketinin bir anlamda Balkanlar’daki yansıması olan halkçılık (Populism) düşüncesi Osmanlı aydınlarını da etkilemişti. Balkan uluslarının halkçılık fikrini fiiliyata dökerek başarı göstermiş olmaları ve bu başarılarla Türkçü Osmanlı aydınları tarafından gösterilen tepkiler sonucu bizde de halka ulaşmak, halkı yüceltmek ve halk için çalışmak, zorunlu bir hal almıştı. Zira ‘‘II. Meşrutiyet yıllarında millet ile halk sözcükleri bir ölçüde eş anlamda kullanılıyordu. Türkçülük akımının yayın organı ‘Türk Yurdu’nda, ‘güzide’ler tarafından temsil olunan, halktan ayrı bir milletten söz edilemeyeceği kaydediliyor, ‘milliyetin esaslarını yaratan halktır’ deniyordu. Milleti halkın zevki, ruhi duyguları, halkın akideleri, halkın görüşleri oluştururdu. Bu nedenle ‘Türk Yurdu’ daima ‘halka doğru inmeyi’, halkı anlamayı, milleti yükseltmek için halkı yükseltmek gerektiğini vurgulamıştı.’’²⁴ Aynı derneğin bir diğer yayın organı olan ‘‘Halka Doğru’’da da ‘‘milliyetçilik’’ anlayışı, pek tabii ki ‘‘halkçılıktan’’ bağımsız bir anlayış olarak düşünülüyordu. Dergideki şiir ve hikâyelerin konusunu da bu anlamda Balkan Savaşları’nın etkilerinden sonra

²³ Mehmet Rifat, ‘‘Köylünün İntikamı’’, Halka Doğru, 10 Teşrin-i Evvel 1329, Yıl 1 Sayı 27, s. 213

²⁴ Zafer Toprak, ‘‘Osmanlı Narodnikleri: ‘Halka Doğru’ Gidenler’’, Toplum ve Bilim, Sayı 24, Kış 1984, s. 70

en çok, Türkçü-Milliyetçi düşünceler ile ondan bağımsız düşünilemeyen ‘‘halkçılık’’ fikri oluştuyordu.

Dergide Türklük ve Milli duygularla ilgili olmayan şiir ya da hikâye hemen hemen hiç yok gibidir. Doğrudan ya da dolaylı olarak mezkûr konularla ilgili dergide yer alan yazılar, yukarıda da belirtildiği gibi halkı bilgilendirme ve halkın seviyesini yükseltme amacını da taşımaktadır.

Örneğin, mecmuada yer alan A.G.N. imzalı ‘‘Ali Onbaşı’nın Köylü Kardeşlerine Sözü’’ adlı şiir çalışmanın ve okumanın önemini vurgulamaktadır. Ahmed Necmeddin imzalı ‘‘Ulu Işık’’ adlı şiirin başlığı Türk milletinin uyanışını sembolize etmektedir. Aka Gündüz imzalı ‘‘Bayrak Türküsü’’ adlı şiir Türk Bayrağı sevgisi üzerinedir. Yine aynı şairin ‘‘Orağa Giderken’’ adlı şiiri çiftçilerle ilgili ve ‘‘Biraz Vicdan’’ adlı şiiri ise Anadolu’nun fakirlik ve talihsizliği ile ilgilidir. Ali Canib’in ‘‘Kaval’’ ve ‘‘Turan’ın Yolu’’ şiirleri vatan sevgisi ve milli duygularla ilgilidir. Celal Sahir imzalı ‘‘Esnaf Destanı’’ ise mesleği esnaflık olanlara övgü niteliğindedir; vs.

Görüldüğü üzere mecmuadaki şiirler ya milli duygularla ya da onunla bağlantılı olarak halkçılık düşünceleriyle alakalıdır. Dergide konuyla ilgili olarak daha onlarca örnek vardır. Şiirler dışında dergideki hikâyeler incelendiğinde de görülecektir ki yine aynı konular hikâyelerin de muhtevasını oluşturmaktadır. Mesela, A. Kadir’in ‘‘Türk’’ adlı uzun hikâyesinde, Ahmed Necmeddin’in ‘‘Türk Kanı’’ adlı hikâyesinde, Ali Suad’ın ‘‘Pek Muhterem Bir Adam’’ ve ‘‘Büyük Türk’’ adlı öykülerinde ve daha sayamadığımız pek çok hikâyede mezkûr konuların işlendiğine şahit olmaktayız. Sonuç olarak, ‘‘Halka Doğru’’ dergisindeki şiir ve hikâyelerin konusuna tesir eden iki önemli faktörün, Balkan Savaşları ile birlikte milliyetçi ve halkçı fikirler olduğunu söyleyebiliriz.

1.4.2.3. Her Alanda Millilik Anlayışı

Halka Doğru dergisini çıkaran kişiler ya İttihat ve Terakki Partisi'nin üyeleri ya da partiyle doğrudan ilişkisi olan kişilerdir. Bu noktada II. Meşrutiyet'ten sonra iktidarda söz sahibi olan İttihat ve Terakki üyelerinin icraat ve düşüncelerinin bir anlamda sözcüsü niteliğinde olan Halka Doğru dergisinde İttihatçıların politikalarına yönelik olarak yazılar yayımlanmıştır. Özellikle her alanda oluşturulmaya çalışılan 'millilik' temeline dayalı sistemlerin, hayata geçirilmesine yönelik yazılar aynı zamanda İttihat ve Terakki'nin politikalarıyla da örtüşmektedir.

İktisatta, eğitimde, edebiyatta, sanatta, kültür ve yaşamda, hülasa her alanda millilik anlayışı Halka Doğru'nun savunduğu ve sayfalarında yer verdiği görüşlerdendir.

Mecmuada Muhiddin (Birgen) tarafından kaleme alınan ve 6. sayıda yer alan 'En Büyük Eksişimiz 1' adlı yazı, iktisat alanındaki millilik anlayışının anlatıldığı iyi bir örnektir. Dışa bağımlı olmaktan yakınılan yazıda ihtiyaçların milli kaynaklarla sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır:

*'Bugün Avrupa para vermese halimiz yaman. Elbise göndermese çıplak kalacağız. Bu güzel ve sevimli cennet vatanımızın her bucağında istediğimiz kadar buğday yetiştirmek kabil iken yediğimiz ekmeğin ununu Rusya'dan, Avusturya'dan, düşmanlarımızdan alıyoruz! Köylümüz, çiftçimiz... Ah, onların hali de pek berbat... Biçareler bakımsız, çıplak, aç... Çift sürececek öküzü yok. Ekecek tohum bulamıyor; simsarların, dolandırıcıların elinde zebun, esir...'*²⁵

²⁵ Muhiddin, 'En Büyük Eksişimiz 1', Yıl 1 Sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 46, 47.

‘‘Halka Doğru’’da savunulan her alanda millilik anlayışı, gözlerini modern bilimsel gelişmelere kapatan bir anlayış değildir. Tam tersine millilik temeline dayalı ve bilimsel gelişmelerin yakından takip edilmesi gerektiğini savunan bir anlayıştır. Örneğin mecmuanın 3. sayısında yer alan Abdülfeyyaz Tevfik imzalı ‘‘Baba Öğüdü’’ adlı yazıda özellikle eski örf, adet, gelenek ve göreneklerin korunması gerektiği ve fakat bunun, Batı dünyasının bilim ve tekniğiyle sentezlenmesi lüzumu vurgulanmaktadır.

‘‘Bu saydığımız ziyanlardan, belalardan kurtulmak ister isek attığımız faydalı şeyleri yeni baştan arayalım. Eski panayırlarımızı kurup çiftliklerimizi işletelim. Tezgâhlarımızın başına yeni baştan geçelim. Unutulmak derecesine gelmiş olan Türklük hayatını uyandıralım ve bu sağlam temeller üzerine Frenklerden öğreneceğimiz güzel bilgileri, sanatları yerleştirelim. O zaman yerimizde dikiş tutturur ve faydalı bir surette çalışırız. Zaten Peygamberimiz Efendimiz tarafından bilgiyi nerede bulur isek oradan almaya iznimiz vardır. Fakat bizim de bir temelimiz, bir milletimiz olsun. Böyle milli kütükler üzerine Avrupa’nın medeniyet aşısını vurur isek kuvvetlice tuttururuz.’’²⁶

Mecmuanın 43. sayısındaki Kara Oğuz imzalı ‘‘Halk Çocuğuna’’ başlıklı yazıda da halka seslenilmekte ve yine millilik temeline dayandırılmak suretiyle görüşler ifade edilmektedir. Söz konusu yazıda, bir Türk mektebinden Türk’ten çok yabancıların mezun olduğu haberi örneğinden hareketle milli ve manevi değerlerin korunması üzerinde durulmakta ve maddi açıdan güçlü olunması gerektiğinin altı çizilmektedir.

²⁶ Abdülfeyyaz Tevfik, ‘‘Baba Öğüdü’’, Yıl 1 Sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 22

Her alanda millilik anlayışının hayata geçirilebilmesi için gerekli olan halkın tahsil ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi ile aydınların halkın seviyesine inmeleri gereğine yönelik olarak görüşlerin dile getirildiği yazılar da mecmua sayfalarında yer bulmuştur. ‘‘Halka Doğru’’ hareketi bahsedilen amaçların gerçekleştirilebilmesi için uygulanan yöntemlerden biridir.

1.4.2.4. ‘‘Halka Doğru Hareketi’’nin Dergideki Yansımaları

‘‘Halka Doğru’’ dergisinin başta gelen amaçlarından biri şüphesiz ki halk denilen esnaf, amale, çiftçi, köylü gibi tahsil ve ekonomik yönlerden geri kalmış insanlar ile aydınlar arasındaki mesafeyi azaltmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için halka doğru gitmeyi kendine şiar edinen dergi, sayfalarında bu amaca hizmet edecek yazılara yer vermiştir.

‘‘Türk milliyetçileri, klasik Osmanlı toplum düzeninin temel zaafının, bürokrasi ile halk arasındaki derin mesafede saklı olduğunu düşünüyorlardı. Bu mesafe, keza devlet, millet, aydınlar ve köylü, İstanbul ve Anadolu arasında da kendisini üreten bir mesafeydi. Sadece politik değil aynı zamanda kültürel ve ideolojik de temellere sahipti.’’²⁷ Derginin en önemli amaçlarından biri işte aydınlar ile halk arasındaki bu mesafeyi en aza indirebilmektir.

Mecmuanın 31. sayısında yayımlanan ve Yusuf Akçura imzalı ‘‘Halka 5’’ başlıklı yazı, halk ile aydınlar arasındaki mesafenin nasıl azaltılabileceğine dair yöntemleri belirlemesi bakımından önemlidir. Söz konusu yazı, ‘‘Halka Doğru

²⁷ Mehmet Özden, ‘‘Türkiye’de Halkçılığın Evrimi (1908–1918)’’, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2006, Sayı 16, s. 90

Hareketi’’nin başladığı ve yayıldığı Rusya ve Balkanlar’dan örnekler vermek suretiyle Türk aydınlarına çeşitli öneriler getirmektedir:

‘‘Mesela Almanlarda, Ruslarda halkın ileri gelenleri yalnız şehirlerde oturup kalmamışlar, kasabalara, köylere gitmişler, oradaki halkı öğretmeye, ilerletmeye, yoluyla çalışmaya, zenginleşmeye, halkın insani, milli, vatani hislerini yükseltmeye uğraşmışlardır. Ben kendim böyle halka doğru giden Sırp, Bulgar, Rumları kendi memleketimizde de gördüm. Hele ‘Seniçe’de tesadüf ettiğim Sırp muallimlerini hiç unutmuyacağım.’’²⁸

Akçuraoğlu Yusuf, yazısında halka doğru giden Sırp, Bulgar ve Yunan aydınlarından örnekler vermekte ve halka doğru gitmenin ne şekilde olacağını anlatmaktadır.

‘‘Atina’da tahsilini bitiren genç Osmanlı Rumlar, Anadolu içlerine dağılıyorlar, kasabalara, köylere kadar gidiyorlar, mektepler açıyorlar, hocalık ediyorlar, hekimlik ediyorlar, yani halka gidiyorlar, kendi halklarının, Rumların maddi hastalıklarına ilaç veriyorlar, manevi hastalık olan cehillerini gidermeye çalışıyorlar ve aynı zamanda umumi Helenlik (Yunanlılık) fikr-i millisini de aşıyorlar...’’²⁹

Derginin 24. sayısında yer alan, H.D. imzalı ve ‘‘Halka Doğru Gidenler’’ başlığını taşıyan yazıda da, ‘‘halka doğru giden’’ Türk gençlerinden bahsedilmektedir. Mekteb-i Tıbbiye gençlerinin, nasıl Türk Ocağı’nın kuruluşuna önyak oldularsa, halkın dertlerine çareler bulma konusunda da önyak olmaya çalıştıkları ve bundan dolayı alkışa layık oldukları belirtilmektedir. Söz konusu

²⁸ Akçuraoğlu Yusuf, ‘‘Halka 5’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 237, 238

²⁹ A.g.y. s. 237, 238

yazıda, Tasvir-i Efkâr'da yayımlanan bir makaleden söz edilmektedir. ‘‘Anadolu’da Yaya Seyahati Hatıraları 1’’ başlığını taşıyan makalenin önemli görülen kısımlarından alıntılar yapılmıştır. Yazıda halka doğru gitmek amacıyla Anadolu’nun çeşitli yerlerine yaya seyahat yapan tıbbiyeli gençlerden bahsedilmektedir.

‘‘Tasvir-i Efkâr’ refikimizin bu hafta çıkan nüshalarından b irinde ‘Anadolu’da Yaya Seyahati Hatıraları-1’ diye bir makale okuduk. Birkaç Türk genç Anadolu’da halk arasında yayan seyahat etmişler; yani halka doğru gitmişler. (...) ‘Halka Doğru’ tıbbiyelileri samimiyetle alkışlar ve bu yolda diğer gençlerin de tıbbiyelilere yoldaş olmalarını temenni eder.’’³⁰

Dergideki yazılara göre ‘‘Halka Doğru Hareketi’’ yalnızca aydınlar tarafından ‘‘halk’’ın bilinçlendirilip maddi ve manevi anlamda yükseltilmesi olarak algılanmamalıdır. Mecmuanın 15. sayısında yayımlanan ve Maraşlıoğlu imzalı ‘‘Bir Köylü Beni Uyandırdı’’ başlıklı yazı özellikle bu konu ile ilgilidir. Yazıda, memleketi kurtarmak ve milleti adam etmek isteyen aydınların öncelikle kendi hastalıklarını tedavi etmeleri gerektiği anlatılmaktadır. Derginin 40. sayısındaki Ali Suad imzalı ‘‘Halk İle Konuşma’’ adlı yazıda da yine batılı ülkelerin gelişmişliğini yakalayabilmek için okumuş ve zengin vatandaşlarımıza büyük görevler düştüğü belirtilmektedir.

Netice itibariyle derginin çıkarılış amaçlarından biri olarak ‘‘Halka Doğru Hareketiyle’’ ilgili yazılara da yer verilmiştir. Bu yazılar hem halkın eğitimini ve hem de aydınların halk ile ilgili olarak kendi kendilerini eğitmelerini işlemektedir.

³⁰ H.D. ‘‘Halka Doğru Gidenler’’ , Yıl 1 Sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 186

1.4.2.5. ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’nin ‘‘Halka Doğru’’daki Yansımaları

Bilindiği gibi ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’ Türkçülük akımının dil ve edebiyattaki bir yansıması idi. Selanik’te 1911 yılında çıkmaya başlayan ‘‘Genç Kalemler’’ dergisi ve bu dergi etrafında savunulan görüşler ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’nin platformunu oluşturmaktaydı. ‘‘Milli Edebiyat’’ sözü ilk olarak bu dergide zikredildiği gibi, ‘‘Milli Edebiyat’’ın temelini oluşturacak olan ‘‘milli lisan’’ ve onunla ilgili görüşler de yine bu dergide savunulmaya başlanmıştır.

‘‘İstanbul’daki Türk Derneği’nin faaliyetlerine paralel olarak İttihat ve Terakki hareketinin merkezi sayılan Selanik’te çıkmaya başlayan ‘Genç Kalemler’ dergisi, dilde Türkçülük akımına yeni bir hız vererek milliyetçi ideolojinin oluşması bakımından çok önemli bir gelişmeye öncülük etmiştir.

Selanik’in milliyetçiliği teşvik eden kozmopolit yapısı içinde şekillen Genç Kalemler Hareketi’nin temel amacı, ‘yazı dilini sadeleştirmek ve halk diline yaklaştırmak’tı. Bu amacı ‘Yeni Lisan’ olarak savunan Genç Kalemler Hareketi’nin öncülüğünü ve birleştirciliğini Ali Canib ve Ömer Seyfeddin yapar.’³¹

1912 yılında Selanik’in Osmanlı Devleti’nin sınırları dışında kalmasıyla yayın hayatı son bulan ‘‘Genç Kalemler’’in yazar kadrosu arasında Ali Canib, Ömer Seyfeddin, Ziya Gökalp, Kazım Nami, Aka Gündüz, gibi dönemin Türkçü isimleri yer almaktadır. Derginin birçok yazarının daha sonra 1913 yılında çıkacak olan ‘‘Halka Doğru’’ dergisinin de yazarları arasında olduğunu görürüz. Zira dilin halkın anlayabileceği bir biçimde olması ve sadeleşmesi görüşü ‘‘Halka Doğru’’ dergisinin

³¹ Yusuf Sarımay, ‘‘Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları’’, Ötüken Yay. İst. 2004, s. 113

de başta gelen amaçları arasındadır. Çünkü halka doğru gidebilmenin yolu halkın anlayacağı dilden konuşmaktan geçmektedir.

Derginin 8. sayısında yer alan ve Nazım imzasını taşıyan, ‘‘Acıklı Bir Sohbet’’ başlıklı yazıda özellikle dilin sadeleşmesi ve halkın anlayabileceği bir biçimde olması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Dergideki yazıdan yapılan aşağıdaki alıntı, bir köylünün okuduklarını anlayamamasından kaynaklanan şikâyetlerini içermektedir.

‘‘Evvelce köye gazete girmezdi, fakat kavga başlayınca komşumuzdan bir genç İstanbul gazetelerinden birini getirtmeye başladı. Gazete geldikçe hep koşuyor, olup bitenleri anlamak, öğrenmek istiyorduk; fakat gazeteden ne o, ne ben bir şey anlamadık ki... Anladıklarımız da pek az...’’

Ben – Nasıl olur? Yoksa o genç okumak bilmiyor mu?

Mustafa Ağa – Biliyor, pek ala okuyor; hatta bizim yanımızda güldür güldür okuyor; lakin çok yerlerini anlamıyor. Bize okuyor, biz de anlamıyoruz. Hatta bir gün zavallı çocuk kızdı, gazeteyi yırttı, attı ve bir daha getirtmedi. Efendi, doğrusu, bu gazeteleri bizim anlayışımıza göre yazmıyorlar.’’³²

Derginin 10. sayısında imzasız olarak yayımlanan ‘‘Halka Hitap Edenlere’’ adlı yazıda da halka hitap dilinin halkın anlayabileceği biçimde sade olması gerektiği anlatılmaktadır.

³² Nazım, ‘‘Acıklı Bir Sohbet’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 59

‘‘Hükümet dairelerinin ara sıra lüzum gördükçe gazetelere bastırmak, duvarlara yapıştırmak suretiyle herkese anlatmak istedikler maksatları halk anlamıyor. Çünkü bunlar onların yabancı olduğu bir dil ile yazılıyor, havasın çoğu zaten buları okuyup anlamaya muhtaç değildir. Misal olarak şehremanetinin son günlerde neşrettiği beyannameyi alıyoruz.’’³³

Yukarıda bahsedilen şehremanetinin neşrettiği beyanname, halkın anlayamadığı gerekçesiyle ‘‘Halka Doğru’’ dergisi tarafından sadeleştirilerek bir sonraki sayıda ‘‘Halkımıza Beyanname’’ başlığıyla verilmiştir.

Mecmuanın 13. sayısında imzasız olarak yayımlanan ‘‘Türk Selamları’’ başlıklı yazıda da yine ‘‘Yeni Lisan Hareketi’’nin yansımalarını görmekteyiz. Söz konusu yazıda Arapça ve Fransızca’dan alınan selamlaşma cümlelerinin yerine Türkçe olan selamlaşma cümlelerinin kullanılması gerektiği belirtilmekte ve bunun için halkın dilinin tetkik edilmesi gerektiği söylenmektedir.

‘‘Türkler bütün milli an’anelerini unuttukları sırada Türkçe selam ve ihtiram tabirlerini de hatırdan çıkarmışlardır. Vaktiyle Arap selamlarını kabul etmiştik. Şimdi ise Frenk selamlarını taklit ediyoruz. Halk bu hususta da ‘münevver’ namını verdiğimiz sınıftan ayrıldı. Münevverlerimiz ‘adiyo’, ‘oruvar’ gibi Fransızca tabirler kullanırken, halk, ‘Allaha ısmarladık!’, ‘Sağlıkla kalın!’, ‘Uğurlar olsun!’, ‘Sağlıkla varın!’, ‘Hoşça kal!’, ‘Güle güle gidin!’, kabilinden Türkçe selamlarını muhafaza etti. Halk lisanı tetkik edilecek olursa bugün bir kısmımızın Arapçadan, diğer kısmımızın Fransızcadan ödünç aldığı selam ve ihtiram tabirlerinin Türkçelerini bulabiliriz.’’³⁴

³³ İmzasız, ‘‘Halka Hitap Edenlere’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 80

³⁴ İmzasız, ‘‘Türk Selamları’’ Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 103

Dilin sadeleşmesi ve halkın anlayabileceği bir biçimde olması gerektiğine dair yazılar şüphesiz ki yukarıda verilen örneklerle sınırlı değildir. Halka ulaşmayı ve halkın her alanda inkişafını amaçlayan ‘‘Halka Doğru’’ dergisi bu amacı doğrultusunda, sayfalarında oldukça sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yazılmış yazılara yer vermeye özen göstermiştir. Hatta derginin 22. sayısında yayımlanan, ‘‘Halka Doğru’’ imzalı ve ‘‘İhtarlar’’ başlığını taşıyan kısa duyuruların yer aldığı yazıda, ‘‘Halka Doğru’’da çıkan yazılardan, eğer anlaşılmayan kısımlar olursa, bunların kendilerine mektupla sorulması ve bildirilmesi’’ istenmektedir.

1.4.2.6. Halka Ulaşabilmek İçin Halk Edebiyatı Unsurlarından Yararlanma

‘‘Halka Doğru’’ dergisi yayın politikası itibariyle her türlü sosyal, kültürel ve iktisadi teşebbüsün halkın gelişimine katkıda bulunması gerektiğini savunan ve bu itibarla aydınlara büyük sorumluluklar yüklemiş olan bir dergidir. Sayfalarını da bu hedefe hizmet edecek biçimde kullanan dergi, halka ulaşabilmek amacıyla, sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya çalışmış, halkın ilgisini çeken, halkın problemlerine çareler arayan, onlara bilgiler veren ve milliyetçi duyguları ön plana çıkaran yazılara yer vermiştir. Dönemin münevverlerinin halka ulaşmaları, başka bir deyişle halktan kopuk olmamaları gerektiği konusu üzerinde dergide sıklıkla durulmuştur. Bütün bunların yapılabilmesi ve ‘‘Halka Doğru Gitme’’ hareketinin başarılı olabilmesi adına derginin halkın birikim ve malzemelerinden yararlanmamış olması elbette düşünülemezdi.

Şurası bir gerçektir ki ‘‘Halk’’a ulaşabilmenin başta gelen yolu ‘‘dil’’in anlaşılır olmasından ve konuların halkın anlayabileceği tarzda ele alınmasından geçmektedir. Bunun yanında Halk’a ulaşabilmek adına halkla ‘‘aynı dili konuşabilmek’’ için Halk Edebiyatı unsurlarından da yoğun bir biçimde

faydalanılmalıdır. İşte bu gerçeklerden hareketle ‘‘Halka Doğru’’ dergisinde de halka ait malzemenin dergi ile halk arasında bir iletişim aracı olarak kullanıldığına şahit olmaktayız.

Dergide yer alan yazılar incelendiğinde görülmektedir ki, özellikle atasözlerinden halkla aynı dili konuşabilmek adına yoğun bir biçimde yararlanılmıştır:

Örneğin Reşid Fani imzalı ‘‘Oğlum Adam Ol!’’³⁵ adlı şiirde oğluna ahlaki öğütler veren bir kişinin sözlerine yer verilmekte ve ‘‘sağlam kafa sağlam vücutta bulunur’’ atasözü zikredilmektedir. Muallim Hicri imzalı ‘‘Birlik Gücü’’³⁶ adlı şiir ‘‘birlikten kuvvet doğar’’ atasözünün açıklaması niteliğindedir. Kazım Nami imzalı ‘‘Bitirilememiş Bir Koşma’’³⁷ adlı şiirde atalar sözünü kulağına küpe yapmayan ve geleceğini düşünmeden yaşayan bir insanın sonunda hüsrana uğrayışı dile getirilmektedir. Mehmed Emin imzalı ‘‘İhtiyar Değirmenci’’³⁸ adlı hikâyenin başında ‘‘ne yaparsan elin ile, o gidecek senin ile’’ ibaresi yer almaktadır. Abdülfeyyaz Tefvik imzalı ‘‘Bayram’’³⁹ adlı yazıda ‘‘demir tavında dövülür’’ atasözü zikredilmektedir. Bütün bu vermiş olduğumuz örnekler dışında kalan ve burada zikredemediğimiz birçok yazıda da atasözlerinden faydalandığı tespit edilmektedir.

Yine Halk Edebiyatı’nda önemli bir yer teşkil eden ‘‘Koroğlu’’nun, Maraşlıoğlu imzalı bir hikâyede⁴⁰ motif olarak kullanıldığına şahit olmaktayız. Söz konusu hikâyede, Hüseyin Ağa adlı bir kişinin Koroğlu’ndan hareketle köylülere nasihatler vermesi anlatılmaktadır. Böylelikle verilmek istenen mesaj halkın kıymet

³⁵ Reşid Fani, ‘‘Oğlum Adam Ol!’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 412, 413

³⁶ Muallim Hicri, ‘‘Birlik Gücü’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 40, 9 Kanun-ı Sani 1329, s. 317

³⁷ Kazım Nami, ‘‘Bitirilememiş Bir Koşma’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 143, 144

³⁸ Mehmed Emin, ‘‘ İhtiyar Değirmenci’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 17, 18

³⁹ Abdülfeyyaz Tefvik, ‘‘Bayram’’, Halka Doğru’’, Yıl 1, Sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 225, 226

⁴⁰ Maraşlıoğlu, ‘‘Koroğlu’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 37, 38

verdiği bir kahraman üzerinden iletmeye çalışılmaktadır. Yine aynı muharririn ‘‘Deveci’’⁴¹ adlı hikâyesinde de bir halk hikâyesi kahramanı olan ‘‘Gerali’’den söz edilmektedir.

Mecmuada yer alan, Türk Derneği Umumi Kâtibi Celal Sahir imzalı duyuru mahiyetindeki bir yazıda⁴², dergi okurlarından mani, atasözü, türkü, efsane, masal, gibi Halk Edebiyatı’na ait folklorik malzemenin derneğe gönderilmesine ilişkin bir istekte bulunmaktadır. Yine ‘‘Türk Şarkıları’’⁴³ başlığını taşıyan bir başka duyuruda da türkü, şarkı, destan gibi milli ürünlerin korunması gerektiği, bu amaçla, okuyucuların bunları yazıya geçirip dergiye yollamaları lazım geldiği üzerinde durulmaktadır.

Bütün bu tespit ve örnekler Halka Doğru dergisinde Halk Edebiyatı unsurlarının azımsanamayacak ölçüde kullanıldığını göstermektedir. Yerli malzemeden ve Halk Edebiyatı’nın sözlü geleneğinden yararlanma düşüncesi, dönemin umumi havasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dergide tesbiti yapılan Halk Edebiyatı unsurlarının, Halk ile aynı ‘‘dil’’i konuşabilmek ve yazılardaki mesajları doğru biçimde doğru kişilere iletebilmek amacıyla kullanıldığı düşünülebilir.

Yayımlanan yazıların özellikle ‘‘manzum’’ biçimde kaleme alınmış olması da, halkla sağlıklı bir iletişim kurabilmek amacıyla Türk insanının şiirle olan ruh akrabalığından faydalanılmaya çalışıldığını göstermektedir.

⁴¹ Maraşlıoğlu, ‘‘Deveci’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 17, 1 Ağustos 1329, s. 130, 131, 132, 133

⁴² Celal Sahir, ‘‘Türk Derneği’nden’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64

⁴³ İmzasız, ‘‘Türk Şarkıları’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 343

Aydın, şehirli insanlar ile ‘‘halk’’ diye tabir edilen insanlar arasındaki uçurumların giderilmesi maksadıyla, bu maksada uygun olarak dergide birçok yazının yayınlanmış olması, ‘‘halk’’a ulaşabilme konusunda sıkıntı çekildiğini de göstermektedir. Hatta dergide bu konuyla ilgili okuyucuyla mektuplaşmaların yapılması⁴⁴ dergi yazarlarının ‘‘halk’’ tarafından anlaşılıp anlaşılmadıklarını kendilerinin de çok iyi bilmediklerinin bir işareti sayılabilir. Mecmuada bu düşüncemizi destekleyecek pek çok yazı mevcuttur: Dergide çıkan yazılardan anlaşılmayan kısımlar olursa bunların mektupla kendilerine sorulmasını isteyen ihtarlar,⁴⁵ çalışan halktan, isteyenlerin cumartesi ve salı günleri belli saatlerde ‘‘Halka Doğru’’nun idare merkezine gelebilecekleri ve bundan dergi yöneticilerinin çok memnun kalacaklarını belirten yazılar⁴⁶, veya derginin halka ulaşabilmek amacıyla daha çok çalışacağını belirten duyurular,⁴⁷ mezkûr yazılardan yalnızca birkaçıdır.

Sonuçta söz konusu sıkıntının aşılmasında ‘‘dil’’in sadeleşmesi ve konuların halkın seviyesine uygun bir biçimde ele alınmasının yanında, halka yabancı olmayan türkü, ninni, masal, destan, menkabe ve atasözü gibi türler ile çeşitli halk hikâyesi motiflerinin kullanılmasının da halka ulaşma kaygısı taşıyan aydınlar tarafından, tabii bir çözüm yolu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

1.4.2.7. Eğitim Üzerine Yazılar

Dergide eğitimle ilgili pek çok yazı yer almaktadır. Bunlar içerisinde özellikle Abdülfeyyaz Tevfik’in kaleme aldığı yazılar dikkati çekmektedir. ‘‘Baba Öğüdü’’ başlığıyla neşredilen ve mecmuada on beş sayı boyunca yayımlanan bu yazıların çoğunun konusunu ‘‘çocuk eğitimi’’ oluşturmaktadır. Çocuklara eğitim verilirken

⁴⁴ Halka Doğru, ‘‘İhtarlar’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 22, 5 Eylül 1329, s. 172

⁴⁵ Halka Doğru, ‘‘İhtarlar’’, Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 216

⁴⁶ Halka Doğru, ‘‘İhtar’’, Halka Doğru, Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s. 177

⁴⁷ İmzasız, (Başlıksız duyuru), Halka Doğru, Yıl 1, Sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 24

onları korkutmamak ve korkuya alıştırmamak, çocukların kendine güvenmelerini sağlamak, onları çekingenlik ve utangaçlıkla terbiye etmemek, cesaret vermek suretiyle onlara müteşebbis bir ruh kazandırmak hususlarından bahsedilen bu yazılar, modern eğitim felsefelerine dayalı olarak kaleme alınmış gözükmektedir.

‘‘Cahil kalmış, küçük düşmüş milletleri kurtaracak şeyin ‘yeni terbiye’ olduğunu ne kadar tekrar etsek yeri vardır. (...)

Kızlardan, kadınlardan başlayıp çocuklarımıza o ellerle aşılatacağımız ‘yeni terbiye’nin hayırlı temellerinden birkaçını size evvelki öğütlerimde anlattım. Bugün de pek mühim olan ‘çocukları korkuya alıştırmamak’ keyfiyetini yazacağım.

Anaların, babaların, hocaların, yeni terbiyenin bu kanununa çok dikkat etmesi lazımdır. Zira çocukları korkutmaktan fayda beklemek gibi iz’ansızlık olamaz.’’⁴⁸

Kız çocuklarının da ilim tahsil etmelerinin gerekliliği ‘‘Baba Öğüdü’’ başlığını taşıyan bu yazı dizisinin konularından birini oluşturmaktadır:

‘‘Ey vatandaş artık anladın; eğer yurduna muhabbetin varsa, onu düşmanlara kaptırmak arzu etmezsen kızlarını da hiç olmazsa oğulların kadar okutmaya terbiye etmeye çalış.’’⁴⁹

Toplumda çocuk terbiyesinin önemi ve nasıl olması gerektiği, çocuk yetiştiren ana babaların bilgili ve bilinçli olmaları gerektiği gibi konular da Abdülfeyyaz Tevfik’in, ‘‘Baba Öğüdü’’ yazılarında mühim bir yer tutmaktadır.

⁴⁸ Abdülfeyyaz Tevfik, ‘‘Baba Öğüdü 11’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 111, 112

⁴⁹ Abdülfeyyaz Tevfik, ‘‘Baba Öğüdü 9’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 12, 27 Haziran 1329, s. 96

Abdülfeyyaz Tevfik dışında eğitim konusunda başka yazarlar da görüşlerini dile getirmişlerdir. Bunlar içinde en dikkati çeken ve derginin 38. sayısında yayımlanan, Kırşehir Ermeni Mektebi Müdürü Hırant Hayri'nin kaleme aldığı ‘‘Türk Çocuğu Ailede Nasıl Terbiye Edilmeli?’’ başlıklı yazıdır. Söz konusu yazının hemen sonunda Halka Doğru imzasıyla, Ermeni okul müdürüne, yazısından dolayı teşekkür edilmektedir. Bir Türk çocuğunun ailede nasıl yetiştirilmesi gerektiğine dair görüşlerin dile getirildiği bu yazıdan aşağıya bir alıntı yaptık:

Çocuğun iyi meylini teşvik et, fena arzularına ise gem tak. Eline fazla para verme ki yiyecek şeylere sarf edip hem pisboğaz, hem de müsrif olmasın; verecek olursan dikkat et ki düşkün fakirlere vererek sahavet öğrensin. Evin içerisinde validesi, hariçte sen kendin ona refik olunuz ki harici dostlar aramaya mecbur olmasın. Zira fena dostların açtığı yaralar merhem kabul etmez.

Evladını faziletleri için sevdiğin kadar fena huyları için ondan nefret etme. Vatan hissi ile onu perverde eyle ki hakiki bir vatanperver olsun. Dini hisleri kuvvetlendir, çünkü asır, hazır mütaallim gençlerden ziyade mütemeddin ve âli siret sahibi gençlere muhtaçtır. Millettaş ve hemcinsine karşı fedakâr olmayı sen sabavetinde ona talim eyle, fakat taassuba meyil eder ise ondan ictinab ettir; zira mutaasıb bir genç ailesine züill, millete ar, şirket-i beşeriyeye büyük bir beladır. Bir söz ile fikirleri tenvir et, aynı zamanda kalplere metanet ver. Mecburi talimi çocuğun zihnine yerleştir. Kuvvetli bir bünye mesut bir neslin ailesini teşkil edecek, Türk kavminin ise hasret çekip aradığı, işte, bu nevi bir terbiyedir.’’⁵⁰

⁵⁰ Hırant Hayri (Kırşehir Ermeni Mektebi Müdürü), ‘‘Türk Çocuğu Ailede Nasıl Terbiye Edilmeli?’’, Halka Doğru, Yıl 1 Sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 303

1.4.2.8. Dergideki Bilimsel Yazılar

Halka Doğru dergisinde yayımlanan bilimsel yazıların amacı halkın seviyesini yükseltme ve halkı bilgilendirme amaçlıdır.

Mecmuada imzasız olarak veya Uyanık⁵¹ imzasıyla yayımlanan bilimsel yazılar çok çeşitli konularla ilgilidir. Örneğin, insan vücudunun ve çeşitli organların çalışma prensibini anlatan yazılar, içkilerin nelerden imal edildiği ve insan vücuduna ne gibi zararları dokunduğunu anlatan yazılar, petrol, havagazı, elektrik, suyun kaldırma kuvveti ile ilgili bilgi veren yazılar, tayyarenin havada nasıl ilerlediği, ya da elektrikli tramvayın nasıl hareket ettiği gibi çok çeşitli konular, dergideki bilimsel yazıların muhtevasını oluşturmaktadır.

Ayrıca derginin bazı sayılarında verem hastalığı ile ilgili bilgilere ve haberlere de yer verilmektedir. Mecmuanın 33. sayısında büyük karakterli yazılarla dönemin İstanbul’unda yirmi yedi bin veremlinin olduğu belirtildikten sonra A.Y. imzalı, ‘‘Veremle Güreş’’ başlıklı bir yazı yer almaktadır. Söz konusu yazıda Almanya ve Rusya’da verem hastalığına karşı alınmış önlemler zikredilmekte ve ülkemizde de konuyla ilgili neler yapıldığı veya neler yapılabileceği hususları anlatılmaktadır.

Yine aynı sayıda imzasız olarak yayımlanan ve ‘‘Verem’’ başlığını taşıyan bir başka yazıda da verem mikrobunun insandan insana nasıl bulaştığı ve insanın hangi yollarla bu hastalığa yakalandığı, veremden korunma yolları, verem hastalığının belirtileri ve bu hastalıktan kurtulma yolları anlatılmaktadır.

---

⁵¹ Celal Sahir

1. 5. YAZAR KADROSU

Alfabetik Sıraya Göre Yazar Kadrosu

1. A(yn). Kadir
2. A(yn). S(in) (Ali Suad)
3. A.(Elif) Y(e) (Ömer Yusuf Akçura)
4. A.(Elif) G.(gayn) N.(nun)
5. Abaka
6. Abdülfeyyaz (Mehmet) Tefvik (Yergök)
7. Ahmed Agayef (Ahmed Ağaoğlu)
8. Ahmed Necmeddin
9. Aka Gündüz (Hüseyin / Enis Avni)
10. Akçuraoğlu (Ömer Yusuf Akçura)
11. Ali Canib (Yöntem)
12. Ali Sadi
13. Ali Suad
14. Alp Tekin
15. Atilla Han
16. Bir Muhacir
17. Bir Osmanlı
18. Celal Sahir (Erozan)
19. Cevad Turgud
20. Doğan (Aka Gündüz)
21. Doğruyu Söyler
22. Eminoğlu Kemal
23. Enis Behiç (Koryürek)
24. F. (Mühendis Faik)
25. Feyzullah Sacid (Ülkü)
26. Fikret Ziya

27. Galib Bahtiyar (Göker)
28. Gökalp (Ziya Gökalp)
29. H. D. (Halka Doğru)
30. Halka Doğru
31. Halkı Seven
32. Haver
33. Hayri
34. Hekim Geçer Aydın
35. Hekim Mektebi Talebesinden, Ticaret Mektebi Talebesinden
36. Hırant Hayri
37. Hüseyin Cavid (Resizade)
38. Ispartalı Hakkı (Ağlarcızade Mustafa Hakkı)
39. İzzet Ulvi (Aykurt)
40. Kara Oğuz
41. Kazım Nami (Duru)
42. Köprülüzade Mehmed Fuad
43. Kum Ahmed Oğlu (Naci Kum Atabeyli)
44. M(im).
45. M(im.) Ş(ın). (Memduh Şevket Esendal)
46. Maraşlıoğlu (Kazım Nami Duru)
47. Mehmed Emin (Yurdakul)
48. Mehmed Niyazi (Ramazanoğlu)
49. Mehmed Rıfat
50. Mevlevi Hidayetullah
51. Muallim Hicri
52. Muallim Sadi
53. Muhiddin (Birgen)
54. Mühendis Faik
55. Nazım (Doktor Nazım)
56. Recaizade Mahmud Ekrem
57. Reşid Cengiz
58. Reşid Fani

59. Reşid Galib (Aydın, Doktor)
60. Rıza Tevfik (Bölükbaşı)
61. Sadi
62. Safvet (Türk Derneği'nden)
63. Sahib
64. Süleyman Çelebi
65. Talat Orhan
66. Tarhan (Ömer Seyfeddin)
67. Tomrisoğlu
68. Turgud (Cevad Turgud)
69. Uslu Mahulu (Naci Kum Atabeyli)
70. Uyanık (Celal Sahir)

Biyografilerine Ulaşamadığımız Yazarlar

A(yn). Kadir; A(Elif). G(gayn). N(un).; Abaka; Ali Sadi; Atilla Han; Bir Muhacir; Bir Osmanlı; Cevad Turgud (Turgud); Doğruyu Söyler; Eminoğlu Kemal; F., (Mühendis Faik); Fikret Ziya; Galib Bahtiyar (Göker); Halkı Seven; Haver; Hayri; Hekim Geçer Aydın; Hırant Hayri; Mevlevi Hidayetullah; Kara Oğuz; M.; Mehmed Rifat; Muallim Hicri; Muallim Sadi; Reşid Cengiz; Reşid Fani; Sadi; Safvet; Sahib; Talat Orhan; Tomrisoğlu

Biyografilerine Ulaşabildiğimiz Yazarlar

A(YN). S(İN). (Ali Suad); A.(ELİF) Y(E). (Yusuf Akçura); ABDÜLFEEYYAZ (Mehmet) TEVFİK (Yergök); AHMED AGAYEF (Ahmed Ağaoğlu); AHMED NECMEDDİN; AKA GÜNDÜZ (Hüseyin Avni); AKÇURAOĞLU (Ömer Yusuf Akçura); ALİ CANİB (Ali Canib Yöntem); ALİ SUAD; CELAL SAHİR (Erozan); DOĞAN (Aka Gündüz); ENİS BEHİÇ (Enis Behiç Koryürek); FEYZULLAH SACİD (Ülkü); GÖKALP (Ziya Gökalp);

HÜSEYİN CAVİD (Resizade); ISPARTALI HAKKI (Ağlarcızade Mustafa Hakkı); İZZET ULVİ (Aykurt); KAZIM NAMİ (Duru); KÖPRÜLÜZADE MEHMED FUAD; KUM AHMED OĞLU (Naci Kum Atabeyli); M(im). Ş(ın). (Memduh Şevket Esendal); MARAŞLIOĞLU (Kazım Nami Duru); MEHMED EMİN (Yurdakul); MEHMED NİYAZİ (Ramazanoğlu); MUHİDDİN (Birgen); NAZİM (Doktor); RECAİZADE MAHMUD EKREM; REŞİD GALİB (Aydın, Doktor); RIZA TEVFIK (Bölükbaşı); SÜLEYMAN ÇELEBİ; TARHAN (Ömer Seyfeddin); USLU MAHULU (Naci Kum Atabeyli); UYANIK (Celal Sahir)

A(YN). S(İN). (Ali Suad) (Mehmed Suad)⁵²

Asıl adı Mehmed Suad olan. Ali Suad Bey 1869 yılında doğdu. Mekteb-i Mülkiye mezunu olup, çok iyi Fransızca ve Arapça biliyordu. Necid, Hicâz, Körfez ülkeleriyle Irak, Filistin ve Suriye dâhil Osmanlı topraklarının pek çok yerinde gezi ve denetlemelerde bulundu. Bir süre Anadolu'da Vali Muavinliği ve Vali Vekilliği yaptı.

Yazılarında; ‘Ali, Suad, A.S., Suad Ali, Suad Mehmet Ali, Bitlis Vali Vekaletinden Mustafî Mekteb-i Mülkiye Kudema-yı Mezuninden Ali Suad, Ali Suad’ müstear isimlerini kullandı.

Görevi gereği bulunduğu ve gezdiği yerlerde halkın yaşayışı ve yönetime dair değerli gözlemleri olan Ali Suad Bey, bizde örneği pek fazla olmayan bir davranışla, gezi notlarını neşretmiştir: *Seyahatlerim* (İstanbul, Kanaat Matbaası, 1332).

Ali Suad Bey 1933 yılında vefat etmiştir.

⁵² Kaynaklar: Hasan Duman, ‘<http://www.edhvakfi.org.tr/kasya.pdf>’; Tahsin Yıldırım, ‘Edebiyatımızda Müstear İsimler’, Selis Kitaplar, İst.2006, s. 293

A.(ELİF) Y(E). (Akçuraoğlu) (Ömer Yusuf Akçura)⁵³

2 Aralık 1876'da Rusya'nın Kazan'a bağlı Simbirsk kentinde doğdu. Henüz iki yaşında iken babasını kaybetti ve yedi yaşını doldurmadan ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti (1883). İstanbul'da Kocamustafapaşa Rüştüyesi'ni bitirdi ve Harbiye Mektebi'ne girdi (1896). Burada öğrenimine devam ederken Jön Türk faaliyetlerine katıldığından dolayı tutuklandı ve okuldan bir süre uzaklaştırılarak Trablusgarb'a gönderildi (1897). Buradan Fransa'ya geçen Akçura Paris'te "Ecole Libre des Sciences Politiques"i bitirdi. 1903 yılında Kazan'a gitti. Rusya'daki Türklerin düzenlediği siyasal ve kültürel etkinlikler içinde yer aldı; Rusya Müslümanları Hareketi'ne katıldı (1905). II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü. İstanbul'da kurulan Türkçülükle ilgili derneklerin hemen hepsinin kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Üniversitesi ve Harp Okulu'nda tarih dersleri verdi.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türk esirlerin değişimi için, Kızılay tarafından çeşitli Batı ülkelerine ve Rusya'ya gönderildi.(1917–1919). İstanbul'a döndükten sonra Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere Anadolu'ya geçti. 1923–1935 yılları arasında İstanbul milletvekili olarak mecliste bulundu. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nde yakınçağ tarihi profesörlüğü ve 1932–1935 yılları arasında Türk Tarih Kurumu başkanlığında bulundu. Kars'tan milletvekili seçildiği 1935 yılında İstanbul'da vefat etti.

---

⁵³ Kaynaklar: Tahsin Yıldırım, "Edebiyatımızda Müstear İsimler", Selis Kitaplar, İst.2006, s. 59; Gündüz Artan, "Takma Ad, Soyadı, Rumuz Dizinleri (Tanzimat'tan Günümüze)", Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları, 1994 s. 40; Nurullah Çetin, "Takma-Müstear İsimler Sözlüğü", Edebiyat Otağı Yay. Ank. 2006, s.121; Elif Konar, "Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)", Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst 2003, s. 87, 88; İbrahim Alaettin Gövsa, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", Yedigün Neşriyatı,1945–1946, s. 28; Ali Çankaya, "Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler", Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, c. 2, s. 1088–1096

Osmanlılık fikrinin sağlam temelleri olmadığını, halk içindeki farklı ırk ve toplulukların uzlaşamayacağını, Türkçülük dışındaki hiçbir fikrin kurtarıcı olamayacağını savunan görüşleriyle ve özellikle “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı yazısındaki fikirleriyle “Pantürkizm’in babası” olarak görüldü.

Eserlerinden bazıları: “Ulum ve Tarih” (1906), “Şura-yı Ümmet’te Çıkan Makalelerim” (1910), “Üç Tarz-ı Siyaset” (1912), “Mevkufiyet Hatıraları” (1914), “Rusya’daki Türk-Tatar Müslümanların Şimdiki Vaziyeti ve Emelleri” (1914), “Şark Meselesine Dair Notlar” (1920), “Muasır Avrupa’da Siyaset ve İçtimai Fikirler ve Fikri Cereyanlar (1923), “Siyaset ve İktisat” (1924), Tarih-i Siyaset Dersleri (6 cilt, 1927–1935).

ABDÜLFEYYAZ (Mehmet) TEVFİK (Yergök):⁵⁴

1870 (1287 H.) yılında İstanbul’da doğdu. Orta öğrenimini Eyüp Askeri Rüştiyesi’nde, lise öğrenimini ise Alyans İzraelit’te tamamladı. 1893 yılında Mülkiye’nin yüksek kısmından mezun oldu. Aynı yıl Bursa İdadisi Fizik ve muhtelif tarihlerde astronomi, trigonometri, cebir, hesap, mihanik, hesab-ı nazari, kitabet-i resmiye (resmi yazışma usulü), makine, ilm-i servet (genel ekonomi), Türkçe, hendese muallimliklerine tayin edilerek devlet hizmetine girdi ve öğretim mesleğine başladı. 2 Kasım 1922’ye kadar çeşitli yerlerde muallimlik, müderrislik ve müfettişlik görevlerinde bulundu. 1925 yılında Maarif Vekâleti Te’lif ve Terceme Heyeti Reisliği’ne getirildi. Rahatsızlığı sebebiyle ve kendi isteği üzerine emekliye ayrıldı. 29 Aralık 1947 yılında İstanbul’da vefat etti.

⁵⁴ Kaynaklar: Ali Çankaya, “Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler”, Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, s. 554, 555; Elif Konar, “Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst 2003, s. 54, 55

Türk maarif camiası tarafından ‘‘Şeyhü’l Muallimin’’ unvanıyla taltif edilen Abdülfeyyaz Tevfik, 39 yıllık öğretim hayatı boyunca birçok genç yetiştirdi. Eserleri, konferansları ve sayıları yüzlere ulaşan makaleleri ile memleketimizde ‘‘Edebiyat-ı Fenniye’’ çığırını açan kişidir. Ayrıca Fransızca’ya da kuvvetle hâkim olduğu sicilinde kayıtlıdır.

Abdülfeyyaz Tevfik, 22 yaşında evlenmiş ve bu evlilikten Mükerrerem, Ekrem, Muazzez ve Aziz adlarında iki erkek ve iki kız evlat sahibi olmuştur.

Künyceleri bulunabilen basılmış eserleri şunlardır: Terbiye ve Talim Umdeleri (Tercüme)1924; Yer ve Gök, 1925; Hayat ve Ölüm Meseleleri (George Bauhin’den Tercüme) 1926; Arzın Menşei ve Geçirdiği Devirler (Konferanslar)1927.

AHMED AGAYEF (Ahmed Ağaoğlu)⁵⁵

1869 yılında Azerbaycan’ın (Karabağ’da bulunan) Şuşa kasabasında doğdu. Orta öğrenimini Tiflis’te, yüksek öğrenimini Paris Hukuk Fakültesi’nde tamamladı. Ayrıca Sorbonne Üniversitesi’nde tarih ve filoloji bölümlerinde de öğrenim gören Ahmed Agayef, Azerbaycan’a döndükten sonra bir süre muallimlik yaptı. Çıkarmış olduğu Hayat, İrşad ve Terakki adlı gazetelerde Azerbaycan Türkleri’nin haklarını savundu.

⁵⁵ Kaynaklar: İbrahim Alaettin Gövsa, ‘‘Türk Meşhurları Ansiklopedisi’’, Yedigün Neşriyatı,1945–1946, s. 17; Elif Konar, ‘‘Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)’’, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst 2003, s. 57, 58; http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kim_kimdir/ahmet_agaoglu.htm http://www.kultur.gov.tr/TR/Tempdosyalar/109864__ahmetaqaoqlu.pdf

II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'a geldi. Burada ilköğretim müfettişliği ve Darü'l Fünun'da muallimlik görevlerinde bulundu. 1914'te Afyonkarahisar'dan milletvekili seçilerek meclise girdi. 1915'te İttihat ve Terakki'nin genel merkez üyesi oldu. 1917 Ekim devriminden sonra, 1918 Haziran'ında Kafkas Orduları Siyasi Müşaviri olarak Azerbaycan'a gitti. 1918 sonbaharında İstanbul'a döndüğünde İngilizler tarafından tutuklanarak İttihatçılarla birlikte Malta'ya sürgün edildi. Sürgünden döndükten sonra Türkiye'de Milli Mücadele'de yer aldı.

Matbuat Umum Müdürlüğü, milletvekilliği ve Hukuk Fakültesi'nde muallimlik görevlerinde bulundu. Atatürk'ün isteğiyle kurulan Serbest Fırka'da yer aldı ve partinin programı ve tüzüğünün oluşturulmasına önemli katkıları oldu. Fakat parti kapatıldıktan sonra siyasetten çekildi ve yazarlığa döndü. 1933 yılında İstanbul'da Akın gazetesini çıkardı. Cumhuriyet Halk Fırkası'na muhalif bir çizgide olan bu gazete kısa sürede kapatıldı.

Türkçülük fikrinin fikir öncülerinden olan Ağaoğlu, 1912'de Türk Yurdu ve Türk Ocağı'nın kurucuları arasında yer aldı. 19 Mayıs 1939 yılında İstanbul'da vefat etti ve burada toprağa verildi.

Ağaoğlu, Azeri Türkçesi, Rusça, Fransızca, Farsça dillerinde ve çok çeşitli konularda yüzlerce makale yazmış ve bu makaleler onlarca gazete ve dergide yayımlanmıştır. Azerbaycan Türkleri'nin milliyetçilik ve Türkçülük şuurunun gelişmesinde önemli katkıları olmuştur.

Eserleri:

Şie Mezhabi ve Menbeleri, Londra, 1892; İslam ve Ahund, Tiflis, 1900; İslam'a Göre ve İslam'da Kadın, Tiflis, 1901; Üç Medeniyet, Ankara, 1927; İngiltere ve Hindistan, Ankara, 1927; Serbest İnsanlar Ülkesinde, Ankara, 1930; Hukuk

Tarihi, İstanbul, 1932; Devlet ve Fert, İstanbul 1932; Etrusk Medeniyeti ve Bunların Türk Medeniyeti Üzerine Tesiri, İstanbul, 1933; Ben Neyim? Ankara, 1939; Gönülsüz Olmaz, Ankara, 1941; İran ve İnqılabı, Ankara 1941; İhtilal mı İnqılab mı? Ankara, 1942; Serbest Fırka Hatireleri, Ankara, 1949.

AHMED NECMEDDİN⁵⁶

1892’de (1308 R.) İstanbul’da doğdu. Bayezid Rüştıyesi’nde orta, Mercan İdadisi’nde lise öğrenimini tamamladı. 1913’te mülkiyeden ‘‘iyi’’ derecede mezun oldu.

Mezuniyetinin ardından silâh altına alındı. Birinci Dünya Savaşı süresince yedek subay olarak askerlik yaptı. Cumhuriyet’in ilanından sonra İktisat Vekâleti Şube Müdürlüğü’nde bulundu ve vefat etti.

AKA GÜNDÜZ, (Doğan) (Hüseyin Avni, Enis Avni)⁵⁷

1885’te Selanik’te doğdu. Babası Binbaşı Kadri Bey’dir. İlköğrenimini İlköğrenimini Serez ve Selanik’te tamamladıktan sonra İstanbul Eğrikapı’daki ‘Sırp Rüştıyesi’ne devam etti. Daha sonra Galatasaray, Edirne ve Kuleli askeri

⁵⁶ Kaynak: Ali Çankaya, ‘‘Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler’’, Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, cilt 4, s. 1564, 1565. (Yazarla ilgili net bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yalnızca mezkûr kaynakta Ahmed Necmeddin adına rastlanmıştır. Bu kişi ile Halka Doğru’daki kişinin aynı şahıs olup olmadıkları şüphelidir.)

⁵⁷ Kaynaklar: İbrahim Alaettin Gövsa, ‘‘Türk Meşhurları Ansiklopedisi’’, Yedigün Neşriyatı, 1945–1946, s. 28; İhsan Işık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 42; Elif Konar, ‘‘Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)’’, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst 2003, s. 59, 60; ‘‘Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’’, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 1, s. 40

idadilerinde okudu. Harbiye'nin ikinci sınıfındayken hastalanarak tahsilini yarım bıraktı. Paris'e gitti, hukuk ve güzel sanatlar okumaya başladı. Ancak okulunu yine yarım bırakarak İstanbul'a döndü. Bir müddet sonra siyasi sürgün olarak Selanik'e gönderildi.

31 Mart 1909'da İstanbul'daki ayaklanmayı bastırmak üzere yola çıkan Hareket Ordusu'nda gönüllü oldu ve İstanbul'a geldi. Daha sonra gazeteciliğe başlayan Aka Gündüz, İstanbul'un İngilizlerce işgalinde Malta'ya sürüldü. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yurda döndü ve Ankara milletvekili olarak meclise girdi. Son görevi Ankara milletvekilliği (1932–1946) olan Aka Gündüz, 1958 yılında başkentte vefat etti.

Hüseyin Avni'ye Aka Gündüz adını arkadaşı Ömer Seyfeddin önermiştir (1910).⁵⁸ İlk şiiri 1900'da Mecmua-i Edebiyye'de basılmış ve Selanik'te Çocuk Bahçesi (1905) ile Genç Kalemler (1911) dergilerindeki milli edebiyat akımına girdikten sonra tanınmaya başlamıştır. Selanik, Adana, İstanbul, İzmir, Ankara'da çıkan otuzdan fazla gazete ve dergide çeşitli imzalar kullanarak yazılar yazdı. Karagöz Gazetesi'nin başyazarlığını da yapan Aka Gündüz, Ubeydullah Efendi ile birlikte Hak Yolu adında bir akşam gazetesi çıkardı. Ercüment Ekrem ile de Alay adlı mizah dergisini yayımladı.

Yazılarında, (Elif)Avni, Safvet Enis, Serkenkebin Efendi, Aka Gündüz, Seniha Hikmet, Doğan, Fatma Kız, Tosun Pilot, Pervane, Enis Avni, Enis Safvet, Avni, Muallim, Serkenkebin, Ali Kemal, Ali Emin gibi birçok imza kullanan ve şiir, hikâye, roman, mizah, tiyatro gibi çok çeşitli alanlarda eser veren yazar, en çok sade ve sıcak bir dille yazdığı romanlarıyla sevildi. Ayrıca şiirlerinin bir kısmı bestelendi. Yetmiş yakın eserinin tam listesi Yeni Yayınlar dergisindedir (Şubat 1960).

⁵⁸ Gündüz Artan, ‘‘Takma Ad, Soyadı, Rumuz Dizinleri (Tanzimat’tan Günümüze)’’, Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları, 1994, s. 24

Eserlerinden bazıları şunlardır: Şiir kitabı; ‘‘Bozgun’’, (1913). Hikâye kitapları; ‘‘Türk Kalbi’’ (1913), ‘‘Kurbağacık’’ (1919), ‘‘Bu Toprağın Kızları’’ (1927), ‘‘Hayattan Hikâyeler’’ (1928). Oyunları; ‘‘Muhterem Katil’’(1914), ‘‘Yârim Osman’’ (1933), ‘‘Mavi Yıldırım’’ (1934). Romanları; ‘‘Dikmen Yıldızı’’ (1928), ‘‘Odun Kokusu’’ (1928), ‘‘Tang-Tango’’ (1928), ‘‘Bir Şoförün Gizli Defteri’’ (1928), ‘‘İki Süngü Arasında’’ (1929), ‘‘Üvey Ana’’ (1933), ‘‘Aşkın Temizi’’ (1937), ‘‘Zekeriya Sofrası’’ (1938), ‘‘Mezar Kazıcılar’’ (1939), ‘‘Yayla Kızı’’ (1940), ‘‘Eğer Aşk’’ (1946), ‘‘Bir Kızın Masalı’’ (1954), ‘‘Üç Kızın Hikâyesi’’ (1933), ‘‘Üvey Ana’’ (1933), ‘‘Kokain’’ (1933).

AKÇURAOĞLU (Ömer Yusuf Akçura)⁵⁹

ALİ CANİB (Yöntem)⁶⁰

1887 yılında İstanbul’da doğdu. Evkaf Nezareti Memurlarından Halil Saip Bey ile Anapa Müftüsü İslam Efendi’nin kızı Hafize Nuriye Hanım’ın oğludur.

İlköğrenimini Üsküdar’da bulunan Gülfem Hatun İptidaisi’nde Tamamladı. Daha sonra Toptaşı Askeri Rüştîyesi’ne devam etti. Ardından Selamsız’daki Fransız Mektebi’nde iki yıl kadar okudu. Babasının Selanik’te görevlendirilmesi üzerine Selanik Mülki İdadisi’ne girdi. İstanbul Hukuk Fakültesi’nde bir yıl okuduktan sonra kaydını Selanik’te açılan Hukuk Mektebi’ne aldirdi. Aynı zamanda İttihat ve Terakki Mektebi ile Ziraat Mekteb-i Âlisi’nde dersler verdi. 1909’daki Fecr-i Ati edebi topluluğuna girdi ve topluluğun Selanik.2teki muhabir üyeliği görevinde bulundu.

⁵⁹ Bkz: A(Elif). Y(e).

⁶⁰ Kaynaklar: ‘‘Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’’, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 917; İhsan Işık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 1019, 1020

‘‘Genç Kalemler’’ dergisi’nin başyazarlığını yaptı. Balkan Savaşı’nın başlaması üzerine İstanbul’a gitti. 1912 yılında Çanakkale Sultanisi’nde edebiyat ve felsefe öğretmenini olarak görev yaptı. 1914’te İstanbul’daki Gelenbevi Sultanisi’ne atandı. Bir süre sonra Darülmuallimin edebiyat öğretmenliğine getirildi. 1920’de Milli Mücadele’ye katılmak için Anadolu’ya geçti. Trabzon ve Giresun’da çeşitli görevlerde bulundu. 1922’de atandığı Maarif Umumi Müfettişliği görevinden ayrılarak yeniden öğretmenlik görevine döndü ve 1923 yılında Kabataş Lisesi’nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Ordu milletvekili olarak mecliste bulundu. 1943’te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ne Türk Edebiyatı Profesörü olarak atandı. 1950’de Demokrat Parti’den Bursa milletvekili olarak yeniden meclise girdi. 1954’te İstanbul’a yerleştikten sonra son yıllarını yalnız bir şekilde geçirdi ve 26 Ekim 1967 tarihinde vefat etti. Sahrayıcedit Mezarlığı’na defnedildi.

‘‘Bağçe, Kadın, Resimli Kitap, Aşıyan, Hüsn ve Şiir, Genç Kalemler, Türk Yurdu, Halka Doğru, Yeni Mecmua, Küçük Mecmua, Çınaraltı, Türkiyat Mecmuası’’ gibi birçok dergide yazı ve şiirleri yayımlanan Ali Canip Yöntem, şiir kitabını çıkardığı 1918’den sonra dil ve edebiyat ve özellikle 18. yy.a ait kişiler ve yapıtlar üzerine yazdığı makale ve araştırma yazılarıyla öne çıktı. Polemiklerinde Yekta Bahri imzasını kullandı. Şiirlerini önceleri aruzla, Milli Edebiyat akımını benimsedikten sonra ise hece ölçüsüyle yazdı.

ALİ SUAD⁶¹ (Mehmed Suad)

ALP TEKİN⁶²

---

⁶¹ Bkz: A(yn). S(in).

⁶² Söz konusu kişinin yazılarında genellikle Tekin Alp, Tekinalp, Munis Tekinalp takma adlarını kullanan Yahudi asıllı Moiz Kohen olduğunu düşünmekteyiz. İstanbul’da yaşadığı süre içerisinde Türk Yurdu, Türk Derneği ve Yeni Mecmua gibi Türkçü dergilerde yazılar yazması ve bu derneklerle sürekli bir ilişki içinde bulunması, bize kendisinin yine Türk Yurdu derneğinin bir yayın organı olan ‘‘Halka Doğru’’da da yazdığı ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde ‘‘Alp Tekin’’ imzasıyla kaleme alınan ‘‘Cirit’’ adlı yazının Moiz Kohen’e ait olduğu çok yüksek bir

CELAL SAHİR (Erozan)⁶³ (Uyanık)

1 Ekim 1883 tarihinde İstanbul'da doğdu. Yemen Valisi ve Komutanı İsmail Hakkı Paşa ve Şair Fehime Nüzhet Hanım'ın oğludur. Numune-i Terakki İlkokulu, Davutpaşa Rüştiyesi ve Vefa İdadisi'nde okudu. Daha sonra iki yıl kadar hukuk mektebine devam etti, ancak mezun olmadan ayrıldı.

1903 yılında Hariciye Nezareti'nde memurluğa başladı. 1904'te evlendi. 1907'den itibaren de Mercan ve Kabataş İdadileri'nde edebiyat öğretmenliği görevlerinde bulundu. 1928 yılında Zonguldak milletvekili olarak meclise girdi. Bu arada yeni Türk alfabesinin tesbiti için kurulan heyete alındı. Daha sonra Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne girdi. 1935 yılında akciğer kanserinden İstanbul'da vefat etti.

Servet-i Fünun'un en genç şairlerinden olan Celal Sahir'in şiire ilgisi henüz çocukken başladı. İlk yazısı "İrtika" dergisinde çıktığında henüz on beş yaşındaydı. Bir yıl sonra ise Servet-i Fünun'da ilk şiiri yayımlandı (1899). "Malumat, Pul, Musavver Fen, Edeb, Genç Kalemler, Türk Yurdu, Halka Doğru, Türk Sözü, Bilgi Mecmuası" gibi dergilerde yazı ve şiirleri yayımlandı. Önceleri şiirlerinde aruzu kullanan şair, daha sonra muvaffakiyetle hece veznini kullandı. Şiirlerinde daha çok aşk ve kadın temalarını işledi.

---

olasılık olarak gözükmemektedir. Moiz Kohen'le ilgili bilgi için bkz: Rıfat N. Bali, "Tekin Alp", Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik, İletişim Yay. İst 2002, cilt 4, s. 896–899; Mehmet Özden, "Atatürk Döneminde Kemalist Metinler: A'rafda Bir Kemalizm: Tekin Alp ve Kemalizm (1936)", Bilig, Yaz 2005, sayı 34.

⁶³ Kaynaklar: Nesrin T. Karaca, "Celal Sahir Erozan", MEB Yay. İst. 1993; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 329, 330; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 376; Elif Konar, "Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)", Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst 2003, s. 61, 62; Tahsin Yıldırım, "Edebiyatımızda Müstear İsimler", Selis Kitaplar, İst.2006, s. 154

Eserleri: ‘‘Kardeş Sesi’’ (1908); ‘‘Beyaz Gölgeleler’’ (1909); ‘‘Buhran’’ (1909); ‘‘Siyah Kitap’’ (1911); ‘‘İstanbul İçin Mebus Namzetlerim’’ (1919); ‘‘Müntehab Çocuk Şiirleri’’ (Mehmet Asım’la birlikte, 3 cilt, 1918–1919)

DOĞAN⁶⁴

ENİS BEHİÇ (Koryürek)⁶⁵

11 Mart 1893 tarihinde İstanbul ‘da doğdu. Askeri Hekim Yarıbay İsmail Behiç Bey ile Faika Hanım’ın oğludur. Çocukluğu Makedonya’da geçti. İstanbul Sultanisi’nden 1909’da, Mülkiye Mektebi’nden 1813’te mezun oldu.

Hariciye Nezareti’nde memurluk görevlerinde bulundu. Aynı zamanda Milli Müdafaa grubunda görev aldı. 1922 yılında Ankara Hükümeti tarafından Edirne Vilayeti Hukuk İşleri Müdürlüğü’ne getirildi. 1926’da Ankara’da Ticaret Vekâleti görevinde bulundu. İktisat Vekâleti İş ve İşçiler Dairesi Başkanı ve aynı bakanlığın müsteşarı oldu. 1946’da milletvekilliği için aday oldu fakat meclise giremedi. Son yıllarını sıkıntı içinde geçiren Enis Behiç, 17 Ekim 1949’da Ankara’da vefat etti ve Cebeci Asri Mezarlığı’nda toprağa verildi.

İlk şiirleri 1913’te Şehbal’de yayımlandı. Ziya Gökalp’in etkisiyle hece veznini kullanmaya başladı. ‘‘Beş Hececiler’’ adıyla anılan edebi toplulukta yer aldı.

⁶⁴ Bkz: Aka Gündüz

⁶⁵ Kaynaklar: Behçet Necatigil, ‘‘Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü’’, Varlık Yay. İst. 2006, s. 259; İhsan Işık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 613; ‘‘Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’’, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 516

Eserleri: ‘‘Miras’’ (1927); ‘‘Varidat-ı Süleyman: Çedikçi Süleyman Çelebi, Ruhundan İlhamlar’’ (1949); ‘‘Kanuni Süleyman’’ (1950).

FEYZULLAH SACİD (Ülkü)⁶⁶

1892’de (1308 R.) Kırşehir’de doğdu. Kırşehir rüştiyesi’nde orta, Ankara idadisi’nde lise öğrenimini ‘‘pekiyi’’ derece ile tamamladı. 1912’de mülkiyeden ‘‘iyi’’ derece ile mezun oldu. 1912’de Kadıköy Numune Mektebi Türkçe muallimliğine tayin edilerek devlet hizmetine girdi. 1915 yılında askere alındı. 1918’de terhis edildi.

Çeşitli yerlerde kaymakamlık ve müfettişlik görevlerinde bulundu. 1952’de emekliye ayrıldı. Üç erkek ve üç kız evlat babasıdır. Farsça, Arapça ve Fransızca bildiği sicilinde yazılıdır.

Şiirlerinde Atatürk inkılâplarını, Milli Mücadele ruhunu ve Türk milliyetçiliğini tema olarak almaktadır.

---

⁶⁶ Kaynaklar: Ali Çankaya, ‘‘Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler’’, Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, cilt 4, s. 1477–1481; Tahsin Yıldırım, ‘‘Edebiyatımızda Müstear İsimler’’, Selis Kitaplar, İst.2006, s. 415

GÖKALP (Ziya Gökalp)⁶⁷

23 Mart 1876'da Diyarbakır'da doğdu. Asıl adı Mehmet Ziya'dır. Babası Diyarbakır Vilayet Evrak Müdürlüğü ve Nüfus Nazırlığı da yapan Tevfik Efendi, annesi Pirinçizadeler soyundan Zeliha Hanım'dır.

Mahalle Mektebi'ni ve ardından Diyarbakır Askeri Rüştüyesi'ni bitirdi (1890). Daha sonra Diyarbakır İdadisi'ne kaydoldu. Gerek hocalarının ve yakın çevresinin teşvikiyle gerekse kendi gayret ve çabalarıyla iyi bir eğitim sürecinden geçti.

1895 yılı başlarında İstanbul'a gitti ve Mülkiye Baytar Mektebi'ne kaydoldu. Okul yıllarında siyasetle ilgilendi ve gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi oldu. 1898 yılında Diyarbakır'a geldikten sonra tutuklandı ve dört, beş ay kadar sonra İstanbul'a dönebildi. İstanbul'a döndükten sonra da on iki ay kadar hapis yatınca baytarlık öğrenimi yarım kaldı. 1900 yılında memleketi Diyarbakır'da ikamet etmek zorunda bırakıldı. Aynı yıl içinde evlendi. Bu sırada Jön Türkler'le de ilişki içinde olan Ziya Gökalp, onların yayımladığı gazete ve kitapları Diyarbakır'a getirtti.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki'nin Diyarbakır şubesinin başına geçti. Bir süre İstanbul Darü'l Fünunu'nda psikoloji ve dini ilimler dersleri verdi. Temmuz 1910'da Diyarbakır Maarif Müdürlüğü görevine atandı. Beş ay sonra

⁶⁷ Kaynaklar: Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık Yay., İst. 2006, s. 451, 452; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 937, 938, 939; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 421, 422; Alaaddin Korkmaz, "Ziya Gökalp, Aksiyonu, Meşrutiyet ve Cumhuriyet Üzerindeki Tesirleri", MEB Yay, İst. 2005.

görevinden ayrılarak Selanik'e gitti ve Selanik Sultanisi'nde sosyoloji dersleri vermeye başladı.

Nisan 1911'de İttihat ve Terakki'nin de desteğiyle Selanik'te "Genç Kalemler"i yayımlamaya başladı. 1913'te Darü'l Fünun'da sosyoloji müderrisliği görevine getirildi. 1919'da İşgal Kuvvetleri tarafından tutuklanarak Malta'ya sürgüne yollandı. Bu sırada Halka Doğru, İslam Mecmuası ve Yeni Mecmua'da çeşitli yazılar yayımladı. 1921 yılında sürgünden kurtulup döndükten sonra ailesiyle birlikte Diyarbakır'a gitti. Diyarbakır'da öğretmenlik görevlerinde bulunan Ziya Gökalp aynı zamanda burada Milli Mücadele faaliyetlerine de katıldı. 1922'de "Küçük Mecmua" adlı haftalık bir dergi çıkardı. 1923'te Diyarbakır milletvekili seçilerek meclise girdi. 25 Ekim 1924 tarihinde yoğun çalışma temposuna dayanamayan vücudu rahatsızlandı ve çok geçmeden de vefat etti.

HÜSEYİN CAVİD (Resizade)⁶⁸

1882'de Nahcivan'da doğdu. Din adamı olan Hacı Molla Abdullah'ın oğludur. İlköğrenimine medresede başladı. Arapça, Farsça ve dini ilimler öğrendi. 1894'te Mekteb-i Terbiyye'ye kaydoldu.

Henüz on dört yaşında iken, "Salik" takma adıyla ilk manzumelerini kaleme aldı. 1901'de hem sağlık sorunları hem de tahsil amacıyla Tebriz'e gitti. 1906'da yine aynı amaçlarla İstanbul'a geldi. İstanbul'da bulunduğu süre içinde Edebiyat Fakültesi'ne kaydoldu ve Türkçülük ile İslamcılık cereyanlarının etkisi altında kaldı.

⁶⁸ Kaynak: "Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler" Yayına Haz. Ezel Erverdi ...[ve öte.], Dergâh Yayınları, İst. 1981, cilt IV, s. 298, 299

Azerbaycan'a döndükten sonra dil ve edebiyat muallimliği görevlerinde bulundu. 1919 yılından sonra hep Bakü'de yaşadı. 1932 yılında Yazarlar Birliği'ne kabul edildi. Rejime uygun olmayan yazılarından dolayı 1937'de tevkif edilerek sürgüne yollandı ve 1944 yılında vefat etti.

1910 yılına kadar lirik şiirler yazan Hüseyin Cavid, bu tarihten sonra daha çok siyasi ve içtimai muhtevalı eserler vermiştir.

Eserleri: Şiir: "Geçmiş Günler" (1913), "Bahar Şebnemleri" (1917); Manzum dramları: "Ana" (Azeri Edebiyatı'nın ilk manzum dramıdır. 1910), "Şeyh San'an" (1914), "Uçurum" (1917), "Peygamber" (1923), "İblis" (1924), "Telli Saz" (1930), "Siyavuş" (1932), "Şehla" (1935), "Hayyum" (1935), "İblis'in İntikamı" (1936–37); Mensur eserleri: "Maral" (1913), "Şeyda" (1916), "Afet" (1922), "Topal Timur" (1925), "Köroğlu" (Senaryo, 1937).

ISPARTALI HAKKI (Ağlarcızade Mustafa Hakkı)⁶⁹

Esnaftan Ağlarcızade Ahmet Ağa'nın oğlu olan Mustafa Hakkı, 1866'da Isparta'da doğdu. İlköğrenimini Isparta Medresesi'nde ortaöğrenimini ise Isparta Rüştüyesi'nde tamamladı. 1883 yılında Rüştüye'yi birincilikle bitirdi. Henüz yirmi yaşına girmeden yazılarıyla münevver çevrenin dikkatini çekti. Kendi çabasıyla Farsça ve Fransızca'yı iyi derecede öğrendi.

⁶⁹ Kaynaklar: İbrahim Alaettin Gövsa, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", Yedigün Neşriyatı, 1945–1946, s. 161; Mahmut Kıyıcı, "İspartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar", Göltaş Kültür Yay. (http://www.ispartaya.com/kutuphane/ispartali_buyuk_adamlar.pdf)

Isparta Valiliği'nde, Isparta Menafi Sandığı'nda ve Ziraat Bankası'nda çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul'a geldikten sonra yaşı ilerlemiş olmasına rağmen Hukuk Fakültesi'ne girdi ve 1905 yılında buradan mezun oldu.

II. Meşrutiyet'ten sonra 1912 yılında Isparta milletvekili olarak meclise girdi. 1918–1922 tarihleri arasında Bezm-i Âlem Sultanisi'nde (İstanbul Kız Lisesi) Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği yaptı. 5 Şubat 1923 yılında İstanbul'da öldü ve Merkezefendi Mezarlığı'na defnedildi.

Dört yaşında iken yetim kalan Mustafa Hakkı, on bir yaşında Kur'an'ı ezberleyip hafız oldu. Bu arada ayrıca biraz Rumca, Ermenice ve İbranice de öğrendi. Sade, açık ve anlaşılır bir Türkçe'yi savunan Ispartalı Hakkı, aynı zamanda halkçılığında ateşli taraftarlarındandı.

İZZET ULVİ (Aykurt)⁷⁰

1880 yılında Eskişehir'de doğdu. Tüccardan Hacıhasanoğlu İsa Efendi'nin oğludur. Tanınmış muharrirlerimizden ve edebiyatçılarımızdandır. 1902 yılında hürriyet mücadelesine karışmış olmak suçundan üç yıl hapse, üç yıl da sürgüne mahkûm edildi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurtularak, çeşitli gazete ve dergilerde yazılarını neşretti. Şiirleri ve yazılarının çoğunu açık Türkçe ile yazan İzzet Ulvi, Kaymakamlık, Mektupçuluk, Mekke Emaneti, Divan Kâtipliği, Maarif Vekâleti Kalemî Mahusus Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Meclisin ikinci döneminde Eskişehir milletvekilliğine seçildi.

⁷⁰ Kaynak: İbrahim Alaettin Gövsa, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", Yedigün Neşriyatı, 1945–1946, s. 200

Milli Mücadele'nin ilk sıralarında Afyonkarahisar'da bir gazetenin başmuharrirliğini yapmış, daha sonra Ankara'da "Hâkimiyet-i Milliye" gazetesinde çalışmıştır. Türk Ocakları Muallimler Birliği Umumi Kâtiplikleri ile Dil Kurumu Merkezi'nin Yayın Kolbaşılığı görevlerinde bulundu. "Türk Vezni" isimli eseri iki defa basılmış kitap şeklinde neşretmiştir.

KAZIM NAMİ (Duru), (Maraşhoğlu)⁷¹

1876'da İstanbul'da doğdu. Fatma Zehra Hanım ile Mustafa Sıtkı Bey'in oğludur. Toptaşı, Edirne ve Selanik Askeri Rüştüyerleri'nde ve Manastır Askeri İdadisi'nde okudu.

1897'de Harbiye Mektebi'ni bitirerek orduya katıldı. 1905 yılında yüzbaşı oldu. Daha sonra ordudan ayrılarak Maarif Müfettişliği ve Öğretmenlik görevlerinde bulundu. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliği yaptı. Manisa milletvekili olarak beşinci ve altıncı dönemlerde meclise girdi (1935–1943).

Beş çocuk babası olan Kazım Nami, Türk Ocağı, Sosyoloji Cemiyeti, Eski Muharıpler Cemiyeti ve Gazeteciler Cemiyeti Üyesi idi. Yazıları Selanik, Ankara ve İstanbul'daki birçok dergi ve gazetede yayımlandı. 1967 yılında vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

⁷¹ Kaynaklar: Tahsin Yıldırım, "Edebiyatımızda Müstear İsimler", Selis Kitaplar, İst.2006, s. 141; Elif Konar, "Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)", Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İst2 003, s. 75, 76; Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü", Varlık Yay. İst. 2006, s. 150; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 326; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 1, s. 286

Yazı hayatına 1895 yılında başlayan Kazım Nami, Ziya Gökalp, Ömer Seyfeddin ve Ali Canip Yöntem ile birlikte Genç Kalemler dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Cumhuriyet'ten sonra yazıları, ‘‘Çınaraltı, Varlık, Büyük Doğu, Tarih Dünyası, Son Posta’’ gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı.

Eserlerinden Bazıları: ‘‘Nasıl Oldu’’ (1910); ‘‘Uyanış’’ (1933); ‘‘Yavruma Diyişlerim’’ (1935); ‘‘Terbiye-i Vataniyede İlk Adım’’ (1911); ‘‘Puşkin’in Hayatı ve Mahiyeti’’ (1937); ‘‘Ziya Gökalp’’ (1949); ‘‘Kemalist Rejimde Öğretim ve Eğitim’’ (1938); ‘‘İttihat ve Terakki Hatıralarım’’ (1957); ‘‘Cumhuriyet Devri Hatıralarım’’ (1958).

KÖPRÜLÜZADE MEHMED FUAD⁷²

Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa'nın kız kardeşinin soyundan olan Fuad Köprülü, 22 Kasım 1890 tarihinde İstanbul'da doğdu. İsmail Faiz Bey ile Hatice Hanım'ın oğludur. Ayasofya Rüştiyesi'nde ve Mercan İdadisi'nde okudu. Daha sonra girdiği Hukuk Mektebi'ni yarıda bıraktı (1910). Bu tarihten sonra, edebiyat, felsefe ve tarihle ilgilenmeye, Fransızca dersleri almaya ve babasının geniş kütüphanesini kullanmak suretiyle kendi kendini yetiştirmeye başladı.

1910'dan itibaren İstanbul'daki muhtelif İdadi ve Sultani'lerde Edebiyat Muallimliği'nde bulundu. Türk Ocakları'nın kuruluşu çalışmalarına katıldı. 1913'te Darü'l Fünun Edebiyat Fakültesi, Türk Edebiyatı Tarihi Müderrisliği'ne tayin

⁷² Kaynaklar: Behçet Necatigil, ‘‘Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü’’, Varlık Yay. İst. 2006, s. 262, 263; İhsan İşık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 619, 620; ‘‘Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’’, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 520, 521, 522; Ali Çankaya, ‘‘Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler’’, Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, cilt 2, s. 1165–1184
http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kim_kimdir/fuad_koprulu.htm

edildi.1924 yılında Türkiyat Enstitü'sünü kurdu. Aynı yıl Türk Tarih Encümeni Reisliği'ne seçildi. Bilim adamı olarak ünü bütün Avrupa'ya yayıldı ve birçok Avrupa üniversitesi ve birçok bilimsel kuruluş tarafından taltif edildi.1933'te Darü'l Fünun'un İstanbul Üniversitesi haline getirilmesi üzerine Ordinaryüs Profesörlüğe terfi etti.

1934 yılında Kars milletvekili olarak meclise girdi. 1943 yılından sonra üniversiteden ayrılarak politikayla uğraşmaya başladı. 1946'da Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer aldı ve çeşitli devlet görevlerinde bulundu. Politika hayatı, Demokrat Parti'den ayrıldığı 1957 yılına kadar devam etti.

Ankara'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu kurtarılamayarak 1965 yılında vefat etti.

Fuad Köprülü, Türkiye'de modern ve bilimsel anlamdaki Edebiyat Tarihçiliği'ni başlatan kişi olarak görülmektedir. Eserleri hala, yerli ve yabancı bilim adamları tarafından, başvurulan önemli kaynaklar olarak görülmektedir.

KUM AHMED OĞLU (Nuh Naci Kum Atabeyli, Uslu Mahulu)⁷³

23 Eylül 1898'de (1324 R.) Konya'nın Seydişehir ilçesinde doğdu. Babası Isparta'nın Atabey İlçesi'nden Kum Ahmet Oğulları'ndan Üsteğmen Hafız Mehmed Bey'dir. Annesi ise yine bir subay kızı olan Keziban Hanım'dır.

⁷³ Kaynaklar: Mahmut Kıyıcı, "Ispartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar", Göltaş Kültür Yay. (http://www.ispartaya.com/kutuphane/ispartali_buyuk_adamlar.pdf)

1917 yılında evlenen Naci Kum'un bu evlilikten bir kızı ve bir oğlu oldu.

Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirdi ve daha sonra devam ettiği Harp Okulu'ndan sağlık problemleri sebebiyle ayrılmak zorunda kaldı. 1914'te Isparta İdadisi'nde, 1915'te Yalvaç İdadisi'nde Jimnastik Öğretmenliği görevlerinde bulundu. 1935 yılına kadar çeşitli yerlerdeki öğretmenlik görevini sürdürdü. Milli Eğitim Bakanlığı'nda İstatistik Dairesi Şefliği, Bursa Müzesi Müdürlüğü, Adana ve Güney İlleri Müzeleri Bölge Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Adana'da görevde iken 17 Ocak 1952 tarihinde vefat etti.

Naci Kum, kültürlü, hoşgörülü, iyiliksever ve cömert bir insandı. Okuma ve yazmaya çok düşkündü. Kuvvetli Milliyetçilik duyguları onun değişmez vasıflarından biri idi. Tarih, biyografi ve edebiyat yapıtlarının yanında folklor alanında yaptığı verimli araştırmalarla iz bırakmış bir kişi olan Naci Kum'un dergilerde yayımlanmış bu türden çokça yazısı, basılmış ve basılmamış çokça kitapları vardır. Ağlarcızade Mustafa Hakkı (Ispartalı Hakkı) ile tanıştıktan sonra onun aracılığı ile Ziya Gökalp ve Hamdullah Suphi gibi devrin önemli Türkçü ve Türkçeci aydınları ile de tanışma imkânı bulmuştur. Dil alanındaki çalışmalarından dolayı Türk Dil Kurumu Daimi Üyeliği'ne seçilmiş ve ölümüne kadar bu görevini sürdürmüştür.

Eserlerinden Bazıları: "Kemalname" (Destan), 1931 Antalya; "Kızılkule" (Roman), Tefrika 1934–1935; "Şifa Destanı", 1949, Adana-Seyhan Basımevi; "Eshaab-ı Kehf'in Tarihçesi", 1951, Tarsus Basımevi; "Ispartalı Seyrani Baba"; "Everekli Seyrani"; "Anadolu'da Kültür Kalıntıları"; "Adana Vali ve Mütesellimleri"; "Seyit Ali-Kızıldeli Sultan ve Evlatları"; "Kayseri Kitabeleri"; "Baraklar ve Dede Garkın Evlatları" (Malatya Yöresi).

M(im). Ş(in). (Memduh Şevket Esendal)⁷⁴

1885 yılında (H. 1301) İstanbul'da doğdu. Rumeli'den göç etmiş ve çiftçi bir aile olan Kahyabeyoğlu Mehmet Şevket Bey ile Emine Sadiye Hanımın oğludur. Kısa bir süre Edirne Rüştüyesi'ne devam etti ve ayrılmak zorunda kaldı. Daha sonraki öğrenim hayatı da hep yarım kalan Esendal, çocukluk yaşlarından itibaren kendi kendini yetiştirmiştir.

1906'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. Babasını kaybettikten sonra ailesine destek olmak amacıyla 1912 yılına kadar çiftçilikle uğraştı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte çiftçiliği bırakmak zorunda kaldı. TBMM kurulduktan sonra ortaelçilik göreviyle Azerbaycan'a gönderildi (1920–1924). Döndükten sonra Kabataş ve Galatasaray Liseleri'nde tarih ve coğrafya öğretmenliği görevinde bulundu (1924–1925). Bu arada eski arkadaşlarıyla birlikte "Meslek" (38 sayı, 1924–1925) ve "Halk" (76 sayı 1925–1926) gazetelerini çıkardı. 1925–1930 yılları arasında elçilik göreviyle Tahran'a yollandı. Yurda döndükten sonra Elazığ'dan milletvekili seçilerek, 1930 ve 1932 yıllarında mecliste bulundu. 1932'de Kabil, 1938'de Moskova büyükelçiliği görevlerine getirildi. 1941–1950 arasında Bilecik milletvekili olarak mecliste yer aldı. 1950'den itibaren tamamen edebiyatla meşgul olmaya başladı. Evli ve üç çocuk babası olan Memduh Şevket Esendal 17 Mayıs 1952 yılında Ankara'da vefat etti ve Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedildi.

Tam adı Mustafa Memduh Şevket Esendal olan yazar, M.Ş.E., Mustafa Memduh, Mustafa Yalınkat, M.Ş., M. Oğulcuk, İstemenoğlu, Meşe, Esendoğlu, Esli,

⁷⁴ Kaynaklar: Sevim Gözcü, "Ayaşlı ile Kiracıları'nda Anlatıcı Sorunsalı", Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004; Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık Yay., İst. 2006, s. 175, 176; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 338, 339, 340, 341; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 387, 386.

M. Yalınkat, gibi takma isimleri kullandı. İlk hikâyesi 1908'de "Tanin" gazetesinde yayımlanan Esenal'ın, 1911'den sonra "Çığır", "İrtika", "Musavver Fen ve Edep" gibi dergilerde yazıları yayımlandı. Sanatçı kişiliği, daha çok, kendi çıkardığı "Meslek" gazetesinde yayımlanan yazılarıyla ortaya çıktı. 1946'dan sonra ölümüne kadar geçen süre, edebiyat yaşamının en verimli dönemidir. Bu süre içinde, "İstanbul", "Sanat ve Edebiyat", "Seçilmiş Hikâyeler", "Ulus", "Ülkü", "Hisar", "Pazar Postası", "Türk Dili" gibi dergi ve gazetelerde öyküleri yayımlanmıştır.

MARAŞLIOĞLU⁷⁵

MEHMED EMİN (Yurdakul)⁷⁶

Mayıs 1869'da İstanbul'da doğdu. Balıkçılıkla uğraşan Salih Reis ile Emine Hanım'ın oğludur. Saray Mektebi, Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'nde okudu. Kaydolduğu Mülkiye Mektebi'nin İdadisi'nden 1887'de ayrılmak zorunda kaldı. 1889'da Hukuk Mektebi'ne girdi. Ancak bu öğrenimi de yarım kaldı.

1891'de Rüşumat İdaresi'nde evrak müdürü olarak göreve başladı. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. Çeşitli devlet görevlerinde bulundu. 1909'da Hicaz, 1910'da da Sivas valiliği görevlerine getirildi.

⁷⁵ Bkz: Kazım Nami (Duru)

⁷⁶ Kaynaklar: Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık Yay., İst. 2006, s. 443, 444; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 920, 921; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 1022,1023.

İstanbul'a döndükten sonra, 1911 yılında kurulan Türk Ocağı'nın başkanlığına getirildi ve aynı zamanda Türk Yurdu Cemiyeti'nin de kuruluşunda bulundu. Aynı yılda atandığı Erzurum valiliği görevinden bir yıl çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı.

Milli Mücadele döneminde Anadolu'yu dolaştı ve konuşmalar yaptı. 1923 yılından ölümüne kadarki süre içinde Şarkikarahisar, Urfa ve İstanbul milletvekilliği görevleri ile mecliste bulundu.

14 Ocak 1944 tarihinde kalbinden rahatsızlanarak yatırıldığı Alman Hastanesi'nde vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Mehmed Emin Yurdakul, milli duygularla kaleme aldığı şiirleri dolayısıyla, "Milli Şair", "Türk Şairi" gibi sıfatlarla anılmıştır. Adını 1897'deki Türk-Yunan Savaşı'nın galibiyetle sonuçlanması neticesinde yazdığı "Cenge Giderken" adlı şiiriyle duyurdu. İlk şiirleri, Servet-i Fünun, Çocuk Bahçesi gibi dergilerde yayımlandı. Milli Edebiyat akımının öncülerinden olan şair, şiirlerini hece vezni ile kaleme almıştır.

MEHMED NİYAZİ (Ramazanoğlu)⁷⁷

1888'de (1306 H.) Tarsus'ta doğdu. Orta öğrenimini Tarsus Rüştiyesi'nde, lise öğrenimini ise Adana İdadisi'nde tamamladı. Mülkiye'den 1910 yılında "pekiyi" derece ile mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Hukuk Fakültesi'ni de bitirdi. 1911'de Adana Sultanisi Tarih Muallimliği görevine getirildi. Adana ve havalisininin

⁷⁷ Kaynak: Ali Çankaya, "Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler", Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, cilt 4, s. 1273-1276

Fransızlar tarafından işgali üzerine Pozantı'da kurulan Milli Mücadele Cephesi'ne katıldı. Lozan Konferansı'nda müşavir göreviyle bulundu. Mersin milletvekili olarak 1923'te meclise girdi.

Tarsus'ta uzun süre çiftçilik ve madencilikle meşgul oldu. Bu arada ilmi metotlarla Türkoloji araştırmaları yaptı. Nisan 1965'te Tarsus'ta vefat etti. Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce'ye edebiyatlarıyla beraber vakıftır. "La Province d'Adana, Lozan 1923" adlı basılmış eseri vardır.

MUHİDDİN (Birgen)⁷⁸

1885 yılında İstanbul'da doğdu. Yozgatlı Ömer Lütfi Bey ile Ayşe Fazilet Hanım'ın oğludur. Unkapanı Rüştiyesi'nde ve Vefa İdadisi'nde okuduktan sonra, Darülfünun'un Edebiyat şubesinden mezun oldu.

1906 yılında Hicaz Demiryolları'nın İstanbul'daki İdare-i Maliye'sinde memur olarak görev yaptı. 1908'de bu görevinden ayrılarak Hadika-i Meşveret, Üsküdar İdadisi ve Üsküdar Sultanisi'nde 1914 yılına kadar edebiyat ve felsefe muallimliği yaptı.

Muhiddin Birgen, İkinci Meşrutiyet'ten sonra İttihat ve Terakki Partisi ile yakın münasebet içinde bulundu ve partinin sözcüsü konumunda bulunan "Tanin" gazetesinde yazılar yazdı. Daha sonra bu gazetenin başına geçti. Üçüncü dönem Çorum milletvekili olarak Meclis-i Mebusan'a girdi. 1916'da Suriye'ye, 1917 ve

⁷⁸ Kaynak: Zeki Arıkan, "Tarihimiz ve Cumhuriyet, Muhittin Birgen (1885–1951), Tarih Vakfı Yurt Yay. İst. 1997

1918'de Almanya'ya çeşitli amaçlarla ziyaretlerde bulundu. Milli Mücadele'ye katılmak için Ankara'ya gitti. 1920'de Ankara'da Matbuat ve İstihbarat Umum Müdürlüğü görevine getirildi. Bir yıl sonra bu görevinden ayrıldı. ‘‘Anadolu’da Yeni Gün’’de yazdığı başyazılarıyla Milli Mücadele'ye büyük destek verdi. 1921'de Batum'a ve oradan da Moskova'ya geçti. Buradan Tiflis'e ve 1922 'de Bakü'ye geçerek Bakü'de Enver Paşa ile görüştü. Muhittin Birgen, bu görüşme ile Enver Paşa'yı en son gören İttihatçı oldu. Bakü Üniversitesi'nde ve Ali Pedagoji Enstitüsü'nde tarih, edebiyat tarihi, felsefe, sosyoloji ve pedagoji dersleri veren Birgen, burada Maarif ve Medeniyet adlı dergiyi çıkardı.

Türkiye'ye döndükten sonra Galatasaray ve İstanbul Kız Liseleri'nde tarih, felsefe ve sosyoloji dersleri verdi. 1924–1925 yıllarında mesleki temsil düşüncesini savunmak üzere ‘‘Meslek’’ gazetesini çıkardı. Toplam otuz sekiz sayı süren haftalık ‘‘Meslek’’ gazetesi kapandıktan sonra başyazarlığını yine Muhittin Birgen'in yaptığı günlük ‘‘Halk’’ gazetesi yayına başladı.

Aydın Zirai Satış Kooperatifleri İttihadı'nı kurdu ve bir yıl süre ile bu kuruluşun başında bulundu. İstanbul'da ‘‘Son Posta’’ gazetesinin başyazarlığını üstlendi. 1937'de güncel bir hal alan Hatay Davası'na büyük destek verdi.

‘‘İktisadi Yürüyüş’’, ‘‘Ticaret-İktisat Ansiklopedisi’’ gibi çeşitli dergi ve ansiklopedilerde yazılar yazdı ve Engels'in ‘‘Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni’’ adlı eserini ‘‘Cemiyetin Asılları’’ adıyla tercüme etti.

Ekonomi, kooperatifçilik, eğitim, siyaset ve edebiyat gibi pek çok alanda yazılar yazan Muhittin Birgen, 1 Ekim 1951'de Ayaspaşa'daki evinde, geçirdiği bir kalp krizi neticesinde vefat etti.

NAZIM (Doktor)⁷⁹

Doktor Nazım Bey 1870 yılında Selanik'te doğdu. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de okurken, daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti adını alan İttihad-ı Osmanî Cemiyeti'ne girdi ve örgüt yöneticilerinden biri oldu. Mezkûr örgütün Paris'te çıkardığı yayın organı olan "Meşveret"te yazıları yayımlanan Doktor Nazım Bey, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1917 yılına kadar İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin merkez yönetiminde kaldı.

Son Talat Paşa hükümetinde Maarif Nazırlığı görevinde bulundu. Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilginin ardından çoğu ittihatçı gibi o da yurtdışına kaçtı.

Milli Mücadele'den sonra yurtdışından döndü ve İzmir'e yerleşti. 1926'da Atatürk'e karşı yapılan suikast girişimi davasında yargılandı ve suçlu bulunarak 26 Ağustos 1926 tarihinde Ankara'da idam edildi.

RECAİZADE MAHMUD EKREM⁸⁰

1846'da Vaniköyü'nde doğdu. Devrin tanınmış şair ve hattatlarından Mehmed Şakir Recai Efendi ile Rabia Hanım'ın oğludur. Beyazıd Rüştüyesi ile Mekteb-i İrfan'da ilk ve orta öğrenimini tamamladı. Daha sonra Mekteb-i Harbiye İdadisi'ne devam etti. Fakat buradaki eğitimi yarım kaldı ve Hariciye Nezareti

⁷⁹ Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Doktor_N%C3%A2z%C4%B1m_Bey

⁸⁰ Kaynaklar: Ali Çankaya, "Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler", Mars Matbaası, Ankara, 1968, 1969, cilt 2, s. 1009–1020, Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık Yay., İst. 2006, s. 348

Mektubi Kalemî'ne mülazimeten devama başladı. Burada bir taraftan Fransızcasını ilerletirken diğer taraftan edebiyat ve şiirle ilgilendi.

Namık Kemal'in tesiriyle, Tasvir-i Efkâr, Vakıt, Hakayık'ül Vekayi gazetelerinde makale ve şiirleri yayımlanmak suretiyle şöhreti yayılmaya başladı. Çeşitli devlet memurlukları ve muallimlik görevlerinde bulundu. Şura-yı Devlet ve Meclis-i Ayan üyeliği ile Evkaf ve Maarif Nazırlığı yaptı. 1870'lerden sonra kendisini tümüyle edebiyata verdi.

Hayattayken üç oğlunu kaybetmesi şairi oldukça yıprattı. Ayşe Güzide Hanım ile evli idi. Piraye adlı kızı doğar doğmaz ölmüş, Emced adlı oğlu yirmi yaşına kadar kötürüm bir şekilde kaldıktan sonra vefat etmiş, çok sevdiği oğlu Nijad'ı ise on beş yaşında iken kaybetmiştir. Sadece en küçük oğlu Ercümen Ekrem Talu hayatta kalabilmiştir. Resim sanatıyla da hobi olarak uğraşan şair, Arapça, Farsça ve Fransızca biliyordu.

Recaizade Mahmud Ekrem, 1914 yılında vefat etmiş ve vefatı nedeniyle okullar tatil edilerek büyük bir cenaze töreni düzenlenmiştir. Mezarı Küçüksu'da, oğlu Nijad'ın kabri yanındadır.

REŞİT GALİP (Aydın, Doktor)⁸¹

1897'de Rodos'ta doğdu. Mahkeme reislerinden Mehmet Galip Bey'in oğludur. Tahsil hayatına Rodos'ta başladı. Sonra İzmir İdadisi'ni bitirdi ve Tıp Fakültesi'ni bitirerek 1917'de hekim çıktı. Henüz talebe iken Balkan Harbi'ne ve

⁸¹ Kaynaklar: Samet Ağaoğlu, "Babamın Arkadaşları", İletişim Yay. İst. 1998, s. 16; İbrahim Alaettin Gövsa, "Türk Meşhurları Ansiklopedisi", Yedigün Neşriyatı, 1945-1946, s. 321, 322

Birinci Dünya Harbi'ne gönüllü olarak katıldı fakat ciğerlerinden rahatsız olarak İstanbul'a dönmeye mecbur oldu. Tıp Fakültesi Tedavi Seririyatı Asistanlığı ve bir aralık Darü'l Eytam Hekimliği'nde bulundu. İstanbul Türk Ocağı'nda çeşitli faaliyetlerde bulundu. Birinci Dünya Savaşı sonlarında Şam'da Dördüncü Ordu Hıfzıssıhha Müessesesi'ne gönderildi. Mütareke olunca İstanbul'a döndü ve 1919'da köylerde çalışmak kararı ile Kütahya'nın Tavşancıl nahiyesine geldi. Kütahya ve çevresinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına hizmet etti. Yunanlılar'ın Kütahya'yı işgalinden sonra Denizli tarafına geçti ve Kızılay hekimi oldu. 1922'de Sıhhiye Vekâleti Umumi Hıfzıssıhha Muavini olarak Ankara'ya geldi.

Büyük Zafer'den sonra devlet görevini bırakıp hususi doktorluk yapan Reşit Galip, Gençler Birliği ve Türk Ocakları gibi müesseselerde çalıştı. Aydın milletvekili olarak meclise girdi. Şark İstiklal Mahkemesi'nde azalık görevinde bulundu. Eylül 1932'de Maarif Vekilliği'ne getirildi. Bir yıl sonra bu görevinden ayrılarak Halk Partisi Umumi İdare Heyeti Azalığı ile Tarih ve Dil Tetkik Cemiyetlerinde çalıştı. 5 Mart 1934 tarihinde Ankara'da zatürreden vefat etti.

Köycülük işleri ile uğraşırken halka faydalı pek çok risale neşreden Reşit Galip, Prof. İ. İshokl'un toplumsal sağlık kuruluşları ile ilgili büyük bir eserini Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme etti. İstanbul'daki ve Ankara'daki birçok gazetede makaleleri yayımlandı. Reşit Galip, üniversite inkılâbını başlatan, bu konudaki kanunu hazırlayan ve Tıp Fakültesi'nin Haydarpaşa'dan İstanbul'a geçmesini sağlayan kişidir.

RIZA TEVFİK (Bölükbaşı)⁸²

7 Ocak 1869 tarihinde Bulgaristan'da doğdu. Hoca Mehmed Tevfik Efendi ile köle bir Çerkez kızı olan Münire Hanım'ın oğludur. 1876'da Sion Mektebi'nde öğrenimine başladı ve daha sonra bir müddet Galatasaray Sultanisi'nde okudu. 1887'de Mülkiye Mektebi'ne girdi fakat okuldan atıldı. 1891'de kaydolduğu Tıbbiye Mektebi'nden mezun oldu. Bu arada gizli İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. 1908'de Edirne mebusu olarak meşruti idarenin meclisinde bulundu.

1914–1918 yılları arasında politikadan uzaklaşarak eskiden de çalıştığı Karantina İdaresi'ne girdi. Çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra 1918'de Darülfünun'da dersler vermeye başladı.

1920'de Sevr Antlaşması'nı imzalayan heyette bulunması sebebiyle eleştirilere sebep oldu. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1922'de de ülkeyi terk etti. Sürgün hayatının çoğunu Ürdün'de geçirdi ve 1943 yılında affedilmesi dolayısıyla İstanbul'a döndü. 30 Aralık 1949'da vefat etti ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Filozof sıfatıyla tanınan Rıza Tevfik, felsefe üzerine yazıları ve geleneğe oturtulmuş şiirleriyle ün kazanmıştır. Şiirlerini Sebeb-i Ömrüm (Lefkoşe, 1934) adlı kitapta toplayan Rıza Tevfik, saz ve tekke şiiri geleneğinden etkilenmiştir.

⁸² Kaynaklar: Behçet Necatigil, "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü" Varlık Yay., İst. 2006, s. 108; "Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi", Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 1, s. 197; İhsan Işık, "Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi", Elvan Yay. Ank. 2002, s. 220, 221

SÜLEYMAN ÇELEBİ⁸³

XV. Yüzyıl şairlerindedir. Hayatı hakkındaki bilgiler rivayetlere dayanmaktadır.

Yıldırım Beyazıt döneminde Bursa Ulu Camii'nde imamlık eden Süleyman Çelebi, Hz. Peygamber (S.A.V.) için yazdığı ‘‘Mevlid’’i ile ün kazanmıştır. Bu eserini 1409 yılında tamamlayan Süleyman Çelebi'nin 1422'de öldüğü sanılmaktadır. Mezarı Bursa'dadır.

Türk Edebiyatı'nda Mevlid yazma çığırını başlatan odur. Henüz 16. yüzyılda yüz civarında mevlid yazılmış idi. Fakat hiçbiri Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i kadar ün kazanamamış ve onun Mevlid'inin seviyesine ulaşamamıştır.

TARHAN (Ömer Seyfeddin)⁸⁴

28 Şubat 1884 tarihinde Gönen'de doğdu. Binbaşı Ömer Şevki Bey ile Fatma Hanım'ın oğludur. İlköğrenimine Gönen'de başladı. Daha sonra 1892'de annesiyle birlikte İstanbul'a geldi ve Mekteb-i Osmanî'ye kaydoldu. Eyüp Baytar Rüştiyesi'ni (1896), Edirne'de Askeri İdadi'yi (1900) ve İstanbul'da Harb Okulu'nu (1903)

⁸³ Kaynaklar: Behçet Necatigil, ‘‘Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü’’ Varlık Yay., İst. 2006, s. 374, 375; İhsan Işık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 856, 857

⁸⁴ Kaynaklar: Behçet Necatigil, ‘‘Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü’’, Varlık Yay. İst. 2006, s. 322, 323; İhsan Işık, ‘‘Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi’’, Elvan Yay. Ank. 2002, s. 732, 733; ‘‘Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi’’, Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın, YKY, İst. 2001, cilt 2, s. 638, 639, 640, 641, 642

bitirdi. Askeri İdadi'yi bitirdiği 1900 yılında ‘‘Yâd’’ adındaki bir manzumesi, Mecmua-i Edebiyye’de yayımlandı.

İzmir ve Rumeli’de Üsteğmen olarak görev yaptı. 1911’de Genç Kalemler dergisinde makale ve hikâyeler yazmaya başladı. 1914–1920 yılları arasında Kabataş Lisesi’nde Edebiyat Öğretmenliği görevinde bulundu.

Şeker hastalığı dolayısıyla 6 Mart 1920’de İstanbul’da vefat etti. Mezarı Zincirlikuyu’dadır.

Ziya Gökalp ve Ali Canib’le beraber Milli Edebiyat davası uğruna çalışan Ömer Seyfettin bu konuyla ilgili birçok yazısını Genç Kalemler dergisinde yayımlamıştır. Bundan başka, Yeni Mecmua, Büyük Mecmua, Şair, Vakit, Türk Dünyası, Zaman, Diken, Halka Doğru, Türk Sözü gibi dergi ve gazetelerde yazılar yazdı. Milli Edebiyat akımının yanı sıra Yeni Lisan Hareketi’nin de öncülerinden olan Ömer Seyfeddin, sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yazılar yazmıştır.

USLU MAHULU⁸⁵

UYANIK⁸⁶

---

⁸⁵ Bkz: Kum Ahmed Oğlu

⁸⁶ Bkz: Celal Sahir (Erozan)

1. 6. TARİH CETVELİ

Cilt	Sayı	Çıkış Tarihi (Hicri)	Sayfa	İdarehanesi	Fiyatı
1	1	11 Nisan 1329	1-8	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu ⁸⁷	10 Para
1	2	18 Nisan 1329	9-16	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	3	25 Nisan 1329	17-24	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	4	2 Mayıs 1329	25-32	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	5	9 Mayıs 1329	33-40	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	6	16 Mayıs 1329	41-48	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	7	23 Mayıs 1329	49-56	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	8	30 Mayıs 1329	57-64	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	9	6 Haziran 1329	65-72	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	10	13 Haziran 1329	73-80	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	11	20 Haziran 1329	81-88	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	12	27 Haziran 1329	89-96	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	13	4 Temmuz 1329	97-104	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	14	10 Temmuz 1329 ⁸⁸	105-112	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	15	10 Temmuz 1329 ⁸⁹	113-120	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	16	25 Temmuz 1329	121-128	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	17	1 Ağustos 1329	129-136	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	18	8 Ağustos 1329	137-144	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	19	15 Ağustos 1329	145-152	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para

⁸⁷ İstanbul'da Nuruosmaniye Caddesi'nde 40 Numaralı "Türk Yurdu"

⁸⁸ Dergi tarihi aslında 11 Temmuz 1329 olması gerekirken, 10 Temmuz 1329 şeklinde yazılmıştır.

⁸⁹ Dergi tarihi aslında 18 Temmuz 1329 olması gerekirken, 10 Temmuz 1329 şeklinde yazılmıştır.

1	20	22 Ağustos 1329	153–160	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	21	29 Ağustos 1329	161–168	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	22	5 Eylül 1329	169–176	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	23	12 Eylül 1329	177–184	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	24	19 Eylül 1329	185–192	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	25	26 Eylül 1329	193–200	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	26	3 Teşrin-i Evvel 1329	201–208	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	27	10 Teşrin-i Evvel 1329	209–216	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	28	17 Teşrin-i Evvel 1329	217–224	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	29–30	24 Teşrin-i Evvel 1329	225–236	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	31	7 Teşrin-i Sani 1329	237–244	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	32	14 Teşrin-i Sani 1329	245–252	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	33	21 Teşrin-i Sani 1329	253–260	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	34	28 Teşrin-i Sani 1329	261–268	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	35	5 Kanun-ı Evvel 1329	269–276	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	36	12 Kanun-ı Evvel 1329	277–284	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	37	19 Kanun-ı Evvel 1329	285–296	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	38	26 Kanun-ı Evvel 1329	297–304	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	39	2 Kanun-ı Sani 1329	305–312	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	40	9 Kanun-ı Sani 1329	313–320	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	41	16 Kanun-ı Sani 1329	321–328	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	42	23 Kanun-ı Sani 1329	329–336	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	43	30 Kanun-ı Sani 1329	337–344	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para

1	44	6 Şubat 1329	345–352	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	45	13 Şubat 1329	353–360	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	46	20 Şubat 1329	361–368	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	47	27 Şubat 1329	369–376	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	48	6 Mart 1329	377–384	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	49	13 Mart 1330	385–392	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	50	20 Mart 1330	393–400	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	51	27 Mart 1330	401–408	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para
1	52	3 Nisan 1330	409–416	İ. N.C. 40 N. Türk Yurdu	10 Para

II. BÖLÜM

2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST

1. A(yn). Kadir

Türk	Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 206, 207
Türk	Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 213, 214, 215
Türk	Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel 1329, s. 222, 223, 224
Türk	Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 232, 233, 234, 235
Türk	Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 241, 242, 243, 244
Türk	Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani 1329, s. 251, 252

2. A(Elif): G(gayn). N(un).

Ali Onbaşı'nın Köylü Kardeşlerine Sözü	Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 188, 189
--	--

3. A(yn). S(in).

Anadolu Mektupları	Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 358, 359
Anadolu Mektupları	Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s. 366, 367

4. A(Elif). Y(e).⁹⁰

Ziraat Nezareti'nin Islahatı	Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s. 184
Veremle Güreş	Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin- i Sani 1329, s. 253, 254, 255, 256

5. Abaka

Kasımiye	Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani 1329, s. 237
Yusufum'un Kokusu	Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani 1329, s. 332, 333
Demeyin	Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 356

6. Abdülfeyyaz Tevfik

Baba Öğüdü	Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 21, 22
Baba Öğüdü 2	Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 30, 31
Baba Öğüdü 3	Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 34, 35
Baba Öğüdü 4	Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42, 43, 44
Baba Öğüdü 5	Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 51, 52
Baba Öğüdü 6	Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 57, 58
Baba Öğüdü 7	Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 70, 71

---

⁹⁰ Akçuraoğlu Yusuf

Baba Öğüdü 8	Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 77, 78
Baba Öğüdü 9	Yıl 1 sayı 12, 27 Haziran 1329, s. 95, 96
Baba Öğüdü 10	Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 103, 104
Baba Öğüdü 11	Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 111, 112
Baba Öğüdü 12	Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s. 127, 128
Baba Öğüdü 13	Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 201, 202
Baba Öğüdü 14	Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel 1329, s. 217, 218
Bayram	Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 225, 226
Baba Öğüdü 15	Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 261, 262

7. Ahmed Agayef

Hazret-i Fatıma'nın Kahramanlığı	Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s.3,4
Hazret-i Fatıma'nın Kahramanlığı	Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 18, 19, 20

8. Ahmed Necmeddin

İntikam	Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329, s. 161
Türk Kanı	Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel 1329, s. 282, 283, 284

Ulu Işık Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329,
s. 373

9. Aka Gündüz

Muhacir Türküsü Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 25,
26

Çoban Türküsü Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 33,
34

Ninni Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42

Öc Türküsü Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 57

Orağa Giderken Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,
s.122

Hakikin Rüyası Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329,
s. 137,138, 139

Biraz Vicdan Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329,
s. 172, 173

İstiklal Marşı Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s. 211

10. Akçuraoğlu

Halk'a Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329,
s. 169, 170, 171, 172

Halk'a 2 Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s.177, 178

Halk'a 3 Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329,
s. 193, 194

Halk'a 4 Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s.209, 210, 211

11. Akçuraoğlu Yusuf

Halk'a 5

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani
1329, s. 237, 238

12. Ali Canib

Kaval

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329,
s.73, 74

Turan'ın Yolu

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329⁹¹,
s. 114

Sorma Ah Öğren! 1344 Yılında

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s.
195

13. Ali Sadi

Küçük Hesabın Büyük Parası

Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329, s.
83, 84

14. Ali Suad

Hacı Ahmed

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s.
60, 61, 62

Anladın mı?

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s.
74, 75

Pek Muhterem Bir Adam

Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329,
s. 101, 102, 103

Onbaşı Ali'nin Gördükleri

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329,
s. 116, 117, 118

Mühendis Efendinin Nasihati

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329,
s. 149, 150, 151

Akıllı Baba

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329,
s. 153, 154, 155

⁹¹ 10 Temmuz 1329 tarihi, 14. sayının tarihidir. Baskı hatası sebebiyle, 14. sayıdaki tarihin aynı 15. sayıya da atılmıştır.

- Büyük Türk Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329,
s.161, 162, 163
- Bir Altının Taksimi Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329,
s. 173, 174, 175
- Biz ve Onlar Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun-ı Sani
1329,
s. 305, 306, 307
- Halk İle Konuşma Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329,
s. 314, 315
- Barışık Olduktan Sonra Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani
1329, s. 321, 322, 323, 324, 325,
326, 327
- 15. Alp Tekin**
- Cirit Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329,
s. 373, 374, 375
- 16. Atilla Han**
- Öc Türküsü Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329,s. 265
- 17. Bir Muhacir**
- Sultan Selim Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s.17
- 18. Bir Osmanlı**
- Alnımın Yazısı Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329,
s. 145, 146
- 19. Celal Sahir**
- Öc, 2 Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 27

Esnaf Destanı Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 31, 32

Öc, 3 Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 113

20. Cevad Turgud

Köy Geceleri⁹² Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s. 395, 396

Bülbül Ağladı, Ben Ağladım⁹³ Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s. 404

21. Doğan⁹⁴

Bayrak Türküsü Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 9

22. Doğruyu Söyler

Nestle Sütü ve Bazı Doktorlarımız Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s.190, 191

23. Eminoğlu Kemal

Edirne Yolunda Alay Sancağı Açılırken Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 226, 227

24. Enis Behiç

Ey Meriç Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s. 129, 130

⁹² Şiirin sonunda imzadan önce "Kocaoğlu" ibaresi vardır.

⁹³ Şiirin sonunda imzadan önce "Koca Ağaoğlu" ibaresi vardır.

⁹⁴ Aka Gündüz

25. F(e).⁹⁵

Esnaf İçin Terakki Yolları 2	Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani 1329, s. 245, 246, 247, 248
Esnaf İçin Terakki Yolları 3	Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 262, 263, 264
Esnaf İçin Terakki Yolları 4	Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel 1329, s. 277, 278, 279, 280
Esnaf İçin Terakki Yolları 5	Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani 1329, s. 315, 316, 317
Esnaf İçin Terakki Yolları 6	Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani 1329, s. 330, 331, 332
Esnaf İçin Terakki Yolları 7	Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s. 346, 347, 348
Çıracak Mektepleri	Yıl 1 sayı 44i 20 Şubat 1329, s. 362, 363

26. Feyzullah Sacid

Bir Türk Yavrucağına	Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 105
----------------------	--

27. Fikret Ziya

Garb İstiyor Ki	Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 264, 265
-----------------	--

28. Galib Bahtiyar

Bağlama	Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 65, 66, 67
İki Köy	Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329, s. 84, 85, 86, 87

---

⁹⁵ Mühendis Faik

Nara Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s.105

29. Gökalp

Pelvan Veli Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 2, 3

Ayşe'nin Düşü Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 22, 23

Şehid Haremi Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 33

Asker Duası Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42

Hayat Yolunda Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 49

Halk Masalı, Küçük Şehzade Yıl 1 sayı 12, 27 Haziran 1329, s. 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95

Halk Medeniyeti 1, Başlangıç Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 107, 108

Yeni Atilla Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 97, 98

Mektep Çocuklarının İlahisi Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s. 121

Halk Medeniyeti 2, Resmi Teşkilat, Halk Teşkilatı Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 148, 149

Ülker İle Aydın Yıl 1 sayı 35, 5 Kanun-ı Evvel 1329, s.269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276

Osman Gazi Kurultayda Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 411, 412

30. H.D.⁹⁶

Halka Doğru Gidenler

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 185, 186

31. Halka Doğru

Halkın Dedikleri

Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 1, 2

32. Halkı Seven

Pahalılık Meselesi

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 189, 190

33. Haver⁹⁷

Sonbahar

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 203

34. Hayri

Uyan

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 339

35. Hekim Geçer Aydın

Al Boya

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329, s. 153

36. Hekim Mektebi Talebesinden ve Ticaret Mektebi TalebesindenDüşünceler⁹⁸

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 315

---

⁹⁶ H.D.: Halka Doğru⁹⁷ Anlamı: Haver: Şark, doğu yönü, gün doğusu. (Ferit Devellioğlu, ‘Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi Yay., Ank. 1995)⁹⁸ Dergi ile ilgili düşüncelerin yer aldığı iki adet mektuptur. Söz konusu mektuplardan birincisi Ticaret Mektebi Talebesinden imzasını taşımaktadır ve Nazım Harem Bey tarafından özetlenmiştir; diğeri ise Hekim Mektebi Talebesinden imzasını taşımaktadır ve Akay Bey tarafından özetlenip yayına hazır hale getirilmiştir.

37. Hırant Hayri⁹⁹

Türk Çocuğu Ailede Nasıl Terbiye Edilmeli? Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 302, 303

38. Hüseyin Cavid

İhtiyar Bir Türk'ün Vasiyeti Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 239

39. Ispartalı Hakkı¹⁰⁰

Anaları Görmeliydi! Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel 1329, s. 218, 219

40. İmzasız

Bir Mektub Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 11, 12, 13

Arabacılarımız ve Hamallarımız Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 23, 24

Anadolu Yavrusu Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 34

Amele Sandığı Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 38, 39

Esnafımız Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 39, 40

Amele Nizamnamesi Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 40

Halk İçtimaiyatı 1, Yeni Nahiye Teşkilatı: Köylerde Meşrutiyet Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 62, 63, 64

Türk Şehidi¹⁰¹ Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 68, 69

⁹⁹ İsmi üzerinde ‘‘Kırşehir Ermeni Mektebi Müdürü’’ ibaresi vardır.

¹⁰⁰ Ağlarıcızade Mustafa Hakkı, (Mahmut Kıyıcı, ‘‘Ispartalı ve Isparta’ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar’’, Göltaş Kültür Yay., <http://www.ispartaya.com/kutuphane/index.htm>)

¹⁰¹ ‘‘Türk Şehidi’’ başlığının üstünde, şehit olan Amasyalı Hilmi Bey’in bir fotoğrafı yer almaktadır.

Milyoner Sahabeler	Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 79
Halka Hitap Edenlere	Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 80
Satıcılarda Temizlik	Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 79, 80
Köylülere Muvazaalar 1, Dünya Müminlerindir!	Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329, s. 81, 82, 83
Türk Selamları	Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 103
Köylülere Vaazlarım 2, Tembellik En Büyük Günahdır	Yıl 1 sayı 15,10 Temmuz 1329, s. 113, 114, 115, 116
Sultan Selim Camii'nde	Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s. 124, 125
Kızlarımızı Okutalım	Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s.139, 140, 141
Köylülere Vaazlar 3, Çalışmak Müslümanlara Farzdır	Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 146, 147, 148
Köylülere Vaazlarım 4, Kaza ve Kader	Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.178, 179, 180
İlk Padişahımız	Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 186, 187, 188
Meçhul Bir Kahraman	Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 188
İspanya'da Müslümanlar	Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s. 196, 197, 198
Üçüncü Sultan Selim	Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 227, 228, 229
Girit Fethi	Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 240, 241

Verem	Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani 1329, s. 256, 257, 258
Eğri Muharebesi	Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani 1329, s. 258, 259, 260
Kosova Muharebesi	Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel 1329, s. 280, 281, 282
Deli Petro 1	Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 300, 301, 302
Deli Petro 2	Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun- ı Sani 1329, s. 309, 310
Deli Petro 3	Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun- ı Sani 1329, s. 333, 334, 335
Mevlid-i Muhammedi	Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 337, 338
İslam Ticareti	Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s. 351, 352

41. İzzet Ulvi

Onulmaz Yara	Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 191, 192
Onulmaz Yara	Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s. 198, 199
İntikam	Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel 1329, s. 219, 220

42. Kara Oğuz

Halk Çocuğuna	Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 341, 342, 343
---------------	--

43. Kazım Nami

Nöbet	Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 5, 6, 7, 8
Ali Dayı'nın Hikâyesi	Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 13, 14, 15
Demirci	Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 35, 36, 37
İstanbul	Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 53
Denizli Dağlarına	Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s. 132
Bitirilememiş Bir Koşma	Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 143, 144
Beşik Kertmesi	Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329, s. 158, 159, 160
Acaba Gelecek mi?	Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 203, 204, 205, 206

44. Köprülüzade Mehmed Fuad

Süngü Altında	Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 98, 99, 100, 101
Hicret Hikâyelerinden	Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s. 122, 123, 124

45. Kum Ahmed Oğlu, Uslu Mohulu

Timuçin'in Andası ¹⁰²	Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun-ı Sani 1329, s. 307, 308, 309
----------------------------------	--

¹⁰² Yazının başlığı "Timuçin'in Andacı" şeklinde olması gerekirken ikinci kelime "Andası" biçiminde yazılmıştır. Kum Ahmed Oğlu'nun asıl adı Naci Kum Atabeyli'dir. Otobiyografisinde Halka Doğru'daki yazılarından bahsetmektedir. Fakat bu yazısının başlığını "Cengiz'in Andacı" olarak zikretmektedir. (Mahmut Kıyıcı, "İspartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar", Göлтаş Kültür Yay., <http://www.ispartaya.com/kutuphane/index.htm>)

46. M(im).

İslamlıkta Tevekkül

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s.
10, 11**47. M(im). Ş(ın).**¹⁰³

Gödeli Mehmed

Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329,
s. 26, 27, 28, 29**48. Maraşlıoğlu**¹⁰⁴

Bir Köylü Beni Uyandırdı

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s.
15, 16

Bir İslam Çarşısı

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 24

Köroğlu

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 37,
38

Gerçek Din 1

Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s.
49, 50, 51

Deveci

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329,
s. 130, 131, 132, 133

Ramazan Günleri

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
133, 134

Bir Çiftlikten Geçiş

Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329,
s. 141, 142, 143

Bir Hapishane Ziyareti

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329,
s. 151, 152

Emanete Hıyanet Olmaz

Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329,
s. 163, 164, 165, 166

Edirne'den

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s. 180, 181, 182¹⁰³ Memduh Şevket (Esendal)¹⁰⁴ Kazım Nami (Duru)

Selanikli Ayşe Hanım	Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani 1329, s. 248, 249, 250, 251
Zaruri Bir Mukayese	Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani 1329, s. 317, 318, 319
Zaruri Bir Mukayese	Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani 1329, s. 327, 328
Zaruri Bir Mukayese	Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani 1329, s. 335, 336
Dursun'un Başına Gelenler	Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s. 348, 349, 350, 351
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 356, 357
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s. 364, 365, 366
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 48, 6 Mart 1329, s. 379, 380, 381, 382
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330, s. 391
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s. 396, 397, 398, 399
Çakır Oğlan	Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s. 405, 406, 407

49. Mehmed Emin

Gemici	Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 9
İhtiyar Değirmenci	Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 17, 18
Türkmenler Obasında	Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 25, 26
Çoban	Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 41

- Selam Sana Yıl 1 sayı 37, 19 Kanun-ı Evvel
1329, s. 288, 289, 290
- 50. Mehmed Niyazi**
- Türk Yurdu Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.
179
- 51. Mehmed Rıfat**
- Köylünün İntikamı Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin- i Evvel
1329, s. 211, 212, 213
- 52. Mevlevi Hidayetullah**
- Tembel Olma Ey Türk Oğlu Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 227
- 53. Muallim Hicri**
- Birlik Gücü Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 317
- 54. Muallim Sadi**
- Bir Türk Evi Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
130
- 55. Muhittin (Birgen)**
- İktisadi Hasbıhal, En Büyük Eksiğimiz 1 Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s.
46, 47, 48
- Milli Himaye Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329,
s. 53, 54, 55, 56
- İktisadi Hasbıhal 2, İmece Şirketleri Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.
69, 70

56. Mühendis Faik

Esnaf İçin Terakki Yolları

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 229, 230, 231, 232**57. Müşterek İmzalı**¹⁰⁵

Türklük Faydasına Çalışan Türk Ulularına

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.
71, 72**58. Nazım**

Kuzu

Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s.
44, 45, 46

Acıklı Bir Sohbet

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s.
58, 59, 60

Düğün

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329,
s. 108, 109, 110, 111

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329,
s. 118, 119, 120

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,
s. 125, 126, 127

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
135, 136

Ey Halka Doğru

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329,
s. 155, 156, 157, 158

Ana İntikamı

Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329,
s. 166, 167, 168

¹⁰⁵ Bigadiç Nahiyesi Mekteb-i Rüşdiyyesi, 3 sene-i talebesinden 76 numaralı Kasım, 83 numaralı İsmail, 49 numaralı Mehmed; 2 sene-i talebesinden 68 numaralı Nazmi, 103 numaralı Yusuf; Devreseler Köyünden 102 numaralı Şerif, 89 numaralı Ahmed, 104 numaralı Ali

59. Recaizade Mahmud Ekrem Ah Nejad¹⁰⁶Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 340**60. Reşid Cengiz**

Köyde Sabah

Yıl 1 sayı 37, 19 Kanun-ı Evvel
1329, s. 296**61. Reşid Fani**

Oğlum Adam Ol

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
412, 413**62. Reşid Galib**

Yaralarımızdan

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 303, 304**63. Rıza Tevfik¹⁰⁷**

Anadolu

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s.
372**64. Sadi**

Türk'ün Tarihi

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
314**65. Safvet¹⁰⁸**

Denizde Geziş Harb Gemisinde Gün Geçiriş

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i
Sani 1329, s. 265, 266, 267, 268

---

¹⁰⁶ Şiirin üstünde ‘‘Merhum Recaizade Ekrem Beğ’’ fotoğraf altı yazısıyla birlikte şairin fotoğrafı yer almaktadır.

¹⁰⁷ Rıza Tevfik (Bölükbaşı)

¹⁰⁸ Her iki yazının da sonunda ‘‘Türk Derneği’nden Safvet’’ imzası yer almaktadır.

Denizde Geziş Harb Gemisinde Gün Geçiriş Yıl 1 sayı 35, 5 Kanun-ı
Evvel 1329, s. 276

66. Sahib

Büyük İşçiler Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329,
s. 75, 76, 77

67. Süleyman Çelebi

Mevlid-i Nebevi¹⁰⁹ Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 338, 339

68. Talat Orhan

Ulu Su Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s. 220, 221, 222

69. Tarhan¹¹⁰

Yeni Gün Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s.
401, 402

70. Ticaret Mektebi Talebesi

Düşünceler¹¹¹ Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
314, 315

71. Tomrisoğlu

Biz Türk müyüz? Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s. 211

72. Turgud¹¹²

Bahtiyar Çiftçi Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s.
363

¹⁰⁹ Mevlid-i Nebevi'den bir parça...

¹¹⁰ Ömer Seyfeddin

¹¹¹ Dergi ile ilgili düşüncelerin yer aldığı bir mektuptur. Söz konusu mektup Nazım Hürrem tarafından sadeleştirilmiştir.

¹¹² Şiirin sonunda imzanın üzerinde "Koca Ağa Oğlu" ibaresi yer almaktadır. (İmza sahibi Cevad Turgud'dur.)

73. Uslu Mahulu¹¹³

Anamın Öğüdü Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330,
s. 389, 390, 391

74. Uyanık¹¹⁴

Öc 1 Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 19

Bilinecek Şeyler Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329,
s. 354, 355, 356

Bilinecek Şeyler 2, Balon, Lodyon, Tayyare Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat
1329, s. 370, 371, 372

Sağlık İçin: Ciğerlerimiz Niçin Kabarıyor? Yıl 1 sayı 48, 6 Mart 1329, s.
377, 378

Elektrikli Tramvay, "Düz-Yol"; Dinamo, Motor Yıl 1 sayı 49, 13 Mart
1330, s. 386, 387, 388, 389

Sağlığı Korumak İçin İnsana Ne Kadar Hava Lazımdır Yıl 1 sayı 50, 20
Mart 1330, s. 393, 394, 395

Bugün Türklerin Kurtuluş Bayramı'na Tesadüf Ediyor Yıl 1 sayı 51, 27
Mart 1330, s. 402, 403, 404

Korunacak Şeyler: İçki Zehirlerin En Fenasıdır Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan
1330, s. 409, 410, 411

¹¹³ Otobiyoğrafisinden, Uslu Mahulu'nun Naci Kum (Atabeyli) olduğunu öğreniyoruz. (Mahmut Kıyıcı, "İspartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmış Büyük Adamlar", Göltaş Kültür Yay., <http://www.ispartaya.com/kutuphane/index.htm>)

¹¹⁴ Öc1 adlı şiirin devamı niteliğindeki Öc2 ve Öc3 adlı şiirler Celal Sahir imzasını taşıdığından Uyanık imzasının da ona ait olduğu düşünülebilir.

III. BÖLÜM

2.2. KONU BAŞLIKLARINA GÖRE FİHRİST

2.2.1. DİL ve EDEBİYAT

2.2.1.1. DİL

İmzasız

Halka Hitap Edenlere

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s.
80

(Halka hitap dilinin halkın anlayabileceği biçimde sade olması gerektiğine dair bir yazıdır.)

Türk Selamları

Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s.
103

(Yazıda, Arapça ve Fransızca'dan alınan selamlaşma cümlelerinin yerine Türkçe cümleler kullanılması gerektiği belirtilmekte ve bunun için de halkın dilinin tetkik edilmesi gerektiği söylenmektedir.)

Nazım

Acıklı Bir Sohbet

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s.
58, 59, 60

(Yazıda dilin sadeleşmesi ve halkın anlayabileceği şekilde olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.)

2.2.1.2. EDEBİYAT

2.2.1.2.1. Edebi Türler

a. Şiir

A(Elif). G(gayn). N(un).

Ali Onbaşı'nın Köylü Kardeşlerine Sözü

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329,
s. 188, 189

(Şiirde çalışmanın ve okumanın önemi vurgulanmaktadır.)

Abaka

Kasımiye

Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani
1329, s. 237

(Yabancı topraklarda kalmış ve evvelce Aya Dimitri Kilisesi olan Kasımiye Camii'nin yine kiliseye dönüştürülmesi anlatılmaktadır.)

Yusufum'un Kokusu

Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani
1329, s. 332, 333

(“İskeçe'nin gönüllüler tarafından işgalinden sonra” ibaresi yer alan şiir, milli duygularla ilgilidir.)

Demeyin

Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s.
356

(Milli duygularla ilgili olan şiir, çekilen sıkıntıların bir gün mutlaka aşılacağını anlatmaktadır.)

Ahmed Necmeddin

İntikam Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329, s. 161
(Şiir, vatan sevgisi ve milli duygularla ilgilidir.)

Ulu Işık Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s. 373
(Türk milletinin uyanmasını ‘‘Ulu Işık’’ sözüyle sembolize eden şiirde beklenti ve ümitler anlatılmaktadır.)

Aka Gündüz

Muhacir Türküsü Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 25, 26
(Şiir, bir muhacir kızın çektiği sıkıntıları anlatmaktadır.)

Çoban Türküsü Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 33, 34
(Bir çoban kızına seslenen şiir, milli mücadele ile ilgilidir.) (Milli Türküler 3)

Ninni Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42
(Yarının büyükleri bebeklere öğütler içeren, ninni biçiminde yazılmış bir şiir.)

Öc Türküsü Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 57
(Milli duygularla ilgili bir şiir.) (Milli Türküler 5)

Orağa Giderken Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s.122
(‘‘Milli Türküler’’ üst başlığını taşıyan şiir, çiftçilerle ilgilidir.)

Hakikin Rüyası Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 137,138, 139
(Şiirde, düşmanlar tarafından zulme maruz kalan bir Arnavut kızı

anlatılmaktadır. Şiirin başında ‘‘Bir Türk Kızı Lisanından’’ ibaresi vardır.)

Biraz Vicdan

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329, s. 172, 173
(Anadolu’nun fakirlik ve talihsizliğine dikkat çeken bir şiir.)

İstiklal Marşı¹¹⁵

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 211
(‘‘Gümölcineliler’e’’ üst başlığını taşıyan şiir, Rumeli’deki Türkler için yazılmış bir İstiklal Marşı niteliğindedir.)

Ali Canib

Kaval

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s.73, 74
(Şiir, vatan sevgisi ve milli duygularla ilgilidir.)

Turan’ın Yolu

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329¹¹⁶, s. 114
(Şiir, Türklük ve milli duygularla ilgilidir.)

Sorma Ah Öğren! 1344 Yılında

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s. 195
(Bir anne ile oğulun diyalogu şeklinde yazılan şiir, Bulgar zulmünü anlatmaktadır. Şiirin sonunda çocuğun babasının bir Bulgar olduğu anlaşılmaktadır.)

¹¹⁵ Şiirin adı dergi kapağında, ‘‘İntikam Marşı’’ şeklindedir.

¹¹⁶ 10 Temmuz 1329 tarihi, 14. sayının tarihidir. Baskı hatası sebebiyle, 14. sayıdaki tarihin aynı 15. sayıya da atılmıştır.

Atilla Han

Öc Türküsü

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329,s. 265

(Şiirde, Balkanlar'da Türkler'e yapılan zulümde bahsedilmekte ve savaş çağrısı yapılmaktadır.)

Bir Muhacir

Sultan Selim

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s.17

(Şiir, Edirne Selimiye Camii'ni, Sultan Selim'i ve düşman işgalini anlatmaktadır.)

Bir Osmanlı

Alnımın Yazısı

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329,
s. 145, 146

(Vatanına ve milletine sahip çıkmayan bir kişinin pişmanlığını anlatan şiirin başında "bozgunluk zamanına aittir" ibaresi vardır.)

Celal Sahir

Öc, 2

Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 27

(3. sayıdaki "Öc 1" adlı şiirin devamıdır. Şiirin sonunda 20 Nisan 1329 tarihi vardır.)

Esnaf Destanı

Yıl
1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 31, 32

(Esnafalara övgü niteliğinde olan uzunca bir şiir.)

Öc, 3

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329,
s. 113

(Rumeli ve Edirne'nin düşman işgali üzerine yazılmış bir şiir.)

Cevad Turgud

Köy Geceleri

Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s.
395, 396
(Şiirde köy hayatı anlatılmaktadır. Yazının başında ‘‘Feyzullah Sacid Bey’e’’ ibaresi vardır.)

Bülbül Ağladı, Ben Ağladım

Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s.
404
(Şiirde, bir bülbülün sesini işitip hüznülenen ve onunla birlikte ağlayan bir kişinin duyguları anlatılmaktadır.)

Doğan

Bayrak Türküsü

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 9
(Türk Bayrağı sevgisi üzerine yazılmış, dörtlüklerle teçhiz edilmiş iki kıt’adan müteşekkil bir şiir.)

Eminoğlu Kemal

Edirne Yolunda Alay Sancağı Açılırken

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 226, 227
(Bayrağın kutsallığı ile ilgili bir şiir.)

Enis Behiç

Ey Meriç

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
129, 130
(Meriç nehrine olan sevgi ve özlem üzerinden vatan ve millet sevgisini konu edinen bir şiir.)

Feyzullah Sacid

Bir Türk Yavrucağına

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329,
s. 105

(Rumeli'deki düşman işgalinin konu edinildiği ve milli duygularla gelecek nesillere seslenildiği bir şiir.)

Fikret Ziya

Garb İstiyor Ki

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329, s. 264, 265

(Şiirde, Batının Türkiye ve Türkler'e karşı düşmanlıkları dile getirilmektedir.)

Galib Bahtiyar

Bağlama

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.
65, 66, 67

(Şairle bir genç kızın konuşması biçiminde yazılmış şiir, Türklük ve milli duygularla ilgilidir.)

Gökalp

Pelvan Veli

Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 2,
3

(Şiirde, Hintli ve Türk birer güreşçinin müsabakalarından sonra, hükümdar Harzemşah'ın ve tebaasının Müslüman olmaları menkıbevi bir biçimde anlatılmaktadır.)

Ayşe'nin Düşü

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s.
22, 23

(Şiirde Ayşe adındaki kızın nişanlısının askere gidişi anlatılmaktadır.)

Şehid Haremi

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 33

(Konusu şehitlerimiz ve milli duygular olan bir ninni.)

- Asker Duası
Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42
(Beş kıt'adan oluşmuş olan şiir,
bir askerin vatanı ve milleti için ettiği
dua biçimindedir.)
- Hayat Yolunda
Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 49
(Şiir, Turan ülküsü ile ilgili
olmakla birlikte dini bir içerik de
taşımaktadır.)
- Halk Masalı, Küçük Şehzade
Yıl 1 sayı 12, 27 Haziran 1329,
s. 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95
(Bir padişahın üç oğlunu imtihan
etmesini konu edinen, manzum biçimde
yazılmış bir halk masalı.)
- Yeni Atilla
Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s.
97, 98
(Şiirin altında, "Türk gücüne
marş olarak yazılmıştır" ibaresi
bulunmaktadır.)
- Mektep Çocuklarının İlahisi
Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,
s. 121
(Çocukların ağzından yazılmış
olan, Allah'a yalvarış niteliğindeki şiir,
milli duygularla ilgilidir.)
- Ülker İle Aydın
Yıl 1 sayı 35, 5 Kanun-ı Evvel
1329, s.269, 270, 271, 272, 273,
274, 275, 276
(Ülker ile Aydın adlı iki küçük
kardeşin üvey analarının zoruyla,
babaları tarafından ormana terk
edildikten sonra başlarından geçenler
anlatılmakta, insan ne ekerse onu biçer
mesajı verilmektedir.)
- Osman Gazi Kurultayda
Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
411, 412
(Şiirde Osman Gazi ve Kurultay,
karşılıklı konuşTURULMAK suretiyle milli
duygular yüceltilmektedir.)

Haver

Sonbahar

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel
1329, s. 203(14 Eylül'de Denizli'de yazılmış
olan şiirde Sonbahar mevsimi ile gelen
değişiklikler anlatılmaktadır.)**Hayri**

Uyan

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 339(Şiirde Türkoğlu'na
seslenilmekte ve "uyan" denmektedir.
Milli duyguların uyandırılması amacıyla
yazılmış bir şiirdir.)**Hekim Geçer Aydın**

Al Boya

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329, s.
153(Şiirin başında "Süleyman
Sadık'a ibaresi vardır. Şiir, milli
duygularla ilgilidir.)**Hüseyin Cavid**

İhtiyar Bir Türk'ün Vasiyeti

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani
1329, s. 239(Şiir, bir ihtiyar Türk'ün
ağzından yazılmış olup, yeni nesile bazı
öğütler vermektedir.)**Ispartalı Hakkı**

Anaları Görmeliydi!

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s. 218, 219(Şiirde, anaları vefat etmiş olan
bir ailenin askerden dönen oğlu ve kendi
kendilerine yetişi konu edilmektedir.)

İzzet Ulvi

İntikam

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s. 219, 220
(Balkanlar ve Trakya'daki
savaşlardan dolayı akan Türk kanının
intikamının alınacağı anlatılmaktadır.)

Kazım Nami

İstanbul

Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 53
(İstanbul'un tarihi yönü ve
güzelliklerinden bahsedilmektedir.)

Denizli Dağlarına

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
132
(Şiirde Denizli dağlarının
güzelliği ve yüceliği anlatılmaktadır.)

Bitirilememiş Bir Koşma

Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s.
143, 144
(Geleceğini düşünmeden anını
yaşayanların sonunda hüsrana
uğrayacağını anlatan bir şiir.)

Kum Ahmed Oğlu

Timuçin'in Andası¹¹⁷

Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun-ı Sani
1329, s. 307, 308, 309
(Şiirde, Timuçin'in arkadaşı
tarafından ihanete uğraması fakat daha
sonra arkadaşını affetmesi ancak bu
lekeye dayanamayan arkadaşının kendini
öldürmesi anlatılıyor. Şiirin başında
"Yücelik Örneği" ve Gökalp
Beyefendiye" alt başlıkları yer
almaktadır.)

¹¹⁷ Yazının başlığı "Timuçin'in Andacı" şeklinde olması gerekirken ikinci kelime "Andası" biçiminde yazılmıştır. Kum Ahmed Oğlu'nun asıl adı Naci Kum Atabeyli'dir. Otobiyografisinde Halka Doğru'daki yazılarından bahsetmektedir. Fakat bu yazısının başlığını "Cengiz'in Andacı" olarak zikretmektedir. (Mahmut Kıyıcı, "İspartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmış Büyük Adamlar", Göлтаş Kültür Yay., <http://www.ispartaya.com/kutuphane/index.htm>)

Mehmed Emin

Çoban

Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 41
(Şiirde bir çobanın hayatından bir kesit yer almaktadır.)

Selam Sana

Yıl 1 sayı 37, 19 Kanun-ı Evvel
1329, s. 288, 289, 290
(Türk Ocağı'ndaki 'Osmanlı'nın
Kuruluş Yıldönümü'nde okunan şiir,
Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve Osman
Bey'i konu almaktadır.)

Mehmed Niyazi

Türk Yurdu

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.
179
(Şiirin başında "Türk Oğlu'na"
şeklinde bir ibare vardır. Türk
çocuklarına seslenilen şiir milli
duygularla ilgilidir.)

Mevlevi Hidayetullah

Tembel Olma Ey Türk Oğlu

Yıl 1 sayı 29-30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 227
(Ülkenin değerini bilmek
gerektiği, bunun da ancak çalışmaktan
geçtiği anlatılan bir şiirdir.)

Muallim Hicri

Birlik Gücü

Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 317
(Şiir "birlikten kuvvet doğar"
atasözünü bir örnekle açıklamaktadır.)

Muallim Sadi

Bir Türk Evi

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.
130
(İdeal bir Türk evi ve ailesinin
nasıl olması gerektiğini anlatan bir şiir.)

Recaizade Mahmud Ekrem

Ah Nejad¹¹⁸

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 340

(Recaizade Mahmud Ekrem'in
bir fotoğrafı ile birlikte "Ah Nejad" adlı
şii)

Reşid Fani

Oğlum Adam Ol

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
412, 413

(Oğluna ahlaki öğütler veren bir
kişinin söylediklerini içermektedir.)

Rıza Tevfik

Anadolu

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s.
372

(Anadolu'nun tarihi ve milli
açıdan önemini anlatan bir şiir.)

Süleyman Çelebi

Mevlid-i Nebevi

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 338, 339

(Süleyman Çelebi'nin Mevlid-i
Nebevi'sinden alınmış olan bir
bölümdür. Mecmuanın kapağında
bulunan içindikiler bölümünde
Süleyman Fakih imzası vardır.)

Tarhan

Yeni Gün

Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s.
401, 402

("Ergenekon'dan Çıkış: 27
Mart" alt başlığını taşıyan şiirde

---

¹¹⁸ Şiirin üstünde "Merhum Recaizade Ekrem Beğ" fotoğraf altı yazısıyla birlikte şairin fotoğrafı yer almaktadır.

Bozkurt ve Türkler'in karşılıklı konuşmaları ile Türkler'in Ergenekon'dan çıkışları anlatılmaktadır.)

Tomrisoğlu

Biz Türk müyüz?

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s. 211

(Şiirde Türk örf, adet, gelenek, görenek ve huylarının giderek yozlaştığı dile getirilmekte ve eleştirilmektedir.)

Turgud¹¹⁹

Bahtiyar Çiftçi

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s.
363

(Mesut bir çiftçinin yaptıkları anlatılmaktadır. Şiirin başında "Tevfik Bey'e" ibaresi vardır. Sonunda ise "Koca Ağaoğlu" yazısı mevcuttur.)

Uslu Mahulu¹²⁰

Anamın Öğüdü

Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330,
s. 389, 390, 391

(Bir annenin oğluna, hayatla ilgili, vatanseverlikle ve milli duygularla ilgili öğütlerini anlatan bir şiirdir.)

Uyanık

Öc 1

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 19

(Şiir, düşman işgaline karşı milli mücadele duygusunun taze tutulması gerektiği üzerinedir.)

¹¹⁹ (Koca Ağa Oğlu) Cevad Turgud

¹²⁰ Otobiyografisinden, Uslu Mahulu'nun Naci Kum (Atabeyli) olduğunu öğreniyoruz. (Mahmut Kıyıcı, "İspartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar", Göltaş Kültür Yay., <http://www.ispartaya.com/kutuphane/index.htm>)

b. Hikâye

A(yn). Kadir

Türk

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel
1329, s. 206, 207

(Devamı diğer sayılarda verilecek olan hikâyenin bu bölümünde atlılardan ve bir meydanda toplanmış kalabalıktan söz edilmektedir. Hikâyeye yapılan bir girişten sonra, ‘‘At ve Kılıç’’ alt başlığı ile devam edilmektedir.)

Türk

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s. 213, 214, 215

(Geçen sayının devamı olan hikâyede meydanda toplanmış olan kalabalığın cirit oyunu için toplanmış olan Bursalı gençler ve onların izleyicileri olduğu bildirilmektedir. Arkasından yağlı güreşler başlar.)

Türk

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s. 222, 223, 224

(Geçmiş sayıların devamı olan hikâyenin başında yazarının adı verilmektedir. Hikâyenin bu bölümünde ise, Bahtiyar adlı genç ve atı tanıtılmaktadır. Meydanda bulunan ileri gelenlerin onun hakkında ve onunla konuşmaları verilmektedir.)

Türk

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 232, 233, 234, 235

(Hikâyenin bu bölümünde Bahtiyar’ın Demirtaş Paşa ve Diğer ileri gelenler önünde atı ve kılıcıyla hünerlerini sergilemesi ve onların takdirini kazanması anlatılmaktadır.)

Türk

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i
Sani 1329, s. 241, 242, 243, 244

(Bahtiyar'ın hünelerini gösterip beğenilmesi ve oyunlarda yenilmemesi üzerine Demirtaş Paşa tarafından ödüllendirilişi anlatılmaktadır.)

Türk

Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s. 251, 252

(Atadan yadigâr kılıcı armağan olarak alan Bahtiyar, gururlu ve sevinçlidir. Şenlikler sona ermiştir. İnsanlar Bursa'ya doğru gitmektedir. Hikâye sonunda "ilk parça bitti" ibaresi vardır.)

Ahmed Necmeddin

Türk Kanı

Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel
1329, s. 282, 283, 284

(Hikâyede, bir oğlu şehit olmuş, bir oğlu da askerden yeni gelmiş olan Zeynep Nine'nin askerden gelen oğlunun sevinci henüz taze iken vatan sevgisi içinde oğlunu Trablus savaşıma uğurlaması anlatılmaktadır.)

Ali Sadi

Küçük Hesabın Büyük Parası

Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329, s.
83, 84

(Birkaç tavuktan bile büyük paralar kazanılabileceğini anlatmaktadır.)

Ali Suad

Hacı Ahmed

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s.
60, 61, 62

(Bir çiftçinin hayatı anlatılarak çiftçiliğin nasıl olması gerektiği vurgulanmaktadır.)

- Anladın mı? Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 74, 75
(Korkmayan insanın olamayacağını fakat cesaretin hayâdan kaynaklandığını anlatan kısa bir hikâye.)
- Pek Muhterem Bir Adam Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 101, 102, 103
(Ticarette dürüst olmanın gereği ve faydasını vurgulayan bir hikâye.)
- Onbaşı Ali'nin Gördükleri Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 116, 117, 118
(Hikâyede, Ali adlı bir kişinin askerde iken gördüğü Arap memleketleri ile kendi memleketini mukayese etmesi anlatılmaktadır. Sonuçta da kendi topraklarımızın ne kadar bereketli ve zengin olduğu belirtilmek suretiyle çalışmak gerektiği öğütlenmektedir.)
- Mühendis Efendinin Nasihati Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 149, 150, 151
(Bir mühendisin köylü bir gence, boş gezmeyip bir zanaat öğrenip çalışması doğrultusundaki nasihatleri anlatılmaktadır.)
- Akıllı Baba Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329, s. 153, 154, 155
(Hikâyede, bir baba ve oğulun kasabaya gitmeleri ve burada babanın oğluna ettiği nasihatler anlatılmaktadır. Memurluktan ziyade esnaf veya çiftçiliğin daha iyi olduğu belirtilmektedir.)
- Büyük Türk Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329, s.161, 162, 163
(Bir yiğit gencin başından geçenler anlatılmak suretiyle, Türk

milletinin başından geçenlerin teşbih edildiği bir hikâye.)

Alp Tekin

Cirit

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329,
s. 373, 374, 375

(Yazıda cirit oyunundan bahsedilmekte ve eskisi gibi rağbet görmediği anlatılmakta ve millet ve devletin de tıpkı bu oyun gibi eski gücünü kaybettiği belirtilmektedir. Yazının başında “milli oyunlarımızdan” ibaresi vardır.)

Galib Bahtiyar

İki Köy

Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329,
s. 84, 85, 86, 87

(İki köy karşılaştırılmak suretiyle ilim öğrenmenin ve marifetin, cahillik karşısında ne derece üstün olduğu anlatılmaktadır.)

İzzet Ulvi

Onulmaz Yara

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s.
191, 192

(Yazının başında “Türk Masallarından” ibaresi vardır. Devamı gelecek sayılarda neşredilecek olan yazıda, savaşa gitmek üzere gönüllü asker alım duyurusu ve Keskin adında bir gencin başvurusu anlatılmaktadır.)

Onulmaz Yara

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s.
198, 199

(Yazının başında “Küçük Hikâye” ibaresi vardır. Geçen sayıdan devam eden hikâyede Keskin adındaki genç savaşa gider fakat yaralanınca dönmek zorunda kalır. Ancak onu asıl yaralayan bazı askerlerin isteksizliğidir.)

Kazım Nami

Nöbet

Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 5,
6, 7, 8

(Hikâyede, Dursun adındaki gencin başından geçenler anlatılmak suretiyle, meslek örgütlerinin sosyal hayat ve toplum içindeki işlevi ve önemi üzerinde durulmaktadır.)

Ali Dayı'nın Hikâyesi

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s.
13, 14, 15

(Ali Dayı adındaki görmüş geçirmiş, tecrübe sahibi bir köylünün, çevresindeki insanlara nasıl yardımcı olduğunu anlatan hikâyede, aynı zamanda meslek ocaklarının faydası da vurgulanmaktadır.)

Demirci

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 35,
36, 37

(Askerde demircilik zanaatını öğrenen bir gencin tezkere alıp döndükten sonra bu zanaat sayesinde geçinip, ana babasına bakması anlatılmaktadır.)

Beşik Kertmesi

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329,
s. 158, 159, 160

(Hikâyede, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen iki arkadaşın çocuklarını birbiriyle beşik kertmesi yapmaları anlatılmaktadır.)

Acaba Gelecek mi?

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel
1329,
s. 203, 204, 205, 206

(Hayatı boyunca acı çekmiş, acı ve fakirlik içinde çocuklarını yetiştirmeye çalışmış olan bir ananın öğretme olan oğlunun yolunu, - Edirne'nin düşman işgalinden kurtulmasıyla birlikte- beklemesini anlatan bir hikâyeye.)

Köprülüzade Mehmed Fuad

Süngü Altında

Yıl 1 sayı13, 4 Temmuz 1329,
s. 98, 99, 100, 101
(Gerçek olduğu belirtilen
hikâyede Bulgarlar'ın bir Türk köyünü
işgal edişleri anlatılmaktadır.)

Hicret Hikâyelerinden

Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,
s. 122, 123, 124
(Bir Türk köyünün Bulgar
askerlerince işgal edilmesi
anlatılmaktadır.)

M(im). Ş(ın).

Gödeli Mehmed

Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329,
s. 26, 27, 28, 29
(Gödeli Mehmed adlı mavnacılık
yapan bir gencin, esnafın eski
kaidelerinin bozulması sonucu bazı
hadiseler sonunda ölmesi ve ailesinin
sıkıntı çekmesi ile mavnacılık
mesleğinin de yeni yanlış uygulamalar
sonucunda tehlikede olmasını anlatan bir
hikâyedir. Hikâye, 20 Nisan 1329
tarihini taşımaktadır.)

Maraşlıoğlu

Köroğlu

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 37,
38
(Hikâyede, Köroğlu'ndan
hareketle köylülere öğütler veren
Hüseyin Ağa ve nasihatleri
anlatılmaktadır.)

Deveci

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329,
s. 130, 131, 132, 133
(Ali isminde bir devecinin
haksızlığa ve kendisine yapılmış
dayanamayarak birini öldürmesi ve çok
sevdiği bir türkünün kahramanı olan
Gerali gibi dağa çıkması
anlatılmaktadır.)

- Bir iftlikten Geçiş Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329,
s. 141, 142, 143
(Muhacirlerin çalışkanlığını
anlatan bir hikâye.)
- Emanete Hıyanet Olmaz Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329,
s. 163, 164, 165, 166
(Hikâyede, Hüseyin Ağa adlı
dürüst, Müslüman ve yaşantısıyla örnek
bir kişinin hayatı anlatılmakta ve
başından geçen bir ‘emanet’ hadisesi
konu edilmektedir.)
- Selanikli Ayşe Hanım Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s. 248, 249, 250, 251
(Hikâyenin başında ‘mukaddes
kinler’ üst başlığı vardır. Selanikli Ayşe
Hanım, kocasını ve akrabalarını öldüren
adamın kardeşini İstanbul’da görür.
Mağaza sahibi olan adamın iş yerine
girerek adamla kavga eder ve müşterilere
gerçeği açıklayarak onları uyarır.)
- Zaruri Bir Mukayese Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 317, 318, 319
(Sırplar’ın baskı ve zulmü
yüzünden İstanbul’a yerleşen Necile
Hanım arşıda bir dükkâna gider.
Dükkân sahibinin Rum olduğunu
öğrenince deliye döner. Hikâye sonunda,
‘devam edecek’ ibaresi vardır. Hikâye
başında ‘Mukaddes Kişiler’ sözü yer
almaktadır.)
- Zaruri Bir Mukayese Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani
1329, s. 327, 328
(Hiçbir şey söylemeden
dükkândan çıkan Necile’nin arkasından
arkadaşları da gelir. Necile onlara, neden
böyle davrandığını anlatır. Oradan
beraberce bir Müslüman dükkânına
giderler.)

Zaruri Bir Mukayese

Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani
1329, s. 335, 336

(Necile ve arkadaşları bir Müslüman dükkânına giderler; burada kötü muamele ve ilgisizlikle karşılaşırlar. Necile de dükkân sahiplerine, müşteriye nasıl davranılması gerektiğini anlatır.)

Dursun'un Başına Gelenler

Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329,
s. 348, 349, 350, 351

(Hikâyede, Dursun adlı bir gencin, köyün en zengin ve itibarlı kişisi iken Rumlar tarafından kandırılıp malını mülkünü onlara kaptıran ve sonunda da aklını yitiren bir kişi olduğu anlatılmaktadır.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s.
356, 357

(Devamı gelecek sayılarda verilecek olan hikâyede, bir mahallenin orta yaşlı erkekleri her akşam sıra ile birinin evine konuk olurlar ve hikâye anlatırlar. Bu akşamki hikâyeyi anlatacak olan Veli Dayı, "Çakır Oğlan" hikâyesini anlatır. Hikâyede, bir zalim derebeyi vardır ve halka zulmeder.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329,
s. 364, 365, 366

(Demirhan adındaki derebeyi halka karşı çok zalimdir. Bir gece Çakır Oğlan'ın kız kardeşini kaçıtır. Sabah uyandığında kardeşini göremeyen Çakır Oğlan onu aramaya gider. Yola koyulur. Bir ihtiyar dervişle karşılaşır. Onun kendisine ettiği tavsiyeleri dinler.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 48, 6 Mart 1329,
s. 379, 380, 381, 382

(Kardeşini kurtarmak için yola koyulan oğlanın karşısına bir derviş çıkar; bu derviş oğlanın yanına dört kişi yardımcı verir. Birlikte Demirhan'ın emrindeki bir köye varırlar. Burada

zalim ağaya meydan okurlar ve onu alt ederler.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330, s. 391

(Demirhan'ın ağasını alt eden Çakır Oğlan ve dört arkadaşı onu serbest bırakıp, Demirhan'a gördüklerini anlatması için gönderirler.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s. 396, 397, 398, 399

(Demirhan'ın ağası, kaleye gelir ve Demirhan'a olan biteni anlatır. Demirhan, adamlarına emir verip yollar. Bu arada Çakır Oğlan'ın kız kardeşini de bodruma kilitletir.)

Çakır Oğlan

Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s. 405, 406, 407

(Çakır Oğlan ve arkadaşları, Demirhan'ın yolladığı adamları öldürür; yalnız birini bırakırlar ve onunla Demirhan'a haber yollarlar.)

Mehmed Emin

İhtiyar Değirmenci

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 17, 18

(İhtiyar bir değirmencinin vaktiyle bir fukaraya ettiği yardımdan hareketle, insanın dünyadayken yaptığı iyilikleri ve aldığı duaları ancak yanında götürebileceğini anlatan küçük bir hikâyedir. Başında, "ne yaparsan elin ile, o gidecek senin ile" mısraları vardır.)

Mehmed Rifat

Köylünün İntikamı

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin- i Evvel 1329, s. 211, 212, 213

(Bir zabıt, askerleriyle beraber Rumeli'de bir Türk köyüne gelir. Orada köylülerden biriyle sohbet eder. Köylü,

köyünün, eşinin ve çocuklarının düşmanlarca nasıl yakıldığını ve katledildiğini anlatır.)

Nazım

Kuzu

Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s.

44, 45, 46

(Bir çobanın sürüdeki kuzularıyla olan yakınlığı ve hayata bakışı anlatılmaktadır.)

Düğün

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329,

s. 108, 109, 110, 111

(Mehmet Çavuş adındaki bir köylünün oğlunun sünneti konu edilmek suretiyle köylerdeki düğün âdeti eleştirilmektedir.)

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329,

s. 118, 119, 120

(Hikâyede, bir köylü, köyün imamı tarafından kandırılır ve eşinden boşanması sağlanır. Boşanan adam köyü terk eder. Muhtarın oğlu, dul kalan kadınla evlenir. Bu olanlara kızan Tosun adlı on sekiz yaşındaki genç imamı döver ve Amerika'ya gider.)

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,

s. 125, 126, 127

(Hikâyenin bu bölümünde, Tosun Amerika'dan döner. Biriktirdiği para ile köyde iş kurar. Bu arada anası da onu evlendirme derdindedir.)

Görücü ve Tosun

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s.

135, 136

(Hikâyenin bu son bölümünde, Tosun, görücü usulüyle evlendirilmek istenir. Tosun buna karşı çıkar. Kendi görüp sevdiği biriyle evlenmek ister. Ailesine bunu kabul ettirir ve evlenir.)

Ana İntikamı

Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329,
s. 166, 167, 168

(Hikâyede, bir Türk köyünün Bulgarlar tarafından işgal edilmesi ve bir ananın alıkonulması ile bu ananın Bulgarlar'dan aldığı intikamı anlatılmaktadır.)

Reşid Galib

Yaralarımızdan

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 303, 304

(Bu kısa öyküde, hala eski usul ve aletlerle çiftçilik yapan Ahmet Ağa adlı bir köylünün oğlu tarafından uyarılması fakat onun yine bildiğinden şaşmaması anlatılmaktadır.)

Sahib

Büyük İşçiler

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329,
s. 75, 76, 77

(Emek ve alın terinin değeri ile ilgili dini bir kıssadır. Kıssanın sonunda "İkbal" gazetesinden alındığı belirtilmektedir.)

Talat Orhan

Ulu Su

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s. 220, 221, 222

(Hikâyede, istemediği biriyle zorla evlendirilmek istenen bir kızın Ulu Su denilen ırmakta boğulması anlatılmaktadır.)

c. Mektup

Hekim Mektebi Talebesinden ve Ticaret Mektebi Talebesinden

Düşünceler

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 315

(Dergiye yazılan mektuplardan Nazım Harem Bey tarafından sadeleştirilerek ve düzeltilerek yayınlanan birinci mektupta, mecmuadan övgüyle söz edilmekte ve ticari yazılarda İslam ruhu olması gerektiği söylenmektedir. Akay Bey tarafından neşre hazır hale getirilen ikinci mektupta ise, sağlıkla ilgili yazılara dergide daha çok yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir.)

İmzasız

Bir Mektub

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 11, 12, 13

(Yazıda bir okurdan gelen mektuba yer verilmek suretiyle, kullanılan dilin halktan kopuk olduğu üzerinde durulmaktadır. Mektup vesilesiyle, dilin sadeleşmesi ve halkın anlayabileceği şekilde olması gerektiği belirtilerek bir de özeleştirisi yapılmaktadır.)

Müşterek İmzalı¹²¹

Türklük Faydasına Çalışan Türk Ulularına

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 71, 72

(Bigadiç nahiyesi, Mekteb-i Rüştîye'sinden gelen ve birkaç öğrencinin birlikte yazdığı bu mektup, öğrencilerin Halka Doğru mecmuası ve milli meselelerle ilgili görüş ve düşüncelerini içermektedir.)

¹²¹ Bigadiç Nahiyesi Mekteb-i Rüştîyesi, 3 sene-i talebesinden 76 numaralı Kasım, 83 numaralı İsmail, 49 numaralı Mehmed; 2 sene-i talebesinden 68 numaralı Nazmi, 103 numaralı Yusuf; Devreseler Köyünden 102 numaralı Şerif, 89 numaralı Ahmed, 104 numaralı Ali

d. Gezi

A(yn). S(in).

Anadolu Mektupları

Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 358, 359

(Yazar Bursa ile ilgili izlenimlerini anlatmakta ve genel olarak şehrin bugünkü durumundan ve gidişatından memnun olmadığı belirtilmektedir.)

Anadolu Mektupları

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s. 366, 367

(Yazıda, Yalova'nın kaplıcalarından, topraklarının verimliliğinden, iklimi ve doğal güzelliklerinin görülmeye değer oluşundan bahsedilmektedir. Çalışılırsa ileride buraların daha çok gelişebileceği anlatılmaktadır.)

Maraşlıoğlu

Bir Hapishane Ziyareti

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 151, 152

(İzmir'e bağlı bir sancakta bulunan bir hapishanenin ziyaretindeki izlenimlerin anlatıldığı bir yazı.)

Safvet

Denizde Geziş Harb Gemisinde Gün Geçiriş

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 265, 266, 267, 268

(Yazar, bir yolcu gemisinde ve bir savaş gemisinde neler yapıldığını, gemidekilerin vazifelerine ne kadar bağlı olduklarını anlatmaktadır.)

Denizde Geziş Harb Gemisinde Gün Geçiriş

Yıl 1 sayı 35, 5 Kanun-ı Evvel 1329, s. 276

(Bir önceki sayıdan devam edilen yazının Türk Derneği'nden alındığı belirtilmektedir.)

2.2.2. TARİH

Ahmed Agayef

Hazret-i Fatıma'nın Kahramanlığı

Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 3, 4

(Yarım bırakılan ve sonraki sayılarda devam edecek olan bu tarihi hadise, Kureyşliler'in toplanıp nihayetinde, Ömer İbn-i Hattab'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)i öldürmeye karar vermesini anlatan kısmı içermektedir.)

Hazret-i Fatıma'nın Kahramanlığı

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 18, 19, 20

(Birinci sayıdaki yazının devamıdır. Hz. Ömer'in kardeşi Hz. Fatıma'nın kahramanlığı neticesinde Hz. Ömer'in Müslümanlığı kabul edişini anlatmaktadır.)

İmzasız

İlk Padişahımız

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 186, 187, 188

(Osmanlı Devleti'nin nasıl kurulduğunu anlatan yazının başında "biraz tarih" ibaresi vardır.)

Meçhul Bir Kahraman

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 188

(Macaristan'daki Kanije kalesinin nasıl ele geçirildiğini anlatan tarihi bir kahramanlık hadisesidir.)

İspanya'da Müslümanlar

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s. 196, 197, 198

(İspanya'nın Müslümanlar tarafından fethedilişi anlatılmaktadır. Yazının başında "tarih" ibaresi vardır.)

Üçüncü Sultan Selim

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 227, 228, 229
(Yazıda, Üçüncü Sultan Selim'in yaptığı yenilikler, dönemin olayları, Nizam-ı Cedit Ordusu ve Yeniçeriler ile Padişah'ın tahttan inişi anlatılmaktadır.)

Girit Fethi

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 240, 241
(Hıristiyan Avrupa'nın bütün yardım ve çabalarına rağmen IV. Sultan Mehmed zamanında Venedikliler'in elinden Girit'in nasıl alındığını anlatılmaktadır.)

Eğri Muharebesi

Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani 1329, s. 258, 259, 260
(Osmanlı ordusu ile Avusturya ve Erdil Kralının ordularının Eğri Kalesi'nde muharebe etmesini, Padişah 3. Mehmed'in cesaretsizliğini ve etrafındaki dalkavuklukları anlatan yazıda, muharebenin birkaç gözüpek kumandan ve Şeyhülislam Hoca Sadedin Efendi sayesinde kazanıldığı anlatılmaktadır.)

Kosova Muharebesi

Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel 1329, s. 280, 281, 282
(Murat Hüdavendigar ile Sırp Kralı arasındaki Kosova Muharebesi anlatılmaktadır.)

Deli Petro 1

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 300, 301, 302
(Sultan 2. Mustafa zamanında Deli Petro'nun Azak Kalesi'ni ele geçirmesini ve memleketinin terakkisi için nasıl çalıştığını, buna karşılık Osmanlı'da zevk sefa veya karışıklıktan başka bir şey olmadığını anlatan yazıda, Deli Petro'nun, İsveç Kralı'nı yenerek Baltık Denizi'ne nasıl açıldığı da anlatılmaktadır.)

- Deli Petro 2 Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun- 1 Sani
1329, s. 309, 310
(İsveç Kralı Şarl, Ruslar'a
yenildikten sonra Osmanlı'ya sığınır.
Petro, Osmanlı Devleti'ne bir ultiatom
verir ve iki devlet savaşın eşiğine gelir.)
- Deli Petro 3 Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun- 1 Sani
1329, s. 333, 334, 335
(Yazıda, Baltacı Mehmed Paşa
ile Deli Petro arasındaki savaş ve
Katerina olayı anlatılmaktadır.)
- Mevlid-i Muhammedi Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 337, 338
(Peygamber'in (s.a.v.) doğduğu
gece meydana gelen tarihi ve mucizevî
hadiseler anlatılmaktadır.)
- Sadi**
- Türk'ün Tarihi Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
314
(Yazıda, Osmanlı Devleti'nin
kurulmasından önce gerçekleşen ve
Süleyman Şah'ın ölümünden sonra
Osmanlı Türkleri'nin güneşin yolundan
gittiğini anlatan küçük bir tarihi kesit
anlatılmaktadır.)
- Uyanık**
- Bugün Türklerin Kurtuluş Bayramı'na Tesadüf Ediyor Yıl 1 sayı 51, 27 Mart
1330, s. 402, 403, 404
(27 Mart'ın Türkler'in kurtuluş
gününe tesadüf ettiği anlatılan yazıda
Türkler'in tarihi geçmişleri ile ilgili
bilgiler veriliyor ve Ergenekon'dan çıkış
anlatılıyor.)

2.2.3. DİN

İmzasız

- Köylülere Muvazaalar 1, Dünya Müminlerindir! Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329,
s. 81, 82, 83
(Müslümanların, dünya hayatına da ahiret hayatına verdikler kadar önem vermeleri gerektiği anlatılmakta ve bir Müslüman'ın zengin olması gerektiği belirtilmektedir.)
- Köylülere Vaazlarım 2, Tembellik En Büyük Gunahtır Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 113, 114, 115, 116
(Yazıda, tembellik alışkanlığı eleştirilmekte ve Müslümanlıkta tembelliğe yer olmadığı söylenmektedir.)
- Sultan Selim Camii'nde Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329,
s. 124, 125
(10 Temmuz tarihinde Edirne'nin Bulgar işgalinden kurtuluşu dolayısıyla 12 Temmuz Cuma günü Sultan Selim Camii'nde Cuma namazı kılınmış ve mevlid okutulmuş idi. Bu bilgilerle beraber mevlid sonrası edilen duanın metni de "Dua" başlığıyla yer almaktadır.)
- Köylülere Vaazlar 3, Çalışmak Müslümanlara Farzdır Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 146, 147, 148
(Çalışmanın ve helal yoldan kazanarak ailesini geçindirip milletini ve devletini kalkındırmanın İslamiyet'teki önemi anlatılmaktadır.)
- Köylülere Vaazlarım 4, Kaza ve Kader Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s.178, 179, 180
(Kaza ve kader anlayışı ile ilgili yanlış düşünceler İslam tarihinden örnekler verilerek eleştirilmekte ve

bulaşıcı salgın hastalıklara karşı ne yapılması gerektiği anlatılmaktadır.)

M(im).

İslamlıkta Tevekkül

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 10, 11

(Yazıda, İslam'daki tevekkül anlayışının halk arasında yanlış anlaşıldığına dair örnekler verilerek, tevekkülün nasıl anlaşılması gerektiği konusunda, tarihi bir hadiseden de faydalanılarak bilgi verilmektedir.)

Maraşhoğlu

Gerçek Din 1

Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 49, 50, 51

(İslam dininin insan hayatının her alanına yayılması gerektiği ve dinin yalnızca sözde kalmaması gerektiği anlatılmaktadır.)

Ramazan Günleri

Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s. 133, 134

(Ramazan ayının faziletleri, bu ayda neler yapılıp neler yapılmaması gerektiği ve İstanbul'da Ramazan günleri anlatılmaktadır.)

2.2.4. SAĞLIK

A. Y(e).

Veremle Güreş

Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin- i Sani 1329, s. 253, 254, 255, 256

(Yazıda, verem hastalığından bahsedilmekte, Almanya'da ve Rusya'da veremle ilgili alınmış olan önlemler zikredilmekte ve ülkemizde de konuyla

ilgili neler yapıldığı ve yapılabileceği ile ilgili bilgiler verilmektedir.)

İmzasız

Satıcılarda Temizlik

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 79, 80
(Sokakta satılan yiyeceklerin temizliğine dikkat edilip özen gösterilmesi ile ilgilidir.)

Verem

Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani 1329, s. 256, 257, 258
(Verem mikrobunun nasıl insandan insana bulaştığı veya insanın hangi yollarla bu hastalığa yakalandığı, veremden korunma yolları, hastalığın belirtileri ve hastalıktan kurtulma yolları anlatılmaktadır.)

Uyanık

Sağlık İçin: Ciğerlerimiz Niçin Kabarıyor?

Yıl 1 sayı 48, 6 Mart 1329, s. 377, 378
(Yazıda, vücudun işleyişi ile ilgili bilgiler verilmekte ve ciğerlerin görevi anlatılmaktadır.)

Sağlığı Korumak İçin İnsana Ne Kadar Hava Lazımdır

Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s. 393, 394, 395
(Yazıda, insan vücudunun çalışmasında oksijen ve karbondioksitin yeri ile ilgili bilgiler verilmektedir.)

Korunacak Şeyler: İçki Zehirlerin En Fenasıdır

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 409, 410, 411
(İçki alışkanlığının giderek arttığı belirtilmekte, içki çeşitleri ve nelerden imal edildiği ile ilgili bilgiler verilmekte ve vücuda zararlarından söz edilmektedir.)

2.2.5. BİLİM

Uyanık

Bilinecek Şeyler

Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329,
s. 354, 355, 356
(Petrol, havagazı, elektrik hakkında bilgiler verilmekte, ne işe yarıkları ve memlekete ve insanlara ne gibi faydaları olabileceği anlatılmaktadır.)

Bilinecek Şeyler 2, Balon, Lodyon, Tayyare

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329,
s. 370, 371, 372
(Balon ve tayyarenin çalışma prensipleri, suyun kaldırma kuvveti ve havada nasıl ilerlenebildiği hakkında bilgiler verilmektedir.)

Elektrikli Tramvay, ‘‘Düz-Yol’’; Dinamo, Motor

Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330,
s. 386, 387, 388, 389
(Yazıda, dinamo ve motorun ne olduğu ile ilgili bilgiler verilmekte ve elektrikli tramvayın nasıl hareket ettiği anlatılmaktadır.)

2.2.6. EĞİTİM

Abdölfeyyaz Tevfik

Baba Öğüdü 5

Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s.
51, 52
(Toplumda terbiyenin önemi üzerinde durulmaktadır.)

Baba Öğüdü 6

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s.
57, 58

(Yazıda, çocuk terbiyesi ve eğitiminin önemi anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 7

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 70, 71

(Bir önceki yazının devamı mahiyetinde olan yazıda, çocuk terbiyesi ve eğitiminden bahsedilmektedir.)

Baba Öğüdü 8

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 77, 78

(Çocuk yetiştirmenin nasıl olması gerektiğinden bahsedilmektedir.)

Baba Öğüdü 9

Yıl 1 sayı 12, 27 Haziran 1329, s. 95, 96

(Yazıda, çocuk eğitiminden bahsedilmekte ve kız çocuklarının da okula gidip ilim tahsil etmesinin önemine işaret edilmektedir.)

Baba Öğüdü 10

Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 103, 104

(Çocuk yetiştiren ana babaların bilgili olmaları gerektiği, bunun için de ana babaların önce bilgisizliklerini kabul etmeleri gerektiği anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 11

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 111, 112

(Eğitimde çocukları korkuya alıştırmamak gerektiği ve onlara korku ile terbiye vermenin doğru olmadığı anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 12

Yıl 1 sayı 16, 25 Temmuz 1329, s. 127, 128

(Eğitimde çocuklara özgüven kazandırılmasının önemi anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 14, Mahcubiyet

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel 1329, s. 217, 218

(Yazıda, çocukların korku ve utangaçlıkla terbiye edilmemesi gerektiği anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 15

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329, s. 261, 262

(Çocuklara müteşebbisliği
aşılacak gerektiği, bunun da ancak
onların cesaretlerini geliştirici
uygulamalar yapmakla
gerçekleşebileceği anlatılmaktadır.)

Akçuraoğlu Yusuf

Halk'a 5

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani
1329, s. 237, 238

(Yazıda, okumuş aydın kesimin,
halkın gelişmesi yolunda önyak
olmaları gerektiği söylenmekte Sırlar,
Bulgarlar ve Yunanlılar'dan örnekler
verilmektedir.)

F(e).

Çıracık Mektepleri

Yıl 1 sayı 44i 20 Şubat 1329, s.
362, 363

(“Esnaf İçin Terakki Yolları” üst
başlığını taşıyan yazıda, eski çıracık, kalfa,
usta ilişkisi ve düzeninin kalmadığı, bu
yüzden mesleklerin gerilediği, problemin
düzelmeye için çıracık mektepli açılması
gerektiği anlatılmaktadır.)

Hırant Hayri

Türk Çocuğu Ailede Nasıl Terbiye Edilmeli?

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 302, 303

(Her çocuğun kendi mizaç ve
istidatlarına göre yetiştirilmesi gerektiği,
çocuğun iyi meylinin teşvik edilmesi
gerektiği, asla takdir edilmemesi
gerektiği gibi çocuk eğitiminin nasıl
olması gerektiğine dair görüşler
anlatılmaktadır.)

İmzasız

Kızlarımızı Okutalım

Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329,
s.139, 140, 141
(Kızların okutulması gerektiğini
İslam tarihi delillerle anlatan bir yazı.)

2.2.7. İKTİSAT**Abdülfeyyaz Tevfik**

Baba Öğüdü 3

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 34,
35
(Kalkınabilmek için tarım ve
sanayi alanlarında çalışmak gerektiği ve
tarih şuurunun kaybedilmemesi lazım
geldiği dile getirilmektedir.)

Akçuraoğlu

Halk'a

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329,
s. 169, 170, 171, 172
(Köylünün ve esnafın çeşitli
problemlerinin dile getirildiği yazıda, bu
problemlere çözüm önerileri de
getirilmektedir.)

Halk'a 2

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s.177, 178
(Çalışan kesimin ve halkın
sorunlarının kaynağı ve çözümünün
hükümet olduğunu, ancak hükümet
denen şeyin ise halkın ta kendisi
olduğunu anlatan bir yazıdır.)

Halk'a 3

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329,
s. 193, 194
(Çalışan halkın çeşitli
problemlerinin, Avrupa memleketlerinde

olduğu gibi, türlü cemiyetler kurularak çözülebileceği anlatılmaktadır.)

Halk'a 4

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s.209, 210, 211

(Yazıda, çiftçinin ve esnafın çeşitli cemiyetler kurarak ihtiyaçlarını karşılaması ve okul açması gerektiği ve bunların nasıl yapılabileceği anlatılmaktadır.)

Ali Suad

Bir Altının Taksimi

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329,
s. 173, 174, 175

(Çalışan insanların gelirlerini nasıl kullanmaları gerektiğine dair çeşitli örnekler verilmektedir.)

Halk İle Konuşma

Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 314, 315

(Batılı ülkelerin gelişmişliğini yakalayabilmek için zengin vatandaşlarımıza büyük görevler düştüğü belirtilmektedir.)

Barışık Olduktan Sonra

Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani
1329, s. 321, 322, 323, 324, 325,
326, 327

(Yazıda, sulh temin edildikten sonra bütün milletin ve bilhassa münevverlerin, memleketin ticari ve iktisadi açılardan gelişmesi için çalışmalarını gerektiği belirtilmekte ve ülkenin umumi manzarası gözler önüne serilmektedir.)

A(Elif). Y(e)

Ziraat Nezareti'nin Islahatı

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.
184

(Memleket için en önemli kalkınma ve gelir kaynağının çiftçilik ve hayvancılık olduğunu, onun için bu iki alana önem verilmesi gerektiğini,

konuyla ilgili bakanın açıklamaları ve vaatlerinin son derece yerinde olduğunu, ancak bu işin sadece bakanlıkla değil halkın çabasıyla olabileceğini anlatan bir yazı.)

Doğruyu Söyler

Nestle Sütü ve Bazı Doktorlarımız

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329,
s.190, 191

(Bir İsviçre markası olan Nestle'nin süt ürünlerinin ülkede rağbet görmesi ve bu ürünlere doktorların onay vermesi eleştirilmekte, yerli malı kullanmak gerektiği söylenmektedir.)

F(e).

Esnaf İçin Terakki Yolları 2

Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s. 245, 246, 247, 248

(Çiftçilerin çiftçiliği yalnızca kendi karınlarını doyurmak için yaptıkları, bu şekilde çiftçiliğin gelişemeyeceği belirtilmektedir. Çiftçiliğin gelişebilmesi için çiftçinin ihtiyaçlarının çeşitlendirilip artırılması gerektiği anlatılmakta ve ayrıca çiftçinin parasının değerlendirileceği bankalar kurulması lazım geldiği ifade edilmektedir.)

Esnaf İçin Terakki Yolları 3

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329, s. 262, 263, 264

(Yazıda, karamsarlığın kötülüğü, yabancı şirketlerin işçiler arasında yaptığı ayrımcılık, esnafılıkta lonca teşkilatının önemi gibi konulardan bahsedilmektedir.)

Esnaf İçin Terakki Yolları 4

Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel
1329, s. 277, 278, 279, 280

(Tarih boyunca yapılan inkılâpların yanlışlıkları belirtilmekte, yalnızca askeri alanda değil esnafın gelişmesinde yönelik de inkılâpların

yapılması gerektiği söylenmekte ve tarım alanında çiftçinin desteklenmesi lazım geldiği anlatılmaktadır.)

Esnaf İçin Terakki Yolları 5

Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 315, 316, 317

(Yaşanan asırda, bir sanat sahibi olmanın gerekliliği, şirketler kurulmasının lüzumu, esnafların ve değişik iş kollarının birleşik şirketler kurması gerektiği anlatılmaktadır.)

Esnaf İçin Terakki Yolları 6

Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani
1329, s. 330, 331, 332

(Günümüz dünyasında ticaret ve sanatın söz sahibi olduğu söylenen yazıda değişik şubelerdeki iş kollarının birleşmeleri gerektiği belirtilmekte, örneğin bütün şirketlerin bir şirket çatısı altında toplanmaları gerektiği ifade edilmektedir.)

Esnaf İçin Terakki Yolları 7

Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329,
s. 346, 347, 348

(Yazıda, insanlığın ilkel ekonomik topluluklardan sanayi toplumuna geçiş evreleri verilmekte, bizim bu evrelerden ancak ikincisinde olduğumuz söylenmekte ve çiftçilerin nasıl birleşebileceği konusunda alternatifler ileri sürülmektedir.)

Halkı Seven

Pahalılık Meselesi

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s.
189, 190

(Gün geçtikçe hayatın pahalılaştığı vurgulanan yazıda, bunun çözümünün hem hükümette hem de halkta olduğu söylenmektedir.)

İmzasız

- Arabacılarımız ve Hamallarımız Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 23, 24
(Yazıda, arabacılık ve hamallık işi ile uğraşanların milli mücadeleye yaptıkları katkılar anlatılmaktadır.)
- Amele Sandığı Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 38, 39
(Belediye işlerinde çalışan iki binden fazla sayıda amele için bir sandık kurulması kararı ile ilgili düşüncelerin anlatıldığı bir yazıdır.)
- Esnafımız Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 39, 40
(Yerli esnaftan alış veriş edilmesi ve yerli malı kullanılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.)
- Amele Nizamnamesi Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 40
(Yazıda, yeni çıkarılacak olan amele nizamnamesinin amelenin yararına hükümler içermesi gerektiği anlatılmakta ve bunun, amelelerin hakkı olduğu belirtilmektedir.)
- Milyoner Sahabeler Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 79
(Müslümanların ticaretle uğraşıp zengin olmaları gerektiğini anlatan bir yazıdır.)
- İslam Ticareti Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s. 351, 352
(Yabancıların ekonomik boyunduruğundan kurtulmak için çalışmak ve ticaret yapmak gerektiğinin anlaşılmaya başlandığı anlatılan yazıda, Üsküdar'da bu anlamda kıpırdanışlar olduğu ve bunun sevindirici olduğu belirtilmektedir.)

Maraşlıoğlu

Bir İslam arşısı

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 24
(Yazar, gezip gördüğü bir çarşıdaki dkknların temizliğini, düzenliliğini, hizmetin ve satılan malların kalitesini anlatmakta ve buradan hareketle okurlara tavsiyelerde bulunmaktadır.)

Mehmed Emin

Türkmenler Obasında

Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 25, 26
(Bir Türkmen obasında yaşananlar anlatılmak suretiyle, ülkede sanayi ve zanaatla uğraşmanın gereği üzerinde durulmaktadır.)

Muhyiddin

İktisadi Hasbıhal, En Büyük Eksiğimiz 1

Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 46, 47, 48
(Yazıda devletin, Avrupa devletlerinden geri kalma sebepleri belirtilmektedir. Bu sebeplerden en önemlisi olarak insanların dünya içlerine yeteri kadar kıymet vermemesi ve bunun neticesinde de ticaret ve zanaatla uğraşan bir sınıfın teşekkül etmemiş olması gösterilmektedir.)

Milli Himaye

Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 53, 54, 55, 56
(İktisadi kalkınma için yerli malı kullanmak gerektiği anlatılmakta ve yerli şirketler kurulmasının gereği üzerinde durulmaktadır.)

İktisadi Hasbıhal 2, İmece şirketleri

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 69, 70
(Ekonomik kalkınma için gerekli olan zanaat ve ticaret sınıfının oluşturulması amacıyla kurulması elzem

olan şirketlerin, köylerdeki imece usulü ile kurulması yönünde görüşlerin belirtildiği bir yazıdır.)

Mühendis Faik

Esnaflar İçin Terakki Yolları

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329,

s. 229, 230, 231, 232

(Yazıda, ülkemizdeki işçilerin ihmal edildiği, esnaf için pek bir şey yapılmadığı anlatılmakta, diğer ülkelerdeki işçi ve esnaflar ile ülkemizdekiler mukayese edilmekte, esnafın ve işçilerin gelişmesinin onların kendilerine bağlı olduğu belirtilmekte, çeşitli öneri ve tavsiyeler verilmektedir.)

2.2.8. MUHTELİF KONULAR

Abdülfeyyaz Tefvik

Baba Öğüdü

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 21, 22

(Devletin ve toplumun geri kalmışlığının sebebi olarak eskiye ait ne varsa şuursuzca terk edilerek, Batı'ya ölçüsüzce hayran olma gösterilmekte; çözüm yolu olarak ise, eski adet ve alışkanlıkların, Batı'nın bilgi ve tekniğiyle sentezlenmesi öğütlenmektedir.)

Baba Öğüdü 2

Yıl 1 sayı 4, 2 Mayıs 1329, s. 30, 31

(Bozulan ahlak yapısı eleştirilmekte ve Türkler'in tarihi Kızıl Elma ülküsünden yola çıkılarak neler yapılması gerektiği anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 4

Yıl 1 sayı 6, 16 Mayıs 1329, s. 42, 43, 44

(Yazıda, toprağa ve tabiata bağlı olan insanımızın giderek bunlardan koptuğu, giderek yozlaştığı belirtilmekte ve buna karşı gelenek ve görenekleri korumak gerektiği anlatılmaktadır.)

Baba Öğüdü 13

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 201, 202

(Devletçe ve milletçe gelişip ilerlemek için uzun vadede planlar yapılması gerektiği anlatılmaktadır.)

Bayram

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 225, 226

(Dini ve milli bayramların ve bu bayramlarda yapılan adetlerin yaşatılması gerektiğini anlatan bir yazıdır.)

Ali Suad

Biz ve Onlar

Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun-ı Sani 1329, s. 305, 306, 307

(Doğu ve Batı toplumlarının karşılaştırıldığı yazıda Batı'nın olumlu yönleri, Doğu'nun olumsuz yönleri vurgulanmaktadır.)

Galib Bahtiyar

Nara

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s.105

(On iki bölüme ayrılmış olan yazı, Türklüğe övgü niteliğindedir.)

Gökalp

Halk Medeniyeti 1, Başlangıç

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329, s. 107, 108

(Yazıda, sosyoloji içindeki “medeniyet” kavramının “halk medeniyeti” ve “resmi medeniyet”

olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmekte ve ‘‘Türk Halk Medeniyeti’’ ile ilgili bilgiler verilmektedir.)

Halk Medeniyeti 2, Resmi Teşkilat, Halk Teşkilatı Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 148, 149

(Halk teşkilatları ile resmi teşkilatlar konusunda bilgiler verilmekte, ikisi arasındaki ilişki belirtilmekte, vatanın ve milletin yeniden dirilebilmesi için halk teşkilatlarının önemi vurgulanmaktadır.)

H.D.

Halka Doğru Gidenler

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 185,186

(‘‘Halka Doğru’’ mecmuası dışında da halka doğru yönelişler olduğu örneklerle açıklanan yazıda, Tasvir-i Efkar’da çıkan ve Anadolu’ya yapılan yaya seyahat hatıralarını içeren yazıdan da alıntılar yapılmıştır.)

Halka Doğru

Halk’ın Dedikleri

Yıl 1 sayı 1, 11 Nisan 1329, s.1, 2

(‘‘Halka Doğru’’ mecmuasının çıkarılış sebebi, görülen bir rüya benzetmesi ile tahkiye edilerek anlatılmaktadır. Aydınların sanat, sanat, edebiyat ve ilimde halkı ihmal ettiği üzerinde durulmaktadır.)

İmzasız

Anadolu Yavrusu

Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 34

(Köyünden İstanbul’a gelen bir genç vesilesiyle köylünün ve köyün önemini anlatan bir yazıdır.)

Halk İctimaiyatı 1, Yeni Nahiye Teşkilatı: Köylerde Meşrutiyet Yıl 1 sayı 8,
30 Mayıs 1329, s. 62, 63, 64
(Nahiye yapılan köylerle ilgili görüşlerin anlatıldığı bir yazı.)

Türk Şehidi¹²² Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.
68, 69
(Yazıda, Amasyalı Hilmi Bey adındaki bir kişinin şehit oluşundan hareketle, Türklük ve şehitlik arasındaki münasebetten bahsedilmektedir.)

Kara Oğuz

Halk Çocuğuna Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s. 341, 342, 343
(Halka seslenen yazıda, bir Türk mektebinde Türk'ten çok yabancıların mezun olduğu haberi örneğinden hareketle milli ve manevi değerlerin korunması ile maddi ve ekonomik güç sağlanması konularından söz edilmektedir.)

Maraşlıoğlu

Bir Köylü Beni Uyandırdı Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s.
15, 16
(Bir köylü ile konuşması neticesinde, memleketi kurtarmak, milleti adam etmek isteyen aydınların, öncelikle kendi hastalıklarını tedavi etmeleri gerektiğini anlayan bir aydının anlattıklarını ihtiva etmektedir.)

Edirne'den Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s. 180, 181, 182
(Yazıda, Edirne şehrinin Bulgarlar'dan alınışından sonraki durumu anlatılmaktadır.)

¹²² "Türk Şehidi" başlığının üstünde bir şehit olan Amasyalı Hilmi Bey'in bir fotoğrafı yer almaktadır.

Mehmed Emin

Gemici

Yıl 1 sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 9
(Doğaya karşı insanın hâkim olabileceğini anlatan, kıssaya benzer küçük, didaktik bir yazıdır.)

Nazım

Ey Halka Doğru

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329,
s. 155, 156, 157, 158
(Yazıda, birinci sayıdaki “Halk’ın Dedikleri” adlı yazıda olduğu gibi, bir rüya benzetmesi yapılmakta ve milli duygular ifade edilmektedir. Halk’ın önemine işaret edilen yazıda, ayrıca dilin anlaşılır olması gerektiği söylenmektedir.)

Reşid Cengiz

Köyde Sabah

Yıl 1 sayı 37, 19 Kanun-ı Evvel
1329, s. 296
(Bir köy sabahı tasvir edilmektedir.)

2.2.9. HABER**H(ı). D(al).**

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel
1329, s. 207, 208
(“Evkaf Müzesi, Evkaf Mektepleri, Darü’l Şefkat, Ziraat İşleri, İl Gazetesi” başlıklarını taşıyan, bir haftalık haberlerin özeti.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel
1329, s. 215, 216
(“Büyük Onur’un Sıhhati, Düşmanlarımızın Vatanperverliği, Kırım Türkleri, Kazan’da Kadın Gazetesi, Yeni

Posta Pulları’’ başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s.224

(Bu haftanın haberleri, ‘‘Osmanlı Maarif Cemiyeti, Ermeni Hurufat Şenliği, Sıvacılar Cemiyeti’’ başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 235, 236

(‘‘Kadınlarımız İçin, Verem Müzesi, İbrahim Müteferrika, Sultan Selim’in Gömleği, Tarihimizde Elektrik, Teşvik-i Sanayi Kanunu, Maden Amelesi İçin, Konya Vilayetinde’’ başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani
1329, s. 244

(Bu haftaki derlenmiş haberler, ‘‘Bayramlaşmak, Osmanlı Yunan Sulhu, Sultan Selim’deki Gömlek, Kanuni Sultan Süleyman’ın Hatırası’’ başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s. 252

(‘‘Türkiye Uğrunda’’ başlığını taşıyan haberde, bir kısım gençlerin, milli lisan şuuru ile, bazı eylemlerde bulunduğu belirtilmektedir.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 34, 28 Teşrin-i Sani
1329, s. 268

(Bu haftaki derlenmiş haberler, ‘‘Tiftik Keçileri, Darü’l Fünunlular’ın Hakları, Güzel Memleket Adları, Belkıs Şevket Hanım’ın Tayyare İle Uçması’’ başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 304

(Brezilya için yapılmış olan bir geminin hükümet tarafından satın

alınarak isminin ‘‘Birinci Sultan Osman’’¹²³ şeklinde değiştirildiğini anlatan bir haber ile Onur Paşa’nın Harbiye Nazırlığı’na atandığını belirten bir haber.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 343, 344
(Bu haftaki haberler, ‘‘Tayyarecilerimiz, Merhum Ekrem Bey’’ başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 359, 360
(Bu haftaki derlenmiş olan haberler, ‘‘Bir İslam Müessesesinin Muvaffakiyeti, Yeni Müdüriyet, Gelibolu’da Gülcülük, Yirmi Paraya Mektup, Üsküdar’da Elektrik Tramvayı, Gece Seferleri’’ başlıklarını taşımaktadır.)

İmzasız

Büyük Niyazi

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 20, 21
(Niyazi adında bir kişinin şehit oluşunu anlatan haber mahiyetinde kısa bir yazı.)

Esnafın Hamiyeti

Yıl 1 sayı 21, 29 Ağustos 1329, s. 168
(Yazıda esnafın, bilhassa arabacı esnafının müdafaa-i milliye’ye yaptıkları katkıdan söz edilmektedir.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329, s. 176
(Geçen sayıda belirtildiği üzere, bu sayıdan itibaren, bir haftalık haberlerden seçmeler yapılıp halkın anlayabileceği şekilde sunulduğu yazıda çeşitli havadislerin özeti verilmektedir.)

¹²³ Söz konusu geminin fotoğrafı mecmuanın 40. sayısının kapağında bulunmaktadır.

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329,
s.182, 183, 184
(“Padişahımız Efendimiz
Hazretleri’nin Doğduğu Gün, Bulgarlar
Barışık Oldu, Evkaf Mektepleri, Bir
Müslüman’ın Telefon İmtiyazı Alması”
başlıklarını taşıyan haberlerin özetleri.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s.
192
(Padişah’ın hastalıktan
kurtulduğu, Bulgar Devleti ile imzalanan
sulh anlaşması, yapılacak olan tayyare
yarışı, İncirciler Bankası kurulması
düşüncesi, İttihat ve Terakki’nin aldığı
iktisadi bir karar ile ilgili haberlerin
özetleri.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 25, 26 Eylül 1329, s.
200
(“Talebe Yurdu, Hayırlı
Teşebbüsler, Darende İplik Fabrikası,
Sel” başlıklarını taşıyan haberlerin
özetleri.)

Büyük Gün

Yıl 1 sayı 37, 19 Kanun-ı Evvel
1329, s. 285, 286, 287, 288
(“Ulu Osman’ın Hanlığı’nın
Yıldönümü” alt başlığını taşıyan yazıda
bu günün tüm yurttan sevince sebep
olduğu, heyecanla kutlandığı, bu
vesileyle Türk Ocağı’nda da bir çay
ziyafeti tertip edildiği, davete birçok
kişinin geldiği ve burada Akçuraoğlu
Yusuf Bey’in bir konuşma yaptığı
belirtilmekte ve konuşma metni yer
almaktadır. Konuşma metninde ise
Osmanlı’nın nasıl kurulduğu
anlatılmakta, köklerinden, töresinden,
Türklüğünden kopan devletin neticede
bu kötü duruma düştüğü
belirtilmektedir.)¹²⁴

¹²⁴ Bu yazı derginin sonuna kadar devam etmekte ve Mehmed Emin’in bir şiirini de içermektedir. Şiir okunduktan sonra Türk Ocağı’ndaki bu toplantıda neler yapıldığı belirtilmektedir. Yazının sonunda ise yıldönümünün Darü’l Fünun’da, Harbiye Nezareti’nde, Şehremaneti’nde, Bab-ı Ali’de, Saray-ı

Büyük Gün

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 298, 299, 300

(“Vilayetlerde” alt başlıklı yazı, geçen sayıdan, Osmanlı’nın kuruluş yıldönümü ile ilgili yazının devamıdır. Derginin kapağında Osman Bey’in bir resmi vardır. Ayrıca Bab-ı Ali önünde Talat Bey’in bir nutkunu dinleyen insanların bulunduğu bir fotoğraf da yer almaktadır.)

Kurtulmanın Yollarından

Yıl 1 sayı 39, 2 Kanun-ı Sani
1329, s. 311, 312

(“Anadolu Haberleri” üst başlığını taşıyan yazıda Ürgüp’e bağlı bir köydeki okul ve okuldaki çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için kurulmuş olan bir dernekten söz edilmektedir. Yazının sonunda iki küçük okul çocuğunun konuşmasına da yer verilmektedir.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani
1329, s. 320

(Yeni basılan pullar eleştirilmekte ve üzerinde Fransızca ile Ermenice yazılar olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bir pulun da fotoğrafı yer almaktadır.)

Havadis

Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani
1329, s. 336

(Bu haftaki haberler, “Ekrem Bey’in Vefatı, İslam Mecmuası, Petersburg’da Türkçe Bir Gazete, Orenburg’da Sanayi Mektebi” başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s.
352

(Bu haftaki haberler, “Türkistan’da Rus İstilasası, Şer’i Mahkemelerin Kaldırılması, Elektrikli

Tramvay, Adalar İşi” başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s. 368

(Bu hafta derlenmiş olan haberler, “İki büyük Ulu, Seyyid Paşa’nın Vefatı, Gülhane Parkı’nda, Kışla Mektepleri, Kadınlar Postahanesi, İslam Ticaretinde Uyanıklık” başlıklarını taşımaktadır.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s. 375, 376

(“Cehaletin Mükâfatı, Kazadan Sonra, Hayvanatın Islahı İçin, İslam Evkafı Müzesi, Rumeliler Mahallesi, İftira, Hindistan ve Hilal-i Ahmer, Yazı Sanatının Diriltilmesi, Evkaf Kütüphanesi, İslam Evkafı Bankası, Sanayi-i İslamiye Mektebi” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 48, 6 Mart 1329, s. 383, 384

(“Yeni Şeyhülislam, İzdivaç İzinnamesi, Tali Nisvan Cemiyeti, Tayyare Kahramanları: Üçüncü Kurban, Tıbbiyelilerin Mühim Bir Teşebbüsü, Yeni Bir Şirket, Konya Darü’l Sanayisi, Osmanlı İktisad-ı Milli Bankası, İbret, Mavna ve Salapuryacılar, Arabacılar ve Taksimetre” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

Haftalık Havadis

Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330, s. 392

(“Kafkasya’da Yeni Bir İdare, Vereme Karşı, Adana Türk Gücü ve Mersin Tıbbiye-i Bedeniye Kulübü, Muhacirin Şirketi, Anadolu’da Hapishaneler” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

- Haftalık Havadis Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s. 399, 400
 (“Acı Bir Gün, Nuri Bey İçin, Askerin Sağlığı, Fetva, İslam Evkafı Müzesi, İstanbul’un Elektrikle Tenvir, Acınacak Bir Ulu, Ziraat Aletleri, Acı Bir Kaza, Yeni Bir Şirket” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)
- Haftalık Havadis Yıl 1 sayı 51, 27 Mart 1330, s. 407, 408
 (“Büyük Bir Türk Ticarethanesi, Nuri Bey’in Vefatı, Bitlis’te Altay Fotoğrafhanesi, Şehitlerin İzinde” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)
- Haftalık Havadis Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s. 315, 316
 (“İslam Muhacir Kızlar İçin, Bina Yüzleri, Şikâyet Kutuları, Bazı Paralar Geçmeyecek, Vaaz Edecekler, Define” başlıklarını taşıyan haberlerin özeti.)

2.2.10. GAZETE, DERGİ, KİTAP TANITIMI

İmzasız

- Toprak Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 40
 (Çiftçilere yönelik olarak on beş günde bir çıkan “Toprak” isimli bir gazeteden bahsedilmekte ve tavsiye edilmektedir.)
- Çocuk Dünyası Yıl 1 sayı 5, 9 Mayıs 1329, s. 40
 (Haftada bir çıkan “Çocuk Dünyası” adlı gazete tanıtılıp tavsiye edilmektedir.)
- Köy Hatibi Yıl 1 sayı 7, 23 Mayıs 1329, s. 56
 (Dini bir kitabın tanıtım yazısı)

- Şehbal Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64
(Şehbal dergisinin 76. sayısının tanıtımı.)
- Çocuk Dünyası Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64
(Gazetenin, Ziya Gökalp'in de bir yazısının bulunduğu 12. sayısının tanıtımı.)
- Köy Hatibi Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64
(Dini bir kitabın tanıtım yazısı)
- İslam Dünyası Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64
(İslami bir mecmuanın tanıtımı.)
- Şehbal Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 72
(Şehbal mecmuasının tanıtımı.)
- Çocuk Dünyası Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 72
(Gazetenin 13. sayısının tanıtımı.)
- İslam Dünyası Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.72
(İslam Dünyası mecmuasının tanıtımı.)
- Türk Duygusu Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 72
(Bir risale kitabının tanıtımı.)
- Şehbal Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s.80
(Şehbal mecmuasının tanıtımı.)
- Yeni Fikir Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 80
(Yeni fikir adlı eğitim mecmuasının tanıtım ve tavsiye yazısı.)
- Resimli Kitab Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 104
(Resimli Kitab adlı mecmuanın 47. sayısının tanıtım ve tavsiye yazısı.)

- Çiftlik Müdürü Yıl 1 sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 120
(Bir hikâye kitabının tanıtım yazısı.)
- Piç Yıl 1 sayı 17, 1 Ağustos 1329, s. 136
(Ömer Seyfeddin'in son hikâyesinin Türk Yurdu'nda çıkacağı haberini veren bir tavsiye ve tanıtım yazısı.)
- Şehbal Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 144
(Şehbal mecmuasının son sayısı ile ilgili bir tanıtım ve tavsiye yazısı.)
- Çocuk Dünyası Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 144
(Gazetenin 22. sayısının tanıtımı.)
- İslam Dünyası Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s. 144
(İslam Dünyası mecmuasının tanıtımı.)
- Türk Kanı Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 152
(İzmirli genç edebiyatçılardan Mehmed Sırrı Bey'in yazdığı tiyatro eserinin tanıtımının yapıldığı bu yazıda ayrıca kitaptan kısa bir alıntı da yer almaktadır.)
- Şehbal Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 152
(Şehbal mecmuasının tanıtım yazısı.)

Çocuk Dünyası

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s.
152
(Haftada bir çıkan ‘‘Çocuk
Dünyası’’ gazetesinin tanıtım ve tavsiye
yazısı.)

İslam Dünyası

Yıl 1 sayı 19, 15 Ağustos 1329, s.
152
(İslam Dünyası mecmuasının
tanıtım ve tavsiye yazısı.)

Şehbal

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.
184
(Şehbal mecmuasının tanıtım
yazısı.)

Türk Esnafı Okusun!

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s.344
(‘‘Türk Yurdu’’ kütüphanesinin
neşrettiği ‘‘Ticaret ve Nasib’’ risalesini
Türk esnafı mutlaka okumalıdır. Fiyatı
20 paradır.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s.
376
(Aka Gündüz Bey’in çıkardığı ‘‘Tarihin
Masalları’’ adlı kitap silsilesinin ilk
cüzünün çıktığını haber veren kısa bir
tanıtım yazısı.)

2.2.11. DUYURU, KUTLAMA, REKLÂM, TASHİH

2.2. 11.1. Duyuru

Celal Sahir

Türk Derneği'nden

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64
(Folklorik malzeme toplanması
ile ilgili Türk Derneği'nden yapılan bir
duyuru.)

H(ı). D(al).

Açık Haberleşme

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i
Evvel 1329, s. 236
(Faik Bey adındaki yazara Türk
Yurdu'na gelmesi ile ilgili bir mesaj ile
mecmuadaki hataları söyleyen bir kişiye
cevaben kısa bir yazı.)

Düşünce Yarışı

Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani
1329, s. 244
(Mecmuaya yazılması istenen,
problemlere çözüm önerileriyle ilgili
mektuplardan hangilerinin seçilip
mükâfatlandırılacağına gelecek sayıda
belirtileceğine dair bir duyuru.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s.252
(Veremle ilgili verilecek olan
konferansa halkın katılması için bir
tavsiye ve duyuru yazısı.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 32, 14 Teşrin-i Sani
1329, s.252
(Bu sayıda açıklanacağı söylenen
düşünce yarışı sonuçlarının, yazılar çok
olduğundan dolayı gelecek sayıya
bırakıldığına dair bir duyuru.)

Merhum Safvet Beğ

Yıl 1 sayı 36, 12 Kanun-ı Evvel
1329, s. 277

(Geçen sayıda yazısı yayınlanmış
olan Türk Derneği ve Türk Encümeni
Azası Safvet Bey'in vefat duyurusu.)

Açık Konuşma

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s.
367

(Yazıda mecmuaya mektup yazan
kişilere veya yazı yollayanlara çeşitli
cevaplar verilmektedir.)

Halka Doğru

İstihlak-i Milli Kadınlar Cemiyet-i Hayriyesi

Yıl 1 sayı 13, 4 Temmuz 1329, s.
104

(Yazıda kadınlar tarafından
kurulmuş olan bir cemiyetin açtığı
dükkânlardan bahsedilmekte ve
cemiyetin çalışmaları övülmektedir.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 14, 10 Temmuz 1329,
s. 105

(Geçen yılın yaraları daha
yüreğimizde onulmadan gelen 10
Temmuz'un, milletin yanık bağına
şifalar ve teselliler getirmesini dileriz.)

İhtarlar

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329, s.
172

(Kısa kısa çeşitli duyuruların
olduğu bu yazıda, halk içerisinde
dergiye yazı yollayacak olanların yazıları
yayınlandığı takdirde kendilerine ücret
ödeneyeceği, Halka Doğru'da çıkan
yazılardan anlaşılmayan kısımların
mektupla sorulması gerektiği gibi
duyurular yer almaktadır.)

- İhtar Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s. 177
(Çalışan halktan, isteyenlerin cumartesi ve Salı günleri belli saatlerde ‘‘Halka Doğru’’nun idare merkezine gelebilecekleri ve bundan dergi yöneticilerinin çok memnun olacaklarını belirten bir duyuru.)
- İhtar Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s. 184
(22. sayıdaki ‘‘ihtarlar’’ başlıklı duyurunun aynısıdır.)
- İhtarlar Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 185
(22. sayıdaki ‘‘ihtarlar’’ başlıklı duyurunun aynısıdır.)
- İhtarlar Yıl 1 sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s.216
(Mecmuaya gönderilecek mektuplardaki sorulara en kısa zamanda cevap verileceği, dergide anlaşılmayan kısımlar olursa okurların bunları bildirmeleri gerektiği, ayrıca halkın dertlerine çareler üreten mektupların ödüllendirileceği belirtilmektedir.)
- Halka Doğru Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 303
(Dergide yazısı yayınlanan Ermeni asıllı okul müdürünün yazıdaki görüşlerinden dolayı takdir edildiğine dair bir duyuru.)
- İmzasız**
- Gülhane’de Verem Müzesi Yıl 1 sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 244

(Gülhane Hastanesi'nde yeni açılmış olan Verem Müzesi'nin ziyaret edilmesi gerektiğine dair bir duyuru.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 24
(Derginin son sayfasının sonunda bulunan yazıda, derginin halka ulaşabilmek için daha çok çalışacağı belirtilmekte ve bunun için katkıda bulunanlara teşekkür edilmektedir.)

Yegâh Bey'e

Yıl 1 sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 80
(Mecmuaya gönderilmiş olan bir yazının yayınlanamayacağına dair bir kısa not.)

Halkımıza Beyanname

Yıl 1 sayı 11, 20 Haziran 1329, s. 88
(Şehir Eminliği'nin yayınlamış olduğu, şehir temizliği, tertip ve düzeni ile ilgili beyannamenin halkın anlayabileceği bir biçimde sadeleştirilmiş özetidir.)

Düşünce Yarışı

Yıl 1 sayı 23, 12 Eylül 1329, s.177
(“Halka Doğru” mecmuasının düzenlediği ödüllü yarışmanın duyurusu.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani 1329, s.253
(Duyuruda veremin insanların en büyük düşmanı olduğu, yalnız İstanbul'da 27 bin veremlinin bulunduğu ve bunların 2700'ünün her yıl öldüğü belirtilmekte ve verem hastalığından kurtulmanın yolunun insanların kendi elinde olduğu söylenmektedir.)

Düşünce Yarışı

Yıl 1 sayı 33, 21 Teşrin-i Sani
1329, s.260

(Halka açık yapılan düşünce yarışının sonuçlarının açıklandığı yazıda, arabacılardaki nöbet usulü ile esnaf ocaklarının faydalarından da bahsedilmektedir.)

Türk Şarkıları

Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani
1329, s.343

(Yazıda türkü, şarkı, destan gibi milli ürünlerin korunması için okuyuculara duyuru yapılmakta ve bilinin bu tür mahsullerin yazıya geçirilip mecmuaya yollanması istenmektedir.)

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 50, 20 Mart 1330, s.
400

(İki sayı sonra çalışma yılını dolduracak olan ‘‘Halka Doğru’’ muhterem okuyucularından rica ediyor ve diyor ki: 1. Gözetlediğimizden memnun musunuz? 2. Daha bende ne gibi yazılar bulunmasını istiyorsunuz? Cevapların mühimleri neşredilecektir.)¹²⁵

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
316

(Halka Doğru ilk çalışma yılını da doldurdu. Abone olanlara teşekkürler eder, yenilemek isteyenlerin gecikmemelerini dileriz.)

Türk Bilgi Derneği

Yıl 1 sayı 52, 3 Nisan 1330, s.
409

(Yazıda derneğin Türkçülük Şubesi'nin Milli Marş duyurusu yer almaktadır.)

¹²⁵ Aynı yazı 51. sayının sonunda da vardır.

2.2.11.2. Kutlama

Halka Doğru

Şeker Bayramı Kutlu ve Mübarek Olsun

Yıl 1 sayı 20, 22 Ağustos 1329, s. 153

(Şeker Bayramı ile ilgili bir kutlama yazısı.)

İmzasız

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 225

(Kurban Bayramı ile ilgili kısa bir kutlama metnidir.)

2.2.11.3. Reklâm

İmzasız

İslam Ticarethanesi

Yıl 1 sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 64

(Bir ayakkabı dükkânının reklâmı)

İslam Ticarethaneleri

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s. 72

(Bir terzi, bir ayakkabıcı ve bir çorapçı dükkânının tanıtımını içeren yazı üç kısma ayrılmıştır.)

Türk Berberi

Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329, s.144

(Çemberlitaş'ta bulunan bir berber dükkânı ile ilgili bir tavsiye yazısı.)

Yerli Usturalar

Yıl 1 sayı 18, 8 Ağustos 1329,
s.144
(Vezneciler’de bulunan bir
esnafın yerli malı usturalar sattığını
duyuran bir yazı.)

2.2.11.4. Tashih

İmzasız

(Başlıksız)

Yıl 1 sayı 28, 17 Teşrin-i Evvel
1329, s.224
(Yazıda, “Türk Hikâyesinin
geçen ve evvelki hafta parçalarında
yanlış dizilen bazı sözleri düzeltiyoruz.”
İbaresini ve düzeltilen kelimeler vardır.)

2.2.12. FOTOĞRAFLAR

Türk Şehidi

Yıl 1 sayı 9, 6 Haziran 1329, s.
68, 69
(‘Türk Şehidi’ başlığının
üstünde, şehit olan Amasyalı Hilmi
Bey’in bir fotoğrafı yer almaktadır.)

(Osman Bey)

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 297
(Osmanlı Devletinin Kurucusu
Osman Bey’in bir resmi yer almaktadır.)

(Talat Bey’in Nutku)

Yıl 1 sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel
1329, s. 297
(Fotoğraf altında şöyle
yazmaktadır: “Osmanlı gençliği Bab-ı Ali
önünde Talat Bey’in nutkunu
dinlerken.”)

- Son Satın Alınan Birinci Sultan Osman Dretnotu Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani 1329, s. 313
(Yeni satın alınan dretnot'un fotoğrafı)
- Yeni Çıkan Pullardan On Paralık ve Ermeniceli Yahut Tırtıllı Pul Yıl 1 sayı 40, 9 Kanun-ı Sani 1329, s. 320
(Yeni basılan pulun fotoğrafı)
- Güzelleşen İstanbul: Sultanahmet Meydanı Yıl 1 sayı 41, 16 Kanun-ı Sani 1329, s. 321
(Sultanahmet Meydanı fotoğrafının altında şu yazılar vardır: "Servet-i Fünun Refikimizden, Güzelleşen İstanbul: Sultanahmet Meydanı.")
- Güzelleşen İstanbul: Yeni Köprü Üstünde Elektrikli Tramvay Yıl 1 sayı 42, 23 Kanun-ı Sani 1329, s. 329
(Tramvay'ın fotoğrafı)
- Ah Nejad Yıl 1 sayı 43, 30 Kanun-ı Sani 1329, s. 340
(Şiirin üstünde "Merhum Recaizade Ekrem Beğ" fotoğraf altı yazısıyla birlikte şairin fotoğrafı yer almaktadır.)
- İstanbul'dan Kahire'ye Havadan Gidiş Yıl 1 sayı 44, 6 Şubat 1329, s. 345
(Tayyareci Fethi ve Nuri Bey'ler ile arkadaşlarının yer aldığı fotoğraf bu sayının kapağında yer almaktadır.)
- (Şark Eserleri Müzesi) Yıl 1 sayı 45, 13 Şubat 1329, s. 353
(Budapeşte'de bulunan Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenen Türk ve Tatar el işlemleri ve peşkirlerinin fotoğrafı.)

(Şehitler)

Yıl 1 sayı 46, 20 Şubat 1329, s. 361

(Bu sayının kapağında üç adet fotoğraf vardır ve fotoğrafların yanında şunlar yazmaktadır: ‘‘Mukaddes Şehidler: Sadık Bey, Büyük Bir Ulu: Seyyid Paşa, Mukaddes Şehidler: Fethi Bey.’’)

Büyük Şehitlerin Son Günleri

Yıl 1 sayı 47, 27 Şubat 1329, s. 369

(Fotoğraf altı yazısı şöyledir: ‘‘Büyük Şehitlerin Son Günleri, Fethi ve Sadık Bey’lerin Bir Günde Otuz Bin Kişi Tarafından Karşılması.’’)

Üçüncü Hava Yolcuları: Tayyareci Salim ve Kemal Beyler

Yıl 1 sayı 49,

13 Mart 1330, s. 385

(Tayyareci Salim ve Kemal Beylerin fotoğrafı yer almaktadır.)

Elektrikli Tramvay, ‘‘Düz-Yol’’; Dinamo, Motor

Yıl 1 sayı 49, 13 Mart 1330, s. 386, 387, 388, 389

(Dinamo ve motorun ne olduğu ile ilgili bilgilerin verildiği yazıda bir de dinamo şekli örneği vardır.)

III. BÖLÜM

3. HALKA DOĞRU'DAN SEÇİLMİŞ YAZILAR

Halka Hitap Edenlere

Hükümet dairelerinin ara sıra lüzum gördükçe gazetelere bastırmak, duvarlara yapıştırmak suretiyle herkese anlatmak istedikleri maksatları halk anlamıyor. Çünkü bunlar onların yabancı olduğu bir dil ile yazılıyor, havasın çoğu zaten bunları okuyup anlamaya muhtaç değildir. Misal olarak şehremanetinin son günlerde neşrettiği beyannameyi alıyoruz. Şehremini diğer birçok yaptığı şeylerle beraber bu beyannameyi neşretmekle de şüphesiz memlekete büyük bir hizmet yapıyor; medeni bir şehrin temizliği, güzelliği, ahalinin sağlamlığı için nelere dikkat etmek lazım geldiğini herkese anlatmak istiyor. Ne güzel ve hayırlı bir iş. Fakat bu nasihatlerden ders almaya muhtaç olan halk, şehremanetinin dilini anlamıyor ve anlamadığı için okumuyor. Bunun neticesi olarak pek hayırlı bir maksatla yapılan bu iş yarım, neticesiz kalıyor. Yazık değil mi? Bunu düşünen “Halka Doğru” kendisine bir vazife aldı. Gelecek hafta ilk olmak üzere, şehremanetinin beyannamesini halk lisanına, sade ve açık Türkçe’ye çevirecek. Fakat bu kâfi değil. Artık halk, hükümetinin lisanını tercümanlıktan anlamalıdır. Memleketinin iyiliğine, emniyetine, faydasına ait şeyleri, ona anlatmak ve öğretmek için, ara sıra yükselen hükümetin sesini halk, bir yabancı dil konuşulur gibi anlamadan dinlememelidir. Arap vatandaşlarımız kendi lisanlarına malik oldular; hükümet onlarla icab edince Arapça konuşuyor; ne zaman Türklerle Türkçe konuşacak?

Yıl 1 Sayı 10, 13 Haziran 1329, s. 80

İmzasız

Türk Selamları

Türkler bütün milli an'anelerini unuttukları sırada Türkçe selam ve ihtiram tabirlerini de hatırdan çıkarmışlardır. Vaktiyle Arap selamlarını kabul etmiştik. Şimdi ise Frenk selamlarını taklit ediyoruz. Halk bu hususta da "münevver" namını verdiğimiz sınıftan ayrıldı. Münevverlerimiz, "Adiyo", "Oruvar" gibi Fransızca tabirler kullanırken, halk "Allah'a ısmarladık!", "Sağlıkla kalın!", "Uğurlar olsun!", "Sağlıkla varın!", "Hoşça kal!", "Güle güle gidin!" kabilinden Türkçe selamlarını muhafaza etti. Halk lisanı tetkik edilecek olursa, bugün bir kısmımızın Arapça'dan, diğer kısmımızın Fransızca'dan ödünç aldığı selam ve ihtiram tabirlerinin Türkçelerini bulabiliriz. Halkı tetkik ederken Türkmenlere, Kırgızlara, hatta Yakutlara kadar gitmek iktiza eder. Bir taraftan salt Türkçe olan bu tabirleri aramakta olalım, diğer cihetten de hiç olmazsa Frenkleri taklit edenleri bir dereceye kadar memnun etmek için "İyi gündüz!", "İyi gece!" gibi Fransızca'dan göçürülmüş selam tabirlerini kabul edelim. Cenevre'de Türk çocuklarını muasır bir Türk terbiyesiyle yetiştirmekte olan "Türk Yuvası" namındaki müessese dağıttığı bir sualnamede diğer ehemmiyetli hususlar gibi bu mühim meseleyi de mütefekkirlerimizden soruyor. Ümit ederiz ki lisan ve hayatımızın millileşmesini isteyen mefkûreci soydaşlarımız, selamlarımızın Türkleşmesi kabil olmadığı takdirde hiç olmazsa Türkçeleşmesine çalışacaklardır.

"Türk Yuvası"nın sualnamesindeki diğer maddeler hakkındaki fikirlerimizi de gelecek sayılarımızda izah edeceğiz.

Yıl 1 Sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 103

İmzasız

Ali Onbaşı'nın Köylü Kardeşlerine Sözü

—Duydunuz mu kardaşlarım geçende;
 Kasabada birkaç ulu bir yere
 Toplanarak demişler ki: ‘biz böyle
 Ne vakte dek uyku, rüya içinde
 Duracağız; miskin, ölgün, habersiz,
 Hasta, yorgun, düşüncesiz, kaygısız.
 Onlar gibi çalışmamak, boş durmak
 Ahmaklığın, miskinliğin büyüğü.
 Onlar gibi biz de gayri bir elden
 Çalışarak mektep açar okursak
 Öğreniriz, rahat eder, yaşarız.’
 Kardeşlerim... Şimdi biz de bu sözden
 İbret alır, çalışırsak biz bize
 Şuracıkta ufacıktan bir mektep
 Yapar, açar oğlanları, kızları
 Okuturuz öğretiriz elbette...
 Aç durmamak, zengin olmak dilersek
 Kuvvetlenmek çok şey bilmek istersek
 Okuyalım, okutalım... Okumak:
 Herkes için, her şey için iyidir.

*Yıl 1 Sayı 24, 19 Eylül 1329, s. 188, 189
 A (Elif) G.(gayn) N(un).*

Bayrak Türküsü

Bir yar sevdim ay çehrelî, yıldız gözlüdür
Gonca gibi dudakları sevda sözlüdür
Bağrı Kur'an, gönlü iman, melek özlüdür
Tanrım beni sen ayırma bu sevdalımdan.

'Al Bayrak''tır sevdalımın adıyla sanı
Elbet bir gün gelir şanı tutar cihanı
Yeter olsun bitsin artık Türk'ün hüsrânı
Tanrım beni sen ayırma bu sevdalımdan.

Yıl 1 Sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 9

Doğan

Öç Türküsü

Yansın cihan, aksın al kan, yok bir umurum;
 Yeter bana milli duygum, milli gururum;
 Öç aldıkça artar benim zevkim, sürurum;
 Yansın cihan, aksın al kan, yok bir umurum.

Birlik olsun Rumeli'de her gün düşmanlar.
 Seller gibi aksın gitsin, canlar, cihanlar
 Dirilmekçün imanım var, tılsımım var:
 Yeter bana milli duygum, milli gururum.

Şehitlerin aziz ruhu gönlümü yakar.
 Bu ateşli gönlüm ile yas çekmem zinhar,
 Kavi iman, kavi vicdan, kavi canım var;
 Öç aldıkça artar benim zevkim, sürurum.

Türk oğluyum, yani: barut, tufan evladı
 Öç almaktır Türk oğlunun bugün muradı;
 Öç almakçün sür ileri! Turan evladı
 Yansın cihan, aksın al kan, yok bir umurum.

Yıl 1 Sayı 8, 30 Mayıs 1329, s. 57

Aka Gündüz

BİRAZ VİCDAN

Geçti gitti yine altın harmanı;
 Esmer tüller sardı köyün başını...
 Koyulaştı, mor dağların dumanı;
 Bir yas tuttu toprağını, taşını...

Geniş ova, sessiz sessiz açılan
 Bir kandan gölgesine büründü;
 Sarı gözlü bir kaç kandil, ıraktan
 Küçük gölün eteğine süründü...

Ne bir yıldız, ne o nazlı, güzel ay
 Görünmüyor; ne bir şimşek çakışı...
 Ne bir ıslık, ne bir kaval, ne bir çay
 Duyuluyor gamı, ses, akışı...

Kırağılı bir karanlık, serinlik
 İnce ince donduruyor yüzümü,
 Görünmeyen bir kopkoyu derinlik
 Karartıyor yürüdükçe gözümü...

Anadolu yolları, dağları
 Ah! Hep böyle, hepsi böyle kimsesiz,
 Hep bülbülsüz gonca güllü bağları,
 Bir kara çöl, yas köpüklü bir deniz...

Genç kızların inci döker gözleri,
 Sırma saçlar çevre örür ellere...
 Yaşlıların ah etmektir sözleri,
 Bir büküklük gelmiş basmış bellere...

Her bir ana yiğidini, bu yerde
 Başkasının hesabına doğurur,
 Bakar, besler, asker eder gider de
 Kanlarıyla Türk yurdunu yoğurdu...

Bu ne cilve? Bu ne talih? Bu ne hal?
 —Haydi, sen de! Garip yolcu durma? Çek...
 Şehirlisin, sen kendine et sual!
 —Ben kendime sormalıyım! Pek gerçek...

Evet, haklı, ey gizli ses! Haklısın,
 Benim halim, benim şanım günahım
 Üstüdedir her matemim, her yasın;
 Bana biraz sen vicdan ver Allah'ım!

Bu öksüzler obasından geçerken
 Yüreğimi bin hicranla yoğurdun;
 Şehirlerde gül şarabı içerken
 Sundun bana her zehrini bu yurdun...

Evet, haklı, ey gizli ses! Ulu ses!
 Ben kendime sormalıyım hepsini...

Ciğerimde ah olmalı her nefes,
Vicdanımın duymalıyım sesini...

Evet, haklı, ey gizli ses! Haklısın!
Benim halim, benim şanı, günahım.
Üstüdedir her matemin, her yaşın,
Fakat bana sen vicdan ver Allah'ım

Yıl 1 sayı 22, 5 Eylül 1329, s. 172, 173
Aka Gündüz

İstiklal Marşı

“Gümülcineliler’e”

Rumeli’yi kurtarmaya giderken söyle ki:

Biz zilletin pençesine girmeyiz,
Fazilettir sermayemiz şanımız;
Yurdumuzu kahpe gibi vermeyiz,
Halis Türk’tür her bir damla kanımız:
Dağ deme! Taş deme! Çık korkma kardaş!
At korkma, yak korkma! Yık korkma kardaş!

Top patlarken, ateş yağar, yakarken,
Dişimize takılıdır istiklal;
Her şehidin gözü bize bakarken,
Elbet esir olur bize istikbal:
Dağ deme! Taş deme! Çık korkma kardaş!
At korkma, yak korkma! Yık korkma kardaş!

Zehir boğar, kurşun yanar, yakarken,
Süngümüze takılıdır tatlı can;
Nice mazlum kadın bize bakarken,
Biz dönmeyiz yolumuzdan, ey cihan!
Dağ deme! Taş deme! Çık korkma kardaş!
At korkma, yak korkma! Yık korkma kardaş!

Her bir yalçın kaya başı tahtımız;
Gökte duran ay-yıldızdır tacımız,
Namlumuzun ucundadır bahtımız,
Düşmanlardan ‘istiklal’ der bacımız,
Dağ deme! Taş deme! Çık korkma kardaş!
At korkma, yak korkma! Yık korkma kardaş!

Yıl 1 Sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 211
Aka Gündüz

Turan'ın Yolu

Ovalar uyurken tan yeri attı;
Gecelerden korkan, gizlenen şeyler
Doğdu gölgelerden hep birer birer,
Sihrin nuruna biraz ruh kattı.

Karşımdaki dağlar büyük, kat kattı;
Çıktım, çıktım... Düşer gibiydi her yer.
Dedim: "Yükselişler böyleyse eğer,
Alçaklarda beni neler aldattı?"

Dağlar cevap verdi, dedi: "Türk oğlu,
Daha çık, yukarda baş döndürücü
Uçurum da olsa yener Türk gücü!"

Çıktım, çıktım; güneş büsbütün doğdu,
Altın saçlarıyla zulmeti boğdu:
Göründü karşıdan Turan'ın yolu!

Yıl 1 Sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 114

Ali Canib

Öç Türküsü

Uçma turnam, uçma dağlar başından,
 Haber ver öksüzün kanlı yaşından;
 Bana selam getir o Rumeli'nin,
 İssız kalan toprağından, taşından!

Yüce dağ başını duman bürüdü;
 Kadersiz vatana düşman yürüdü;
 Gelinlik kızları alçak Bulgarlar
 Saçlarından tutup yerde sürüdü.

Türk kovuldu bahçesinden, bağından,
 Öç alındı ölüsünden, sağından;
 Kan köpürür şimdi o Rumeli'nin
 Altın akan ovasından, dağından.

Ateşler püskürür toplar, tüfekler;
 Saldırır namusa, ırza köpekler;
 Kıyametler kopar, dünya sarsılır;
 Hala Türk evladı bilmem ne bekler?

Düşman kanı içmek, yakmak ve yıkmak,
 Türk oğlu vazifen budur, bu mutlak...
 Kan ağlarken Balkanlar'da analar
 Haramdır vallahi durmak, uyumak.

Yıl 1 Sayı 34, 28 Teşrin-i Sani 1329, s. 265

Atila Han

SULTAN SELİM

Düşmanların çanlarını dövdükçe
 Meriç akar, ağlar: Ah Sultan Selim!
 Bulgar mescitlere salıp koydukça
 Meriç akar, ağlar: Ah Sultan Selim!

Kible tarafında dört minaresi,
 Göklere erişmiş ulu kubbesi,
 Mislini göremez dünya ülkesi;
 Meriç akar, ağlar: Ah Sultan Selim!

Emir aldı Sultan Selim kurdurdu,
 Kubbesini Mimar Sinan durdurdu;
 Şimdi düşmanlar da görüp bu “yurdu”
 Meriç akar, ağlar: Ah Sultan Selim!

Ey Meriç, ağlama, gözyaşını sil;
 İntikam ateşi kalbimizde, bil;
 Ey dağ, Türk ordusu geliyor, eğil,
 Sana geliyoruz, ah Sultan Selim!

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s.17

Bir Muhacir

AYŞE'NİN DÜŞÜ

Sabah baktım davul zurna çalınır
Sordum nedir? Dedi asker alınır
Gitti aklım, geldi fikrime hazır
Koştum eve dalgın; ninem ağladı:

Kavga varmış Ayşe hazır gidecek
Başa geldi bir iş n'etsin, n'idecek
Sabret kızım, dedi, bu da bitecek;
Yüreğime ateş düştü, dağladı.

Gelinliğim sözü geçti daha dün
Bu güz olacaktı bizde de düğün
Bitti her şey, artık bitti kalk dövün
Ayşe bahtın düştü, kara bağladı.

Gitti hazır o gün hem de en önde
Verdiğim al mendil bayrak elinde
Hiç unutmam bana şöyle döndü de
Boynunu pek büktü güldü, ağladı.

Ben sanırdım giden tek o, tek hazır
Meğer köy boşanmış, herkes sızlanır
Bütün kadın, kızan ağlar şöyle der:
Mevla'm bize acı, kimse kalmadı.

Tarlalar, çayırlar ıssız, faydasız
 Sürüler hep gözsüz, orman baltasız
 Evler kaldı öyle dalsız, daldasız
 Kuşlar sustu çaylar dertli çağladı.

Yok çınar başında eski zevk yok.
 Yok duvar dibinde eski şevk yok.
 Soğuk her yan soğuyor gibi soğuk
 Yollar hep kapandı, dağlar karladı.

Günler geçti, geçti aylar haftalar
 Bir haber yok nerde, cenkler kavgalar
 Hazır nerde, nerde gençler, ağalar
 Kimse haber, mektup falan almadı.

Bir gece düşümde gördüm Hızır'ı:
 Elinde bayrağı, kanlı her yeri
 Dedi: Ayşe korkma, Hızır bak diri
 Düşman önümüzden kaçtı, salmadı.

Sorma incim sorma kavgam pek kıyak
 Kurşun attım, süngü vurdum. Alnım ak
 Övün sen de Ayşe övün durma kalk
 De nişanlım erdir, cenkte parladı

İşte nişanlarım, işte kıpkızıl.
 Biri sol kolumda, biri gel eğil

Bak Şu göğsümde bak kalbimdedir bil
Buradaki pek Őanlı, göğü kapladı.

Ayşe n'olcan Ayşe sevgilim güzel
Artık düğün olsun burda buraya gel
Söyledi, irkildi Şöyle vurdu el
Boynuma sarıldı, geldi, ağladı.

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 22, 23
Gökalp

Tembel Olma, Ey Türk Oğlu!

Erken kalktım tan yerini baktım duman kaplamış,
 Şeytan sanki bıçağını oralara saplamış.
 Yavaş, yavaş yüce dağın yamacına tırmandım,
 Tanrımın ben kudretine bütün bütün inandım.
 Kim yarattı –soruyordum- şu uzanan çayı,rı,
 Yeri, göğü, denizleri, ırmakları, bayırı?
 Bir ses geldi: ‘‘Hepsi benim ben yarattım’’ diyordu,
 Çağlayandan akan sular toprakları yiyordu.
 Yine o ses yükselerek, incelererek buyurdu:
 Ben yarattım yıldızları, ayı, günü, bu yurdu.

Bize böyle bir ülkeyi bağışlayan ulunun
 Benliğine dokunmaktır: tembelliği kulunun.
 Nedir o boş tarla? Yazık değil midir bu yere?
 Altın biçmek yakışmaz mı işsiz duran şu ere?
 Türk ocağı çalışmakla şenlenecek; eğer biz
 Dört el ile sarılmazsak, diyecekler: ‘‘değersiz
 Çocuklara kalan nine işte böyle beslenmez,
 Beslenmezse sonra o da çağrılınca seslenmez.’’
 Ey Türk oğlu sen alınna bu lekeyi vurdurma!
 Zenginliğe yollar açan sabanını durdurma!

Yıl 1 Sayı 29–30, 24 Teşrin-i Evvel 1329, s. 227

Mevlevi Hidayetullah

Biz Türk müyüz?

Biz Türk müyüz? Hayır hayır, Türk değiliz! Hangimiz
 Bu suale ‘‘Evet!’’ diye cevap verir? Düşünün!
 Biz Türk müyüz? Hani bizim lisanımız? O temiz
 Ahlakımız nerde? Şimdi çürümüşüz biz bütün.

‘‘Türk’’ sözünü küfür gibi kullananlar var bugün,
 Anadolu, Türk vatanı viran olmuş, geziniz:
 Orda kıtlık, orda açlık, orda yastır her düğün,
 Orda Turan yollarından kalmamıştır hiç ir iz...

Bu gidişle yurdumuzu düşman gelip alacak;
 Ah, alacak uyanmazsak, ey Türk oğlu! Bu alçak
 Duygusuzluk sana mezar olacak pek yakında!

Yok zararı ‘‘ben Türküm!’’ de, korkma, yahut etme naz.
 Türklüğünü öğrenerek, namusunu takın da
 Lisanını, tarihini, ahlakını sev biraz!

Yıl 1 Sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 211
Tomrisoğlu

Türk

At, Silah, Kadın

Başlangıç

Hiç gözetilmemiş bir mezarlıkta, yerlerde sürünen bir mezar taşı üstünde:

‘İklima Binti Umur Bey Bin Timurtaş’

Yazılarını okudum, azıcık kurcalayınca şu katkısız Türk masalı meydana çıktı. Gençleri erlik meydanlarında yaşatmak istiyor.

Masal dedim, sakın uydurma sanılmasın, burada geçecek olan değerli işlerin hepsi tarih kitaplarının yapraklarından toplanmıştır, isteyen olursa –hepsi için- yer göstermeye hazırım.

Bugün gözlerimize büyük görünen işleri atalarımız oyuncak diye yaparlarmış. Alkış o atalara, yazık bugünün yanlış düşünecek gençliğine.

Bursa - Işıklar: 5 Kanun-ı Sani 1328

1.

At ve Kılıç

Dinç bir atın kişnemesi bir genç,
Kızın kikirtisinden nazik, heybetli
Bir aslanın kükremesinden
Dehşetlidir.

Rahvan, tırıs, atak yürüyüşlerle, pek de geniş olmayan atıcılar yolu üstünde, kasırgaya tutulmuş yapraklar gibi, ilerleyen, atılan, sıçrayan küheylanların ayaklarından yükselen toz bulutu, üç adım ilerisini, ilkbaharın Bursa'ya mahsus sisinden daha koyu bir karanlığa bürüyordu. Çoğu atıcılara doğru yönelmiş olan bu kıyak binicilerden kimisi de, unutulmuş bir işi tamamlamak, verilmiş bir haberi iletmek üzere, geri dönmüş olduklarından çarpışmalardan korunmak için, kaskıya aldıkları beygirlerini pek değerli bir cesaretle kullanıyorlardı.

Bu dar yol üstünde, sarkık kollu cepkeni gümüşlü düğmelerle süslenmiş küçük bir binici açık eşkin yürüyen kır atıyla bir öküz arabasının yanı sıra gidiyor ve bu soy küheylan iki de bir de yanından bir kırlangıç hızıyla geçen atların uzaklaşmasına özenerek sabırlı kişnemelerle pek iyi terbiye gördüğünü gösteriyordu. Çok uzak zamanlardayız. Bugünkü günden tamam beş yüz yirmi beş yıl gerideyiz.

O zaman şimdiki deveçiler mezarlığı boyunca açılmış olan geniş yol açılmadığı için atıcılara gitmek isteyenler en ziyade Tatarlar Köprüsünden geçip az aşağıdaki kale kapısından çıkarlardı.

Bu yolcuların hepsinden daha hızlı bir yürüyüşle mesela dakikada beş bin adım yol giden bir hava gemisiyle şöyle rüzgâr gibi esiverip bütün bu yolu bir dakikada geçiversek hemen her yerde aynı kalabalığı görürüz. Sanki bu yol bir dere yatağıdır da üstünde su yerine atlı arabalı binlerce halk akıyor ve o geniş ova bu gelen kalabalıktan habersiz gibi boş kalıyor, gelenleri göstermiyordu.

On yaşındaki çocuklardan seksenlik ihtiyarlara kadar atlı, yaya, binlerce halkın bu mayıs gününde, bu yakıcı güneş altında toplanmalarına sebep ne olduğunu şimdi öğreneceğiz.

Şunu da söyleyelim ki; bu insan kümelerinde bir sabırsızlık görünüyor, ama, bu şimdiki toplanışlarda olduğu gibi ağaç kuytusuna, şemsiye gölgesine sokulmak için yapılan aceleden değil, güneşin kararttığı kızarmış yüzlerde parlayan çalan gözlerin sık sık kasabaya doğru dönmesinden anlaşılıyordu.

Rüzgâr gibi geçen, yıldırım gibi kaybolan biniciler meydanı boşaltmışlar, gezişmeler azalmış, şehirden de yolcu gelmez olmuştu ki uzaktan bir davul sesi duyulmaya ve gittikçe yaklaştığı anlaşılmaya başladı.

Meydanın kible tarafına kurulan ve Niğbolu cenginde Bursa dalgıçlarının payına düşüp koşu loncasına armağan verilen üç süslü çadırın önlerinde gelişme gidişme çoğaldı, bu esnada, tırıs yürüyüşle gelen davulcuların sesini kesecek bir tıraka ile her taraftan başlayan alkışların, maşallahların tiz ve gür velvelesi dağlardan akisler getirmeye başlayınca her biri nice cenkler görmüş dinç atların heybetli bir aslan kükremesinden daha dehşetli kişnemeleri işitmeye başladı.

Bir emirle yapılmış gibi hemen bir anda başlayan bu alkışların, bu velvelenin kulaklardaki çınlaması geçmeden davulların arkasından gelen som sırmalara gömülmüş ihtiyar yapılı, genç torlu otuz kişilik bir dernek atlarından yere atladı, at uşakları, hayvanları çekti götürdü.

Dernek daha yere serilen acem halılarına oturmamıştı ki davula bir tokmak vuruldu, çadırların üstünden bir bayrak sallandı. Ve keskin gözlerin “Devrend” tarafından üç beş kadar atlının sükün ettiğini gördükleri, bir saniye sonra gözlerin, parmakların o tarafa uzanmasından anlaşıldı...

Derneğin sağ tarafında elli adım uzaklığa kadar bir ip gibi dökülen samanın tam orta yerine konulan kolan, dört dakika sonra al beygirli bir binici eliyle yerden kaldırılmış, kuyruğu dibinde gelen doru atın binicisi aynı zamanda aynı yerden bir avuç saman alabilmişti.

Dört sıçrayış sonra yem Baklakırı, iki sıçrayış sonra bir kola gelmiş ve iki doru otuz

- bitmedi -

Yıl 1 Sayı 26, 3 Teşrin-i Evvel 1329, s. 206, 207

A(yn). Kadir

Türk (2)

-Başı geçen sayıda-

adım sonra başa baş geçmiş, en sona bir al kalmıştı. Ak sakalı silahlığına dokunan seksenlik bir ihtiyar her geçeni yüksek sesle haber veriyordu.

—Uçarsa da al uçar, ... da al. Pangu düzün alı birinci. Tırnağı dibinde Kara Bey'in dorusu. Sekiz kolan ardında Turna Mehmed'in Baklakır'ı. Bir kolan sonra Kara Ali'nin Kula'sı. On beş kolan geride başa baş Davarcı Musa ile Tığ Mustafa'nın doruları. Gencoğullarının Al en geride. Dedim ya! Allardan korkmalı.

Yanında duran bir başka ihtiyar:

—Hacı dede! Binilen değil, binen geri.

—Doğrusun Ali Ağa ama oğlanlar nerede? Hem kır'ı neye koyuvermedin sanki...

—Kır küçüğün...

—Ne zararı var?

—Haftaya...

—Eh Ali Ağa şimdiden söz vereyim. Haftaya en peşin ‘‘Gencoğullarının kır’’ diye bağıracağım.

—İnşallah.

Koşucular ancak bir Türk binicisine yaraşan çeviklikle samanı atlar atlamaz kısa bir tekerlek çevirerek tırıs iniyor ve hemen yere atlayıp hayvanını yanı sıra gelmek üzere bırakıyor ve küçük küçük tekerlekler çizerek koşuyor ve ara sıra tırıs dönerek gâh sağ gâh sol yanını halkanın içine getiriyordu.

Şimdi otuz kadar gencin sıralanmasından peyda olan bir çizgi, ovanın gün doğuşundan kaldırdığı tozun altında belirmeye başladığı anda havada uçuşan değneklerin karşısından bir o kadar atlının ilerlediği görülüyor, atanların koşuşu, tutanların fırlatışı o kadar ustalıklı oluyordu ki bu kadar intizam ancak Osmanlı ordusu silahtarlarında görülebilir. Halbuki bunlar silahtar değil, sipahi değil, ‘‘bölükat-ı erbaa’’dan bile değildirler. Bunlar Bursa’nın gençleridir ve en büyüğü on beşi aşmamış çocuklardır.

Cirit, yarım saat kadar sürdü. İhtiyar Demirtaş Paşa Hisarlılar’ın yenildiğini şu sözlerle söyledi:

—Biniciler mahir, başları acemi! Hem de toplu gidiyorlar. Bir kere sıra dağıldıktan sonra atlılar çil yavrusu gibi yayılmalı, ikisi yan yana gelmemeli. Bak

oğlum! Sen kuvvetini vaktinden evvel elinden çıkardın, daha menzile girmeden yürüyüş açtın. Hâlbuki eski yürüyüşle ve toplu sıra ile daha iki yüz adım yürüyebilirdin.

Dönerek:

—Siz de Gökdereliler! Kısa dönüşler keskin olmuyor. Hayvanlar oturuştan ziyade baldır ve dizginle kullanılıyor. Bak sarıma! Yine beş hayvanın ağzını ne hale getirmiş. Her vakit söyleniyor, işte yine tekrar ediyorum. Evvela oturuş ve baldır, en son dizgin.

Derin bir sükût içinde, söylenen bu sözler ağızdan ağıza yayıldı, her tarafta ufak halkalarda tekrarlanarak duyamayanlara da işittirildi.

Dere boyunda taşlar üstüne gelişigüzel oturan on beş yirmi kişilik halkada da tekrarlanıyordu. Sözler bitince içlerinde en yaşlıcası da şu sözleri söyledi:

—Şimdiki gençler söz dinlemiyorlar. Geçen hafta bu sözler Pınarbaşılılar için söylenmedi mi idi? Canım, herkes bir yanlışını mutlaka kendisi de yaptıktan sonra mı düzeltmeli? Dedim ya! Söze aldırış eden yok. Bunlara ceza vurmali ceza! Bizim çocukluğumuzda hayvanın ağzını kanatan gence üç gün ata binmek yasak edilirdi. Nerde o günler? Şimdi belinden silahlığını alıveriyorlar, işte bu kadar. Ama ne iş? Silahlıksız bir genç sokakta utanırmış! Bu da ceza mı? Çıkmaıveriyor sokağa vesselam!

Gençler başlarını önlerine eğerek sessizce dinliyorlardı.

Çadırlar önünde, davulların tiz tiz gümbürtüsü yeni bir kargaşalığa yol açtı. Ufak halkalarda bir kaynaşma, bir telaştır başladı. İki dakika geçmeden belden yukarısı çıplak kırk elli delikanlının meydana doğru seğırttikleri görüldü.

İki kuvvetli gencin getirdikleri kazan içindeki yağla vücutlarını yağlayan bu gençler çadırlara doğru ilerlediler ve orada başpehlivanın:

—Allah Allah illallah koç yiğitler çıkmış meydana, biri birinden merdane!

Diye başlayan duası biter bitmez kısa ve çevik peşrevlerle el ense etmeye başladılar.

Çadırlar önündeki seccadelerde oturan ulucalar arasında da şu sözler oluyordu:

Demirtaş Paşa —Gençler az çalışmaya, daha çok eğlenmeye başladılar. Ağalar! Gücenmeyin, sözleriniz dinlenmemeye başlanmış olduğunu görüyorum. Bunun zararını çekeceğiz.

Adına Hacı Dede denildiğini az önce at yarışları yapılırken öğrendiğimiz ak sakallı ihtiyar cevap verdi:

—Doğrusun Paşa! Gençler aykırı yolları da yokluyorlar ama talimlerden geri kalan yoktur.

—Hacı benim gözerim görüyor! Gencoğulları'nın Al'a niçin uşak binmiş?
Sarıca lobutu ne vakit bitirdi de ciride çıkardınız?

Gencoğulları'nın Ali Ağa —Paşa, büyük oğlan hasta.

Demirtaş Paşa—Küçüğü bindirmeliydin.

-bitmedi-

Yıl 1 Sayı 27, 10 Teşrin-i Evvel 1329, s. 213, 214, 215

A(yn). Kadir

Onbaşı Ali'nin Gördükleri

Bursa'ya civar köylerin birinden Ali askerlikle Yemen'e gitmişti. Orada iki sene kaldıktan sonra "Basra"ya nakleden yüzbaşısı Salih Efendiyi bir türlü bırakamayarak beraber gitmek için kumandanına yalvardı. Ali, yüzbaşısını pek severdi, ondan ayrılırsa Yemen'de tek başına kalacak sanırdı. Çünkü Ali çalışkan ve çok sadık idi. Yüzbaşısı pek cesur ve askerine iyi bakar terbiyeli bir zabıt idi. Ali'nin Basra kolordusuna geçmesi yolunu buldular. Bir gün yüzbaşısıyla beraber yola çıktı. "Şab Denizi" kenarında Yemen vilayetinin iskelesi olan "Hadide"den vapura bindiler. Umman Denizi'ne doğru yollandılar. "Ceziretü'l Arab"ın cenub sahillerini dolaşarak Basra Denizi'ne döndüler. Vapur burada "Maskat" sultanlığına uğradı. Buraya tam sekiz günde gelmiştiler. Sonra iki gün daha yürüdüler. "Bahreyn" adasına geldiler. Burada karşıda Acem ülkesi taraflarına gittiler. "Benderbuşir" adındaki memlekete uğradılar. Sonra ertesi günü "Şat" Nehrinin denize döküldüğü yere yaklaştılar. Vapur birkaç saat sonra o koca tatlı denizden içeri girdi. Sekiz on saat daha gidince "Basra"nın önüne geldiler. Bu yol Ali'ye çok uzun geldi. Ama yeni yeni memleketler gördüğü için seviniyordu.

Basra'da hemen bir hafta kalır kalmaz Yüzbaşı Salih Efendi :''Necid'' kıtasına memur oldu. Yine vapura binerek geldikleri yola döndüler ve evvelce uğradıkları "Bahreyn" adasına geldiler. Oradan celbuş dedikleri bir yelken kayığına binerek on saatte Necid memleketinin iskelesi olan "Acir"e vasıl oldular. Ali burasını beğenmedi. Büyük bir han ile yanı başında bir kaleden başka bir şey yoktu. Ötesi hep kum çölleri idi; ne bir ağaç, ne bir yeşil ot hiçbirini yoktu. İçtikleri su bile kuyudan çıkardıkları tuzlu bir su idi. Fakat Ali böyle şeylere aldırmazdı. Sevdiği zabiti ile beraber bulunmak onun için büyük bir rahat idi. Ertesi günü Necid'den gönderilen bir süvari müfrezesiyle yük çıktılar. Ve o ucu bucağı yok gibi görünen kum çöllere girdiler.

İşte Ali'nin gördüğü şeyler asıl bundan sonra başlar. Ali, Necid'de de iki sene kaldıktan sonra istibdal olarak Bursa'daki güzel karyesine gelmiş ve anasına kavuşarak güz aylarının yağmurlu bir gününde komşularını odasına toplamış ve lakırdıya dalmıştı.

Ali onlara "Necid" memleketini anlatıyor ve diyordu ki:

"İskeleden hayvanlara ikindiüstü bindik. Birkaç kum bayırlarını çıkararak çöle girdik. Hayvanların ayakları kuma gömüldükçe geri geri gidiyor sanırsın. Biraz sonra akşam oldu. Çölde yatacak idik.

Önümüz hep bitmez tükenmez kum tepeleri idi. Yalnız bir yerde sekiz on yabani hurma ağacı gördüm. Ondan sonrası hep kum, hem de sarı bir kar yağmış da rüzgârla birer tarafa savrulmuş ince kum yığınları ile dolu idi. Burada kumlar rüzgârla yürür ve tepeler yerlerini değiştirir imiş. Bu sebepten burada hiç yol yoktur. Gideceği yeri bedevi Arap kılavuzlar bilirler ve yıldızlara bakarak sağa mı sola mı nereye gideceklerse anlarlar.

Ertesi sabah erken yürüdük. Akşama kadar yine düz ovalarda ve en ziyade kum tepecikleri arasında gâh yüksek gâh alçak gittik. Sonra karşımıza birdenbire hurma bahçeleri çıkıverdi. Yanımdakine sordum "Burası Necid'dir" dedi.

Bahçelerin arasına girdik. Etrafları hep çamurdan ve çitten alçak duvarlı bir bahçelerde bitmiyordu. Bazı yerlerde ufak tarlalar ver idi. Bahçelerin içinden su akıyordu. Suyu görünce bizim taraflar aklıma geldi. Bir defasında hemen hayvandan inerek suya koştum, parlaklığına imrendim. Bir avuç içeyim derken baktım ki su ılıktır. Güneşte iyice ısınmış gibi bir su. O vakit çok acındım. Eyvah dedim bizim

soğuk sular burada yokmuş! Üç saat sonra kasabaya girdik. Dar sokaklardan, penceresiz evler önünden geçerek “beraha” dedikleri kışla meydanına vardık. Etrafımız hep kale duvarlarıyla çevrilmişti. Orada hiç hemşeri bulamadım. Kastamonu’dan iki nefer var idi. Geri kalan hep asker, Bağdat’tan Arap askeri idi.”

Dinleyenlerden biri Necid’deki ekinleri ve ahalinin işini gücünü ve yediği içtiğini sordu, Ali içini çekti, anlatmaya başladı:

—“Kardeşim bu toprakların hususiyetine şaşarsın. Nerede şimal tarafları nerede o topraklar. Ama orası fena mı diyeceksin; yok sözüm o değil. Yüzbaşımın dediği gibi padişah bir, ülke bir, devlet bir millet bir, orası da bizim devletin malı, hem hep aşiretlere devlet hükmeder. O memleket de Osmanlılığın yurdu. Bizim ona fena dememiz yakışmaz. Diyeceğim şu ki orası zordur. Sıcak cehennem gibidir. Hep ne gelirse hurma ağacından, ekmeği hurma, damının kirişi hurma kütüğü, ocağın odunu hurma dalının dibi, hasır sepeti hurma dalının incesi, yattığı pike mi, kerevet mi nedir, hurma dalından kafes, kullandığı ip hurma lifinden bükülmüş. İneklere hurma çekirdeğini suda ıslatır, yedirir. Kendi ekmek yerine günde belki iki üç okka hurma yer. Azıcık buğday ekerler, o da pek zayıf mahsul verir. Belki bire dört, beş! Bunu Ramazan’a saklarlar. Bundan en sevdikleri keşkek yemeğini biraz deve etiyle pişirirler. Başka vakit pirinci suda haşlayıp hurma ile katık ederler. Hem daha neler? Kuru bir balık gelir, çok ucuzdur. Fukara yiyeceğidir. Ben görmedim ama işittim ki bu balığı havanda döğür,, üstüne soğan doğrar ve limon sıkırlarmış. Böyle yemek işittiniz mi? Arpa hiç çıkmaz. Yonca boldur. Bizim alayın top ve süvari bargirlerine tabsıradan arpa gelir. Sütü ineklere de o dediğim balıktan yedirirlermiş. Askerin yediği tandır ekmeğinden başka memlekette ne fırın ne de ekmek hiç yoktur. Suyu çok ağırdır. Testide soğumazsa içerken kurşun gibi iner. Kasabadan az çıkınca yine çöl başlar. Bilenlerden sorum “çölün boyu bir haftalıktır” dediler. “Necid” böyledir ama asker yoksulluk hiç bilmez. Eti, ekmeği, zerzevatı, pilavı hep başka yerlerdeki gibidir. Hurmayı çerez diye yeriz. Onlar haftada bir, belki az, acık deve eti bulurlar. Hele o çölün Arapları. O güneşte günde on beş saat yürürler. İçerilerde ne yerler var

imiş. Oralardaki sular hep tuzlu imiş. Yarı deve sütü karıştırmadan içemezlermiş. Çöller ta Yemen'e kadar dayanır diyorlar. Dünyadan habersiz adamlardır. Bir saz çalmak bir türkü söylemek bilmezler. Nerede o bizim tarafın şenliği...”

Dinleyenlerden biri ‘arpa çıkmayan memleketi ömrümde bugün işittim.’ Mırıldanırken öteden Ali'nin dayısı Yunus Çavuş doğruldu, yüreği taşkın bir halde gözlerini açarak dedi:

—Oğullar, kardaşlar. Şu dinlediğinizden ne anladınız bakalım. Ben çok hisse kaptım. Memleketim, yurdum gözümde büyüdükçe büyüdü. Oradakiler ne çekiyorlar bir kere düşünün! Sonra da biz şu memleketin kıymetini bilmeyiz. Mahsulü kolay alınca kolay da elden çıkarırız. Allah her şeyi veriyor. Çok şeker, bin şeker ama hesap bilmeyiz. Bir de gurbet hasret nedir bilmediğimizden midir, nedendir; hemşeriyi hor görür, birbirimizle uğraşırız. Vallahi ben Ali'nin sözleri dinlerken kendimi orada gibi sandım. Bundan evvel Ali bana anlattı, oranın çiftçisi çok fakir imiş. Bahçelik yer az imiş. Herkese yetişmezmiş. Ahalinin yüzde doksanı gündelikçi imiş. Günde dört okka hurmaya çalışmış. Hurmanın okkası da yirmi paraya... Hey gidi memleket hey! Memleketimiz dağ olursa sebebi biz, bağ olursa yapanı yine biz. Çalışmazsak, şimdikinden daha güzel, daha iyi şeyler düşünmezsek yazıklar olsun bize. Bak şu ‘Necid’ mi neresidir, oradakilerin güçlüğüne, bir de bizim şu güzel yerlere, çöl mü, ılık su mu dedin? Hey gözünü sevdiğim Akpınar! Buz musun, ab-ı hayat mısın mübarek!

Buğday, çerez, süt, yoğurt daha ne istersin? Çalış, hesaplı yaşa, doğruluktan ayrılmı, komşunu kardaş bil. Bak o vakit ne bereket, ne rahat görürsün. Aferin oğlum Ali! Bize şunları sırası geldikçe hep anlat, biraz ibret alalım. Ah bu memleketimizi biz bütün candan yürekten daha başka türlü sevelim derim. Yalnız karnımızı doldurup efelik satmakla değil. Gece gündüz çalışmak ve nasıl iyi

alışılırsa yle yapmakla daha ileri gidelim. Zengin olalım. Ne dersin Ali, hakkım yok mu?

Hep dinleyenler sessiz kaldılar.

Ali, ‘‘böyle yerde işimizi bilmezsek nankrz’’ dedi.

Yıl 1 Sayı 15, 10 Temmuz 1329, s. 116, 117, 118

Ali Suad

Büyük Türk

Yaz gecesi evin önündeki çardağın altına yattı. Eski Yatağan bıçağını baş ucuna koyarak uyudu. O gün uzun bir yoldan geldiği için yorgun, gözleri kapalı iken yine korkunç idi. Kalın, uzunca kaşları, sık kirpiklerinin üstüne çekilmişti. Pala bıyıkları bükülmüş, kıvrılmış, altında ter taneleri gözükmeye başlamıştı. Kocaman ve üstü hafifçe kıllı ellerinin birini, geniş ve kabarık göğsüne koymuş, yakası açık gömleğinin yukarisından siyah ve ince uzun kıllar fırlamıştı. Kalın ve sağlam bacak ve baldırları örtündüğü kebenin adlından güzel endamını gösteriyordu. Omuzları büyük ve yuvarlaktı. Elinin üstündeki dolgun damarları güya kımıldıyordu. Kutlu nefesleri ciğerlerini doldurup boşalttıkça göğsünün inip kalkması tam bir erkek yüreğinin o sıcak yerde tıpkı insafsız bir avcı eline düşmüş ve karanlık mağaraya kapanmış bir aslanın çırpınması gibi çarpıyordu.

Uykusu rahattı. Fakat kahramanlığına güvenerek eskiden alıştığı gibi açık yerde yalnız bıçağını başucuna alıp yattığına iyi etmemişti. Bundan evvel başına çok şeyler geldiğinden öyle her gördüğünden ürkmez, her rast geldiğinden gözü yılmazdı. Hem babası ve ecdadı ondan daha yiğit ve daha gözüpek adamlardı. Onların hikâyelerini dinlerken özenir, imrenir ve bazı kere benliğine dokunarak içinden kızardı.

Bir sabah, namazdan evvel yine böyle yatarken birisi bağırarak geldi. Köyü bastılar diye haykırdı. Uykusundan gerinerek uyanan bu büyük Türk, hiç telaşsız kalktı, köyü basanlar kimdir? Çokluk mudurlar? Hiç sormadan bıçağını çekerek yürüdü. Gözleri şimşek çakıyor, gırtlığı gürlüyor, ayaklarının altında yer titriyordu!

Arkasından birkaç kişi daha yetişmişti. Büyük Türk, aradığını bulamadı. Hangi yana seğırtti ise hep kaçtılar. Bunlar onun düşmanları idi. Sınırı mahsus geçmiştiler. Büyük Türk'ün yiğitliğini denemek için yalandan bir baskın vermişlerdi. Ancak, eğer Büyük Türk yiğit görünmese idi o yalan sonra gerçek olacaktı... Büyük Türk bunların arkasından korkunç sesle bağırdı: "Sakın ha! Bir daha ölmeye, gelesiniz." Dedi. Geri dönerek yatağına yine yattı. Hiçbir şey olmamış gibi uyudu.

Biraz sonra kalkarak abdestini aldı, sabah namazını kıldı; köyün meydanına çıktı. Soranlara: "Yaramazlık ediyorlar!" diyerek gülüyordu.

Lakin ah... O hilekârlar, bir gece Büyük Türk'ün ecdadı olan "Fatih Sultan Mehmed" yeniçerilerinin birinden kalma koca bıçağını nasılsa çaldılar. Büyük Türk'ün bunun böyle olduğunu söylemeyi yiğitliğine yediremedi, bu hali nefesine ağır gördü. Hiç ses çıkarmadı ama koca bıçağı da yerine koyamadı. Epeyce zaman sonra bir gün bu koca adam çift sürerken birdenbire üstüne çullandılar. Kollarını bükmek için uğraşıyorlardı. Birisi göğsüne oturdu, öteki ayaklarını tutmak istedi, fakat bir tekmede yuvarlandı. Bir üçüncüsü ağzını tıkamak, boğmak istedi, onu da dişleriyle kaçırdı. Kollarını bir türlü bükemediler ama Büyük Türk de düştüğü yerden kalkmak için hala uğraşıyordu. En sonra birden bire "Allah" diyerek kalkındı, göğsünde oturana yan tarafa attı; bunu gören ötekiler şaşkırdılar. Sağ elini kurtardı, ötekini tutanı parçalayacağı sırada bir başkası arkasından gizlice gelerek başına vurdu. Büyük Türk bundan sersemleyecek iken ayağına kalktı! Bunu gören düşmanları artık geri çekildiler; daha çok olarak toplanıp gelmek için gittiler. Büyük Türk ayakta idi ama birkaç parmağı incinmiş ve ayağının biri çıkmış idi. Başına vurulan yerden biraz da kan kaybetti. Bir tırnağı büsbütün düşmüştü.

Büyük Türk bu uğradığı vurgunu düşünmeye başladı. Evvelki bıçağı gözünde tuttu. Gizliden ağladı. Kendinden utandı. O gün yemedi, içmedi. Evine kapanarak

dişlerini kilitledi. Kimseye ağzını açmadı. Namazlarını kılarken yine gözleri yaşarırdı.

O günden sonra Büyük Türk'ün o şahin bakışlı gözleri daha ziyade açıldı. Parmaklarına, ayağına baktırdı, ilaç aldı. Tırnağı yerine geliverdi. Derken evine bir demirci ustası getirdi. Çelikler, bilmem neler satın aldı. Bir şey yaptırmaya başladı. Bu iş için yetiyecek kadar parası olmadığından yiyeceğinden kesti. Boğazından artırdı, biraz para biriktirerek işini devam ettirdi. Fakat gördü ki karnı yine iyi doyuyor. Kollarında, dizlerinde, bileklerinde, kalbinde yine evvelki kuvvet var. Hem bu sefer yüreğinde başka ve yeni bir ateş parıldamış. Bu ateş onun vücudunu ısıttıkça yüzü güneş gibi oluyor. Avuçları kızararak elleri tunçtan kancalar dizili bir çelik pençe gibi sertleşiyor!

Bir sabah vakti evindeki demir ocağından elinde koca bir yatağan, belinde sıra sıra fişekliklerle bir tabanca, yüreğinin üstünde ay yıldız nişanlı bir zırhlı kapak, omuzunda güzel ve büyük bir tüfenk ile çıktı. Boynunda bir de ufak bir kitap mahfazası asılı idi. Dizlerini, baldırlarını iyice sarmıştı.

Bunu uzaktan haber alıp görmeye gelen düşmanları şaşırdılar; güler yüz, tatlı dil ile yaklaşmak ve eskiden aralarında olan şeyi unutarak affettirmek için bir yol bulmak istediler. Koca adam işi anladı, yiğitliği ona büyüklük öğünüverdi. Yüreği çok temiz, gönlü çok yüksekti. Onların ettiği işleri unutmamak üzere bir şey demedi. Başını öte yana çevirdi. O güzel silahlarının parıltısı güneşe karşı göz kamaştıracak kadar ışılarken Büyük Türk, pek yüce bir dağın yolunu tutmuş:

Tüfengimin sesinden dağlar inler, söylenir
Doğar. Büyür büyür de gönlüm güler, eğlenir.
Gel Oğuz'un tek oğlu aç yolunu sevdaya
Şu dağların cevabından eski övünüm seslenir.

Türküsünü söyleyerek gittikçe çıkıyor ve yükseliyordu. İşte bu koca adam, güzel yiğit, bu ‘‘Büyük Türk’’ bizim milletimizdir; ve çalışırsa yükselecektir...

Yıl 1 Sayı 21, 29 Ağustos 1329, s. 161, 162, 163

Ali Suad

Cirit

Çıplak tepsi, yaz kış eksilmeyen kar tabakalarıyla taçlı duran Kılıçkaya'nın cenup yamacına yaslanan "Eğrek" iki hafta oluyordu ki, havalar açıldığı için, yine kışlık kasvetinden sıyrılmış, bahara mahsus bir güzellik, bir letafet almıştı. Artık odalarda Battal Gazi okumaktan, Aba Müslim cengi dinlemekten sıkılan ruhlar, bir kır âlemi yapmak bir cirit oyunuyla eğlenmek istiyorlardı.

Karar verildi. Bu Cuma muhakkak oynanacaktı. Kadir'le Salim'i civar köylere saldırdılar, cumaya bekledikleri haber verildi. Cuma da en latif bir bahar sabahı kadar hoştu. Namaz; köyün biricik camiinde kılındı. Şimdi köy halkı garba giden Cebeci Sokağından yürüyor, bir sürur gulgulesi bir ay evvel soluk ve sessiz duran yolları dolduruyordu. Sola, bir kır yoluna sapılınca, gittikçe çoğalan kalabalığın takım takım yürüdüğü görülüyor, önde gidenler arasından dalgalanan şarkı sesleri, aralık aralık, işitiliyordu. Sağda; bol ve duru sularıyla gerçekten içenleri diriltten, geçtiği yerlere bereket ve bahtiyarlık götüren, Mercan Irmağı, kenarını süsleyen yüksek kavaklarla sıra söğütler arasından akıyor, yandaki bağda ince bir "mula" konan bir serçenin tatlı ötüşçüğüyle bu sevinç alayına katılıyor, imreniyordu.

Ben bu sırada yetmişlik bir ihtiyara rastlamıştım. Yüksek boyu, gürbüz vücudu, asırlık vakalar şahidi apak sakalıyla gördüğüm bu muhterem vücut, bana, Türklerin yaratılışındaki kudret ve kuvvetin misali gibi geldi. Bölükbaşı'ların Ahmed Ağa çağrılan bu yaşlı genç, Türklüğün kahraman törelerinden doyamamış, oğlu Kerim'in yedi yaşındaki yavrusunu alarak cirit meydanına can atmış idi.

Selamlaştık. O; geçmişteki tatlı hatıraları anlatanlara mahsus hüzünlü bir ifade ile torununa bir şeyler hikâye ediyor ve diyordu:

— Yavrum; siz ciridin nesini gördünüz, şimdi dört köyden biriken bu yüz atlıyı, vaktiyle bizim bu Eğrek çıkarırdı. Eğrek işte o zaman Eğrek adına layıktı. Köyümüzde atlar vardı ki bu hand'da tutan olmaz cirit oynayanlarımız bulunurdu ki bu oymaklarda eşi, menendi görülmezdi.

Bugün tek ve ciride yaramaz birer kurada beygir besleyen evlerin bile birkaç atı birer bineği vardı. Köyümüzde dokuz on at sahibi on beş yirmi ev yaşardı. Hem de cins ve güzel atlar.

Şimdi köyünün bu acı düşmesine yüreciği sızlayan Osman titrek bir sesle sordu:

—Ağa baba bizim atlarımız da çok muydu?

Zavallı ihtiyar bu küçük sual karşısında şaşaladı. His ve fikri yalnız kendi ailesinin değil fakat kendi kavminin de bu derin ve korkunç sükûtu önünde durdu ve sonra uzun ve anlatılması üç bir ah çekti. Ben, bu muhterem ihtiyarın, nurlu yüzünde bir iki inci tanesi yuvarlandığını görmüştüm. Şimdi o; deniz gibi coşan heyecanını saklayarak devam ediyordu:

—Çoktu yavrum! Ben yetiştiğim zaman bile on beş hayvanımız vardı. Hele bir Demirkır vardı ki yıllarca koşularda birinciliği bırakmadığından ‘‘Tutulmaz’’

adını almıştı. Narin yapılı, ceylan bakışlı yosma bir gelin gibi olan yağız kırsrağımız, ne vakit kalabalıktan geçse herkes merakla bakar maşallahlar yağdırırdı.

Ya kaç defa Urfa'dan aldığımız doru tay için şehir beylerinden adamlar gelmiş, istemişlerdi de; rahmetli babam, o, Ahmed'indir veremem 'ata binmesin de oğlum sonra karı gibi mi büyüsün'' demişti.

Osmançık'ın yine bir ince suali vardı:

—Ağa baba kadınlar ata binmez mi? Hâlbuki anam da ablam da şehre giderken, komşuların... Hanım da Karatuş'tan gelirken ata binmişlerdi?

—Binerler yavrum! Türk'ün erkeği de kadını da doğuştan yiğit, yaratılıştan askerdir, büyük dedenin sözleri, erkekler daha iyi ata biner demektir.

Yanan bir yürekten fişkırın bu ateşli sözler şimdi benim beynimi de tutuşturmuştu.

Düşünüyordum, bir asır içinde zavallı Osmanlılık ne kadar alçalmış, koca Türkler ne kadar erimiş, ezilmiş fakir düşmüştü. Vatanın her tarafı bu Eğrek kadar viran, sevgili ve asil milletimiz şu yiğit köylü kadar yoksul ve perişan değil mi idi? Evet; Edirne'yi nasıl görmüştüm, Afyonkarahisari ne halde idi. Şimdi Erzincan'ı da böyle bulmuyor muydum?

Artık; hayalim önünden yakıcı ve ağlatır, yüzlerce sefalet, cehalet levhaları geçiyor ve ben bu, kara ve korkunç hayal ile kendimden geçmiş sürükleniyordum.

Epeyce gitmişiz, şimdi ilerideki takımdan gür ve güzel bir sesin okuduğu:

Yaz olanda yazıda yaban yurt olur
Kara koyun ak sürüye kurt olur.

Türküsü kulakları okşuyor ve birkaç dakika, hafif esen poyrazın ağaçlardan çıkardığı gürültü ile kesilerek sonra yine:

‘‘Ağam, paşam yolu da nerden aşar yaylanın?’’

Nakaratı, bu tarafa mahsus uzun ve düz fakat hoş tesirli bir ahenkle, kimbilir kaç asır evvelki, büyük Türklüğün saf ve sağlam bir yayla âlemini hatırlatıp ve yaşatıyordu.

Yıl 1 Sayı 47, 27 Şubat 1329, s. 373, 374, 375

Alp Tekin

Nöbet

Dursun İstanbul'a geleli on sene oluyordu. İslâhiye'de iken anası babası ölmüş, kendisi kimsesiz bir yetim olarak kalmış idi. O vakit dursun on dört yaşında idi. Yalnız İstanbul'da bir dayısı vardı. Mahallesinin imamı Dursun'un eline biraz para vererek İstanbul'a göndermişti.

Dursun İstanbul'a gelince bin güçlkle dayısını bulmuştu. Dayısı daha on sene evvel İstanbul'a hicret etmişti. Arabacılık ediyordu.

Dursun birkaç sene dayısına yamaklık etti, her sabah erken kalkar, atları sular, yemlerini verir, arabayı yıkar, ahırını temizlerdi. Dayısı uyandığı vakit arabayı koşulmuş bulur, üstüne atladığı gibi müşteri beklemeye çıkardı. Ara sıra Dursun'u da beraber alır, ona arabanın nasıl sürüldüğünü öğretirdi. İki üç sene sonra artık arabayı Dursun'a teslim etmiş, kendisi Bayezid'deki arabacılar kahvesinde sabahtan akşama kadar nargile, kahve içmek, tavlâ, iskambil oynamakla vakit geçirirdi. Artık Dursun çalışır, ne kazanırsa getirir, dayısına verirdi.

Dursun gayet namuslu bir çocuktur. Yalnız çok sinirli olduğu için lüzumlu lüzumsuz kızardı. Dursun'un en çok canını sıkkan şey arabacıların nöbet meselesi idi. Durak yerine geldiği zaman arabaların en arkasına takılmak, saatlerce sıra beklemek canını çok sıkıyordu. Bunu bir kere dayısına açmıştı. Lakin dayısı:

—Arabacılıkta adet böyledir oğlum, bunda kızılacak bir şey yok. Herkes sırasına razı olmalı. Sakın nöbeti bozayım demeyesin. Sonra başımı derde sokarsın.

Demişti. Dursun nöbet usulünü kendince bir haksızlık bulduğu halde bu fikrini içinde saklayarak ses çıkarmamıştı.

Aradan birkaç sene daha geçmiş, Dursun yirmi beş yaşına gelmişti. Dayısının on altı yaşlarında bir kızı vardı. Onu Dursun'a vermek istiyordu. Böyle çalışkan bir damat bulmak kolay değildi. Bir gün Dursun'u bir köşeye çekerek dedi ki:

—Oğlum, şükür yetiştiren Allah'a; artık koca delikanlı oldun. Seni evlendirmek istiyorum. Nasıl benim Ayşe'yi sana verirsem alır mısın?

Dursun kulaklarına kadar kızardı. Dayısının bu sözünden utanmıştı.

—Söylesene oğlum, istersen, sana bir başka araba alayım, sen de kendi hesabına çalış, evini idare et.

Dursun hiç cevap vermedi, yalnız dayısının elini öptü. Birkaç gün sonra, Dursun'la Ayşe'nin nikâhları kıyıldı. O vakte kadar gece gündüz beraber yaşayan, birbirinden kaçmayan iki nikâhlı artık birbirini göremez oldular. İki ay sonra, Dursun'un dayısı kelepir düşürdüğü körüklü bir araba aldı, buna bir çift de uygun hayvan buldu.

Bir Cuma gecesi Dursun güvey girdi. Ertesi sabah adet veçhile dayısının elini öptü. Dayısı, onu elinden tutarak avluya götürdü. Orada koşulmuş duran arabayı Dursun'a göstererek:

İşte oğlum, bu arabayı güveylik hediyesi olarak sana veriyorum. Bununla çalış, kazan ve karımı idare et. Dedi. Dursun o kadar sevindi ki gözlerinden yaş geldi.

* * *

Dursun kendi hesabına işe başlayalı üç dört ay olmuştu. Nöbet usulünden dolayı öteden beri yüreğinde sakladığı isyan duygularını şimdiye kadar zapt etmeye muvaffak olmuştu. Bir kere bu usule isyan edince bir daha geri dönmek istemiyordu. Arabacılar, belki onu bırakmayacaklar, korkutacaklar, darılacaklar, yüzüne bakmayacaklardı. Fakat o yine sözünde duracak, hak zannettiği şeyde sebat edecekti.

Arabacılık da bir ticaret değil mi idi? Herkes yaptığı iş kadar kazanmak lazım idi. Arabası pis, atları sıska, kendisi tembel arabacıların da temiz ve güzel arabalı, sağlam atlar, çalışkan arabacılar gibi sıra nöbetine dâhil olmayı müsavatsızlık sayıyordu.

Dursun arabasının üstünde iken, kendini büyük görüyor, karşısına çıkacak babayiğit arıyordu. O sıraya girmez, nöbet beklemezse, kim ses çıkarabilirdi? Arabacıların çoğu cansız, kansız adamlardı. Nihayet bir gün zuhur eden bir müşteriye bağırdı:

—Efendi, gel ben daha ucuz götürürüm.

Öteki arabacılar şaşırdılar, iyi bir delikanlı bildikleri Dursun'un böyle usulsüz iş yapacağına akılları kesmezdi. Bu defalık ses çıkarmadılar. Fakat Dursun, artık ilk adımını atmıştı. Müşterisini götürüp geldikten sonra, hemen müşteri daha çıktı.

—Efendi ben daha ucuz götürürüm.

Öteden arabacının biri dayanamadı:

—A be, Dursun nöbeti bozmasana!

Dursun hiç aldırmadı. Arabasını sıradan çıkarıp ileriye sürerek:

—Beyefendi, buraya gel. Ben daha ucuz götürürüm.

Dedi. Ve müşteriye alarak, arkasından savrulan acı sözlere, küfürlere kulak asmadan sürdü, gitti.

Şimdi arabacılar kızmışlardı, böyle usulsüzlüğe karşı tedbir düşünmeye başladılar. Uzun uzun müzakereden sonra bir kere Dursun'un dayısına müracaat etmeye karar verdiler.

O gün akşam üzeri Dursun eve geldiği vakit dayısını kaşları çatık gördü. Birdenbire işin farkına varamadı. Yemekten sonra dayısı Dursun'u öteki odaya çekerek, kapıyı kapadı ve söze başladı.

—Bak oğlum, bu âlemde her şey bir sıra, bir usul altındadır. Devletin kanunları olduğu gibi, esnafların da kendi aralarında birtakım kanunları var. Biz arabacıyız, bizim usulümüz de, birbirimizi ziyana sokmamak, elimizden gelen

yardımı birbirimizden esirgememektir. Eğer herkes ala bildiğine giderse, sonra iş kötüleşir. Sen daha ucuz götürmek istersen, bir öteki çıkar, senden de ucuz götürmeye çalışır. Araya bir kere böyle rekabet girdi mi esnafın hali nice olur? Sanma ki müşteriler de bundan memnun olsun. İki arabacı birbiriyle kavgaya giriştiler mi, acele işi olan bir müşteri de beklemeye mecbur olur. Müşteri yoluna mı gidecek, yoksa arabacıların kavgasını mı dinleyecek? Böyle olmaz, oğlum; artık sen çocuk değilsin. İyiyi kötüyü anlarsın. Dik kafalılık edip de yine bildiğin gibi okursan sonra seninle darılır, ayrılırım.

Dursun birdenbire ateşlendi:

—İyi ama dayı, benim atlarım genç, dinç. Arabam yeni. Masrafım da ona göre ziyade. Şimdi sıska, yürümez atları, kirli arabası ile tembel oturan, gece gündüz sarhoşlukla vakit geçiren arabacılarla ben kendimi bir tutar mıyım? Kim daha çok çalışır ve layık olursa, o daha çok kazanmalı değil mi? Ortada bir hak var, hak da bendedir.

Dayısı kaşlarını çattı, bu ateşli çocuğa nasıl meram anlatacağını bilmiyordu. Akı çoğalmış kır bıyıklarını burduktan sonra dedi ki:

—Oğlum, arabacılık bir ocaktır, bir ocak da tıpkı bir aile gibidir. Bir ailenin adamları arasında rekabet caiz midir? Sen hiçbir babanın oğluyla yahut bir oğulun babasıyla kazanç yarışına girdiğini gördün mü? Arabacı ocağında da herkes birbirine yardım etmeye, herkes birbirinin kazancını korumaya, kardeş gibi yaşamaya, birbirini kırmamaya çalışır. Yoksa başka türlü iş düzgün gitmez. Sen haktan bahsediyorsun. Hak düzgünlükte, güzel geçinmekte, birbirine yardım etmektedir. Herkes senin gibi düşünse, o vakit dünya da ne kadar zayıf ve zavallı kimseler varsa, hepsinin açlıktan ölmesi lazım gelir. Yazık değil mi? Arkadaşlarının içinde sarhoşlu,

ahlaksızlık edenler varsa onları doğru yola getirmek, o pis huylarından vazgeçirmek için elden geldiği kadar çalış. Yoksa ocağın senelerden beri kurulmuş kaidesini bozma. İşte sana son söz. Yine dik kafalılık edersen, ben de dediğimi yaparım.

Dursun cevap vermedi. Fakat dayısının söylediklerine bir türlü aklı yatmıyordu. Birkaç gün yine nöbete riayet etti. Arabacılar Dursun'un uslandığını zannederek sevindiler. Lakin bir hafta sonra yine bir gün Dursun, uzaktan gelmekte olan bir müşteriye doğru sıradan çıktı:

—Beyefendi, gel ben götürüyüm.

Dedi. Arabacılar yine şaşırdılar. Öteden kâhya göründü:

—Beyefendi, sıra onun değildir. Birinci arabaya buyurun. Dedi. Müşteri nereye gideceğinde tereddüt etti. Dursun arabasını daha yaklaştırarak:

—Beyefendi, o pis arabada ne yapacaksın? Benim arabam yeni, atlarım sağlam. Daha çabuk ve daha ucuz götürürüm.

Dedi ve müşteriye alarak atlarını sürdü. Kâhya Dursun'un arkasından:

—Bu ne baş belası herifmiş be; ocağın düzenini bozuyor. İçimizden bunu def etmeliyiz.

Diye bağırdı. Yine Dursun'un dayısına gittiler. Akşam üzeri Dursun eve geldiği vakit kapıyı kapalı buldu. Ahır kapısı da kapanıktı. Evin kapısını çaldı, çaldı. Nihayet cumbadan karısının gözyaşlarıyla kısılmış sesi işitildi:

—Kimdir o? Sen misin Dursun? Babam sana kızmış, nereye isterse oraya gitsin, bir daha uğramasın, dedi. Beni de bırakmıyor. Ben de ne yapacağımı şaşırđım. Aman Allah'ım.” Bu sözleri bir hıçkırık takip etti. Dursun kızdı, köpürdü. O öfke ile karısına hiç cevap vermedi, atlarını sürdü, gitti.

Hem gidiyor, hem düşünüyordu. Şimdi ne yapacaktı? Atlar bütün gün çalışa çalışa yorulmuştu, karınları acıkmıştı. Nereye gidecekti? Bu saatte bir ahır kiralamak mümkün değildi. Hem bakalım, kiralık ahır bulabilecek mi idi? Ya Rabbi ne idi bu başına gelen? Karısına da acıyordu. O zavallı da dayısı ile kendi arasındaki fikir başkalığının kurbanı oluyordu. Dayısı mı haklı idi acaba? Dursun başını salladı. Hayır, dayısı haklı değildi. Lakin kendisinde de biraz inat vardı galiba. Dursun, akşamın serin rüzgârı alnına vurdukça, daha serinkanlı düşünmeye başladı. Şimdi kabahati kendisinde buluyordu. Neden bu kadar inat etmişti? Fakat bu haksızlığa da nasıl razı olmalı?

Dursun böyle düşünerek arabasını yavaş yavaş sürerken, dalgın gözleri, kamburu çıkmış, inleye inleye giden bir ihtiyara rastladı. Adamcağızın haline acıdı. İhtiyarın yanında arabasını durdurdu:

—Baba, nereye gidiyorsun? Yolun uzaksa, gel seni götürüyim.

Dedi. İhtiyar, başını kaldırdı. Uzun ak kirpiklerinin altındaki fersiz gözleriyle Dursun'u süzdü. Teklifi alay zannetmişti. Dursun:

—Gel babacığım, gel. Görüyorum, pek yorulmuşsun. İşim yok, gideceğin yere kadar seni götüreyim.

Dedi. İhtiyar bin zahmetle arabanın içine girdi.

—Nereye gideceksin?

—Yedikule'ye. Araba yola düzüldü. Dursun, ihtiyara sordu:

—Adın ne baba? Ne iş yapıyorsun?

İhtiyar titrek sesiyle cevap verdi:

—Adım Ali Dayı. Şimdi hiçbir iş tutmuyorum. Eskiden hamaldım. Gençliğimde en ağır yükleri taşırdım. Fakat yavaş yavaş gücüm üzüldü. Yük taşıyamaz oldum. Nihayet büsbütün düştüm. Bizim gümrükteki arkadaşlar, on üç yaşındaki oğlum Hasan'ı benim yerime aldılar. Şimdi o beni geçindiriyor.

Dursun sordu:

—Baba, on üç yaşındaki çocuk hamallık edebilir mi? Onun yaşı ne gücü ne?

İhtiyar, ---Hasan'ım o kadar cılız değildir, fakat dediğin gibi büyük yükleri taşıyamaz. Bizim ocak, benim kırk senelik hizmetime karşılık olarak Hasanım'ı aldılar, ona ufak tefek yükleri taşıttırıyor, tam gündelik veriyorlar. Ben de genç iken başka arkadaşlarım için çalışmışım. Şimdi de arkadaşlarım benim için çalışıyor.

Oğlum, bir ocakta işleyen esnafın ocağına karşı birikmiş olan emektarlığına ‘gedik’ derler. Bu bir haktır. Şimdi sen arabacısın, gençsin, atların kuvvetli, araban yeni. Nöbet bekliyorsunuz, diğerleri için kendi gücünden, atlarının kuvvetinden istifade etmiyorsun. Elbette bir gün sen de ihtiyarlayacaksın, atların böyle dinç kalmayacak, araban eskiyecek. İşte o vakit de ocağın genç arabacıları seninle rekabete girişmeyecek.

Bu sözler Dursun'un aklını başına getirdi. Dayısının öğütlerini şimdi daha iyi anlıyordu. Dayısı haklı idi. Dursun, atları kamçıladı, bu muhterem ihtiyarı yerine çabuk götürmek, sonra da dönüp esnaf kâhyasını görmek istiyordu. Bu ihtiyarı gördüğüne, onu söylettiğine ne kadar seviniyordu. İyi kalpli bir delikanlı idi. Aklınca hak diye yaptığı hallerin ne kadar fenalık olduğunu şimdi tasdik ediyordu.

Nihayet, Yedikule'ye geldiler. İhtiyarı indirdi. Adamcağız dua ediyordu:

—Berhudar ol evladım. Allah tuttuğunu kolay getirsin. Sırtın yere gelmesin...

Dursun dinleyemedi, arabasını çevirerek Bayezid'e doğru hızla sürdü. Bayezid'e gelince, arabasını sıraya soktu. Doğruca kahveye geldi, gözüyle kâhyayı araştırdı. Gidip elini öptü:

—Bundan sonra ocağın emrinden çıkmayacağım. Arkadaşlarla beraber kusurumu affediniz.

Dedi. Kâhya, memnun oldu:

—Dayın şimdi burada idi. Seni eve koymadığını söyledi. Haydi, beraber gidelim, sizi barıştırayım.

Berberce kalktılar. Kâhya arabanın içine, Dursun da yerine oturdu. Eve geldiler. Kâhya kapıyı çaldı. Yine cumbadan bir ses sordu:

—Kimdir o?

Kâhya cevap verdi:

—Arabacılar kâhyası...

Biraz sonra kapı açıldı, Dursun'un dayısı görüldü:

—Buyrun kâhya.

Kâhya, -Sana Dursun'u getirdim. Artık uslanmış. Bir daha ocağın kaidesini bozmayacakmış. Ben de kefil oluyorum. Dursun, ilerledi. Dayısının elini öptü ve barıştılar.

Yıl 1 Sayı 1, 11 Nisan 1329, s. 5, 6, 7, 8

Kazım Nami

Süngü Altında

1

Kavala ile Drama arasındaki ‘‘Doksat’’ kasabası dünyanın belki en mesut, en güzel bir kasabası idi. Etrafında gayet münbit tarlalar, geniş, yeşil meralar, zengin ve büyük bir orman vardı. İki yüz evden ibaret bu güzel havalı kasabanın ortasından geçen ‘‘Poyran’’ deresi iki taraftaki evlerin bahçelerini sular, ağaçlarını büyütür, meyvelerini oldururdu. Tekmil Müslüman olan kasaba ahalisi, etrafındaki bütün kasabalara numune olacak kadar çalışkan, gayretli ve iyi idiler. Sokaklar muntazam, kaldırımlar geniş, temizdi. Kaldırımların iki yanında iri söğüt ağaçları dikilmişti. Evlerin çoğu iki katlı, büyük bahçeli birer köşke benziyordu. Ele kasabanın kargir iki katlı iptidai mektebi ile zarif, ince minareli mescidi belki Rumeli’nin hiçbir kasabasında bulunmayacak derecede mükemmel ve muntazamdı.

Bu küçük Müslüman köyünün bu kadar terakki etmiş olması en ziyade, köy imamı ve mektep hocası Hafız Hüseyin Efendinin gayretinden ileri gelmişti. ‘‘Doksat’’ eşrafından birinin oğlu olup İstanbul’un büyük mekteplerinde okuduktan ve medreseden icazet aldıktan sonra vatanperverane bir hizmet ifası için köyüne dönen Hafız Hüseyin Efendi burada yirmi beş senedir çalışıyordu. Vatanperver, çalışkan, fedakâr olan, bu adamın himmetiyle kasabada gençlerden okuyup yazma bilmen kalmamış, hatta en ihtiyarlar bile o sayede fikirlerini oldukça tenvir etmişlerdi. İşte bundan dolayı etrafındaki Rum ve Bulgar köylerinden hiç biri ‘‘Doksat’’ı geçememişlerdi. Hüseyin Efendinin mesciddeki hutbeleri, vaazları, mektepteki nasihatleri herkese çalışmanın lüzumunu, yaşamanın ne demek olduğunu anlatmıştı.

İşte bu suretle ahali birleşerek türlü türlü ziraat makineleri getirmişler, aralarında adeta ufak bir iktisat sandığı yapmışlardı. Ziraatın terakkiyatını daima merakla takip eden, ona dair kitaplar, risaleler getiren Hüseyin Efendi, orada her yeniliği yaptırıyordu. Yavaş yavaş oldukça zenginleşen köy ahalisi yirmi beş senede kasabayı büyüttüler; kaldırımlı, geniş, temiz sokaklar açtılar; derenin etrafına muntazam setler yapıp ağaçlar diktiler; sıtmadan, hastalıktan kurtuldular, büyük bir mektep ve mükemmel bir mescid yaptılar. İstibdat yıkılıp meşrutiyet geldikten sonra köy daha çok ilerledi. O civardaki bir akarsudan elektrik çıkarıp köyü, evleri onunla aydınlatmak için Avrupa'dan makineler getirttiler. Artık kasaba, meydan, mektep, mescid, hatta evlerin birçoğu elektrikle aydınlanıyor; geceleri kasaba pırıl pırıl parlayan ışıklar arasında cennete benziyordu.

Kendi çocukluğunda, bataklıktan geçilmez dar sokaklar, çamur evlerden mürekkep olan ‘‘Doksat’’ı kendi gayreti ve Allah’ın inayetiyle en güzel, en ileri, en zengin bir kasaba haline getiren Hafız Hüseyin Efendi artık bütün manasıyla bahtiyar idi. Mektepte, medresede iken düşündüğü bütün hülyalar hakikat olmuştu. Henüz elli yaşında olmakla beraber sakalı, saçları ağarmış, olan bu fedakâr adam iri gözlükleri, beyaz ve temiz sarıği, güler yüzüyle köyün en muhterem, en sevgili bir siması idi. Büyük küçük herkes onu sevip hürmet ediyor, nasihatlerini dinliyordu. Çünkü köyde onun mektebinde okumamış, onun vaazlarını dinlememiş adam hiç yoktu.

2

Sonbaharın solgun, ılık bir akşamıydı. Mektebin büyük ve muntazam bahçesinde asker talimleri yapan çocuklar hep bir ağızdan milli şarkılar, ilahiler okuduktan sonra evlerine dağıldılar. O günlerde ortalığın halini biraz karışık gören Hafız Hüseyin Efendi bu akşamki posta ile gelecek olan gazetelerin ne gibi haberler getireceğini düşünerek dalgın, ağır adımlarla meydana doğru geliyordu.

Çiftçiler yavaş yavaş tarlalardan döndükleri için meydandaki kahvenin önü epey kalabalıktı. İhtiyar söğütlerin, kavakların, fıstıkların altında kasabanın ileri gelenleri oturmuş, konuşuyorlardı. Yetmiş dokuz yaşında olduğu halde henüz bunamayan muhtar Hacı Hüsrev Ağa, eşraftan Hilmi ve Kenan Efendiler, Müezzin Ahmed Efendi, Hüsrev Ağa'nın oğlu Mehmed Bey hep orada idiler.

Hafız Hüseyin Efendi dalgın bir selam vererek oturdu. Mehmed Bey sordu:

—Hoca efendi, bugün bir dalgınlığınız var. Acaba rahatsız mısınız?

—Hayır! Fakat ortalık karışık. Gazetelerde ne var ne yok onu merak ediyorum.

—Ne gibi?

—Allah bilir ama bana muharebe pek yakın gibi görünüyor.

Müezzin Ahmed Efendi siyah sakalını karıştırarak bu fikre iştirak etmediğini gösterir bir halde başını salladı. Fakat ne bu boş sallayış, ne de ötekilerin söylediği sözler Hüseyin Efendiyi kandırabildi. O mutlaka cenk olacak diyordu. Bir defa o taraftaki bütün köylerin, hatta "Doksat"ın redifleri toplanmıştı. İçeride işlerin karışıklığı, İtalyan cenginin hala uzanıp durması Bulgar'ı, Sırp'ı, Yunan'ı mutlaka harbe sürükleyecekti.

Kasabanın bu ileri gelenleri akşam ezanı okununcaya kadar söğütlerin altında postacıyı beklediler. Her zaman bu vakitlerde mutlaka gelen postacıdan hala haber yoktu. Taş mescidin ince, narin minaresinden ezan sesleri yükseldi; uzaklardan sürülerin garip garip melemeleri duyuldu. Ormanda böcekler ötüşmeye, dereye kurbağalar bağrışmaya başladılar.

Yatsı namazından sonra postacı köy kahvesine girdiği zaman orada Hüseyin Efendi ile Müezzinden bir de Mehmed Bey'den başka hiç kimseye tesadüf edemedi. Onlar gazeteleri meraklı meraklı alıp okudular: Kara talih ile muharebe başlamıştı.

3

Her taraftan kara kara haberler gelmeye başlamıştı. Bir taraftan Sırplar'ın diğer taraftan Bulgarlar'ın Osmanlı ordularını bozarak ilerledikleri söyleniyordu. Bulgar önünden utanmadan kaçan birkaç nefer nasılsa 'Doksat'a kadar gelmişler, başlarına geleni hikâye etmişlerdi. Onların anlattıklarına göre Kırkkilise'de bir karışıklık olmuş, bütün askerler hatta kendileri düşmanı görüp bir tüfek atmadan sürü sürü kaçmışlar, düşmana birçok top tüfek, cephane, erzak bırakmışlar...

Bu hikâyeden fevkalade müteessir olan 'Doksat' ahalisi, hele birkaç günden beri, idam dakikasını bekleyen bir mahkûm gibi idi. Artık kimse tarlalara gitmiyor, hiçbir çoban kaval çalmıyordu. Ahali hemen her vakit büyük meydanda toplu bir halde bulunmakta ve birbirleriyle dertleşmekte idiler. Bulgarlar'ın zapt ettikleri yerlerde ne gibi zulümler, vahşetler yaptığığı ağızdan ağıza dolaşıyordu. Analar, babalar, çocuklar birkaç gün sonra birbirlerinden belki ebediyen ayrılacakları

için bütün gönüllere ayrılık acısı çökmüştü. Herkes birbirinin yüzüne mahzun mahzun bakıyordu.

Hafız Hüseyin Efendi şu birkaç günden beri adeta ihtiyarlamıştı. Hayatını yoluna vakfettiği bir emelin, Rumeli’de Türklüğün yükselmesi, milletin böyle birdenbire hem de en vahşi ellerle mahvedilmesi o geniş yürekli, âlicenap adama çok dokunmuş, dinç omuzları o müthiş azap yükü altında Ezilip çökmüştü. Köy kahvesinde kasabanın eşrafiyla otururken hiçbir lakırdı söylemiyor, Bulgar vahşetleri hakkındaki korkunç rivayetleri dalgın dalgın dinliyordu.

Soğukça bir akşam, büyük meydandaki söğüt ağaçlarının altında toplanmış olan Hacı Hüsrev Ağa, Hilmi Efendi, Hafız Hüseyin Efendi, Mehmed Bey; Müezzîn Ahmet Efendi’nin anlattığı acıklı bir hikâyeyi dinliyorlardı. Bulgarlar Kırçali taraflarındaki İslam kasabalarında hiçbir erkek bırakmamışlar, kadınların ırzlarına geçmişler. Çocukları süngülere geçirmişler. Bu müthiş vakaları oradan nasılsa kaçmaya muvaffak olabilen bir çoban daha iki saat evvel ağlaya ağlaya anlatmış... Bütün hazır bulunanların gözleri yaşardığı bu esnada, uzaktan bir gürültü, silah sesleri aksetti:

—Bulgar geliyor... Düşman geliyor...

Herkes birbiriyle vedalaşarak evlerine çekildi. Artık bir daha görüşmek, buluşmak ümidi kalmamış gibiydi!

Hafız Hüseyin Efendi kalbinde düşmanlara karşı büyük bir kin ve intikam besleyerek, doğruca evine gitti. Kapılarını iyice kapadıktan sonra ikinci kattaki odaya girip meydana bakan pencerenin yanına oturdu. Etrafında bir tüfek, iki tabanca, bir yığın da cephane vardı. O, bunları kaç gündür hazırlamış bekliyordu. Bu yüksek yürekli, vatanperver Türk, hayatının en son dakikalarında bile metanetini elden bırakmıyordu. Omuzlarını çöktüren musibet ve felaket yükleri, kalbini bir kat daha genişletmişti. O şimdi bir yanında Kur'an-ı Kerim, elinde mavzer, pencerenin yanında sakin, sararmış bekliyordu.

Bir az zaman sonra etrafında bir gürültü peyda oldu. Kurşunların vahşi sesleri, ince feryadkar kadın nidalarına karışıyor, sarhoş ağızlardan çıkan vahşi bir şarkı, müstekreh, korkunç kahkahalarla beraber yükseliyordu. Vahşi gözlü, asker esvaplı neferlerle birer kasap gibi giyinmiş kanlı çeteciler karma karışık ilerliyorlardı. Bir ordudan ziyade bir vahşi sürüsüne benzeyen bu herifler, meydanın diğer tarafındaki evlerden erkekleri, kadınları çırılçıplak çıkarmışlar, önlerine katmışlardı. Kimisi süngü kullanmaktaki maharetini göstermek için önündeki bir çocuğu saplıyor, bir diğeri kılıcını çıkarıp evladının felaketine ağlayan bir pederin başını uçuruyordu.

Bunları ve bunlardan daha şeni' vahşetleri gören Hüseyin Efendi'nin gözleri kanlandı; birden, evin iki üç yüz adım ötesinde bir Bulgar neferinin zavallı Hacı Hüsrev Ağa'ya bir süngü soktuğunu görür görmez bilaihtiyar mavzerin tetiğini çekti. Ve başından vurulan mel'un canı ruhsuz bir ceset halinde yere düştü. Bu cür'etten şaşırarakla beraber kuduran caniler, Hüseyin Efendi'nin evine doğru koşmaya, tüfeklerini boşaltmaya başladılar. Fakat kahraman Türk'ün mavzeri durmaksızın işliyor ve her kurşun bir Bulgar'ın hayatı pahasına mal oluyordu. Vahşiler, geberen arkadaşlarının öcünü önlerindeki masum kadın ve çocuklardan,

ihthiyarlardan alıyorlar, köye girer girmez başladıkları kasaplığa büyük bir şiddetle devam ediyorlardı.

Hüseyin Efendi'nin mavzeri durmaksızın işliyordu... Fakat bu esnada kırk elli Bulgar kudurmuş bir halde evin kapısını kırarak o büyük yürekli kahramanı arıyorlar ‘‘Bu mel’un Türk’ün derisini yüzmeli!’’ diye bağınıyorlardı. Heriflerin yukarı çıktığını ve oda kapısının birden kırılıp düşmanların kendisini yakalamak üzere odaya girdiklerini gören Hüseyin Efendi hiç temkini bozmadı. Ulvi bir ‘‘Yaşasın Türklük! Yaşasın İslamiyet!’’ nidasını dehşetli bir gürültü takip etti: Hüseyin Efendi elindeki bomba ile oradaki şakilerin vücudunu uçurmuş ve bu suretle tam bir Türk gibi mertçe feda-yı hayat etmişti.

Yıl 1 Sayı 13, 4 Temmuz 1329, s. 98, 99, 100, 101

Köprülüzade Mehmed Fuad

Selanikli Ayşe Hanım

Üstünü başını oldukça yoluna koymuş, orta halli İstanbullu bir aileden bir hanım gibi taşralılığını epeyce gizleyebilmişti. Makedonya çetelerinin eliyle çiftliğinde vahşicesine öldürülmüş bir babanın kızı olan Ayşe Hanım, Selanik'in teslimi zamanında pek çok taarruza uğramış, bütün o canavarlıklardan yalnız namusunu lekelemeksizin kurtulabilmiş, İstanbul'a can atmıştı.

Babasının sağlığında daha on iki yaşlarında küçük bir kız iken bir kere bu hilafet-i makarrına gelmiş, birkaç aylık ikametinde İstanbul'un cicili bicili zahiri hayatından yalnız tatlı bir hatıra ile dönmüştü. Şimdi, yirmi senelik haylice mesut bir hayattan kocasını evlatlarını haçlı düşmanların ayakları altında inleye inleye ölmüş gördükten sonra, daha taze iken buruşmuş yüzü, kırılmış saçlarıyla payitahta sığındığı vakit, o eski tatlı hatıraları, hafızasının üzeri kederlerle pıhtılaşmış derinliklerinden çıkarıp gördükleriyle karşılaştırmış, en acı elemelerini unutturacak kadar gönlünü gussalandırmıştı.

Rumeli'de mahvedilen yüz binlerce Müslümanların, Türklerin, buralara hiç haberi mi gelmemişti? Bu İstanbul beyleri, hanımları hal zevklerinde, eğlencelerinde bu kadar hissizcesine nasıl devam edebiliyorlardı? Acaba bunlar ana, baba, oğul, kardeş yüreği taşımıyorlar mı idi? Yoksa yürekleri taştan bile olsa, bir seneden beri Rumeli'nde akan kanlardan, yaşlardan biraz aşınmak lazımdı.

Selanikli Ayşe Hanım, herkesi kendi gibi görmeye alışmış, etrafında yas günleri tatmış kimselerin gözyaşlarını göre göre ağlamadan geçen günlerin kıymetsizliğine inanmış idi. İstanbulluların da kendi gibi insanlardan başka türlü olabileceğine pek akıl erdiremiyordu; bunu denemek istedi.

Bir gün aklına esti, çarşaflandı, İstanbullulardan pek de ayırt edilemeyecek şıkça bir kıyafetle sokağa çıktı. Kalın peçesinin altından iki tarafa bakınarak, ağır ve temkinli adımlarla Mahmutpaşa'dan Sultanhamamı'na doğru inmeye başlamıştı. Biraz daha inince büyük camekânları çeşit çeşit kumaşlarla süslenmiş büyük bir mağazanın önünde durdu.

Hamiyetli babası Ayşe Hanım'a gündelik cerideleri okuyup anlayacak kadar okuma yazma öğretmiş idi. Hanım, bu süslü mağazanın büyük camlarından biri üzerinde yaldızlı yazıyı seçebildi:

“Binbirçiçek Mağazası – Gramatopolu Biraderler”. Ayşe Hanımın bütün vücudu sarsıldı. Oraya yığılıverecekmiş gibi sendeledi. Fakat birdenbire kendini topladı. Çok kere ölüme pek yaklaşmış, her defasında onu adeta kucaklayacak kadar istemiş olanlara mahsus bir pek canlılık kazanmıştı. Mağaza kapısının önünde, lastik tekerlekli konak arabası gibi boyaları parıl parıl parlayan bir kupa duruyordu. İçeriden on dokuz yirmi yaşlarında iki tarafa taranmış uzun saçlarıyla açık başlı bir oğlan görüldü. Ayşe Hanımı baştan aşağıya kadar bir süzdükten sonra:

—İçeriye buyursaydınız hanımefendimiz. Son moda her çeşitten yünlülerimiz, ipliklerimiz var; memnun kalırsınız.

Dedi. Ayşe Hanım tınmadı. Kapıya doğru birkaç adım attıktan sonra, kendisine yol vermek üzere dışarıya çıkan gencin önünde durdu; kapıdan içeriye şöyle bir baktı. İçeride peçelerini kabartılmış saçlarının ta üstüne kadar açarak, elmas küpelerini, pudralanmış gerdanlarını göstermekten ürkmeyen üç hanımın, tezgâh önüne oturmuş, başı cascavlak bir herifin döktüğü dillere karşı mütebessim ve

verilen teminlere karşı şüpheli, önlerine serilmiş kumaşları birbirlerine göstermekte olduklarını gördü.

Artık kararını vermişti; bir erkek gibi keskin, fakat ağır adımlarla içeriye girdi. Peçesi daima kapalı idi. Hanımlar, mağazaya girip de yüzünü hala açmayan bu kadını görünce biraz şaşırdılar. Kadınlık duygusuyla geleni şöyle bir süzdüler. Kapıdaki delikanlı bu yüzünü açmayan, hiçbir söz söylemeyen kadına karşı belllenmiş cümleleri yalancı bir talâkatla fısıldayıp duruyordu.

Ayşe Hanım, dimdik bir halde hanımların yanına kadar sokuldu; o vakit bu kapalı kadına karşı berikilerin hicap hissi uyandı; beyaz güderi eldivenli ellerinden biriyle peçelerini saçlarının üzerine çektiler, diğeriyle gerdanlarını kapayacak bir surette çarşaflarının boyun cihetini kıstılar.

Hanımlara dil döken herif, birden sözünü kesti; Ayşe Hanım'a dönerek taaccüblü bir sesle:

—Bir şey mi emrediyorsunuz, hanımefendi?

Daha içeride bir takım kumaşları raflarına yerleştirmekle uğraşan başka bir herife bağırdı:

—Aristidi, bak, hanımefendi ne emrediyorlar.

Ayşe Hanım'ın söz söylememek için yutkunduğu hissediliyordu. Elini yukarıya kaldırdı. Parmağını çıplak kafalı herife uzatarak titremesi zaptedilmiş ağır bir sesle:

—Gramatopolu sen misin?

Dedi. Herif yüzünü görmediği halde, senelerden beri edinilmiş bir meleke sevgiyle rolünü anlar gibi olduğu bu kadına karşı şaşkın şaşkın baktı.

—Bendenizim, hanımefendimiz.

—Senin Selanik'te, yine böyle mallar satan bir kardeşin var mı?

Bu sorgudan iyi ve fena ne çıkaracağını pek de anlayamayan Gramatopolu cevap verdi:

—Evet, hanımefendimiz... Nikolay Gramatopolu benim küçük kardeşimdir; kendisini tanırız mı? Oraya müşteri idiniz? Öyle ise bizim de müşterimiz olursunuz, hanımefendimiz. Burası İstanbul'dur, çeşitlerimiz daha modaaya uygun, daha zariftir.

Artık coşmuş, bütün aldatici talâkatını takınmıştı; söylüyor, söylüyordu.

Ayşe Hanım birdenbire arkasını herife döndü; ta çenesinin ucuna kadar başlı bir toplu ile bağlanmış çarşafıyla çerçevesiz yüzündeki peçeyi gözleri görecek

kadar kaldırdı; gördüğü faciaların acısını, kanların kızılığını aksettiren nazarlarıyla o üç hanıma ayrı ayrı baktı. Bunlar, her vakit sokakta çarşaflarının şıklığına kızarak, ‘‘Hay, boyun devrilsin! E mi kaltak!’’ diyen bir mahalle karısı karşısında bulduklarını zannederek tiksintili bir surette başlarını çevirmek istediler; fakat o asırların babadan evlada naklettirdiği asaletle ölgün ve vakur alın, o merhamet ve gazapla karışık yıldırımlar saçan nazarlar önünde, ta yüreklerinin derinliklerinde anlayamadıkları bir titreme duydular ve mıknaatılan gözlerini, o temiz alından, o beliğ gözlerden ayırmadılar.

Şimdi o, birdenbire susarak alık alık kendisine bakan herifin orada bulunduğunu sanki unutmuştu. Solgun dudaklarını kıpırdattı. Ahenklerinde ince sızılı ağlayan titrek ve ağır sesi duyuldu.

—Hanım hemşireler, Selanik’te manifaturacı Nikolay Gramatopolu’yu tanıyamazsınız, değil mi? Size, şimdi şurada bin türlü şaklabanlıklarla mallarını iki misli pahalısına satmaya çalışan şu herifin kardeşi...

Ayşe Hanım biraz durdu; kirpikleri arasından solgun ve vaktinden evvel buruşmuş yanakları üzerine yuvarlanan iki damla yaşın ihsas ettiği gözyaşı fırtınasını yüreğinin acıklı katmerleri arasına gömmek üzere yuttu:

-İşte o mel’un, Yunan askerinin o canım Selanik’e girdiğinin ikinci gecesini üç dört palikarya ile konağımıza geldi, kapıyı ellerindeki tüfeklerin dipçikleriyle kırarak içeriye girdi. Kocam, ittihatçı diye daha gündüzden yakalanmış, hapse tıkmıştı. Konakta bir uşaktan başka erkek yoktu; ne olduğunu anlamak üzere kapıya koşan zavallıyı orada beynine bir dipçik vurarak şehit ettiler. Korkudan bayılan anamı ayakları altında çiğneyerek öldürdüler. Beni dehşetli bir korku kapladı; merdiven başından bu canavarlıklara, bana en aziz olan anamın çiğnene çiğnene öldürülmesine

karşı yerimden kıpırdamıyor, hazan yaprağı gibi titriyordum Nikola'nın merdivenden çıkarak bana doğru geldiğini gördüm. "Ah güzel, civan hanım, ben seni istiyorum, seni." Dediğini işitebildim; bilmem nasıl oldu, bu söz bana korkuyu unutturdu. Yerimden fırladım, sofadaki koltuklardan birini bir tüy gibi yerden kaldırdım, merdivenden aşağı fırlattım. Hınzır herif, koltukla beraber aşağıya yuvarlandı, ben de fırsatı ganimet bilerek yan taraftaki pencerelerden birini açtım, öteki evin damına atladım. Bizden iki ev aşırı, Avusturyalı bir madamın evi vardı; damdan dama geçerek o evin çamaşır astıkları tahta puşuna atladım; avazım çıktığı kadar madama seslendim. Kadıncağz geldi, tahta puştan beni içeriye aldı. Artık orada bayılmışım. Bayılmışım ama hem çıkasınca canımı, hem de ondan çok daha aziz olan namusumu kurtarmıştım.

Ayşe Hanım bunları çabuk çabuk söylerken Nikolay haininin kardeşi ilkin tatlılıkla:

—Hanımefendi, ne söylüyorsunuz; ayıp değildir? Gibi sözlerle işi bastırmaya çalışmış, muvaffak olamayınca Ayşe Hanım'ı kolundan sarsarak:

—Utanmıyorsun, be kadın? Ne Allah'ın belasını imişsin? Sus artık. Defol buradan. Başımı derde sokacaksın! Demeye başlamıştı. Ayşe Hanım hiddetle kolunu silkti:

—Bırak beni, pis, mel'un herif. Katil kardeşinin eli değmeyen temiz kolumdan elini çek. Yoksa...

Yine o üç hanıma döndü:

—İşte kardeşçiklerim, siz böyle kanlı katil bir herifin kardeşinden mal alıyorsunuz.

Bu paraların nereye gittiğini bilmiyor musunuz? Hep işte benim ve sizin gibi Müslüman ve Türk hanımlarının alın teri döken kocalarımızdan alıp bu hınzır heriflere döktüğümüz paralarla avaroflar, toplar, tüfekler alındı. Analarımız, babalarımız, evlatlarımız hep bizim paralarımızla alınan toplarla, tüfeklerle şehit edildi. Avarof zırhlısını, Yanyalı bir Rum'un verdiği para ile aldılar. O ölenler, kancıkça şehit edilenler sizin kardeşleriniz değil mi? Yüreğiniz bu heriflerle alış verişe nasıl razı oluyor? Sizde Müslüman kalbi, Türk yüreği yok mu?

Hanımlar çoktan peçelerini indirmişler, hala ellerinde tuttıkları kumaşları çıplak başlının yüzüne atarak ayağa kalkmışlardı. Ağlar sesleriyle Ayşe Hanım'a: "Hakkın var hemşireciğim; ne söylesen hakkın var. Biz düşmanlarımızdan da aşağı bir dereceye düştük. Bundan sonra bir daha tövbe, Allah bir hakkı için buralara ayak bile atmamız." Diyerek arabalarına koşmuşlardı.

Şimdi Ayşe Hanım, ruhlarının ta en samimi ve gizli yerlerinde Müslümanlık ve Türklük yaşayan İstanbullu hemşirelerinden üçünü denemiş olmaktan mütevellit bir hülasacı sevinç ile peçesini indirmiş, arkasına bakmadan, yine girdiği gibi vakur, çıkarken arkasından savrulan en alçak küfürleri anlayamamış idi.

Yıl 1 Sayı 32, 14 Teşrin-i Sani 1329, s. 248, 249, 250, 251

Maraşlıoğlu

Bir Hapishane Ziyareti

Fırsat bulup da ömrümde hiçbir hapishaneye girmemiş, istemeyerek yapılmış bir dayak meselesinden dolayı bir hafta cezaya çarpılan bir adamla cinayetin en büyüğünü işlemiş bir katilin bir dam altında, yan yana nasıl yaşamakta bulduklarını görmemiş idim. Geçenlerde Anadolu'yu gezerken, eski tarihimizde meşhur olan kasabalardan birinin hapishanesini görmek istedim. Bir gazeteciye her yer açıktır, istediği yeri görmesine, gezmesine mani yoktur.

Bir gün evvel hapishane müdürü ile görüştüm; beni gezdirmeye söz verdi. Ertesi günü bir arkadaşıla gittim: Büyük bir meydan... Sağ tarafta uzunca bir sundurma... Burada hapishaneyi gözetleyici jandarmalarla ufak tefek cezalı bazı çocuklar, delikanlılar vardı. Meydanın içerisine girip de sağa dönünce tam karşıda hapishane binası var. Kapıdan içeri girince önümüze demir parmaklı bir kapı daha çıktı. Sağ taraftaki merdiveni çıktık, kapının üzerinde harap bir odaya girdik: Müdür odası.

Kasaba, İzmir vilayetinin en mamur bir sancak merkezi olduğu, tarihi bir kıymeti bulunduğu halde, hapishanesi pek fena, yıkıldım yıkılacak bir halde idi. Müdür odasının önünden hapishanenin avlusu görünüyordu. Çocuk denecek yaşta genç delikanlılarla ak sakallı ihtiyarlara kadar bir hayli adam, ya asıl iç hapishane binasının gölge taraftaki duvarına yaslanarak çömelmiş, yahut avluda bir aşağı bir yukarı gezmekte bulunmuş idi.

İç binayı dışından görmek kâfi idi; burada ancak pek sefil bir surette yaşanabilir idi. Müdüre rica ettim: Yukarıya dört beş mebus davet etti. Bunlardan ikisi uzun sakal ve bıyıklı idi. Bunlar Çepni aşiretinden olduklarını söylediler.

Çepniler, vaktiyle Şii olmuşlar, sonra her bir kabilesi Anadolu'nun bir tarafına düşmüş. Başka köyler, başka aşiretlerle kız alıp vermişler, içlerinde hiç okuryazarları yoktur; son derece cahildirler. Ziraatla uğraşırlar, fakat en çok hayvan hırsızlığı ederler. Bu adamlarla tatlı konuştum, hiç fenalık edecek adamlara benzemiyordu. Gözleri gülüyor, yüzleri parlıyordu. Çepniler hayvan hırsızlığından başka hiçbir kabahat yapmıyorlardı. Acaba, mezheplerinden mi, yoksa atalarından mı kalmıştı; bana aşiretlerinin hallerinden, adetlerinden söylediler; ta Horasan'dan buraya kadar geldiklerini unutmamışlar. Bu adamları sevdim ve bunların az bir himmetle ne kadar iyi bir silah unsuru olacaklarını anladım.

Bunlardan başka, Kayıhan aşiretinden bir beyle, Kaçarlar'dan iki zeybekle daha görüştüm. Sırası geldikçe bunları okuyucularımıza anlatırım. Bence bunların hiç biri fena adam değildi. Beraberimde birkaç "Halka Doğru" sayısı götürmüştüm; bazı güzel parçaları bu adamlara okudum... Anladılar ve gözleri dolu dolu oluyordu. Ruhları bu kadar hisli olan kimseler, ne kadar kolaylıkla doğru yolda tutulabilir.

Ben şimdi şuna inandım: Anadolu'da sertliğe lüzum yok... Işığa lüzum var... Anadolu bir kere aydınlanır, Türkler bir kere uyanırsa, ötesine Allah kerimdir.

Yıl 1 Sayı 19, 15 Ağustos 1329, s. 151, 152

Maraşlıoğlu

Bugün Türkler'in Kurtuluş Bayramına Tesadüf Ediyor

Bugün gözlerimizde iki bayramın sadet dileği var. Hem dedelerimizin kurtuluş bayramını hem Türk uyanıklığının şenliğini kutlamak istiyoruz. Türkler kimdir, nerden geldiler, nereye gidiyorlar? Kılıçlarının parıltısı içinde yanan tarihimiz bile bize bunları öğretmedi. Biz onun ilk yaprağında gâh düşman önünden kaçan bir tayfa gâh sessizliğe gömülmüş yurtlar arayan bir kabile gördük. Birçok zaman Türklüğün asırlardan taşan şeref, yiğitlik uğultularına yabancı yaşadık. Kapladığımız hudutsuz memleketlerde en yüksek şahikaların gururunu bir denizin bulanık sathında uyutan billur bir ırmak gibi benliğimizi eritmiştik. Aradan asırlar geçti. Viyana surunu kaç kere azmimizle titrettik, Avrupa'nın bir ucuna, Amsterdam'a kadar ilerledik. Çaldıran'da askerimizin zafer nidaları yayılmıştı. Afrika'nın bütün üst kısmında sancağımız dalgalandı. Frenkler kırılmayan bir cesaret için, "Nevhavezel" önünde bir Türk gibi diyorlardı. En büyük bir kumandan bir tabur Türkle bir dünya fetholunacağını anlatıyordu.

Yine ayaklarımızın altında taçlarının hışırtısını hissedenler bize tahkir için Türk dediler. Büyük kalbimiz hiç tehevürle çarpmadı.

Fakat bir gün şarktan garba, garptan şarka durmadan koşan bu nesil yoruldu. Adım adım geriliyorduk. Önümüzde ne acılarımızı bölüşecek bir sıcak el ne de bizden başka yarın diyen bir kan vardı. Bunun karşısında bu memleketi kılıçlarıyla zabt ve bugüne kadar muhafaza eden Türk ve Müslüman ırkı yurtlarına yeniden hayat vermek için tekrar el ele vermek ihtiyacını duydular. Asırlarca uzak kalmış bütün kalpler kenetlendi. İşte bugün de dedelerinin eski bir bayramını tes'id için aynı hisle koşuyorlar.

Kurtuluş Bayramı nedir?

Dünyanın ilk sahibi olan her büyük millet gibi Türkler de soylarının kuvvetini bir masalın kaynağından almışlardır. Türklerden Buda dinine girmiş olanlar kendilerinin Buda'nın validesinden doğduklarını söylerler. İslam olan Türkler Yafes'in yedi oğlundan biri olan Türk'ün neslinden geldiklerini iddia ederler. Hatta bunun çocuklarının ismini de sayarlar.

Bunun beşinci karında Moğol ve Tatar namıyla iki oğlu varmış. Moğol Han'ın dört çocuğundan birisini de Kara Han teşkil ediyor. Birinci padişahımızın neslinden olmakla iftihar ettiği Kurtuluş Bayramı'na esas olan masal da bundan sonra başlıyor:

Moğol hükümdarı İlhan Tatarların hanı Sivinc ile harp ediyor. İkincisi Kırgızlarla ittifak etmiş bulunduğu için İlhan mağlup oluyor. Bütün askerleriyle beraber kendisi de kılıçtan geçiriliyor. En küçük oğlu Kıyan küçük yeğeni Tukuz ve iki kızıdan ma-ada kimse kurtulmuyor. Bunlar dağlardan tepelerden aşılıyorlar. İrmaklardan meralardan geçiyorlar. Önlerine çıkan bir geyiği kovalarken kendilerini meyvelerle çiçeklerle örtülü bir yerde buluyorlar. Orada bu dört kişi birleşiyor. Artık geyik de bunlardan kaçmıyor. Çocukları çoğalıyor. Bir nesil vücuda geliyor. Ardan dört yüz sene geçtikten sonra kendilerini besleyemeyen bu yerden çıkmak istiyorlar. Yol bulamıyorlar. Bir gün bir kurt görüyorlar. Bu yabancı hayvanın nereden geldiğini araştırırken gayet ufak bir delikten çıktığını görüyorlar. Bir demirci onun etrafını kaplayan dağların demir olduğunu anlıyor. Ateşliyor. Dağ eriyor. Türkler etrafa yeniden yayılıyor. Beşinci asırda Avrupa'yı dehşet içinde bırakıyorlar.

Bunların ismi gâh Finula, gâh Hun, gâh Macar, gâh Moğol, gâh Türk, gâh Mançu, gâh Bulgar oluyor, muhtelif dinlere giriyorlar.

Yol buldukları güne yeni gün diyorlar. Ve her sene-i şerifine kurtuluş şenlikleri yapıyorlar. Yedi batını besleyen bu yurdun ismi Ergenekon kalıyor. (Bunun birincisi dağ beli ikincisi konak demektir). Kurda bir halaskarlık timsali veriliyor. Ve genç bir muharririmizin dediği gibi, kurtulmak, kurtuluş gibi kelimeler hep “kurt” isminden yapılıyor. İlk çıktıkları zaman krallarının ismi Börteçine (Bozkurt) adını taşıyor. Bunun neslinden Meryem gibi babasız doğuran Alangu isminde bir kız geliyor. Bunun doğurduğu çocuk onuncu karında vaktiyle hemen bütün Asya’yı istila eden Cengiz’e baba düşüyor.

Türkler bayraklarının tepesine altın bir kurt başı dikiyorlar.

Bu masalı sade Moğolların lisanı değil Çin tarihleri de kaydediyor. Günü bile gösteriliyor. Mart’ın dokuzunda çıkıldığına itikad ediliyordu. Çünkü bizden bu bayramı çalan Acemlerin “Nevruz (Yeni Gün)”u o vakte tesadüf ediyor idi. El’an bile köylülerimizde dokuz rakamına karşı bir hürmet hissi vardı. Onlarda ekin biçildiği zaman demetlerini dokuzar dokuzar yığıyorlar, adına “dokurcun (dokuzcun)” diyorlardı. Padişahlarımız verdikleri hediyeleri dokuzar bahşediyorlardı. Bizde vezirliğin derecesini gösteren tuğ dört, üç, iki,, bir, iken padişahın tuğu dokuz adettir.Çadırının önünde dokuz tuğlu bir bayrak dalgalanırdı.

Han köterdikleri yani han seçtikleri zaman Türkler onu bir seccade üzerine oturtur “ve hürmet alameti olmak üzere birkaç defa kaldırmış”. Hürmetlerinin derecesini yüceltmek ve çok sevdiklerini anlatmak isterlerse dokuz defa yükseltirlermiş.

Fakat sonradan eski bazı bayraklar üzerinde üç dokuz yazılı olduğu anlaşıldı. Bu, martın yirmi yedisi demektir. Kendisi koyu bir Türk ve adsız olan Harzemşah’ın yeni gün’üne rast geliyordu. Kabul olundu. İşte bugün martın yirmisidir. Biz

bütün kardeşlerimizin bayramını kutluyor ve bugünün bizim için hakiki bir kurtuluş sabahı olmasını Tanrı Taala'dan diliyoruz.

Yeni Gün'ünü kutladığımız Harzemşah, adsızdı demiştik. Bu Türk veraset kaidesinin bir neticesidir. Eski Türklerin yarasınca mesela ölen adamın üç oğlu varsa en küçüğü toprağı alırdı. Bunun ismine Moğolca "ödeçkin" Türkçe "tekin (baba evinin koruyucusu)" denirdi. Büyük evlat mal ve hayvan sürülerini alırdı. Ölen hükümdarsa askerler de bu bölüşülen şeyler arasında bulunuyordu. Ortanca çocuk hiçbir şey almazdı. Bir kötü beygir verirse ona yeter. Okunu kılıcını alarak memleketten çıkmaya mecbur olurdu. Türk masallarına göre bu dağlardan tepelerden geçen bir ihtiyar kadına tesadüf eder. Anam ol der; eğer kabul ederse eve gelirler. Kocasına atam ol der. O da razı olursa kendisine ad vermelerini isterdi. Bunlar bazen bir serdarın yanına giderlerdi. O zaman cesursalar hükümdar olmak ihtimali de ziyadeleşirdi. Cengiz, Timur, böyle birer adsızdı.

Bu adet Türklerde az çok değişerek bu güne kadar sürüklendi. Bizde de yaşamayan çocuklar hala adsız bırakılır. Sadık, Temel, Dursun gibi isimler verilir. Şimdi kullandığımız "ata binen Türk pederini tanımaz", "Türk beygire binerse kendisini serdar sanır." "Babanın evini yağma ederken arkadaşlarına yardım et" darb-ı meselleri de ta o zamanın halini bize anlatan o zamanlardan kalma yaşayış süzüntüleridir.

Yıl 1 Sayı 51, 27 Mart 1330, s. 402, 403, 404

Uyanık

İslamlıkta Tevekkül

Aramızda eskiden beri yayılmış pek yanlış bir söz vardır: ‘‘Tevekkül gemisi batmaz’’ derler. Hâlbuki bunun ne kadar yanlış ve zararlı bir söz olduğunu herkes kendi nefsinde tecrübe etmiştir. Yapacağı bir işe sarılmayan adam ne kadar tevekkül sahibi olursa olsun asla o işi ileri götüremez. Çünkü ona tevekkül değil miskinlik, derler. Hak Taala Hazretleri işsizleri sevmediğini Kur’an-ı Kerim’inde açık açık beyan buyuruyor, Hazret-i Peygamber de birçok hadis-i şeriflerinde çalışanların Allah’ın sevgili kulları olduğunu ümmetine anlatıyor. Öyle iken İslamlığa yakışmayacak hallerde bulunmak, sonra da ona tevekkül ismini vermek gayet yanlıştır. Müslümanlıkta şart olan ölünceye kadar çalışıp para kazanmak, çoluğunu çocuğunu iyi bakıp okutmak, konu komşuya elden geldiği kadar muavenet etmek, donanmaya, orduya, mekteplere daima iane vermektir. İşte asıl tevekkül budur. Yoksa tembel tembel kahvehane köşesinde oturup da işlerini Allah’a ısmarlayanlar, ailelerini yoksulluk içinde bırakanlar dünyada sefalet çektikleri gibi yarın ahirette de cehennem azabına layık olmuş olurlar.

İslamlıkta tevekkülün ne demek olduğunu daha iyi anlatabilmek için size eski bir hikâye söyleyeyim:

Peygamberimiz Efendimiz Hazretlerinin ikinci halifesi Hazret-i Ömer bin el- Hattab’dır. Hazret-i Ömer şiddetiyle, doğruluğuyla, İslam dinine ettiği büyük hizmetleriyle, meşhurdur. Onun halifeliği zamanında İran, Suriye, Mısır gibi büyük kıtalar İslamlar eline geçti, İslam dini her tarafa yayıldı. Çünkü halifenin adaleti sayesinde koskoca İslam memleketinin hiçbir yerinde fenalık olmuyor, Hazret-i Ömer’in korkusundan fenalar başkaldıramıyordu.

Hazret-i Ömer bir gün evinin kapısı önünde oturup halkın davalarını görürken, birdenbire bedevi bir Arap geldi. Halifeye:

—Esselam-ı aleyküm ya emirü'l mü'minun.

Dedi. Hazret-i Ömer bedevinin selamını aldıktan sonra:

—Ne istiyorsun?

Diye sordu. Onun üzerine bedevi şu cevabı verdi:

—Geçen gün çölde namaz kılarken devemi kaybettim. Onu isterim.

—Tuhaf şey! Deveyi bağlamış olduğun halde nasıl oldu da ipini çözdü? Galiba iyi bağlamamışsın, kesin namaz kılincaya kadar kaçıp gitmiş. Öyle ise kabahat senin.

Bedevi Hazret-i Ömer'in bu sözü üzerine biraz düşündü. Sonra dedi ki:

—Hayır, ya Ömer; deve ipini çözüp kaçmadı. Ben namaza durmadan evvel onu bağlamadım; pek ziyade tevekkül sahibi olduğum için Allah'a emanet ettim. Fakat namazı bitirince bir de baktım ki deveden hiçbir iz yok. Onun üzerine

meseleyi anlatarak devemi istemek için buraya geldim. Cenab-ı Hak kendisine emanet edilen bir şeyi böyle kaybeder mi?

Hazret-i Ömer kaşlarını çattı. Bedeviye sert bir sesle şu cevabı verdi:

—Akılsız herif! Cenab-ı Hak hâşâ sümme hâşâ insanların emanetçisi değil ki senin deveni saklasın. Senin yaptığına tevekkül değil, miskinlik, akılsızlık derler. Eğer namaza durmadan evvel üşenmeyip de devenin ipini sağlam bir kazığa bağlasaydın, başına bu felaket gelmezdi. İnsan devesini evvela sağlam kazığa bağlamalı, ondan sonra Allah'a emanet etmeli. İslamlıkta tevekkülün manası budur.

Bedevi Hazret-i Ömer'in bu sözlerini dinledikten sonra utanıp çekildi. Hazret-i Ömer bu suretle yalnız o bedeviye değil bütün İslamlara İslamlıkta tevekkülün nasıl olduğunu öğretmiş oldu.

Yıl 1 Sayı 2, 18 Nisan 1329, s. 10, 11

M(im).

Halk'a 5

Evvelki makalemizde (1) halkın, yani köylü ve esnafın mektepler, cemiyetler yapabilmesi için önüne düşüp yol gösterecek okumuş adamlara ihtiyaç var demiş ve başka memleketlerde hoca, muallim, büyük mektepler tebaası gibi okumuş adamlar halk arasına girerek bu vazifeyi ifa etmekte olduklarını söylemiştik. Vaka şimdi zengin, malumatlı, rahat ve kuvvetli görünen milletlerin hepsinde böyle olmuştur. Mesela Almanlarda, Ruslarda halkın ileri gelenleri yalnız şehirlerde oturup kalmamışlar, kasabalara, köylere gitmişler, oradaki halkı öğretmeye, ilerletmeye, yoluyla çalışmaya, zenginleşmeye, halkın insani, milli, vatani hislerini yükseltmeye uğraşmışlardır. Ben kendim böyle halka doğru giden Sırları, Bulgarları, Rumları kendi memleketimizde de gördüm. Hele "Seniçe"de tesadüf ettiğim Sırp muallimlerini hiç unutamayacağım. Üç yıl evvelsi, Yenipazar sancağında seyahat ediyordum. Sancağa Bosna hududundan girmiş ve yolsuz yollardan, dağlar taşlar arasından beygir üstünde geçerek, nihayet düzce bir yerde kurulu Seniçe kasabasına gelip yetişmiştim. Kasabanın en uzaktan görünen binası, iki katlı, beyaz boyalı büyük bir taş evdi. Ben önce bu evi, hükümet konağı sanmıştım. Bir Sırp iptidaiye mektebi olduğunu sonradan kasabada öğrendim. İslam mekteplerinin iptidaiyesini değil, rüştiye ve idadiyesini dahi, kasabaya girdikten sonra bile arayıp bulmak zorca idi. Öğlen üstü Sırp mektebine gittim. Meğer o gün muallimlerin içtimaları varmış. Etraf köylerin muallime ve muallimleri Seniçe mektebine toplanmışlar, "talim ve terbiye meselelerini" müzakere ediyorlarmış. Muallimler, bana öyle dediler; bilmem söyledikleri tamamen doğru mudur? Hükümetin, maarif müdürünün, tabi bu içtimadan filan hiç haberi yoktu. Hatta bana refakat eden, mekteb-i idadiye müdür muavini bey galiba şimdiye kadar bu mektebe bir defa bile olsun uğramamıştı. Her dershaneye asılan eski Sırp kralzadesinin resmini bile tanıyamıyordu... Neyse bunlar bahsimizden hariç, geçelim. Böyle on, on iki Sırp muallime ve muallimine bir arada rastlamak, benim için büyük bir talih idi. Hemen konuşmaya, dersleri, işleri, çalışmaları hakkında malumat almaya başladım. İçlerinden bilahare karı koca olduklarını anladığım bir muallime ile bir muallim en ziyade nazar-ı dikkatimi

celbetti: Bu genç köy hocasıyla karısı, pek iyi Rusça ve Fransızca konuşuyorlardı, her sözlerinden ciddi ve geniş malumat sahibi oldukları anlaşılıyordu. Hocadan sordum:

—Nerede okudunuz?

—Evvvela Belgrad'da darü'l muallimin'i ikmal ettim; sonra Haydelberg'de (Haydelberg Almanya şehirlerinden birisidir; pek meşhur bir darü'l fünunu vardır.) felsefe şubesini bitirdim.

—Muhterem zevceniz?

—O yalnız Belgrad darü'l muallimini'ni ikmal etti; fakat sonradan ben onun da Fransızca, Almanca ve pedagojide terakkisine, elimden geldiği kadar çalıştım. Zaten vaktimiz pek müsait: Ortalığı kış basınca, biz köyün mektebinde karla mahsur kalırız. Beş altı ay dünya ile münasebetimiz kesilir. Yollarımızın halini elbette gördünüz, yarın bile onlardan geçebilmek ir kahramanlıktır; kışın kahramanlar bile geçemez. Ne Sırbistan hududuna yetişmek, ne Seniçe'ye gelebilmek asla mümkün olamaz.

Pek şaşılacak bir şey değil mi? Bu Sırp (o zamanlar Osmanlı Sırp...) muallim Avrupa'nın en büyük darü'l fünunlarından birisini ikmal etmiş, şahadetname almış, sonra kışın beş altı ay, civar köye bile gidilemeyecek kadar dünyadan ayrı, medeniyetten mahrum ücra bir köye gitmiş, darü'l muallimat şahadetnameli genç karısıyla, mekteb-i iptidaiyesi hocalığı ediyor! Bazısı, yalnız mekteb-i iptidaiyesi hocalığı değil, bütün köyün, belki bütün o civarın da hocalığını ediyor... O, yalnız yedi sekiz yaşındaki köylü çocuklarına alfabe öğretmiyor; bütün

köye, belki bütün o havaliye adam olmayı, usullü çalışmayı, servet kazanmayı ve Sırplaşmayı öğretiyor. İşte asıl halka doğru gitmek böyle olur...

Seniçe ile Sırp hududu arasında bilmem hangi meçhul ve küçük köyün hocası olan bu Sırp genci, hiç mübalağasız söylüyorum ki payitahtımızın büyük mekteplerinde muallim veya müdür olan zatların birçoğundan ilimce, irfanca, hatta zekâca üstün idi... Bu yüksek emelli köy hocası, Sırbistan'ın da büyücek şehirlerinde muallim olabilirdi; fakat o, köy muallimliğini arzu etmiş, karanlıklara girip ışık dağıtmayı, zaten hayli aydın yerlerde parlayıp göze çarpmaya tercih eylemişti... Böyle halka doğru giden gençlerin varlığını, sa'ylarının boşa gitmediğini vaka-yı ahire ispat etti: Düşmanımız Sırp'ların bize galebeleri sebeplerinden bir büyüğü de böyle halka doğru giden, köy hocalığı eden darü'l fünun mezunlarının vücududur...

İki sene evvel halka doğru gitmeye hazırlanan Rum gençlerini de Atina darü'l fünununun salonlarında görmüştüm. Bunlar, Anadolu'nun kıyılarından, içerilerinden, Trabzon'dan, Samsun'dan, Kayseri'den, Ankara'dan gelmişler, Atina darü'l fünununa talebe olmuşlardı.

Atina darü'l fünunu bunlar nazarında, hatta bir kısım Avrupalılar nazarında bile, şarkın irfan ve ziya ocağıdır: Bilgi ve aydınlık şarka, oradan dağılacakmış... Atina'da tahsilini bitiren genç Osmanlı Rumlar, Anadolu içerilerine dağılıyorlar, kasabalara, köylere kadar gidiyorlar, mektepler açıyorlar, hocalık ediyorlar, hekimlik ediyorlar, yani halka gidiyorlar, kendi halklarının, Rumların maddi hastalıklarına ilaç veriyorlar, manevi hastalık olan cahillerini gidermeye çalışıyorlar ve aynı zamanda umumi Helenlik (Yunanlılık) fikr-i millisini de aşıyorlar...

Rum vatandaşlar, böyle uğraşırken, acaba bizim Türk gençleri ne yapıyor? Bu sorunun cevabını gelecek makalede bulmaya çalışalım.

Yıl 1 Sayı 31, 7 Teşrin-i Sani 1329, s. 237, 238

Akçuraoğlu Yusuf

Türk Çocuğu Ailede Nasıl Terbiye Edilmeli?

İçtimai hayatın ıslahı hakkında beşeriyete büyük hizmetleri sabıka etmiş olan ‘‘Ogüst Kunt’’ ve ‘‘Frobel’’in beyanına göre dünyada ne kadar insan varsa o kadar da ahlak mevcuttur. Fakat esas itibariyle huylar iki sınıf tefrik edilebilir ki bunlardan biri fena ahlak, diğeri iyi ahlaktır.

Başka bir filozof dahi ilk terbiye aileden başlar, mektep ise onu ikmal eder demiştir. Binaenaleyh bu iki ibareden şu netice hâsıl olur: Aile bir kereste hazır eder, mektep dahi o keresteyi bir doğramacı gibi ıslah edip üzerine cila verir. Demek ki mektep marangozhanesine teslim ettiğın kereste adi bir söğüt parçası ise ondan bir çamur teknesi yahut bir tabut yapılır. Şayet ceviz veya abanoz vermiş isen kalbi ferahlattırıcı bir piyano yahut hayat-ı umumiyeye hadim bir vapur imal edilir.

Şu halde elimizdeki evlat kerestesini ıslah etmenin usulü nedir?

Evvela: Çocuklarımızın ahval-i ruhiyelerine iyice vakıf olup onların tabiatını anlamak; saniyen: tabiatlarını anladıktan sonra istidatlarına göre talim ve terbiye etme şarttır. Eğer evladın serkeş, mu'nid, bed ve sert huyda ise füturlatıp onun bu halini dost ve düşmanlarına daima şekva ederek her tecavüzünü şedit bir lisan veya değnekle ıslaha çalışma; zira senin bu mesleğın çocuğın fikrine evvela az çok tesir eder ise de sonunda hiçbir tesir hâsıl etmeyecektir. Çünkü bu usul ile edilen terbiye çocuğın kalbinde pederine karşı adavet hâsıl edip, sen rüşünü ikmal ile nüfuzun tesir edemeyeceği bir zamanda daima babasını tahkir, büyük büyük meclislerde terzil etmek suretiyle intikam alacaktır.

Hilkaten sert huylu çocukların telim ve terbiyesi her ne kadar latif ve mülayim çocuklardan daha müşkül ise de iyi hasiyetlerin de kısm-ı azmi bu cinslerde kesretlice olduğundan bu iyi evsafın hatırı için sabır ve sebat, hilm ve metanetle muamele edip daima latif nasihat, ahlaki imtiyazlardan mahrum etmek tarikiyle edilen tekdirlere daha müessir olur. Böylelere sert muamele etmek sert kabalara atılan taşlara benzer ki geriye sıçrayıp atanı sakatlar.

Sert bir mermere heykeltıraşın sert ve iri gülünün istimal etmeyerek çelik kalemlerle yavaş yavaş istediği nakışı verdiği gibi sen de çelik iradat ve hilm kalemiyle onun kalbi üzerine işle, muvaffak olursun. Yoksa hiddet ve şiddetle evladın nüfuzum altında ezerek ıslah ederim zannediyorsan çok yanılıyorsun. Evladın seni cebbar bir amir değil, adil bir hâkim bilmelidir. Yanına bir gaddar gibi değil, adil bir rehber gibi gelesin. Ettiğin tekdirden dolayı senden en büyük düşman gibi ikrah etmek değil, cürümüne layık ceza tertip eden bir müşfik baba gibi seni sevsin ki te'kid ve nasihatlerin semeredar olsun.

Seni öfkeliendirecek bir kusur etti ise asla tekdir etme; zira hırs esnasında edilen tekdir ceza değil gazabı yenmektir. Çocuk ondan mütenebbih olmazsa sabret, hırsın teskin olsun ve akl-ı selim ile evladını kabahati nispetinde te'dib edebilesin. Çocuğu hilm ve tatlılıkla idare edip iyi hasiyetlerini dahi mükâfat ile taltif eyle. Vereceğin mükâfatlar ise senin değil çocuğun arzusuna muvaffak olsun. Mümkün olduğu kadar onu serbest bırak. Bulunduğun meclislere beraber götür ki usul-i muaşeret öğrensın. Fakat dikkat et ki ahlakı ifsad edecek sohbet, bulunduğun mecliste cereyan etmesin. Türklükte ekseriya bu noktaya dikkat edilmez ve onun içindir ki medeni dünya Türkleri ayıplar; zira çocukların huzurunu nazar-ı itibara almayarak çirkin ve nahoş sohbetler ederiz. Nesl-i ati ise bundan dolayı ahlak basamaklarından aşağı düşüp vahşete doğru ilerler.

Çocuğun iyi meylini teşvik et, fena arzularına ise gem tak. Eline fazla para verme ki yiyecek şeylere sarf edip hem pisboğaz, hem de müsrif olmasın; verecek olursan dikkat et ki düşkün fakirlere vererek sahavet öğrensın. Evin içerisinde validesi, hariçte sen kendin ona refik olunuz ki harici dostlar aramaya mecbur olmasın. Zira fena dostların açtığı yaralar merhem kabul etmez.

Evladını faziletleri için sevdiğin kadar fena huyları için ondan nefret etme. Vatan hissi ile onu perverde eyle ki hakiki bir vatanperver olsun. Dini hisleri kuvvetlendir, çünkü asır, hazır mütaallim gençlerden ziyade mütemeddin ve âli siret sahibi gençlere muhtaçtır. Millettaş ve hemcinsine karşı fedakâr olmayı sen sabavetinde ona talim eyle, fakat taassuba meyil eder ise ondan ictinab ettir; zira mutaasıb bir genç ailesine züll, millete ar, şirket-i beşeriyeye büyük bir beladır. Bir söz ile fikirleri tenvir et, aynı zamanda kalplere metanet ver. Mecburi talimi çocuğun zihnine yerleştir. Kuvvetli bir bünye mesut bir neslin ailesini teşkil edecek, Türk kavminin ise hasret çekip aradığı, işte, bu nevi bir terbiyedir.

Yıl 1 Sayı 38, 26 Kanun-ı Evvel 1329, s. 302, 303

Kırşehir Ermeni Mektebi Müdürü, Hırant Hayri

Baba Öğüdü 3

Altı yüz bu kadar yıl evvel koca dünyanın şu gök renkli güzel denizlerinin sedef kumlu kıyılarına candan vurulup bir daha ayrılmamak üzere yerleşen biz Osmanlıların gayet temiz yürekli büyük dedelerimiz koyun, keçi, inek, at gibi hayvanların kıymetini anlamışlar adeta o hayvanlarla tam arkadaşçasına yüzlerce yıllar bir dam altında birlikte yaşamışlardı.

Osmanlılık büyüyüp kutlu bir devlet haline girdikten sonra da çiftçilikle de beraber kuvvetli hayvan, cins at yetiştirmek sanatı da ileri götürülmüştür; günlerce süren hayvan alım ve satım “panayırları” meydana gelmiştir; “cirit” gibi biniciliğe mahsus faydalı oyunlar, “atlara” layık oldukları ehemmiyeti verdirdiği gibi binicilerin gövdesini de çeliğe çevirmiştir.

O güzel vakitlerde memleket, zamanına göre ilerlemiş; han, körü, medrese gibi binalarla dolmuş; halk da zümrüt gibi yurtlarda ekincilik ve kasabalarda, şehirlerde alışveriş ederek alınteri ile namus dairelerinde çalışıp kazanmış, tembellik nedir, bilmeyerek geçinmişlerdir.

Şimdi bizim elimizde ne at kaldı e meydan. Avrupa’yı tanımaya başladığımız zamandan beri bize bir şaşkınlıklar geldi. Hemen elimizde, avucumuzda baba mirası ne işlerimiz, ne sanatlarımız varsa hepsinden birden vazgeçtik. Avrupa’ya, o bilgi yurduna karşı ağızımızı açarak baka kaldık.

Eskiden Arapların Rum diyarına ve bilgiçlerine ehemmiyet verdikleri gibi Japonyalılar da bu zamanda Avrupa’yı gezip bilgilerini öğrendiler; fakat deden

kalma işlerin, adetlerin iplerini atmak şöyle dursun daha iyiye götürmeye çalıştılar. Biz ise Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan da olduk.

Hani ya eski çiftler, çiftlikler, yağ ve bal kapanında çalışan Hayriye tüccarları? Nerede Şam'ın, Halep'in ipekli ve dayanıklı kumaşlarını dokuyan tezgâhlar?

Bunların hiçbiri kalmadı; yerlerine bankalar, fabrikalar da açamadık. Zenginliğimiz, bağımız, bahçemiz hep elimizden gitti.

Ayıbımız bu kadar kalsa yine neyse... Frenkler arasında bile darb-ı mesel olmuş bulunan Türk kuvveti, Türk sağlığı da kayboldu. Bari o eski aslan gibi gövdeler kaya gibi yürekler kale idi. Atları da sıtma, frengi, verem gibi hastalıklar kemirdi, bitirdi. Eskiden dünyalar ürküten Osmanlı Türkleri seneden seneye dört yüz bin kişi eksilmeye başladı. Bu ziyana dağlar dayanmaz.

Bu saydığımız ziyanlardan, belalardan kurtulmak ister isek attığımız faydalı şeyleri yeni baştan arayalım. Eski panayırlarımızı kurup çiftliklerimizi işletelim. Tezgâhlarımızın başına yeni baştan geçelim. Unutulmak derecesine gelmiş olan Türklük hayatını uyandıralım ve bu sağlam temeller üzerine Frenklerden öğreneceğimiz güzel bilgileri, sanatları yerleştirelim. O zaman yerimizde dikiş tutturur ve faydalı bir surette çalışırız. Zaten Peygamberimiz Efendimiz tarafından bilgiyi nerede bulur isen oran almaya iznimiz vardır. Fakat bizim de bir temelimiz, bir milletimiz olsun. Böyle milli kütükler üzerine Avrupa'nın medeniyet aşısını vurur isek kuvvetlice tuttururuz.

Kendi dokuduğumuz kumaşlardan giyinip tarlalarımızın, tezgâhlarımızın başına koşar isek para kazanmaya, adam olmaya başlarız. Bu hayırlı çalışmak yüzünden halkımız zenginleştikçe hükümetimize seve seve fazla vergiler veririz, sonra ondan bataklıkların kurutulması, yolların yapılması gibi faydalı şeyleri göğsümüzü gere gere isteyebiliriz.

Her millette olduğu gibi bizde de bir miktar büyük bilgiçler, mimarlar, ressamalar bulunsun, yetişsin; fakat çoğumuza adamakıllı okuyup yazmayı, hesabı belletir, çiftçi evlatlarına ziraat; sanatkâr yavrularına sanayi öğretir “iptidaiye” mektepleri lazım. Cümlemiz oralardan şıkınca tezgâh başına, saban ardına koşmalıyız. Böyle yapmaz isek, kuma yaslanmış gemi gibi bocalar dururuz.

Son yıllarda görüldüğü gibi kahvelerde, sokaklarda başıboş gezmekten, bir şey biliyormuş gibi siyasi dedikoduculuk etmekten vazgeçip işbaşına koşmaz isek yuvarlanmakta olduğumuz çamurdan paçamızı kurtaramayız.

Unutmalım ki bu dünyada namusuyla yaşamak, ancak iş güç sahibi olan milletlerin hakkıdır.

Yıl 1 sayı 3, 25 Nisan 1329, s. 21, 22

Abdülfeyyaz Tefik

Nestle Sütü ve Bazı Doktorlarımız

Zamanımız ahvalini, gidişini az çok anlayanlarımız, daima ‘ziraatımızı, sanatımızı yükseltmeliyiz, iktisaden yükselmeliyiz, yoksa işimiz berbat. Aç, çıplak kalacağız’ sözünü evrad gibi tekrar ediyoruz. Hükümet de bunu böyle düşünüyor. Fırsat düştükçe gümrük resmini arttırarak yerli malın sürümünü temin etmeye çalışıyor. Bir ecnebi devletle muahede yaptıkça gümrük resmine yüzde iki, üç ilave etmek istiyor. Bir taraftan böylece yerli malına rağbet hâsıl olsun diye çalışılırken diğer taraftan en münevver, vatanperver geçinen bazı mühim adamlarımız yerli malının canına kıyıyorlar... Fesuphanallah!

Memleketimiz her şeyden evvel hayvan ve aliye’l husus, koyun, inek, manda, yetiştiren bir memleket değil mi?

Bu, boynuzlu hayvanlardan da et, süt, yün, yapağı çıkar. Demek oluyor ki memleketimizin en bereketli bir mahsulü de süt ve süttten yapılan şeylerdir. Bir takım tatlı su, Frenkleşmiş züppe beylerimiz öteden beri memleket mahsulü peyniri bırakıp kurtlu ve kokmuş Frenk peynirine aşk ve alaka bağlamışlardır. Tereyağının da ecnebiden gelmişleri, ne kadar pis ve mahlût ve bayat olsa, yerliye üstün tutuluyor. Bunları şimdilik bırakalım. Fakat yakın zamanlara kadar sütü de ecnebi memlekettten getirtip yemek modası olsun çıkmamış idi ya! Bir iki senedir, kör olası gözlerimiz, onu da görmek bahtsızlığına mahkûm oldu. Bursa, İzmir gibi yakın yerlerde çıkan memleketimiz sütlerine müşteri bulunamazken Nestle, Kohler namındaki birtakım kumpanyalar ta İsviçre’den getirip bize sahte süt yutturuyorlar. Herkes kazancını arar, bu kumpanyalar da elbet para kazanmak için her şeyi yaparlar; hele bizim gibi alık, parlak şeylere çocukça kapılır ve kumar müptelası bir halkı buldular mı, bin türlü şatafatlı ilanlar, bin türlü sahte mükâfatlarla kazıkladıkça kazıklarlar. Bu heriflerin hakkıdır. Lakin halımızın en münevver sayılan tabakası,

doktorlarımız, doktor muallimlerimiz yabancıların bu fena hareketlerine şerik olmalılar mıydı? Birkaç altın parçası hatırına memleketlerinin en mühim bir menba servetini kurutmaya çalışmalılar mıydı? ‘Nestle’nin koca gazete sayfalarını dolduran yorgandan büyük ilanlarında ‘Nestle’ sütünün fazailine dair en meşhur ve en yüksek mevkilere çıkmış doktorlarımızın imzasıyla bir sürü methiyeler okuyoruz. Halkımız bu büyük isimleri gördükçe, ‘Hah en iyi süt Nestle imiş.’ diye kendi ineğinin sütünü bırakıp, Nestle kutusunun şeker ve un bulamacını yemeye kalkışıyor! Bu doktor raporlarının milli servete ziyanından başka, çocuklarımızın sıhhatine zarar vermek ihtimalleri de yok değildir.

Hükümet ve bir kısım halk ecnebi emtiasından kurtulmaya çalışırken en münevver tanıdığımız adamlar, üç beş kuruş hatırı için ecnebi sütlerinin tellallığını yapmaya kalkışır, sonra halimiz neye varır? O muhterem doktorlarımıza sorarız: Memleket nokta-i nazarından derince düşünülecek olursa, gümrükten mal kaçırmak için alınan rüşvetle, ma’hud raporları yazmak için alınan honorer arasında ne fark vardır?

Yıl 1 sayı 24, 19 Eylül 1329, s.190, 191

Doğruyu Söyler

Biz ve Onlar

Burada bizden maksat bütün şarklılar, yani Avrupalı veya Amerikalı olmayan milletlerdir. Bunun içinde Türk'ü, Arap'ı, Acem'i hepsi vardır. Onlardan maksat da Avrupalılardır. Bunun içinde Avrupa memleketinin en geride kalmış olan Moskof da dâhildir.

Benim burada "biz ve onlar" sözünü başa yazdığımın sebebi arada sırada kendimizi onlarla ölçerek farkımızı göstermek ve anlatmaktır.

Bazı işleri onların nasıl yaptığını ve bizim nasıl düşündüğümüzü ve niçin yapamadığımızı anlatmaktır. Biz onlardan ibret almalıyız. Onların gidişine bakarak kendimizi düzeltmeye çalışmalıyız. Bakınız size birkaç şey bildireyim. Mesela:

Onlar ufak tarlalarında son derece dikkatli ve hesaplı çalışarak, gübreler kullanarak pek temiz ve güzel mahsul alırlar; tarlalarının dört etrafındaki yemiş ağaçları en iyi ve en pahalı cinsten ve dalları desteksiz yükünü çekemez haldedir. Toprakta bir yabancı ot yok denecek kadar tarlası temizdir.

Bizim tarlalarımız yarım işlenir. Hesabını yapmayı pek bilemeyiz. Her sene birazını dinlendirir, birazını ekeriz, gübre kullanmak yolunu beceremeyiz, tarlalarımızı ot bürümüştür, onun zararını düşünmeyiz, temizlemesini ihmal ederiz. Yemiş ağaçlarımıza bakmayız. Emeğimizin kadrini o kadar bilmeyiz; hesabımız şaşmış halde uğraşır, dururuz.

On dönüm sahibi bir Fransız çiftçisi ilim ve marifetle, dikkatle, hesapla çalışarak, iyi mahsul alıp iyi fiyatla satarak, idare ile kanaatle geçinerek hem bizden ala yer içer, bizden iyi giyinir, sonra da her hangisini arasan sandığında üç beş yüz lirası vardır. Borca girmek aklına gelmez. Çocuklarını rüştiyede okutur. Kızını gelin ederken para verir. Bizde on dönüm sahibi bir çiftçi ancak boğazını doyurur. Sırtına temiz bir şey giymekte zahmet çeker. Kesesinde parası bulunmaz. Mahsulünen ne edeceğini bilmez, faizci elinde esir kalır. Hayvanı ölürse yerine alamaz. Tarlayı bırakır, gider, gündelikçi olur. Yersiz rençber haline gelir.

Onların atı, öküzü tavlıdır. Sebebi elbette iyi yem verip iyi baktığıdır. Çünkü o, hayvana ne kadar iyi bakılırsa o kadar çok dayanacağını ve çabuk ihtiyarlayarak işten kalmayacağını bilir.

Onlarda sırtı yaralı bereli hayvan yoktur. Hep hayvanları besili ve semizdir. Hayvanı iyi terbiye etmeyi de bildiklerinden bargir yahut öküze vurmak âdeti pek azdır. Böyle iyi bakmak, iyi yedirmek ve rahatla çalıştırmak sayesinde hayvanları sağlam ve kuvvetli cinsler olmuştur. Fransa'nın Flemenk'in inekleri günde, yani yirmi dört saatte on beş on altı okka süt verir. Araba çekmek ve binen için dünyanın en güzel at cinsleri İngiliz ile Fransız'dadır. Hayvan yetiştirmesi, hesaplı çalışmasını bilen bu milletler yalnız at, öküz değil, insanın işine yarayan ve para getiren ne havya varsa hepsine çalışmışlar, güzel köpekler, kediler, tavşanlar, tavuklar, sülünler ve türlü türlü kümes hayvanları yetiştirmişlerdir. Bunlardan pek büyük ticaret ederler, milyonlarla para kazanırlar.

Bize gelince: Öküzlerimiz küçük ve zebundur. İyi besleyemediğimiz için kuvvetsiz yahut tembel olmuştur. Beslemesine hem dikkat etmeyiz, hem de bu işi Frenk kadar bilmeyiz. Yük taşıyan, araba çeken at gibi, eşek gibi, katır gibi hayvanlarımızın sırtı, bacağı bereli olmak sanki bize mahsus bir hal ve bir adettir! Bunun sebebi dikkatsizlik ve pisliktir. Çirkin halinden başka hayvanı huylu eder,

çürütür. Hayvan huylandıkça kırbaç atarız, o vakit daha berbat olur. Beslemesini de bilmeyiz, biraz daha gayret edip de hayvanı kuvvetli ve çokça yem ile doyuramayız.

Onlar sağılan ineklerine sütünü ziyadeleştirmek için neler yedirirler. Hayvanın iştihasını açmak için birkaç türü şey verir ve ara sıra değiştirirler. Kasaplık hayvanları şaşılacak derecede semirtirler. Tavukların ağzına huni gibi bir şey koyarak ve aletle kursaklarına yem indirerek az zamanda yağlı ve semiz olmalarının yolunu bulmuşlardır. İşte böyle beklemeyerek semizlettikleri tavuk ticareti onlarca büyük şeydir. Biz bunları bilmeyiz, düşünmeyiz, anlarız ama yapmaya üşeniriz, elimizden gelmez sanırız.

Onların damı, ahır temizdir. Daima süpürürler. Gübreyi altın gibi saklarlar. Çünkü ekinlerinin canı odur. Fransız çiftçisi eski kundurasını yemiş ağacının dibine gömer derler. Çünkü kundura çürüyüp gübre haline geldiğinde ağaca faydası olur. Hem onlar damın temizliği, kuru ot kümesinin nizamında yapılması ve gübre yığınının toplu durması, sebze bahçesinin nizamı gibi şeylerle öğünürler, birbirlerine karşı böyle haklı ve güzel şeylerle iftihar ederler.

Biz bunların hiçbirine merak etmeyiz. Ahırlarımızın yanından kokudan geçilmez. Odamız, ocağımız hep perişandır. Bu hal bizim kudreti olmayanımızla beraber olanımızda da böyledir. İşte hep ayıpladığımız budur. Kudreti olanda da akıl yok değil mi? Ben buna akılsızlıktan ziyade fena alışmak diyeceğim. Fena şeye alışan ondan güç kurtulur. Bunun yolu iyi hesap etmek ve faydasını akıllıca düşünmektir. O vakit insan daha dikkatli çalışır.

Onların hepsinin daima parası vardır. Bu parayı uzun sene biriktirirler, bankalara koyarlar.

Bizde para yoktur. Kazandığımız ancak boğazımıza yeter. Bazı kere elbise almak için para bulamayız, yalınayak gezeriz. Sonra da üç beş kuruş ziyade kazanarak şu muhtaç olduğumuz ufak tefeği almak yolunu düşünmeyiz. Yani demek isterim ki fakirliğe, perişanlığa katlanırız da yorgunluğa dayanamayız.

İşte onların marifetleri, bizim kusurlarımız.

Onların iş bilmesi, bizim cahilliğimiz.

Onların hesap etmesi, bizim kayıtsızlığımız.

Onların zenginliği, bizim fakirliğimiz. Ne vakte kadar bu böyle sürecektir. Azıcık uyanıp da aklımızı başımıza alarak biz de onlar gibi iyi çalışmanın, temiz yaşamanın, iyi kazanmanın, çoluk çocuğumuzu terbiye ederek ve para saklayarak sağlam ve zengin bir millet olmanın yolunu aramazsak halimiz yamandır.

Yıl 1 Sayı 39, 2 Kanun-ı Sani 1329, s. 305, 306, 307

Ali Suad

4. KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, Samet 1998 *Babamın Arkadaşları*, İletişim Yay. İst.

AKAY, Hasan 1998 *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Yeni Fikirler*, Kitabevi Yay. İst.

AKÇURA, Yusuf 1976 *Üç Tarz-ı Siyaset*, Türk Tarih Kurumu Yay. Ank.

----- 1981 *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, Kültür Bakanlığı Yay. Ank.

AKI, Niyazi 1989 *Türk Tiyatro Edebiyatı Tarihi I*, Dergâh Yay. İst. 1989

AKYÜZ, Kenan 1995 *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 1860–1923*, İnkılâp Kitabevi, İst.

ANDONYAN, Aram 1975 *Balkan Harbi Tarihi*, Sander Yay. İst. Türkçesi: Zaven Biberyan

ARAI, Mesami 2000 *Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği*, İletişim Yay. İst.

ARIKAN, Zeki 1997 *Tarihimiz ve Cumhuriyet, Muhittin Birgen (1885–1951)*, Tarih Vakfı Yurt Yay. İst.

ARMAOĞLU, Fahir 2005 *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi

ARTAN, Gündüz 1994 *Takma Ad, Soyadı, Rumuz Dizinleri (Tanzimat'tan Günümüze)*, Türk Kütüphaneciler Derneği İçel Şubesi Yayınları

BAYRAKTUTAN, Yusuf 1996 *Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları*, Kültür Bakanlığı Yay. Ank.

BERKES, Niyazi 2006 *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, YKY, İst., (Yayına Hazırlayan: Ahmet Kuyaş)

ÇANKAYA, Ali 1968, 1969 *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Mars Matbaası, Ankara, , 8 cilt.

ÇETİN, Nurullah 2006 *Takma-Müstear İsimler Sözlüğü*, Edebiyat Otağı Yay. Ank.

ÇETİNKAYA, Bayram ‘‘Ali Modern Türkiye’nin Felsefi Kökenleri’’, *Cumhuriyet Üni, e-dergi*, (<http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/361.pdf>)

ÇİĞDEM, Ahmet 2006 *Aydınlanma Düşüncesi*, İletişim Yay. İst.

DUMAN, Hasan ‘‘<http://www.edhvakfi.org.tr/kasya.pdf>’’

EMİROĞLU, Öztürk 2003 *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yay. Ank.

EMRE, İsmet 2004 Haziran ‘‘Türk Duygusu Mecmuası Üzerine Bir İnceleme’’, *Cumhuriyet Üni, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt VIII / 1, s. 61–74

ENGİNÜN, İnci 2006 *Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e, (1839–1923)*, Dergâh Yay. İst.

GÖKALP, Ziya 2004 *Türkçülüğün Esasları*, MEB Yay. İst.

----- 2006 *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, Akçağ Yay. Ank.

GÖVSA, İbrahim Alaettin 1945–1946 *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, Yedigün Neşriyatı

GÖZCÜ, Sevim 2004 *Ayaşlı ile Kiracıları 'nda Anlatıcı Sorunsalı*, Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

İŞIK, İhsan 2002 *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yay. Ankara

----- 2006 *Resimli ve metin örneklili Türkiye edebiyatçıları ve kültür adamları ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara

İNAL, Mahmud Kemal 1969 *Son Asır Türk Şairleri*, 12 cilt, MEB Yay. İst.

KARACA, Nesrin T. 1993 *Celal Sahir Erozan*, MEB Yay. İst.

KILIÇ, Selami 2005 *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türk Devrimi ve Fikir Temelleri*, Kaynak Yay. İst.

KIYICI, Mahmut 1998 *Ispartalı ve Isparta'ya Hizmet Etmiş Büyük Adamlar*, Göltaş Kültür Yay.

KOMİSYON 1981 *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: Devirler, İsimler, Eserler, Terimler* Yayına Haz. Ezel Erverdi ...[ve öte.], Dergâh Yayınları, İst. cilt IV

KOMİSYON 1985 *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yay., cilt 1 ve cilt 2

KOMİSYON 1999 *Tanzimat*, MEB Yay. İst, 2 cilt

KOMİSYON 2001 *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, 2 cilt, YKY, İst. Yayın Yönetmeni: Ekrem Çakıroğlu, Editör: Murat Yalçın

KOMİSYON 2002 *Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye, 1908–1980* Cem Yay. İst. Yayın Yönetmeni: Sina Akşin

KOMİSYON 2002 *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik*, İletişim Yay. İst. cilt 4, Yayın Yönetmeni Murat Belge

KONAR, Elif 2003 *Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin İncelenmesi (1926–1928 Yılları)*, İst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

KORKMAZ, Alaaddin 2005 *Ziya Gökalp, Aksiyonu, Meşrutiyet ve Cumhuriyet Üzerindeki Tesirleri*, MEB Yay. İst.

KURDAKUL, Şükran 1999 *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, İnkılâp Yay. İst.

KUSHNER, David 1979 *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*, Kervan Yay. İst.

LEWIS, Bernard 1984 *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, TTK b.e. Ank.

MARDİN, Şerif 1996 *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri*, İletişim Yay. İst.

----- 1997a *Türk Modernleşmesi*, İletişim Yay. İst.

----- 1997b *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*, İletişim Yay. İst.

MERİÇ, Cemil 1995 *Bu Ülke*, İletişim Yay. İst.

NECATİGİL, Behçet 2006 *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yay. İst.

OBA, Ali Engin 1995 *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu*, İmge Kit, Ank.

OCAK, Hüsnü Cemal 2002 *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Gelişiminde Halka Doğru Dergisinin Yeri*, Marmara Üni, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İst.

OKAY, Orhan 2005a *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yay. İst.

----- 2005b ‘‘Milli Edebiyat Akımı’’, *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yay. İst., cilt 30

ÖZDEN, Mehmet 1985 *II. Meşrutiyet Devri Halkçılık Düşüncesi ve ‘Halka Doğru’ Dergisi*, Hacettepe Üni, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ank.

----- 2005 Yaz ‘‘Atatürk Döneminde Kemalist Metinler: A’rafda Bir Kemalizm: Tekin Alp ve Kemalizm (1936)’’, *Bilig*, sayı 34

----- 2006 ‘‘Türkiye’de Halkçılığın Evrimi (1908–1918)’’, *Manas Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 16

SANDER, Oral 1998 *Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918’e*, İmge Kitabevi, Ank.

----- 2000 *Siyasi Tarih, 1918–1994*, İmge Kitabevi, Ank.

SARINAY, Yusuf 2004 *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*, Ötüken Yay. İst.

ŞENEL, Alaaddin 1996 *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Bilim ve Sanat Yay. Ank.

TANPINAR, Ahmet Hamdi 1988 *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kit, İst.

----- 2004 *Edebiyat Dersleri*, YKY, İst

TOPRAK, Zafer 1984 Kış ‘‘Osmanlı Narodnikleri: ‘Halka Doğru’ Gidenler’’, *Toplum ve Bilim*, sayı 24, s. 69–81

----- 2005–2006 ‘‘Popülizm ve Türkiye’deki Boyutları’’, *Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, Güncel Çağdaş Türkiye Seminerleri*

ÜSTEL, Fusun 2004 *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları*, İletişim Yay. İst.

YALÇIN, Alemdar 2002 *II. Meşrutiyet’te Tiyatro Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay. Ank.

YILDIRIM, Tahsin 2006 *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İst.

YILDIZ, Sadettin 2006 *Tanzimat Dönemi Edebiyatı*, Nobel Yayın Dağıtım, Ank.

EK 1

DERGİDEKİ FOTOĞRAFLAR¹²⁶

1.

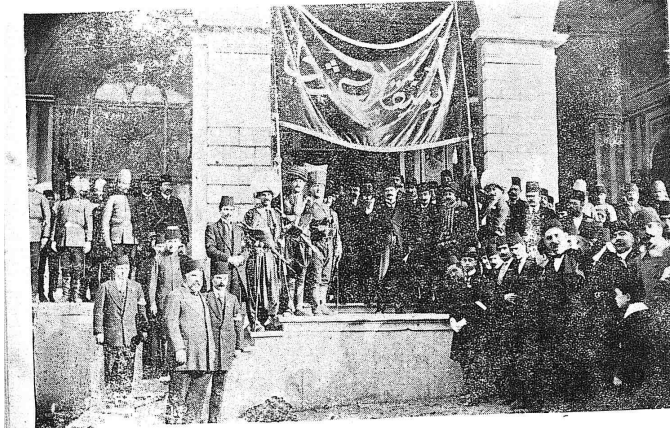
2.

شمس‌الدين دولت‌الملك بويوك مۇسىس بويوك خانانامه پىنجى شىماهە ھىضرى تىرى

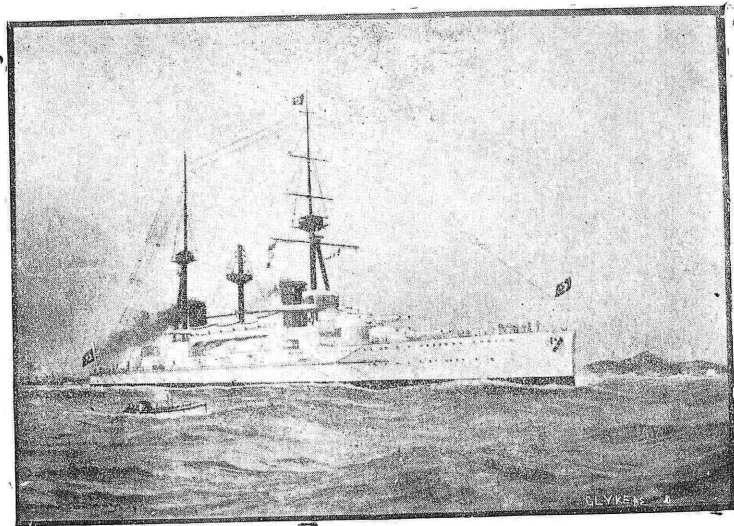
¹²⁶ Fotoğrafların açıklamaları için ‘‘Konu Başlıklarına Göre Fihrist’’ bölümündeki ‘‘Fotoğraflar’’ kısmına bakılabilir. Fotoğraflar, fihrist bölümü dikkate alınarak kronolojik bir sıra ile yerleştirilmiştir.

3.

عثماني كپئلى باسبالى ئۆزگىرە تلەت بىك نطقى دېكلركى.
اقدام دېقېورك رسامى

4.

اقدام دېقېورك رسامى

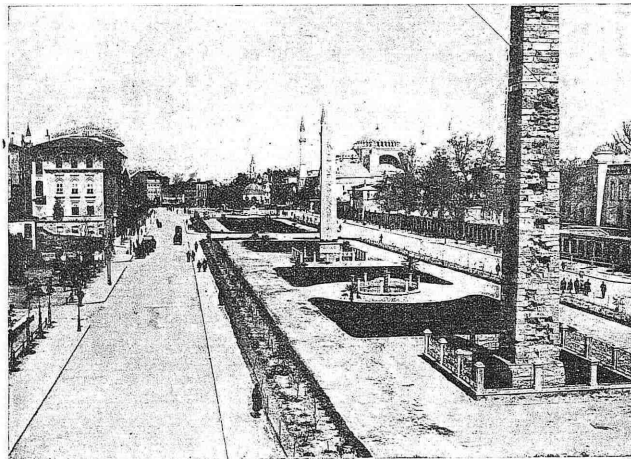
صوك صابىن آيىنان (برنجى سلطان عثمان) دوردنوشى

5.

یکی جیتان بولاردن اون پارلق وارمنجهلی (یاخورد طبرطالی) پول

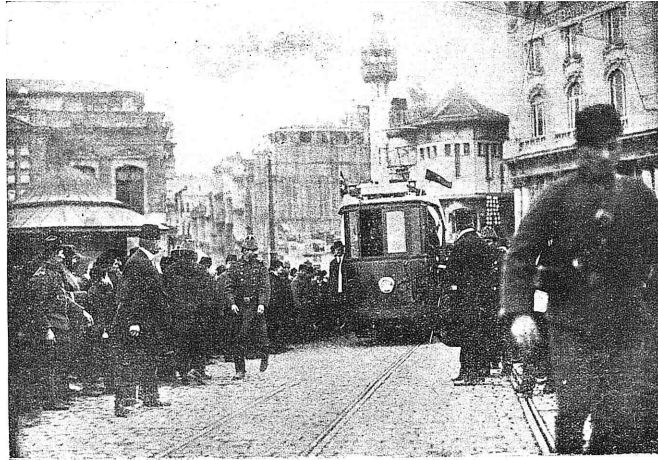
6.

- تورت فنون و قوشمزدن -

کوزه‌للهشن استانبول : سلطان احمد میدانی

7.

- ٹرول فون ریفریوین -

کوزہ لہسن استانبول : بیکی کوپرو اوسئندہ الکتریقلی تراموای

8.

خلفه دوغرو

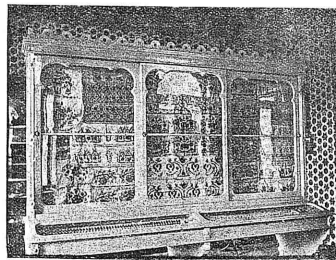
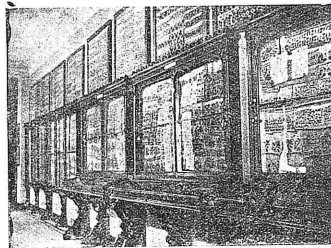
9.

استانبولدن قاهره يه هوا دن كيديش

طياره جي فني و نوري بيلار وار قرايشلري

10.

مدير شنده مشهور مستشرق و توركجهي دكتور قوتوش پولونان بودايشته شرق آتاري موزه سنده
تورك و تاتار آلاجه ايمملي و بئيكيرلي

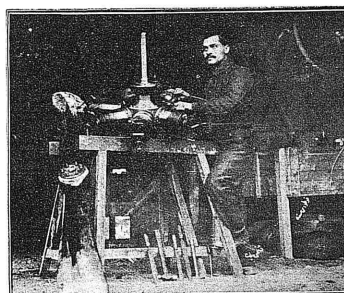
11.

مغس شېدار: صادق بك

يولۇز شېدار: سەيد پاشا

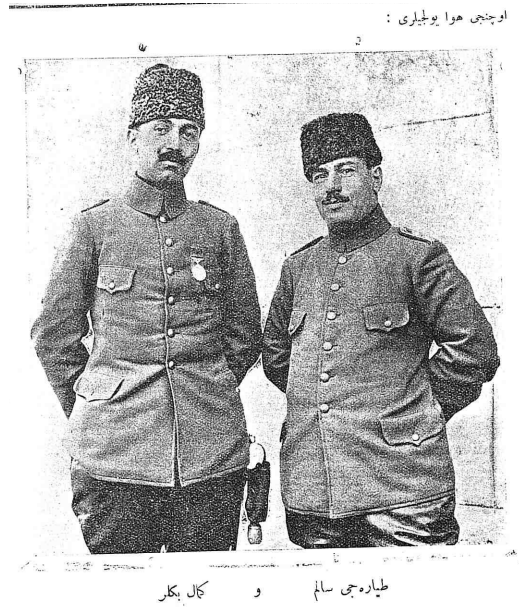
مغس شېدار: قەنى بك

12.

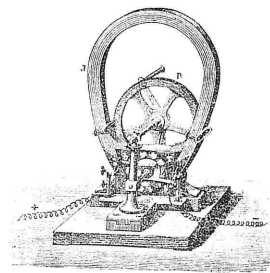

يولۇز شېدارنىڭ سولەڭگۈنلىرى
قەنى دىھاندى بىلەن بىرلىكتە ئۆزىنىڭ كەبىشى ئارقىلىق قارىشىمۇ ئىشى

13.

14.

EK 2

HALKA DOĞRU'DAN SEÇİLMİŞ CİLT, KAPAK ve SAYFA ÖRNEKLERİ

کیرکلیزک آتیشک فرسز کوزیله غوزسوز سوزدی ، نکل آلی تیل ایتمدی ، طوزسون : — گل باغیم ، گل ، کوزیپوم ، پک یوزلشک ، ایشم یوق ، کیمجک بیه قدر شی کوزوم ، دیمی . اختیار بیک زجهه آرایان ایته گری .

— نرهب کیدیکچکین ؛
— یشی قویله ؛
— آرایا یوه دوزلیدی ، طوزسون ، اختیار سوزدی ؛
— آردک نهبا ؛ بایش بیپوسن ؛
— اختیار تیرک سله جراب وردی ؛
— اتم علی دان ، شیدمی هیچ برایش طوزیوم ، اگدن حاله . کسککده اذ اغیر یوکری طاشیریم . قضا پواش اوش کوم اوزولدی ، بولک طاشه ماز اولم . نهایت بوسپون ووشیم . بزم کرمکی ارقاشلار ، اولن اوچ باشکمی اوغلم حسی ، بزم یزیه آلبار . شیدمی اونی کیدیزیریمور .

طوزسون سوزدی :
— بلایانان چاشنکمی چوق حاللق ایدیباری ؛
— کوچمه ؛
— اختیار — حسیم وقدر جلیزکادر ؛ فقد دینیک کی بویوک یوکری طاشه باز . بزم اولیق ، بزم قوق سناک خدشبه قارشیق اولارق حسی آلبار . اوک اوقاق تاق یوکری طاشه بیزوم تام کرمک بوزیولر . بزمه کچج اکل باشه ارقاشلیم ایچون چاشنکیم ، شیدمی ده ارقاشلیم بزم ایچون چاشنور . اولغیم ، براقده ایشلین اسناک اوجاقنه قوشی بزیکش اولان اگدر لیه کیک دیرلر . بوزسقدر ، شیدمی سن آرایا حسین و کجسین ، آتارک قوتی آرایاک یکی نوبت کلکورسن ، دیکری ایچون کندی کویچکده ، آتارک فوشدن اسناکه اچورسین . الته بزم کون سن ده اختیار لای حسین ، آتارک بویه دینج قنایه چی ، آرایاک اسکی به چک ، ایشته اوقودده اوجانک کچج آرایا چلیزک شکر رفاهه کیرتیمه چک .

بوزسوز طوزسونک عتق قاشن کیردی ، دایسناک

اوکیدلری شیدمی ده ای آکیزدی . دایسناک حقل الیدی . طوزسون ، آتاری قادیلادی ، بوزسوزم اختیاری بویه چایوق کوزومک و سوکرمده دوزب اسناک کاهلیش کورمک ایسته یوردی . بو اختیاری کورمککده ، اونی سولیککده مقدر سوزیوردی . ان قلیل بریلایان ایدی ، غلنجه حقی دیه بایلیقی حاللرک بو قدر قنای اولان شیدمی هسناق ایستیردی .

— نایت ، یشی قویله کادیلر . اختیاری ایستیردی .
— اداچیز ده ایستیردی ؛
— بزمخوار اول اولادیم . الله طوبیکنکی قولای کیرسین . آره لک بیه قهمن...
— طوزسون دکله بیدی ، آرایسی جورمک بایزیمه دوز بویه خیزله سوزدی . بایزیمه کلجه ، آرایسی صریه مسوقدی . دوز بویه قویله کندی ، کوزیله کاهلیان آراشیردی . کیمون الی اویسی .
— بولمن سوکر ، اداچیزک امریدن چیتیمه چیم . ارقاشلار له بزم قسوزدی غو ایبیکر .
— دایسناک شیدمی بورداه الیدی . سن اوقوندا دایسناک سولیدی ، طاشی بزم کیم ، سزی بایزیریم . بزم چاق قادیلر . کاهیا آرایاک ایچمه ، طوزسونده بویه اوطوردی . اوک کادیلر . کاهیا قنای چلیدی . بیه بولسنان بزم سن سوزدی ؛
— کیدر او ؛
— کاهیا جراب یزدی ؛
— آرایا چلیزک کاهلیش .
— بزم سوکر قنای ایچیدی . طوزسونک دایسناک کوزولدی ؛
— تیرولک کاهیا .
— کاهیا . کاهیا سوزدی کیریم . ایشیق اولان ش . بزه اوجانک قانده حسی بزمه طمش . بزمه کیکل اولیوم . طوزسون ، ایلر ایچدی ، دایسناک الی اویسی بوزدیریدیلر .
.....
— دایسناک : جلال سامر .
.....
— ملبیته خیزیه ندرکلی .

او ، قارا دکرک بایلین قانارنه صرتی ووش قالیش اولان حالده دکره دوز بویه بائوردی ؛ اراده بر دیشلری شیشین ایلاراق اوو چلری شیشور . چکر لری شیشور دکرک کوشی کیدیزیردی . زمانک دیوارلری شیشیق و زنجیرلری باجلامق ایستین بزمخوس کی الیدی . بزم بزه اوطوردی بزم صیجرا بوی قانده . ناصیری و قالیش باجماقاری آراسنده زینیری بزم زانک باجماقان بایزم جماراسی بزم کچیکده تیرولک بزم فیولادی ، حده ایشک آتیشک ایشک طاشلریه ؛ (توه) دیه کوزودی ؛ جزیل جزیل کیرک کچیکلیک قوساله بوزومک ایللادی . بوزور کون دوزدی ، دوز بویه اولمش . دکره ، دکره ده اوقدی و آغزینان شوزسوز دوز کولدی ؛ حالا آسپور ، حالا اولویور ، دینسده دیوارک ؛ ..

— اولان قوزوم ، بو کی ایشلده انسان اولغان دینکی اولان . سکا کیرک بایلیز ق ایچون اوزمانلر ،

بیلککلر آچیز ق ایچون روز کازک پارادان تا کیرکان دینکی اولور . اکر سن ایستراک دوزلرک ایشکلر ش کسبیلیرک ؛ کوزولکری اوزمانن هالیر ایلییرک ؛ آتاق بزم خدشیه دیندرمزم . حقی ایشک بزم قاریش بوز قاریش . اوجان بزم سناک قوشنک قنایلری دورودر امانسک . اما سن بزم کیمجککده ؛ (بزم بویه قاراه فالور سام سناک اویشیک شیری ناملر ایللایر ؛) دوز بویه .. ؛ لکن سن ایستراک قاراده قاناریک کچی ایشک دکرک بزه ، بوز بویه بیلیرک ؛ دانغاری بایله باقلاری کی بلوب کیمبیلیرک ؛ بوزسناک الکدهدر . چونکه روز کازی سناک ایچون پارادان کومودی ایشتمی ایچون پارادانستدر . غمیر ایتم

بزم سوکرمه آک جهیرم ، بیلیر کوزلدر غنجه کی دوزا قاری سودا سوزلدر بزمی قزاق ، کوشی ایجان ، سناک اوزلدر ککرم بزم سن آریمه بوسولانلر .

آل اباراق ، دکره سوزالک ادیله ساتی البت بزم کون کایه شای طوزمان چنای بزم اولسون بیلسون ایشق تروکک خسراکی ککرم بزم سن آریمه بوسولانلر .

طوزمانه

خلقه دوز بویه

سال ۱

شیل ۱ صافی ۲

۱۸ تیشان ، ۱۳۳۹

خلقه دوز بویه

مهربی : مهمل سائر
ادراجه نامه :
استوبوله بوزوشیه چایوشده
: نوسول و تروک بوزدی و

مهربی دوز بویه

نیشلری بزم بویه
آچیزه دوز بویه
چالینک بزم بویه
دورودر امانسک

فولانجه آکلارز ایققدر دلی
 اوقوز هر کیچه شاه اساجیل
 کیمک کولکده وار بر سوگیل
 آه کچر ، آکلارز ، عیجراتز وار ،
 بزده کولکیز ، کوزم واردر
 محبت طاقیتیز ، اوزم واردر .
 سازم یوقصدده سوزم واردر
 یارینز یوقصدده یارانیز وار .
 یولداشاق اسانک طاقی زنجیری
 برلشش ، بر اوچاق یایش هریری
 هراسکی اوچاق واردر بر بزری
 هر بزده بر تولو نکتراتی وار .
 اسولیز ، گلیک ، مهجی ز نوبت
 اوچاقان اچیده یوقدر رفابت
 نظامه ایدودریق ، ایدق حجت
 شکرکیل یاقته گناتیز وار .
 خسته یاجود کوزوم اولان بر یولداش
 یولور اوچاشدن علاج ، حکیم ، آس
 اوکوز و ظولاره وزیر سمانی
 آجه آس ، دردلیه دیمانیز وار .
 « ایدینلاشیک ، دیبور زده دینیز
 یوقسوله یادیندیر باش آیدیز
 زکیکیاره قارشی یوقدر کینیز
 « هرکی سوه ، دین قر آتیز وار .
 لاکین بزده یوقدر زکیکین
 برایش اوکریتمک علم اهلدن
 شوچاق بزده هیچ سوز آچاز دیندن
 دوغوردر ، ساتایک یالاتیز وار .
 چاک اولدی ، مله قوربان چاقیز
 دینک ، آقدی بوتون بزم قاتیز
 کیندی ناشراق ، نه ایساتیز
 یارین ، نه حسر ارکاتیز وار .

فقیر جاندا زوربر ، حکم زمانه
 آلیوز زکیکین زورده اناه
 حرب لوقی دینیزی ، « اوسون ، بکا ، ناک »
 یاکتر زنی وطنیز وار ؟
 آئی کچر ، شوچاق ! آرتیق اولانک
 صیدیکر ، یاریدی کیندی وطنک
 « بوک سلب بز ، دینک ، اولانک
 دوشونک عشرده دیوانیز وار .
 سلکیز ز اساق جانناچیز
 نه وارسه فن ، هر آیشانیز
 مستنده قرنگه یاریناچیز
 یورده قورنارمه یانیز وار .
 دینیز نه ایش آکلانچیز
 ترقیه کرگل باغلاچیز
 بر خیره شیور بیل آکلانچیز
 طورمق اولانک آز زمانیز وار .
 کیکیک ؛ سینی ، گریه قانق
 انتقام ؛ دشمنک علمی آتی ،
 ایشی اوگرتان ، قنی چاق ؛
 شیدیک بو اوجه امکاتیز وار .
 یورکین بر خطله حتماز بو آچی
 قونل اوقدر دشمنک علاجی
 اولایتیز بر کیندر عزیزم قیراجی
 قورام ، کچجک دشانیز وار .
 گری آیتچی نئی شانیزدر
 الک قونل سلاح عمرانیزدر
 گین نه کگیر ، وطنیزدر
 کیند آینه میلانیز وار .
 ز اساق طاقی ایبه طلابوز
 لیان سونبرسه آخیزن قلابوز
 یارنی بیله بز ، فقط بلابوز
 بزده بول کورسن دشانیز وار .
 « ملییه حیریه و نترکاهی »
 جلال سامر

تیل : ۱ صابی : ۵

خلفه دروغو

عشاقی علقی ایون ۱۲ ربوی
 روسیه و قفقاز ایون ۲ دویله
 باشقه علقی ایون ، فراقی
 صابچی ۱۰ یاریه

مغزده بزرگ برسی، لرزنه پیمانیز

«مغز دروغو»
 لشکر آئی یاریدیزی
 شاه، ادب عالم ، آکا کوزور ، آقچوره ایلار یوسف
 احمد کتایف ، قونق بوزالین ، جلال سامر ، حسین زاده
 جاب ، علی طوی - عال بخیار ، کلم نای ، کوربول زاده
 محمد نواده ، کرک آب ، محمد ایش ، محمد علی توبقی ، محمود
 شوک بکر .....

شهید حرمی

— شیکه سالارکن —
 لوی یاروم ، اولاهنجی کونیز وار ؛
 یارینیزی کوزدهلین دوتار وار ؛
 بالاک شهید ، ایزلیند، توتار وار ؛
 اولاز زده سنده طولاش ، تی ؛
 اوج کورنه تیزجه اولاش ، تی ؛
 اویو یاروم ، نه شیشک چاقیز
 شهید بالاک گیش بزده یاقیز
 یارلشمن قونل قانق آقوز
 یولارانی و طور ، باغلام ، تی ؛
 سن آغلام ، بن آغلام ، تی ؛
 اویو یاروم ، اوغور دگل ، پاس طومنا
 بک بالاک اگو دنی اونوما
 شیدیه اویو ، یارن خصمی اویوما .
 اویو یاروم کوجان آرتار ، تی ؛
 چاقوز بو یوز ، یورده قورتار ، تی ؛

۹ مابیس ، ۱۳۴۹
 ربوی : قبول ساهر
 آداره خانه :
 ایسلا ولده توشه پیمانیز
 ، نوسرول « تورک یورده »

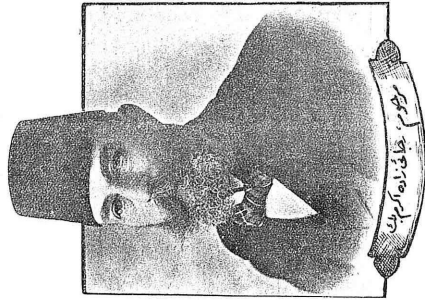
اویو یاروم ، کوزر کده اویغو وار ،
 سن بو یوسرک دوشانلار، قوزو وار
 بالاک شهید ، یوردمکده اوقی وار
 یواقی وطن قانیسیدر ، تی ؛
 یوزچک اولاد سانیسیدر ، تی ؛
 اویو یاروم ، تیشنده خاچ بالان
 جامعل وار ، یوقی نئی آغلانان ؛
 طیهاماز چیکه تکه بو وطن
 جامعلر کوزور حلال ، تی ؛
 هم یورده ، هم اوجنی آل ، تی ؛
 کون آب

مل تورکیز

۳

چوبان تورکیسی

کوزل چوبان ! قوزقورق عیون وانلیدی ؛
 قویوتارک عیسنن قانی سانشیدی ؛
 اوزوم ایل باشدن اینه سکا آغلهدی
 بوینک بوکه ، ایچک چکه ، چال چوبان قوزی ..
 سندن باشقه یورلرک اولاریدی ساری ؛
 کوزیمه یوزی امو کوزک بهارله بازی ؛
 عیورلرک بلبلشک اوت چوبان قوزی ؛
 بوینک بوکه ، ایچک چکه ، چال چوبان قوزی ..

مړوم خانان زده کړو لار

شعر

آه زادا ..

حسرت نه چا پر چاڼر باغارکن
پدغه ټوږون بر آل پوښوږ .
خپلکه چلین چلین باغارکن
ډایمی گوزی قان پوښوږ .

طافه فیده واست گپرسام بزده
گوزنایلم آیدموز چاغلوم .
بولادمک ارباق ارباق ازده
سک صواب باقر باقر آتادم .

گرنس گولر قوسل اوچار هواده ،
اویایرلر تازیل تازیل چینگلر . . .

پاک ترپ چن او قازاقی بولاده ؟
یوقی سنی بر قاپوږ ، بر پکار ؟ . . .

چان ایستارکن حسرت اولیله یاسون
ورای منی غلبل غلبل سوریزوږ ،
پو قیوه پورک نامل دلیسون ؟
پدچنگاک طو بر اهزده چوریزوږ !

بو آیرباق بکام یان گدی پاک
روم خسه ، یوقی فرم قانم
پاک راک ، یا اولیله منی چک ،
گورم ، نوری اولغتم زانام !
پورک آکا : ۲۴ ملرت ۱۳۲۶

خلق چوجوشنه

جزوه : ۱۹۱۳ نه ۱۹۱۸ کلون اول

تورک بورديک سولک بر حايستنه ، بومي تورک
غزبه لار نه گوروله بيجک بر حوايه تصادف ايتم .
استانبول ديشي مکيدن بوسنه نشت اين دوقور
آفديک آتبي ارمني ، اگيبي روم ، برسي ده تورک
ايتم . . . . . اوج . . . . . بوقون بر ملتک حقيق فلاکتلر
اوتويان شو اوج ايش سسطري گورجه تورک هرک تان
حسان و نشتل تلاري چورلدي ، تورک پوره گانگ ابي
يارلري قاندي ، بوتون دارلم سولادي . بن ، خاق
چوچوي ، آکادلو قوروس ، بوتون سميشه هوکور
هوگور و آغلام . ايشان قازانم ، آغلام . زى
پولندر حيايه آز مجيز ، مني جلايه چوق قورقان
قزان سيپلري آرام . بو سيپلري بر دهگل . ايکي
دگل . . . . . چوق . هرک چوق . . . . . فقط اذ باشه .
اڭ قان حيايتي تنکله گوزه چاڼان ، دولمه اين بر
سيب وار . آفديک خصلتم ، آسر واندي ايشان ؛
بو ، تورک حکمي جهته ، ماخذنيک ياديني دانم . . . .
فقط زمانه شگفتي ، خاجتي ده گيديرن ، مع لاسف
زمانک ، ککاک شير طارينه ، اختيارينه ايتاق ايديمن
بو سجي بو گون هيچ سهو نايه بيجک هيچ ستايش
ايده بيجک بر حال ايش .
وآيدالاق درجتلري بولان صداوت دوعرو سوزنو
دوعرو آوزلر ايتاق ، هب عتي خصلتار ، عتي اصيلا
و اخلاقي جازده مفرعدلر . بو گوکي بشري کاتاک
حاجتي کي دهني ده نام باشه . آوزلر باگکر شخصي
ده گل ، فقط عتي زمانه ملي فاندراچين جايتا مالار ،
حقيقي ايتايک خاندی اولايوزلر .

خلق چوچوي ، مني ديگه ، زنده سستم . تم
تورک گوک سسنگي قدر سيزله پور ، تورالتي پورکم

سسنگي کي چاږيزوږ ، اوگورلم ، لان سولايين ،
آدانان . دوتاييني ، ايشايتيني سولايين بر قانن
چصباور . سن آسر واندي ايشانق ايسته پورسک
ده لار تازلر اولايحي زياده زره اقدقري سادتا دولتر ،
دگلي ؟ . . . . . فقط اصل ؟ . . . اصل باقر سزک ، نجب
تروتلر ، سامانلر اريوزر بيوزر ، سخي اريدي يتيدي
پيله . . . . . پيلمه پورسک آ زده بر . بوده بازا - پول
قالپوزر . بز - بورد صاحبزيره کيچي ، بازا -
پول صاحبزيره قابوچي اوان ايسته پورسک ؟ فقط
آرتق بو ، آفديک ده گل . . . . . صني آتون نيلازک
بکرتن آتا سوزني مني خاطر لامبورسک ؛ بن ،
بوراده ، آدووا ايتشمه هرگورديگيمن عبرت آلفسه
چايتيوزم . ايشه - سانه اوگورده ، ديهه بو عبرتلري
پاږيزوم . حيايتک داهما دوعروسي کيچاک حيايتک
ايشلا فچشمه زنده چوق جيسارلتي وجوق بيگچ
ده گلتم ، نيگه باق . بر سکاږه آکلانام . - آدروبايه
يکي گيوردم . بن ، ذاتا عوامي ، يمي خاق چوچي
ايتم . شيقنه ، زوييگه هيچ اهميت ورسردم .
سيوري عطالي وکبار برجهتري ، بازا بر قات يکي
ايشه پاږيزومي ، صيرنده طابيدايوله آدروبايه
گيديمه چي آکلاندي . بن ، قانم . اورنه حالي
بر آادولو چتچينان اولغلم . آدروبايه . بي ايشانه چق
بازا ، پول ده گلدي . اوليه صرف ايشايه بچتم . بو
ايک دهغهده ، پيلمه بيه ، آدانم . چونکه آدروبايه
آدروبايه ايشان ، محييل ايدن ايشانلتر ، منسوب کيچوري
مانجا پوردم . وقتان اول موسوچي چکچان اولان پارايک مهم
برقسي ايشانق و خاق چوچينه ايشان بر ايشا پايوزم .
پورايه گلتم . بو ايک خطاري گورلوج ، فقط منکلر
موقعهه براندي . کيچ حيايتک بو بيوده وفادمسز
نماشي ايله ، بوراده ايکي ايشا پايوزم . فقط بو ،
اوليه بر درسدي که منيه اولانه ساتق اولاييوزدي .
هوچنده ايشانق خلقي روحی ، موجودی اولوب ،

خلقه دوعزير
آزتيق ظلمت قوزيويور،
گيجه اولوروز صبح ،
ايسته ، ايسته دوعزيرور ،
اولو ايشتي : اتيابه .
اونده نهار وار ، نهار ،
نه مقنص ايدار .
صارصليمان ايمان او ،
سعادت او ، وطن او ...

۸ نيتاب . ۱۳۲۹

اعمر نجم الدين

طلح اوزيويويور

چيزيد

چيلاق نه يسي ، يازتوش آكيسلمه يان قارطيرلرله
ناجلى دوران قيلمچ طايك ، خوب يلمچه ياسلان
داگر ناله اكي هفتا اولوروردي كه ، هوا تازي ايديني ايچون ،
نه قيشاق قسوسنن صيريش . ياره خصوص بر
گوزولك ، بر لطافت آئندي . آرق اوداره . بصال
غازي اوتوقدن ، اما مسم چكي ديكلمكدن سفقان
دوسلر ، بر قورغالي يايق بر چيزيد اوزيويويوله آكياك
ايستايورلردي .
قرار وزييلدي . بو جمسه عشق اويساناچندي .
قديرله سالي جوار كوراره صاليرورديلر ، جمعه
كله يكلري خير وزييلدي . جمعه ازل لطيف بر يار
صاحي قارار خوشدي . ناز ، كورك بريك چلمنده
قيلندي . شيبدي كوي خلق غربه گيديم چيجمي
سوقانندن بورورور ، بر سرور غلغلهسي بر آي اول

اولو ايشتي

اولو ايشتي آرتيق ك ،
هپ گوزله يوز سني ،
دونايميسك شسوكوزدل

ايرماتلار ك سسقي ؟
دونايميسك ، او سس
تورك بورديك يسي در ؟
او ايرماتلر هپ ني كس
دولار ك كور ياشي در .

آو ، اي ايشتي ديكلمه ك ،
نه ياشندر او فغان ،
باري كوندور اوني سن ،
اي عالي يارادان !

نه دن صباحه ايرمي
تورك روخك گيجمي ؟
هزولك آرتي ، سن دم هز
اي قاراي كلكي چيجمي .

كيت ، كلز اول ، آرتيق
كوش كورسون يوزم ،
چوقق ايستساك آرتيق ،
نيك گيجه بر كوندوز ...

اولو ايشتي ، اولو كون ،
هانكي يانن دونايمسك ؟
كوردم ، كوردم ... كورونك ،
آه ، نه چيرين بر ياريسك !

خلقه دوعزير

بر زمانلر قارالارنج آلدق ،
آقان سون ، اوچان قوشنن لاج آلدق ،
نيجه اوزوز دوشانلارنج فوج آلدق !
بو قوناق قايغيدير او ايلار ! ...

اوباشمه

هر بر ويران كونه سنده برار وار ؟
ترباره نيجه سهرور وار ؟
بيليم زرده بويه موطلو بر بر وار ؟
اولو كيه طويراقيدير او ايلار ! ...

اورمانده دورلو قوشل اوتوشور ؟
چايرنده كوروز قوجار ايشير ؟
نارلاننده آتون باشك ايشير ؟
كوكسندنه غم دايغيدير او ايلار ! ...

اوراده اصل نوكلك اوياني ؟
چواهدر بوتون طاشي ، طويراغي ؟
كوموش آكل ، چيچك قوقار ايرماغي ؟
دينهال ياشيدير او ايلار ! ...

صايبدير ، توركك ، سرده سوناسي ؟
ملككندر كيجه كوندوز دولايس ؟
عسكرلر ك اودر گلين اوداسي ؟
كوكلار ك بوچاغيدير او ايلار ! ...

و رضا ، ، جام اوليلره قرايدير !
سپيننده ايلان آتاك ، آتاكلر !
آنادول اصل وشنير ! ...
آنايورك بوچاغيدير او ايلار ! ...

- جام برقيويور

رضا نونيه

چونكسندمه شلك قار شيلايان هپچ بريوجاك بو قدر
بوروك بر آدم نه كوزل سوله مندبر ؛
مقتدر قازنج شانسز ظنير گيدير .

آنادولي

آنادولي ! ... سلطان عثمان بوردي ،
طوخورول چك قوناغيدير او ايلار !
ملتن اورد . دوعدي ، بوودي ؛
يزه آنا قوناغيدير او ايلار ! ...

شاهلير اوتوغاين سوني ! ...
آنادولن آشدق حدود بوزي ؛
اورده اولدي زورلي آتش اوزي ؛
آتار ك بوچاغيدير او ايلار ! ...

بو دولته اورده عمل آيداي ؛
او ميدانده جانلر آتوب ساتيلاي ؛
يالاننده ، زاعل سلاح چايداي ؛
قهرمانلر اوتاغيدير او ايلار ! ...

هپ غايلير ، اوردن كوي كچيدار ؛
او چايردن آيدست آتوب ، اچيدار ؛
ملككندر فتح ايلوب كوجيدار ؛
آرمنلر ك دوراغيدير او ايلار ! ...

۱۳۳

شلقه دوزخیز

سال ۴۲

و بو خصوصه جلقك دوشونغا ئىزى آكلامق، وشكلك
 وتقىد كاشفلىرىك قولاقله تالاننى تامين ايتك اوزده
 جاهده ولبدهله قوشلر قوبغه قرار ورمشده .
 ادرهس ولبدهله شكلكه تابت ائكى كونده شيرامنى
 جواب ووردهكلم .

بعضه پارا كچه مريك . — ائكى چقان سكوكان
 قانوى مويچنجه اوكردهكى سته ناك مارت بزندن
 اعتباراً قارا بشلكر ايله كوموش غروش وكره بيلكلر
 وعبدالحميد دورينه ناه متايكلر كچه بچكدر . بوئار
 وركى تحصيل اولغان بزنده ائكى سته بچه قانار قبول
 اولغانق بزته بچي پارا ورتله ككدر . سكوكان
 اوكردهكى ستهن اعتباراً قبول ايتىلكى پارا شولارد .
 آتون : تيش بز برده ، ائكى بچق ، بز اولمزم ،
 وچاريك اپرا

كوموش : عيديه ، ائكى وز چاريك ، ائكى غروش
 تىكل : قوق ، نكرى ، اون ، تيش پاراقتل
 سلطان محمد پازارى قالد بريدلىكى زمان الحامه المولى
 كولولوى بويوك ضراره اوغرامشده . پاراسندن قاب
 دوله بريمه وورده .

شيدى كولبار اووقكى تجرلرندن استفاداجملى وقى
 كچه مهن اسكى كچه بچك پارالرى حكومت وزنه بزندن
 ده كاشف بريدلر .

ارغلا ايرمهكلر . — سنجت دائره مى جاهلده
 وعظله قاقيشان بعض ديزندن خيبر كيمسلىرى دوشونوك
 بز قاعده اورنبايه قوشمده . بوئان سوكر او عظلا بچك
 اداملر استابولده درس وكالتله مطر وازده قاش وعتبار
 سراجقله خلقه دوشور بولى كوسته بچله چك قانار
 بيلكلرى اولان بئى ايتايد بچكلر وزيته آلتجار در . بوله
 اولما بائارى جامع خديملى جهوز بچكجه جور طر توشدر .

مازى كزيمه بكي بز قضا . — مازى كوشيدىكى
 و آيچقلى بز قضا بولمشدر . آكادولون جقتىز
 قاش تارلاسى چيلاق قاش زوجىسى دوشونوك

كچم بيلر نامل ائيد وفتاقل ايتيريمده ، ركون اول كان
 زاولاننى بكرى ائش كرده بدن عيقلان بز طونوز آتنده
 قاش برقىمى وفات ائش برقىمى پالان ائش برقىمى
 تورولمشدر . قضاك سببى نه راجى مهن سيدر .
 حكومت ايتاشيب اولانلىرى ده آرادش بوزور .

دئير . — لافنده هله كالالدين خلمشده تراموى
 جاهمسنده بز روم وز اسلام قانديك برلكده صاحب
 اولانلارى بر عرصه شهر امانى مهندسلى چاليشركن
 ائكى باقر خيره بولوشمده نا بجز بريمده بز چوق عئالى آتونى
 اوچ محمود بچك مياك ۱۰ محمود اولانق ۲۰۰۰ بچك مياك
 ۲۰ ديه آتون بولوشن عمله قيصرى مصلقى ومحمد
 طردن حكومتله خبار و قسليم ايديشدر . زدماره كوئك
 فنا عادتلك ايته بوهمكى بر عبرت ايتايچق تظلم بيدر .

پارا پارا دوشورور . بز مصلحتدر ، اولارى بوله
 قيصير رايق و صوكر كچم بيلر قاچ رسته طسوراي
 آتنده اساللى استفادىمىن خيروم ايتك هر حاله بويوك
 بز چاليشدر . مع التأسف الا ن بيله حكومتده بو عادتلا درن
 واز كچه بچكلى بوق ده ككدر . عئالى باقلى مديركن
 سوزينه نظر استابولره وزيان پارا بر خفتهده دوشوب
 دولاشوب نكر ازار قانكلى خالده اولولى كيدنه غريب
 ايديش سايلا بيا بوش . بو اعتبارى ده آزالير . بوزج

وز بچك برونسسه ائكى كون سوكر عئى پاراك
 نكر كندى اله كلكچكى دوشونورسه ائكه آرقاش
 ايستر . پارا طر وراغه كومولده كلى ائى شركنلر
 حصه سندر بصره ايد بولمده . اسان بولر سايمسده
 ديتانك اور اوچنده چاليتان اداملر ك كارينه بيله اورناق
 اولاساير .

هلقه دوشور ايتك چالشا بيليمده دوله ووردى .
 اونه اولانلره تشكر اولمده . بچك مياك ايسته بيلر
 بچك مياكلى ديار .

مدبر : چال سامر
 ليق مطبعمى